EX LIBRIS
MARK ANDREWS

1285 a
b
c

GROOT VOLKOMEN
MOOLENBOEK;
OF
NAAUWKEURIG ONTWERP
Van Allerhande tot nog toe bekende Soorten van
MOOLENS,
Met haare GRONDEN en OPSTALLEN,
en al het geene verder daar toe behoort.

Ten dienste der Oeffenaaren van deze Kunst, en van alle Liefhebbers der Bouw- en Tekenkunst, geteekent

DOOR

LEENDERT VAN NATRUS,
Moolemakers Baas van de Ed: Oost-Indische Compagnie, te Amsterdam,

JACOB POLLY,
Moolemaker te Saardam;

E N

CORNELIS VAN VUUREN;

En zeer naauwkeurig in het Kooper gebragt

Door JAN PUNT.

EERSTE DEEL.

Te AMSTERDAM,
By JOHANNES COVENS EN CORNELIS MORTIER.
MDCCXXXIV.

VOORBERICHT

VAN DE

UITGEVERS EN BEKOSTIGERS VAN DIT WERK.

WY geven den Oeffenaaren der Kunſt van 't Moolen-maken, en in 't algemeen allen Liefhebberen der edele en uitmuntende Bouwkunſt thans het EERSTE DEEL van ons GROOT VOLKOMEN MOOLENBOEK, waar aan wy ſedert verſcheide jaaren met veel vlyt en naauwkeurigheid hebben laten arbeiden, en 't welk wy onder Gods zegen zoo volmaakt hopen in 't licht te brengen, dat het, afgedaan zynde, aan zynen Tytel zal voldoen.

Ondertuſſchen is ons oogmerk in 't uitgeven van een zoo koſtbaar Werk, als het tegenwoordige is, zoo wel het *Voordeel* als het *Nut* der Kunſtminnaaren te behartigen, en Hen het zelve voor een zoo laagen prys te doen machtig worden, als maar eenigzins kan geſchieden.

Wy zoeken derhalven het Werk niet door eene menigte van Plaaten te vergrooten, maar het zelve alleen met de nodige te voorzien; dat is te zeggen, dat wy al wat van Moolens bekend is, en tot het Moolenwerk behoort, in 't licht zullen geven, en wel zoo net, naauwkeurig en duidelyk, als men het zal wenſchen; maar dat wy geene *vier Plaaten* zullen gebruiken, als wy dezelve zaaken met gelyke naauwkeurigheid en duidelykheid op *een Plaat* kunnen voorſtellen; het welk buiten twyffel tot zeer groot voordeel voor de Liefhebbers en Koopers ſtrekt, ja Hen daar en boven groot gemak geeft, als ziende dus met weinig moeite verſcheide zaaken, tot elkander behorende, in een beſtek by een.

By voorbeelt, wy hadden van den Modder-Moolen, dewelke, met al 't geene van ſtukje tot beetje, zoo als men ſpreekt, daar toe behoort, zeer naauwkeurig in twee Plaaten is verbeeld, wel vyf, zes, en zelfs meer Plaaten kunnen maken, als wy de verſcheide dingen, die daar op worden vertoont, ieder op een afzonderlyke Plaat hadden willen brengen. Maar waar toe zou dat anders gedient hebben, dan alleen om het Werk onnodiger wyze grooter te maaken? terwyl die dingen immers daar, met meer gemak, al zoo klaar en duidelyk in 't klein by malkander worden gezien, als of ieder derzelven afzonderlyk op een Plaat was verbeeld.

Op dezelve wyze is het met de zeven en twintigſte, en trouwens met de meeſte andere Plaaten gelegen.

Over de byzondere zaaken, welke by ieder Moolen vertoont worden, zullen wy ons hier niet uitlaten, doordien zulks uit de Beſchryving, welke door Mr. LEENDERT VAN NATRUS hier by is gevoegt, en uit de Plaaten zelf, waar in die dingen genoemt

wor-

worden, genoegzaam zal blyken. Alleen moeten wy nog zeggen, dat de *Gronden* der Moolens overal zeer net zyn aangetoont, en dat die, en andere zaaken, nooit te voren zoo volkomen zyn in 't licht gebragt en voor oogen gestelt.

Wy zullen met denzelven vlyt en naauwkeurigheid met dit Werk voortgaan, en het volgende TWEEDE DEEL, waar van de Tekeningen by ons al gereed leggen, en van de Liefhebbers kunnen gezien worden, met verscheide zeer raare Stukken van de Bouw- en Tekenkunst, en onder anderen ook met aanzienlyke Sluiswerken, verryken; zullende voor 't overige niets verzuimen, wat aangaande dit Onderwerp tot nut en gemak der Oeffenaaren en Liefhebbers der Bouwkunst kan verstrekken.

Amsterdam, den 10 September
MDCCXXXIV.

NAAUW-

NAAUWKEURIG ONTWERP
VAN
ALLERHANDE SOORTEN
VAN
M O O L E N S.

No. 1.

Beſchryving van een zeskant Sommer of Balk-Zaag-Moolen, genaamt HET FORTUIN, *ſtaande buyten Amſterdam, ſig vertoonende doorgeſneeden met de platte grond daar onder.*

IN deze Plaat vertoont ſig voor eerſt de Platte Grond onder de Moolen, met zyn Balken en Muur-plaaten op de Penanten, welke Muur-plaaten met Swaaluwe-ſtaarten op de Balken leggen, van welke hier een is aangetoont met Stippels, en op die Muur-plaaten ziet men geſtippelt alle de ſtylen van de Moolen en Lootſen: op de Balken leggen de Schrooten met Voorloeven ingezonken daar de Neutjes ingewerkt zyn, daar de ſleyen over gaan, en aan het eynde zyn drie Rollen vertoont, om het Hout uyt de Moolen te haalen: in 't midden van de grond zyn vertoont de Raamen, doorgeſneeden, met het Onderhooft daar aan, en de Neutjes voor de ſtylen, en daar by de yzere Spillen, Schyfloopen en Krabbelraderen, die de ſleyen doen voortdryven: de grond moet men Waterpas leggen nevens de Neutjes, daar de ſleyen over gaan.

Beſchryving van den Opſtal doorgeſneeden.

Voor eerſt ziet men de Penanten opgemetſelt, en een zy van de Moolen, met de Grondſlag, Binten en Balken voor 't end, en op de Balken ziet men de Muur-plaaten, ingezonken met Swaaluwe-ſtaarten, gelyk in de grond vertoont is; en dan ziet men de Slee met zyn Pollen, Leyer en Krambouten geſlooten, en de hoofden met Swaaluwe-ſtaarten daar in gewerkt: men ziet ook het Krabbelrat, de Krabbelyzers en Krabbelſtokken op een bequaame order, die de Slee voortdryven om te zaagen: verder ziet men ook hoe men de Balken uyt de Moolen haalt, als dezelve gezaagt zyn, met het Opwindersrat; ook haalt men met het zelve de Slee agter uyt, en de Balken in de Slee; men ziet ook de twee halve Binten van de Lootſen, met een Pen in 't Konings-bint gewerkt, en dezelve met Pennen, Gaten en Tanden geſlooten, gelyk in den Opſtal van de Lootſen vertoont is. Nog ziet men het Konings-Bint, dat midden in de Moolen ſtaat, vertoont, met vier Laagen Balken en Krombeels op een bequaame order; het zelve gewerkt met Pennen, Gaten en Tanden, gelyk vertoont is; de twee andere Binten ziet men de Balken en Krombeels voor 't endt, en hoe diep de Balken gekeept moeten worden in 't legeren, en hier binnen zyn vertoont de Raamen met de Kolder-ſtokken, of Wyffelaars, en de Kruk voor 't endt, met een Kruk-balk en Pollen daar in; ook ziet men het Scheerbint, daar de Spil op drayt, boven met een Lip aan de Balk vaſt gemaakt; men ziet aangetoont hoe de bovenſte Balken van 't Konings-bint met halve Balken met een Pen in den anderen zyn gewerkt, en komt aan yder zyde van de Spil een Kalf ingewerkt, om dat de Spil in 't midden komt te ſtaan; ook ziet men op de Stylen de Boven-Tafelmenten en de Vloer, daar de Rollen op drayen, en buyten tegen de Vloer ziet men de Kuyp, daar de Rolring tegen drayt, om de Rollen in goede order te houden, en op de Rollen ziet men den Overring, en daar op de Voeghouten met Voorloeven daar op gezonken; ook ziet men 't Wintpeulen en de lange Spruyt-balk, de Yzerbalk, de Penbalk, en korte Spruytbalk voor 't endt, welke men in de volgende Plaat naader zal kunnen zien; ook ziet men het gaande Werk, als Bonkelaars, Schyfloopen, Booven-Wiel, As, Roede, Staartbalk, Swigtſtelling, Vangſtok, en Vangtouw, in een goede order, en de Vangbalk daar in geſtippelt, als meede de Vang boven op het Wiel vertoont.

De Krabbel-Raden, groot over 't Diameter 6$\frac{1}{4}$ voet, de Deeling $\frac{3}{4}$ duym, de Ophaalders-Raden over 't Diameter 4$\frac{1}{4}$ voet, en de Deeling 1$\frac{1}{4}$ duym. Vorder is alles volgens de Voetmaat ſtiptelyk aangeweezen: het Boven-Wiel heeft 62 Kammen; de Deeling is groot 5 duym; het Booven-Bonkelaar heeft 30 Kammen; de Deeling is het zelve; het Onder-Bonkelaar heeft 44 Kammen; de Deeling is groot 4$\frac{1}{2}$ duym; het Onder-Schyfloop heeft 41 Staven; de Deeling is het zelve.

No. 2.

Beſchryving van de zeskant Zaag-Moolen.

Voor eerſt ziet men de Grond of Muur-Plaaten geſtippelt, daar de Stylen koomen te ſtaan van 't Zeskant, en hier binnen in zyn geſtippelt de Booven-Tafelmenten, met de Kuyp daar om, en het Zeskant daar net op gezet met ſtippels en de middelt op de Velden, aantoonende dat alles uyt de middelt voortkomt; als dan legt men de Planken daar op, om de Bint-Mallen en de Velt-Mallen te maaken, gelyk hier is aangeweezen; men ſtrykt een kant regt van de Mal, die kant, die na binnen de Moolen komt tot de Bint-Mallen, en dan legt men de geſtreeke Kant even ſchoon uyt het Kruys, van 't Gat en de Velt-Mallen legt men de geſtreeken kant na buyten toe, om dat men die kant boven legt, en als men de Binten en Velden timmert, om van Scheelte over de regter kant te kyken. Hier is ook vertoont een Bint zoo als het getimmert moet worden, als men de Mallen aan de Pennen van de ſtylen doet, en Wiggen die net, dat het Kruys van de Mal en het Kruys van de Styl overeenkomt; en dan uw Bint in zyn overhoeks geleit; dat gedaan zynde ſpykert men vier reyen aan yder hoek van 't Bint, een aan de Mallen na het Kruys van de Mallen, dat het op de middel van de Styl correſpondeert, en zet die reyen van Scheelte, neemt dan een rey en hout die net op de middelt van de ſtylen tegen de Balken, en gaat dan een van u aan het endt van 't Bint, en ziet of die reyen allegaar net van ſcheelten zyn, en ſchrapt al de Balken onder en boven om na te leegeren, als meede de middelt op yder Balk; neemt vervolgens een Lat, legt die op het midden van de ſtyl; houdt die onder met de Voeting van de ſtyl gelyk; zet dan net op uw Lat, en hoe diep als gy de Balken gekeept wilt hebben, en ſteekt dan zoo de Leegering op, gelyk aangetoont is in den Opſtal, hoe diep, en als gy de leegering op het Konings-Bint ſteekt; dan moet men het

ook op de middelt van de ftylen opfteeken, maar niet te loot, gelyk men een Agtkant wel doen kan. Hier op dit Bint zyn vertoont de Raamen, zo als de zelve gemaakt moeten worden, en hoe dezelve haare werkzaamheyt moeten doen met de Zaagen en Klugten daar in, en de Kolderftokken in de Dray-Affe, en boven de Kruk hoe de Raamen op en neder gaan, met de Krukbalken daar onder; ook ziet men het Schyfloop om de Kruk, en het Bonkelaar dat om de Spil is, om te zien hoe de Zaagery gedreeven wordt.

Hier nevens is vertoont een Laag Balken, daar de Kruk-Balken op leggen, welke Kruk-Balken daar met Voorloeven leggen ingezonken, gelyk in de Opftal vertoont is: men vertoont de Gaten in de Kruk-Balken voor de Pollen, en een Kruk-Balk op zyde met zyn Pollen; daar nevens de Kap op zyn Plat; verder ziet men de Overring, zwaar $7\frac{1}{2}$ à 13 duym met Pennen en Gaten in den anderen gewerkt, als meede de Kuyp daar om, zwaar 6 à 18 duym, welke met Haak-Tanden aan malkander gewerkt moet worden; ook is alles in de Teekening hoe de bewerkzaamheyt van de Kap is te zien, welke van voren en van agteren vertoont is. De Moolen is boven wyd binnen de Kuyp $16\frac{3}{4}$ voet, en onder op de Muur-plaat 30 voet. Hier boven is aangetoont het Bint, hoe men de dikte van de Rollen aan de binnenkant krygen moet, dat hy uyt de natuur van zelfs na de cirkel rond loopt, en hoe men den Overring en de Vloer buyten moet of werken; ook is hier aangetoont op wat manier men de ftylen van de Moolen in zyn Opftal kan brengen. Voor eerft bepaalt men de langte van de ftylen, en dan de hoogte van de Punt, daar de Zeeg begint, en verdeelt dat in zes Deelen, gelyk hier gedaan is, of in meer, na dat de ftylen groot zyn; dan bepaalt men de Zeeg van de buytenfte ftyl, en laat dan op de deelen, dat in de hoogte verdeelt is, op de buyten en binnen kant van de ftyl in de grond te loot nedervallen, gelyk hier met Stippelingen en ook met Nommers in de grond en op de ftylen aangetoont is: vorders is alles naauwkeurig na de Voetmaat.

N°. 3.

Befchryving van de Grond van een Eyke Waagefchot-zaager, ftaande buyten Amfterdam, en genaamt het AMSTERDAMSE WAAPEN.

Voor eerft de Heygrond, met de Maften in 't rond, en de binnenfte Maften, daar de Koning op ruften moet: op de Maften in 't rond moet op yder twee Paalen een Kespe leggen, zwaar 5 a 10 duym, en op yder Paal met een houte nagel van een duym geflooten of vaft gemaakt worden. Op die Kespe legt men de Fondaments-Planken, zwaar 4 duym, en die ook wel vaft gemaakt met houte nagels; daar de muur op gemetfelt in 't rond, gelyk in de Opftal vertoont word: hier beneevens ziet men de Kruys-Balken, half en half in malkander gekeept, en de Zwaarden daar in gezonken, met verlooren Lippen en Tanden ingewerkt, daar de Spruyten met Pen en Gaten in fchieten, en met houte Nagels geflooten: men ziet ook de Vloer op de Kruys-Balken met bedekte Swaaluwe-ftaarten ingezonken, een duym diep met Stippels aangetoont. Deze Vloer is met Pen en Gaten in malkander gewerkt, als hier vertoont is, en met een Duyms Bout geflooten, en dan nog met een kleyn Duyms Pennetje voor het gelyk houden van de Vloer, en de Kruys-Balken, welke zo veel korter moeten zyn, dat daar buyten een Kliffoor van 3 duym kan voorgemetfelt worden voor den reegen of voor 't inwateren. Vorders ziet men de grootte van die Penant, die onder de Kruys-Balken leyt, en hoe de Koning met vier gaten en Pennen en vier Lippen om de Kruys-Balken gewerkt word. Vorders ziet men de halve Rolring die op de Vloer komt te leggen, met zyn Rollen en Bouten daar in, en de Kraag om de Koning en de Latten op de Rolring aan de Kraag vaft gefpykert, die om de Koning draayt, om den Rolring op zyn Centrum te houden op de Vloer.

No. 4.

Befchryving van de Slee-ftelling.

Voor eerft ziet men de Overring onder de Slee-ftelling leggen, 't welk getoont met Pennen en Gaten in den anderen gewerkt; ook ziet men op de Overring leggen twee Kot-Balken, met den Staart-Balk, of Koning-Balk, het welk hier legt ingezonken met Voorloeven van $1\frac{1}{2}$ duym diep; ook ziet men tuffchen de Koning-Balk en de Kot-Balken nog vier Leggers, die dienen tot de Kot-planken; ook voert men den Overring op de hoogte van de Kot-Balken, om de Kot-planken daar op vaft te fpykeren: men buygt ook daar dan wel een $\frac{1}{2}$ duyms blat Waagefchot om de Overring en de Voering, en dat wel gefpykert: ook is vertoont op de Kot-Balken met ftippels, daar de ftylen van de Moolen moet ftaan, met Pen en Gat in de Kot-Balken, en hier boven op is vertoont de Slee-ftelling. Voor eerft ziet men twee Slee-ftelling-ftukken, en daar zyn ingewerkt 14 Triemen boven gelyk met Pennen en Gaten, en met bedekte Tanden en houte Nagels geflooten: daar leggen ook nog drie Schroten in, of Planken, ook boven gelyk, en hier tuffchen in zyn vertoont dertien Rollen, yder op zyn plaats, en in goede ordre: ook is yder Rol voor 't endt ingewerkt een yzere Pen, die in een yzere Plaat paft, en om deze yzere Plaat is een yzere Ring, die om de Plaat paft, welke Plaat en Ring is voor het endt van de Rol gelyk ingelaten, en dan de Pen net na de midden van de Rol ingewerkt, gelyk hier een Rol aangetoont is met zyn Plaat en Ring, en de Pen daar by. Deze Rollen moet men in de Slee-ftelling-ftukken laaten zakken zo laag dat zy $1\frac{1}{2}$ duym boven de Slee-ftukken blyven, en Waterpas leggen: de Rollen moet men aan beyde enden even dik maaken, en wel zuyver regt, dan in de Winkelhaak geleyt onder de Rey in 't midden van de Moolen. By de Raam-ftylen leyt men de Rol een weynig hooger, om dat de Slee daar makkelyk over zal gaan: ook is hier boven op vertoont de Slee, welke hier onder een Sponning in moet zyn van $1\frac{1}{2}$ duym wyt en diep in de midde van de Slee-ftukken: ook zyn op de Triemen Neuten vertoont, daar men dezelve zien kan, welke in de Sponning van de Slee paffen, om die regt in den haak te houden, op de Rollen; ook is vertoont de Heugel in de Slee, met de yzere Prooken daar in, en de yzere Spil en de Schyfloop daar om, en vier Pannen daar de Spil in ruft, daar aan het Krabbel-rat met de Krukken, om de Slee mede uyt en in te winden: ook worden vertoont de Raam-ftylen en de Koning-ftyl in 't midden, daar de Heugel door gaat, met Stippels; men ziet tuffchen de Raam-ftylen en de Slee-ftukken No. 1 tot 8 incluys hoe veel duym yder wyt is: voor aan de Punt is de Borft-naalt met de Planken en de Hang-Luyffels de Planken in den anderen geploegt aangewezen, aan de ftaart twee Trappen, en twee dito aan de Slee-ftelling om op te klimmen vertoont. Ook legt hier de Heugel op zy, met twee Schyfloopjes, een van zeeven ftaaven, en de ander van agt ftaaven. De Deeling is groot twee duym, een duym voor de Staf, en een duym voor de Tant van de Heugel. Ook is hier de Staart-Balk op zy vertoont, met zyn Pollen en Wint-koppel daar door, en een Pol op zyn plat hoe hy gewerkt word. Ook ziet men daar onder de Koning en de Pen met ftippels daar in, en de Kraag daar om met yzere ftroppen: ook ziet men hoe de Koning op de Kruys-Balk gewerkt word; ook word aangewezen hoe den Overring met een Voorloef in den Staart-Balk leyt, en hoe dezelve met de Yzers vaft gehouden word, want als men de Vloer op de Kruys-Balk heeft gelegt, legt men de Rol-ring met de Rollen daar boven op, en dan legt men onder yder Rol een twee duyms end Plank, gelyk aangetoont is dat de Rollen twee duym van de Vloer af zyn. Als de Moolen nu klaar is, dan neemt men de twee duyms ftukken uyt de Rollen, moetende de Moolen meeft op de Koning zyn dragt hebben, gelyk vorder in de Opftal kan gezien worden: het Moolenaars Gereedfchap is hier mede by vertoont.

N°. 5.

Befchryving van een Waagenfchot-Zaag-Moolen van ter zyde te zien, met zyn Muur in en boven de Grond.

Voor eerft ziet men de Muur in zyn Opftal onder de Moolen, die tot de Stippeling in de grondt komt te ftaan; ook is hier boven op de Muur de Vloer en de Rollen daar op met de Rolring, en daar op den Overring, en daar op is vertoont de Kot-Balk met de Staart-of Koning-Balk, het welk hier vooren al is verklaart. Men ziet het Zy-Bint in den Opftal, onder wyt 25 voet 8 duym, boven wyt 12 voet 9 duym buytens werk. Ook is dit Bind de Balken met Pennen, Gaten en Tanden in de ftylen gewerkt, gelyk aangewezen is, en met houte Nagels geflooten; ook ziet men de

de Kruyssen en Schooren met Tanden, Swaaluwe-staarten en Lippen in de Balken en Stylen gewerkt, gelyk meede aangewezen is; ook zyn binnen onder eerst vertoont de Slee-stelling-stukken voor 't end, en het voor- en agter-Raam met zyn Hoofde en Draay-Asse, en de Zaage daar in aangetoont. Deze Raamen zyn met halve Hoofden gewerkt: ook ziet men nog een derde de Pomp-Raam boven op de Zolder, 't welk dient om de Kruk te balanceeren: men maakt yder Raam even zwaar, om de Zaagery makkelyk te doen gaan, en dat de Moolen ook ligter draayt. Men ziet hier nog vertoont de Luyffels in 't zy-Bint, met de Gaaten daar onder; ook vertoont men de boven-Koning-Balk voor 't end, als meede de Vang-Balk, Vang-stok en Touw daar aan, en het Saabel-yzer, dat aan de Vang vast is, gelyk aangewezen is; ook ziet men de Kruk met zyn bogten, die de Raamen doet op en needer gaan, en de Kruk-Balken daar onder, met de Pollen daar in, de Bos om de Kruk met het Schyfloop daar om: ook ziet men de Borst-Naald boven met een Pen en Gat in en onder de Steunder, en onder met een Keep en Borst op de Staart-of Koning-Balk. Ook word aangewezen aan de Borst-Naald de Swigtstelling: ook vertoont men de Kap op zyde, de Dak-lysten op de stylen, en de Spante daar op, als meede het boven-Wiel, dat om de As hangt, nog de As met de Scheenen daar in, en de Stroppen daar om, met een Roe daar door: ter zyde word de Vang uytgeleyt vertoont: eyndelyk word alles in een goede ordre gevonden, en kan correct na de Voetmaat gemeeten worden.

No. 6.

Beschryving van den Opstal der Moolen de Waage-schot-zaager van agteren te zien.

Voor eerst vertoont men de Moolen van onderen doorgesneeden, en men ziet de dikte van de Muur, die in de ronte zo opgemetselt moet worden, ook ziet men de Penant in de midden van de Moolen, en twee dikke Planken dwars over den anderen gelegt, en daar op gelegt de Kruys-Balken, en hier op de Vloer en de Rolring met de Rollen en de Overring, met de Kot-Balken voor 't end, de Koning met de Staart-Balk en de Kot-Planken, daar voorheen Berigt van gedaan is; ook vertoont zig de Slee-stelling op zy, met de Leuning en de Schoore daar onder, de Wig onder den Koning-styl, daar men de Moolen meede opzet, en de Kraan op de Slee-stelling, welke op een yzere Taats draayt in een Pot, en boven in een houte Pen; in den Uytlegger wind men het hout mede in de Moolen. Vorder ziet men een dubbel Krabbel-rat, het eene wat kleynder als het andere; de Deeling is groot ¼ duym, en als men wil, dat het wat gaauwer zaagt, dan moet men de Krabbel-yzers op het kleyne Rat leggen, zonder dat men de Palstok versteekt: en deze Palstokken hebben haar bewerkzaamheyd aan 't Pomp-Raam: ook ziet men het Opwinders-Rat met de Rol voor 't end, en het Touw daar om, om het Hout in de Moolen te winden, en de Pal onder het Rat en een Palstok daar aan om het hout te stryken, als het hoog genoeg gewonden is; ook ziet men den Uytlegger op zyde, met het Blok daar boven op, daar het Touw door gaat; ook ziet men de Koning-styl en twee Krombeels met de Sleutel onder de Koning-Balk, en daar op vier Stutten onder de boven-Balken tot styften van de Kruk-Balk: als meede de Kruk voor 't end in een vaste Pol met Slothouten daar in, ook ziet men het Agterbint in malkanderen, en boven 10 voet 10 duym buytenwerks, wyt onder buyten-werks 20½ voet: de Balken in de stylen met Pennen, Gaten en Tanden in den anderen gewerkt, en de Kruyssen met verlooren Lippen en Swaaluwe-staarten en Tanden: ook zyn de Trappen daar in vertoont om na boven te klimmen: ook ziet men boven op die stylen de Kap, de Dik-Lyst voor 't end, de Wolf-Balken daar agter, de Pen-Balk, en daar de As op leyt, welke men van agteren zien kan met de Scheenen in de Pen; ook ziet men met stippels aangetoont op wat manier men een Kap kan trekken: het zyn driederley soorten, yder in 't byzonder; ook vertoont zig de Kap op zyn plat met het Wiel en As zonder Kop, en de Gaten in de Dak-Lysten, daar de Spante van de Kap moeten staan, de Wind-Peulen daar op, en de Gaten van Keren-Weerstyl daar in; ook is hier by vertoont het Wiel met het Schyfloop. Vorder kan men het naauwkeurig na de Voetmaat nameeten, en men timmert het voorste Bint net als het agterste. De kanting van de Stylen is klaar aangetoont in het Bindt van de Wip-Moolen.

No. 7.

Beschryving van de Grondt van een agtkante Waater-Moolen, gemaakt te Amsterdam, en staande tussche Loenen en Nieuwer-Sluys.

Voor eerst siet men de grondt op zyn plat, en de agt Penanten; in yder Penant zyn geheyt 13 Juffers, lang 36 voet, ook ziet men de Heygrondt van den draag-Balk en de Bak, en de Bak daar op vertoont, dat de Hey-Masten daar door schynen; ook ziet men de Bak op zyde voor 't endt en de Muur van den Draag-balk en 't halve Wiel in de Bak: ook ziet men de Hey-grondt van de voor en agter Waater-Loop, en de Vleugels met de buyte Stoel, de Hey-Masten in een goede order vertoont, die lang zyn 36 a 34. Voet: ook is hier op de Maste-grondt vertoont de dikte onder van de Muur van de Waater-Loop en een steene Rol laag, die op de Muur moet koomen daar booven op, dog men kan de Masten daar door zien: ook ziet men in de voor en agter Waater-Loop aangetoont de Kespen: deze Kespen moeten soo lang zyn, dat dezelve onder de Muur moeten komen, zo dat de Fondaments-Planken daar op konnen leggen, de Fondaments-Planken en de Vloer-Planken van 4 Duyms hout, en onder de Muur moet men een Schroet van 1½. a 4. duym met houte nagels daar op vast maaken om het verschuyven van de Muur, en dan de Muur daar op gemetselt, en onder de Penanten van de Moolen legt men 2. duyms Planken, twee dik, dwars over den anderen, en dan de Planken en Kespen op yder Paal met een houte nagel geslooten of vast gemaakt: ook ziet men in de grondt de seeven onder-Tafelmenten gestippelt en aangetoont de Deuren met agt Stylen daar op van de Moolen; vorder ziet men de halve boove-Tafelmenten met de Blokkeels in den anderen gewerkt met Pennen, Gaten en Tanden, daar op de halve Kuyp, welke vorder verklaert sal worden: ook ziet men het Scheer-Bint, dat midden in die Moolen komt te staan in den Draag-Balk gewerkt met Pennen en Gaten, en de Waater-As op den Draag-Balk met de Steen daer onder met stop-Blokken wel voorzien: in het Bint is gewerkt het Spil-Kalf met dubbelde Pennen, daar op de Wervel daar een endt van de Spil op staat, met het onder-Schyfloop daar om; men ziet de Waater-As met de Scheenen in de Schrooi-Blokken, daar naast het Schep-Rat en zyn bewerking, de Kruys-Armen, welke men met dubbelde Pennen en Gaten in den anderen moet werken, de kalven en de Schoepen ook met dubbelde Pennen en Gaten, en de Kalven en de Gordinge half en half in de Schoepen gekeept. Het is groot over Diameter 18. Voet: vorders ziet men het onder en booven Wiel, de Schyfloopen daar by, met de Kam-Gaten en Staave-Gaten daar in. De Kap op zyn plat; voor eerst ziet men de Overring onder de Voeghouten, welke met Pennen en Gaten in den anderen gewerkt moeten worden; men moet met ses of seeven stukken rond zyn: daar onder komt de Vloer swaar 4 a 14. duym, daar de Rollen op draayen, die op de booven-Tafelmenten met houte treknagels vast worden geslooten, en met 8. stukken rond op de midden van de Tafelmenten tegen den anderen gestuykt, en vlak op de boven-Tafelmenten needer gevoegt; de Rol-Ring, swaer 3½. a 12. duym, moet ook van 6 a 7 stukken rond zyn, en teegen den anderen aangestuykt, op yder vergaaring met twee drie quarts bouten geslooten, en die van binnen met een yzere Plaat geslooten is, en dan nog een endt drie quarts Plank op yder vergaadering gespykert, daar in 38. Rollen, dik 8. en lang 7. duym: ook ziet men om den Overring de Kuyp, welke ook moet 6 a 7 stukken rond zyn, en met haak-Tanden aan den anderen geslooten, de Lassen lang 14. duym, en onder teegen de Vloer aangevoegt met 16 duyms bouten geslooten door de Vloer, en booven om de Kuyp een yzere Spylbandt van vier stukken rondt: vorders ziet men de Voeghouten op den Overring: men laat ze 1½ duym diep sinken met Voorloeven daar in, dan werkt men de Rooster-houten daar in, dat zy ¼ duym in de Overring sinken met Voorloeven, Pen en Gat in de Voeghouten; dan werkt men de Spanring op de Rooster-houten met Swaaluwe-staarten, diep ¾ duym, en een Tandt in 't Voeghout; men leyt ook het Wind-Peuluw en de korte Spruyt met bedekte Swaaluwe-staarten op de Voeghouten, en de lange Spruyt met Voorloeven op de Voeghouten gesonken, de Penbalk met en kort pennetje in een Lip op de Voeghouten, den Yserbalk met pen en gat daar in, vorders de Kapspante daar by. De

Moolen is onder wyt over zyn Tafelmenten $27\frac{1}{2}$. Voet, en booven binnen de Kuyp 18. Voet, de Waaterloop en Bak moet met goede Sement gemetselt worden.

No. 8.

Beschryving van deze agtkant Waater-Moolen in zyn Opstal met een steene Waaterloop.

Voor eerst ziet men de steene Waaterloop op syde vertoont doorgesneden, en de Fondaments-planken, Kespen en Paalen daar onder, gelyk in de vorige grondt aangetoont is: ook ziet men de Leggers tusschen de Rollaag vertoont, welke booven op de Waaterloop koomen te leggen, en de planken daar op: ook ziet men de Penant, daar de onder-Tafelmenten op komen te leggen, daar de Stylen van de Moolen op staan; onder het Schepradt ziet men de reysing met een Rollaag opgemetselt, gelyk ook in de grondt aangetoont is: ook ziet men het Scheprat, zynde over zyn Diameter $25\frac{1}{2}$ voet, met de Waater-As voor 't endt, en de steen onder de Waater-As, en agter het Scheprat ziet men het Onderwiel van agteren, ook ziet men het Scheerbint, daar de Spil op draayt, de Vangbalk, Trappen om na boven te klimmen, alles in een goede order: ook ziet men de Reegels met Pen en Gat in de Stylen en aan 't ander endt met een Lip en Swaaluwe-staart in de Styl, en de Kruyssen aan de enden op een Tant, en op de Reegels half en half in den anderen gekeept een duyms treknagel daar door, gelyk aangetoont is.

Ook ziet men de Kap op syde in zyn Opstal met de As en Scheenen daar in, en de Stroppen daar om, met de Roe door de As, en het boovenwiel om de As, met de Kammen daar in; ook ziet men de staart met de Schooren daar aan vertoont met stippels hoe men de langte van de lange Schoor kan krygen. Voor eerst neemt de halve langte van de lange Spruyt, en laat die haakwaarts na de lange Schoor nedervallen, en dan onder op de Schoor die langte dan gemeeten, 't welk is de langte van de Schoor. Vorder is hier by aangetoont het booren van een Roe, 't welk op deze wyze geschiet; men neemt een plankje van $1\frac{1}{2}$ Voet lang, 1 voet breet, dat men aan de eene kant regt schaaft, men neemt dan een Winkel-haak en schrapt dan een schreef in den Haak op dat plankje; men neemt dan de Passer, oopent hem 1 voet, zet de Passer met de punt onder aan de Haakschreef, en trekt zo ver als de Nommers staan, en men plaatst dit plankje of malletje als de Roe op zy legt; daar de Roe in den As komt moet men zuyver in 't midden na de agterkant in den Haak maaken; dan slaat men een Lyn-slag op het korte Hek, booven 1 duym van de voorkant aan 't boven-Hek, en onder $1\frac{1}{4}$ duym van de voorkant, dan nommert men de Rooy-gaten gelyk op de Mal en de Roe gedaan is, dan hout men een Rey onder aan de punt van de Haakschreef, en booven na de Nommers daar zy na van Scheelte moeten geboort worden, en als de Rooy-gaten geboort zyn, dan steekt men in yder gat een houte Nagel, en doet daar een Slag-lyn aan, 1 voet hoog, booven de Roe in de haak na de Roe, en boort dan alle andere na de Lyn; deze Mal is na de wezentlyke Amsterdamse voetmaat van 11 duym, waar uyt men alle andere korte of lange Roeden kan vinden om te booren.

No. 9.

Beschryving van de Grondt en Gaandewerk van een agtkante Waater-Moolen, staande tusschen Assendelft en Uytgeest.

Voor eerst ziet men de Heygrondt van de Moolen, de agt Penanten geheyt met 18. a 20. voets Juffers of Masten, en daar op geleyt de Fondaments-Planken van twee duym dik en twee dik dwars over den anderen, en die op yder Paal met een houte nagel vast gemaakt; ook ziet men de Heygrondt van de binnen Stoel in 't midden, daar de Spil van de Moolen op staat, zynde met de zelve langte van Juffers geheyt, en daar kespen van 4 a 6. duym opgeleyt, en daar op uw Fondaments-Planken van 3 duym, en dan de Muur daar op gemetselt onder de Stoel: de Bak ziet men van booven op zyn Plat, hier neevens de Waterloop van de Moolen, de Sandplanken die op zyn paalen moeten leggen, en de Kespen daar op, daar de Stylen van de Waterloop met een gat en pen moeten ingewerkt worden (gelyk in den Opstal getoont is;) dan de Vloer van de Waterloop daar op, en door de Sandplanken van de Waterloop en den Dorpel van 't Slag-Bint zyn de Hy-Paalen getoont; vorder ziet men de Tafelmenten op de Penanten met Stippels aangewezen, het Onder-en Boven-Wiel met de Schyfloop-Plaaten hier by: voor eerst leyt men de Kruys-Armen toe Waterpas van het Bovenwiel, en het gat, daar de As in komen moet, leyt men in den haak en van scheelte, en dan werkt men de Kruys-Armen met Tanden in den anderen, en men keept de Kruys-Armen die boven leggen een duym meer als die onder leggen, dan maakt men een Koning in 't midden van het gat van de Kruys-Armen, en men doet de Centrum-stok aan den Koning, en dan leyt men de twee Plooyen daar op de twee bovenste Kruys-Armen even schoon uyt de Kruys-Armen in den haak, en zo ver uytgeleyt als men het Wiel groot wil hebben, en uw Plooyen dan gekant onder de Rey, en van Scheelten met een Zink-stok even hoog uyt de Kruys-Armen geleyt, dan uw Plooyen drie en een half duym diep gezonken, half in de Kruys-Armen en half in de Plooyen, met een Voorloef en een Tant, de Plooyen daar op gewerkt, dan de andere Plooyen daar op, gelyk de andere, deze Plooyen werkt men met Lippen over den anderen een en een half duym verlooren en boven gelyk, dan legt men de Deeling op de Plooyen zo veel Deelen als gy hebben moet, de midden van uw Kam-gat moet uw Deeling beginnen en eindigen, en dan leyt men de Vellingen daar op in vyf of zes rondt tegen malkanderen gestuykt, men moet ze vergaaren op de midden van uw Kam-gat, en dan de Deeling op uw Velling geleyt, als het regt en Waterpas geschaaft is, de midden van uw Kam-gat moet op de midden van uw Koning of Centrum aanschieten, en dan uw grootte van uw Kam-gat agter en voor uytgestooken. Vorders ziet men in malkander gewerkt het Schep-rat; het is groot over Diameter $15\frac{1}{4}$ voet, hier by is uytgelegt een schoep met een kalf, en hoe men 't moet bewerken, als meede de Waater-As met zyn Scheenen daar in geleyt, ook ziet men het Kruys of de Moolen-roeden met de kop van de As van voren, de Hekken en Zoomen daar in vertoont; ook is hier aangetoont het booren van deze Roeden, 't welk met Nommers aangewezen is op de Mal en op de Roede; de vordere beschryving op de Plaat.

No. 10.

Beschryving over den Opstal van de agtkante Waater-Moolen, desselfs Waaterloop, Kap, Tafelmenten, enz. op zyn plat, staande tusschen Assendelft en Uytgeest.

Eerstelyk ziet men de zeven Onder-Tafelmenten in den grondt leggen; dezelve worden half en half over den anderen gekeept, boven gelyk, en met een Haak-Tant van een duym diep in den anderen gewerkt; ook zyn op deze Tafelmenten aangetoont de stylen in zyn Agtkant, en de Gaten daar in, daar de stylen met een Pen van drie duym lang in komen te staan, en de Deuren; ook ziet men de boven-Tafelmenten het zelfde getoont; de Pennen van de stylen moeten boven lang zyn 3 en een half duym, ieder styl met een Kram-bout gesloten, boven door de Tafelmenten; ook ziet men de Water-loop in de grondt, waar van in de vorige Plaat berigt is gegeven. Men ziet hier vorders de Buyten-en Binnen-stoel en Onder-Dorpels, de Binnen-stoel is in malkander gewerkt met Pennen, Gaten en Tanden, de Steen en Water-As daar op tusschen in, met een Wervel op de Stoel, daar een end van de Spil op staat: de Kap legt hier op zyn Plat; zo als hy gewerkt moet worden is alvoorens aangetoont; het Slag-Bint hier in malkander gewerkt met Pennen en Gaten, de Vleugels beplankt, en onder den Dorpel ook met Planken voor het kwellen van 't water; men ziet hier de Bak van zyn end en op zy, het Onder-Wiel daar in, als mede de Waater-loop voor en agter, de Penanten daar de Moolen-stylen op staan moeten, het Schep-rat dat het Water tegen de Ryzing op moet brengen, de Buyten-stoel, daar de Water-As op vertoont word met de Steen daar onder: ook heeft men het Onder-Wiel in den Opstal niet vertoont, om dat men het Schyfloop met de Binnen-stoel dan niet konde zien, gelyk men in de vorige Moolen gedaan heeft, de Spil op de Binnen-stoel met het Onder-schyfloop daar om, die het Onder-Wiel met het Schep-rat doet gaan, de Onder-Tafelmenten op de Penanten; onder de Tafelmenten ziet men Stop-stukken leggen; vorders ziet men de Moolen in zyn Opstal, de vaste Binten en de losse Binten komen daar boven over gekeept, de onderste Balken moet men saamen keepen vier en een half duym diep, dat is yder Balk $2\frac{1}{4}$ duym diep

diep; vervolgens ziet men de Kruyſſen, Regels, Trappen, de Vang-Balk, de boven-Tafelmenten op de Stylen, daar op de Vloer, daar de Kuyp met veertien duyms bouten moet vaſt geſlooten worden; de Vloer is zwaar 4 a 12 duym, de Rolring 3 a 11 duym, de Rollen zyn dik zeven duym en lang zes en een half duym, daar op komt den Overring 7 a 11 duym, daar op de Voeghouten, welke in den Overring leggen gezonken, met Voorloeven van een en een half duym diep, dan werkt men de Rooſterhouten met Pen en Gat in 't Voeghout, en zo laag dat ze met ½ duyms Voorloeven in den Overring zakken; dan werkt men de Spanring op de Rooſterhouten met Swaaluweſtaarten ½ duym diep; men ziet ook het Wint-Peuluw op de Voeghouten, de lange Spruyt, de korte Spruyt, of agter-Balk, de Pen-Balk, de yzer Balk, de Kap op zy, de boven-As en zyn ſcheenen in de hals en Pen, vorders ziet men de Roe in den As met zyn yzere Stroppen om de zelve, het boven-Wiel met den Staart, Schooren, het Wind-As door de Staart, Vangſtok en Touw, ook is hier aangetoont met Stippels, om de langte van uw lange Schoor te krygen, waar van alvoorens gezegt is; vorders is alles na de voetmaat geteekent en kan ſtiptelyk nagemeeten worden.

No. 11.

Beſchryving van de Wip-Waater-Moolen, van de onder-Tafelmenten en het toeleggen van 't Toorn-Bint, met de Waaterloop.

Voor eerſt ziet men hier de vier onder-Tafelmenten, getoont in de grond op zyn plat; deze moet men half en half over den anderen keepen, en met bedekte en overhoekſe Swaaluwe-ſtaarten van 1½ duym diep, gelyk met Stippels aangeweezen is, ook ziet men de Gaaten van de vier ſtylen op de hoeken, en de 8 Gaaten van de Mander-ſtylen daar in getoont op zyn order, en daar binnen in den Draagbalk, daar op de Steen daar de Waater-As op draayen moet, hier neffens de Gaaten van de Scheer-ſtylen daar in, ook ziet men neffens den Draag-balk de Bak met zyn ſtylen en klampen vanboven te zien, daar het Onder-Wiel zyn bewerking door heeft.

Hier neffens ziet men een Bint van den Toorn in malkanderen gewerkt, met zyn Balken en Krombeels Honts-Ooren Mandel-ſtylen zo als het gewerkt moet werden, en als men een Bint moet toeleggen, dan ſteekt onder en boven aan de buytenkant van de Stylen een Vooiſteek 2 duym van de kant, en daar een Vooiſlag geſlaagen die regt is, en met een lange Rey opgeſchrapt, en bepaalt dan de langte van uw Stylen op den Vooiſlag en ſteekt daar onder en boven een ſteek, dat gedaan hebbende bepaalt de wytte onder en boven, en legt uw Stylen onder en boven op de wytte van 't Bint, en neemt dan een lange Lat en legt die Stylen net in zyn overhoeks na die ſtecken die op de Vooiſlaagen ſtaan, die de langte van de Stylen zyn, en van Scheelte gelyt, ook trekt onder en boven aan de voeting van de Stylen op de langte van de Stylen een Lyn over om de de voeting te krygen, en als men de voeting dan heeft, dan ſchryft onder aan de voeting van de Styl een Haak-ſchreef na de Vooiſchrap of na de buytenkant van de Styl, als hy regt is, die binnen met de voeting van de Styl te niet komt, gelyk op de Stylen is getoont, en dat gemeeten op de Haakſchreef en op de ſchuynte na de voeting, en al wat de Voetingſchreef langer is als de Haak-ſchreef, dat is uw kanting van de Styl, zo veel moet uw Styl buyten opkanten en binnewaarts in, dat gedaan hebbende, dan leyt men de Balken daar op, en men bedraagt ze daar in.

Ook ziet men de voor en agter Waater-loop in de grond met den Dorpel, Vlèugel van 't Slag-bint, en de Waterdeur; men ziet de onder Slooven of Zantſtrooken met de Keſpen daar in, met Pennen en Gaaten gewerkt en met houte Nagels geſlooten, ook zyn in dezen Zantſtrooken aangewezen de Gaaten van de Stylen van de Waater-loop, ook ziet men aangetoont de Zantſtrooken die na de Moolen komt dat die 4 duym onder het Tafelment komt te leggen, gelyk in den Opſtal aangewezen wort. Ook ziet men de planken met Stippels aangewezen, en men moet de Waaterloop van binnen met 2 duyms eyke planken beplanken, en moeten met een Sponning in de Styl van 't Slag-bint ſchieten, en buyten moet men ze beplanken met 1½ duyms greene planken, hier neffens ziet men de voor en agter Waater-loop op zy met zyn Paalen geſlooten, aan de onder en boven Slooven met Pennen en Gaaten, ook zyn vertoont in de önderſte Zantſtrooken de Gaaten van de Keſpen die in de grond op zyn plat leggen, men ziet de leggers en de planken op de Waaterloop voor en agter, ook ziet men het Scheprat in de Waater-loop en de Reizing daar onder daar het Water tegen op moet als het Schep-radt omdraayt, men ziet de bewerkſaamheydt van 't Schep-radt. Hier lydt by uytgeleydt een Kruys-Arm, een gording, 2 halve Kalvers en een Schoep, zo dat men de bewerking zeer naauwkeurig aantoont, men ziet ook het Slag-bindt in malkanderen met een Vleugel, vorders kan alles ſtiptelyk na de voetmaat gemeeten worden.

No. 12.

Beſchryving van den Opſtal van de Wip-Waater-Moolen, zig doorgeſneeden vertoonende.

Voor eerſt ziet men de Muur met deſſelfs dikte onder en boven onder de Moolen, daar de onder-Tafelmenten op leggen, als mede de Muur daar de Draag-Balk op lyt, in welke de Scheer-ſtyl met Pen en Gaaten ingewerkt zyn, in de Scheer-ſtyl is gewerkt het Spil-Kalf daar de Spil op ruſt, op den Draag-Balk de Waater-As met de Steenen daar onder, en het Onder-Wiel daar om met het Scheprat, daar neffens de Vleugel van 't Slag-Bint; de planken moet men in malkanderen ploegen voor het doorquellen van 't Waater, en voor den dorpel van 't Slag-Bint moet men het ook met zulke planken beheyen, gelyk in een van de agtkante Waater-Moolens gedaan is; hier neffens ziet men de Bak met het onder-Wiel daar in, ook ziet men de Spil op de Wervel op het Spil-Kalf, en het Schyfloop daar onder om de Spil in de Kooker en het boven Schyfloop daar om, die in 't boven-Wiel werkt dat om de boven-As is; men ſiet de As met de Scheenen daar in, de Steenen daar onder, de yzere Stroppen daar om, en een Roe daar in, verders den Toorn, de Balken met de Krombeels Mandelſteylen Honts-Ooren, de Balken die men voor 't ent ziet met de Krombeels, de Kooker-Balken daar op, daar de Kooker-Stukken met Pennen van 3 duym lang in ſtaan; op de boven-Balken ziet men de looſe Kooker-Balk, welke dienen tot ſtyfte van de Kooker; ook ziet men de boven-Tafelmenten met Pennen en Gaaten op de ſtylen en de onder-Seetel 2 duym daar in gezonken, het boven-Huys daar op, dat om de Kooker ront draayen moet, de Voeghouten, de voor agter en Middel-Soomers, en de Zolder daar op tegen de Waater-Lyſt met een Sponning in de voor- en agter-Soomer, men ziet de boven-Seetel om de Kooker met de Kloſſen daar onder, en met bouten geſlooten, door de Kooker-Stikken daar de Steen-Burrie met het ganſe boven-Huys op draayen moet, daar op de Steen-Lyſte met de Swaaluwe-ſtaarten op de Steen-Burrie gezonken gelyk aangewezen is, verder ziet men de Borſt-Naalt in de Balken gekeept, en met 1 duyms bouten geſlooten, en boven met een Pen en Gat in een Blok-Keel dat onder de Wint-Pueluw komt, en in deze Borſt-Naalt een Sponning van 1 duym diep daar de Baart-Planken in komen, ook ziet men daar de voor- en agter-Soomers aan de ſteylen met Schortbouten vaſt gemaakt, en aan yder deur-ſtyl van 't Trap-bint onder en boven een, en een Bout door de ſtaart met een Beugel daar om, men ziet ook de Dak-Lyſt daar 't Wint-Peuluw op leyt, en den Pen-Balk en Agter-Balk ingewerkt wort, de Yzer-Balk daar de kroon van de Spil in draayt, men ziet ook voor aan 't Wint-Peuluw en den Agter-Balk 2 yzere Zwaans-halzen met Krammen aan de Dak-Lyſt vaſt gemaakt, de Kap op zyde met het Vorſtnaalt daar op, en de Geevel daar met Pen en Gat geſlooten, verders ziet men de Vang op 't Wiel en het Sabel-yzer, in de Vang-Balk de Vang-ſtok, Vang-Tou, de Trap met de Leuning daar aan, en de Hang-boomen om de Trap om hoog te houden, onder aan de Sleep-Trap vaſt met Krambouten geſlooten, vorders is hier alles naauwkeurig aangeweezen.

Beſchryving over de bewerking van 't Boven-Huys.

In het toeleggen van de Voegburri moet men 't Huys van de Moolen balanſeren, om dat het regt op zyn Zeetels zal hangen; als het boven-Huys lang is op de Voeghouten 19½ voet, dan moet men de Middelt 9½ duym na vooren ſteeken, dat is, op de voet 1½ duym, het toeleggen van de Voeg-Burrie; voor eerſt lyt men de Voeghouten Waater-Pas, en van Scheelte en op zyn wytte, en men ſlaat daar Vooy-ſlaager op de buytenkanten even ſchoon uyt de kant, en men bepaalt

paalt dan de Middelt van 't Gat daar de Kooker in draayen [illegible], en ſteekt dan eeven ſchoon uyt uw Middelt [illegible] op de Vooyſlaagen, en dan na die ſteeken over- [illegible] met een Lat, en dan leyt men de Kalven daar [illegible] bedraagth [illegible] de Voeghouten met dubbelde [illegible], Gaaten en een T[illegible], dat gedaan hebbende dan leyt men de voor- en agter-Soomers daar op, en van Scheelte; dan ſlaat men daar Vooyſlagen op, eeven ſchoon uyt de buy- [illegible] op de Middelt van de Stylen van 't boven-Huys [illegible], dan zet men 't Middelt in de langte op de voor en agter-Soomers, en dan leyt men de middelt van de Soomers en de middelt van de Voeg-Burrie over een, dan ſteekt men Steeken uyt de middelt van de Zoomers eeven ſchoon, en men leyt ze in zyn overhoeks, dan laat men ze 1¼ duym diep zinken op de Voeghouten met Swaaluwe-ſtaarten, gelyk de Stippels aanwyzen, en dan leyt men de middel-Zoomers daar op, en men zinkt ze met Voorloeven op de Voeghouten, dan leyt men de Waater-Lyſte daar op en laat ze 1 duym diep met Swaaluwe-ſtaarten daar in zakken, en met een Pen in de Styl, ook ziet men op de hoeken van de voor- en agter-Zoomer de Gaaten daar de Hoek-ſtylen van 't boven-Huys in moet ſtaan, en de Gaaten voor de Schort-bouten daar in getoont, gelyk men aan het Agter-Bint van 't boven Huys zien kan, de Steen-Burrie moet men op de zelve manier toeleggen, men ziet de Steen-Burrie met de Steen-Lyſten daar op met Swaaluwe ſtaarten daar in gezonken van 2¼ duym diep met de Kooker daar in. De toeleg van 't Zy-bint van 't boven-Huys, voor eerſt ſlaat men de middelt op de Stylen, en men maakt de Pennen aan de Stylen, en men leyt de ſtylen in zyn overhoeks, dan bepaalt men de hoogte van de Steen-Lyſt om de onder en boven Seetels op zyn ſchorting te verdeelen voor het makkelyk kruyen van 't boven-Huys, zo neemt een Lat en die leyt men op het zy-Bint op de Styl, en men ſnyd een maat onder van de voeting van de Styl tot de bovenkant van de Steen-Lyſt, dan trekt men twee Lyne overhoeks over de Steen-Lyſte daar die Lynen malkanderen beſnyden, daar ſnyd men een maat van de Lynen tot de onderkant van de Steen-Burrie, ook trekt men de Lynen over de Zoomers die op de Voeg-Burrie gewerkt zyn, en daar die malkanderen beſnyden, ſnyt men een maat van de Lyn tot de onderkant van de Voeg Burrie, dan ſteekt men daar nog 2 duym by, voor de Schorting en de maat van de Steen-Burrie, ſnyd van dezen Lat af, en de maat van de Voeg-Burrie doet men daar by met die 2 duym, dan zal het huys zeer fraay op zyn zeetels hangen, ook ziet men de onder en boven-Zeetels op de Kooker gewerkt met Swaaluwe-ſtaarten van 2 duym diep, en yder ſtuk met 2 Bouten geſlooten, en de Volling-ſtikken met Spykerbouten vaſt gemaakt gelyk het aangewezen is, ook leyt onder de Kooker de boven-Zeetels met de Kooker daar tuſſchen in, en hoe de Kooker aan de Zeetels wort vaſtgemaakt is zeer naauwkeurig aangeweezen, ook ziet men de onder-Zeetels op de boven Tafelmenten leggen, en yder een ſtuk uytgeleyt; en hoe de bewerking is, deze onder en boven-Zeetel moet men aan de bovenkanten op de hoeken af ronden 2 duym diep voor het makkelyk kruyen gelyk getoont is, ook ziet men het Trap-Bint met de Staart en Voeghouten daar onder, en hoe die met Schort-Bouten vaſtgemaakt worden, en boven de Kloſſen op de Stylen die met een klyn Pennetje in de Dak-Lyſten komen, en het Waay-Spant op de Dak-Lyſten, en men toont aan met Stippels op wat manier men de Kap trekken kan, ook ziet men het Storm-Bint met de Borſt-Naalt daar op, welk hier 3¼ duym diep wort ingezonken, en het Keepen half in de Borſt-Naalt en half in de Balken met 3 Bouten geſlooten, ook ziet men de Schort-bouten aan de Stylen en door de Voeghouten, men ziet daar onder de Baart daar aangetoont en de Kloſſen op de Borſt-Naalt en de Stylen, deze Kloſſen van de Kooker en de Stylen en de Borſt-Naalt moet men alle met bedekte Trekſchuyf-Tanden daar op werken onder 1½ duym diep, en boven te niet, ook ziet men hier een Kap-Spant op de Dak-Lyſten getoont, en de Vang daar in uytgeleyt met zyn yzerwerk daar by, ook is hier aangewezen dat tot nut van het Moolen-maaken dient, en kan ſtiptelyk na de Voetmaat gemeeten worden,

Het Boven-Wiel heeft 62 Kammen, de Deeling is groot 6 duym, het Schyfloop heeft 27 Staaven, de Deeling het zelve, het onder-Wiel heeft 73 Kammen, de Deeling is groot 7½ duym, het onder-Schyfloop heeft 25 Staaven en de Deeling het zelve.

No. 13.

Beſchryving van de Modder-Moolen, van de Bak en Ketting, en het Bint daar men de Bak hooger of laager mee kan laaten zakken, wordende gebruykt te Amſterdam.

Voor eerſt ziet men de Bak doorgeſneeden met een Schep onder en boven daar in, zo als ze in de Bak moeten werken met de Ketting-balkjes op de Leyers, ook ziet men de Steylen van de Bak onder met een yzere Beugel om den onderlegger vaſt gemaakt, en dan de boodem van de Bak daar op, en dan uw onder Leyers op de boodem en dan uw Leyers 1½ duym diep in de Stylen gewerkt met Voorloeven, en boven die Leyer is een drie duymſe plank ingewerkt, binnen met de Stylen gelyk en half en half gekeept met Voorloeven gezonken in de Styl, ook is de boven Leyer en plank ook zo gewerkt, ook ziet men een Legger in de boven Leyer gewerkt, daar de middel Leyer ook met Voorloeven ingezonken leyt, ook ziet men den Bak hier op zy leggen met zyn Stylen, Planken en Leyers en de binnen Leggers geſtippelt, en aan yder Styl een yzere beugel om de onderlegger gelyk voorheen getoont is, ook ziet men aan de agter Stylen van de Bak een yzere Haak met een ent Ketting, welke dient om aan de looſe Bloks vaſt te maaken, om de Bak hooger of laager te laaten zakken in de Modder, ook ziet men de Bak van agteren af geront en met yzer beſlaagen, ook ziet men vooraan de Bak het Slag-bint met de As en Steen, daar tuſſen ook ziet men vooraan de Stylen by 't Slag-bint een Bak hangen in een yzere Beugel die boven aan een Overlegger hangt een Tou en Blok om die hooger en laager te kunnen laaten zakken, als de Modderſchouwen daar onder koomen te vaaren.

Ziet ook hier neffens de Ketting uytgeleyt, met zyn Scheppen daar aangeſlooten, en de byde zeskante daar in vertoont, en door het agterſte zeskant is een yzere Spil door en aan weerenden een ronde Nok aan, die loopt agter in de Bak in een metaalen Bos, ook ziet men het voorſte zeskant om de As, dat tuſſen het Slag-bint in lyt, hier by het yzerwerk vertoont van de Ketting na een grooter voetmaat, en van vooren en op zy te zien met de Scheppen daar in geſtippelt en een Ketting-Balkye, hier neffens hoe de gewrigte in malkanderen draayen, het Bint met Tou en Bloks en de As boven op de hoofde van 't Bint om de Bak daar de Ketting in hangt om die hooger en laager mede te kunnen laaten zakken, ook moet men de zeskanten met yzere banden beſlaan, en Krambouten ſluyten.

No. 14.

Beſchryving van een Modder-Moolen, gebruykt te Amſterdam.

Voor eerſt ziet men in de grond de boven Leggers van de Moolen, en hier onder leyt het gaande Werk, welke Leggers vertoont als doorgeſneeden om dat men de Schyfloop en Raaderen beter zouden konnen zien op zyn order; ook ziet men het kaabel-touw opgeſchooten, de Ketting met zyn Scheppen in de grond leggen, en voor om de As: die tuſſen het Slag-bint leyt, en de Bakken daar de Modder door gaat, en valt in ſchouwen; ook ziet men voorby 't Slag-bint aan de Bak van de ketting twee yzere haaken, en daar aan een tou om de Asjes, welke dient om de Bak agter in de Modder te houden als de Moolen gaat en het Kabel-tou de Moolen agter uyt haalt dan zoude de Bak met de Ketting voor uyt ſchuyven, door de kragt van de Modder, ook toont men den omgang der Paarden boven op de Leggers.

Beſchryving van deze Modder-Moolen, den Opſtal doorgeſneeden.

Voor eerſt ziet men de onder Leggers van de Moolen tuſſen de onder en boven Boodum in leggen, en daar op ziet men de Spillen met yzere taatſen die in potten draayen, daar de Schyfloopen en Raaderen aan vaſt gewigt zyn, ook ziet men de As of lange Spil aan weerenden een yzere Pen, welke draait in een metaalen Bos, en in 't midden draait hy op een Steen, ook ziet men de Ketting met zyn Scheppen om de zeskante, en daar onder de Boodum van de Bak daar de Modder in opgehaalt wort, en boven onder de Ketting ziet men

de

de booven Leggers van de Bak, en daar op de middel Leyer daar de Scheppen op rusten, ook ziet men het Bint daar de As met het Rat op rusten, ook ziet men hier de Bloks tegen dezen Styl aan met de touwen daar in die boven om den As koomen, welke dient om den Bak met de Ketting hooger en laager te kunnen laaten zakken gelyk voorheen getoont is, ook ziet men hoe de Paarden daar om de Spil gaan, die de Schyfloopen en Raderen doen gaan met de Ketting, men ziet ook de Paarden in de Stallen, verder is alles na de Voetmaat.

No. 15.

Beschryving van een Verf, of Snuyf Tobaks-Moolen met zyn Grond en Opstal.

Voor eerst ziet men de grond onder de Vloer van de Moolen en Lootsen met zyn Pylaren doorslaagen en Regels, men toont aan in de grond van de Moolen met stippels waar gyu Leggers van de Kant-steen moet leggen, men toont in de grond van de Loots het Rooster-werk van de Eest daar men het Vuur op stookt, hier nessens ziet men de Kap van de Loots met stippels aangeweezen, als mede de Vloer van de Moolen met de steene Leggers van de Loopers en Boven-As. Het Raam daar de Loopers tusschen loopen met de strykers daar onder; ook ziet men de Kappery met de Rees en Stampers van boven te zien, hier nessens de Stoel van de Rollen van de Plettery, men ziet de Zeevery en de Spil die de Zeevery doet gaan, en met stippels geweezen hoe de Touwen om de Schyven komen, men ziet den Opstal van 't Vierkant met de Pylaaren daar onder, men ziet de Steene Loopers op zyn kant op de Legger in den Opstal met het Raam daar om, ook ziet men de Wentel-As met zyn gaande Werk van de Plettery en Spillen met den Opstal van de Rollen Stampers van de kappery met de Messen in de Ton en de Spaaken in de Wentel-As die de Stampers opligten. Het Vierkant van boven met de Spoor-Wielen die de Steen doen gaan en de Wentel-As die in den Opstal vertoont is van 't Plet-werk, ook ziet men onder de Wentel-As een klyn leggent Spilletje welke dient om de Zeevery te doen gaan.

Men ziet den Opstal van de Loots doorgesneeden met den Eest, en met Stippels de Schoorsteen aangetoont, ook ziet men boven de Loots de Vloer met den Eest van boven te zien daar men het goet op droogen moet, en daar nessens nog 10 Kassen om Tobak in te doen.

Beschryving van den Opstal van de Moolen doorgesneeden.

Voor eerst ziet men onder het Vierkant de steene Pylaaren de doorslaagen en Regel-werk daar op, ook ziet men de Steen met de Raamen daar om, de groote Spoorwielen om de Spillen die in het Schyfloop werken dat aan de boven-Spil is, ook ziet men de Wentel-As voor 't ent met zyn Spaaken van de Kappery, daar voorheen berigt van gedaan is, men ziet de Zeevery in zyn Opstal met zyn Spillen en Touwen om de Schyven, ook ziet men het Agtkant op het Vierkant getoont met zyn Stylen, Balken en Kruyssen, Vang-Balk, As, Roeden, boven-Wiel om den As, Bonkelaar om de Spil dat in 't boven-Wiel werkt, ook ziet men de Kap, de Staart; Schooren, Vangstok, en het Wint-Koppel door de staart; verder is alles genoegsaam aangeweezen en kan stiptelyk na de Voetmaat gemeeten worden.

In 't boven-Wiel om den As.	48 Kammen.	de Deeling 5 d.
In 't Bonkelaar boven om de Spil.	25 Dollen.	
In 't Schyfloop onder om de Spil tot de Spoor-wielen.	13 Staaven.	de Deeling 4½ d.
2 Spoor-wielen tot de steenen yder heeft	34 Kammen.	
In 't Wieltje onder om de Spil tegen het Schyfloop.	14 Dollen.	de Deeling 4½ d.
In 't Wieltje om de wentel-As.	45 Kammen.	
2 Wieltjes om de wentel-As tot de Pletrollen yder	28 Kammen.	de Deeling 3½ duim.
2 Dito om de bovenenden van de Spillen.	15 Kammen.	
2 Dito om de onderenden van de Spillen.	14 Kammen.	
2 Dito aan de Rollen van 't Pletwerk.	17 Kammen.	

In 't wieltje om de wentel-As tot de Zeevery.	28 Kammen.	de Deeling 3½ duym.
In 't wieltje om het klyne wentel-Asje.	11 Kammen.	
In 't wieltje aan 't ander ent.	19 Kammen.	
In 't wieltje aan 't Spilletje.	13 Kammen.	

No. 16.

Beschryving van de Gronden, als Vodde-schuur, Moolen Werkhuys Pak-Kamer &c. behoorende tot een Witte Papier-Moolen.

Voor eerst vertoont de platte Grond onder de Vloer met zyn Pylaaren doorslaagen en Regel-werk van boven te zien, men ziet nessens de Grond den Opstal van de Pylaaren en het Regel-werk en doorslaagen daar op, aan de andere zyde de Vloer die op de platte grond komt met al het binnenwerk van 't ent van de Vodde-schuur tot aan de Vaklengtens van de Droog-schuur toe, welk hier een Vak aangetoont is ter langte van 10 voet het Vak, de Moolen in zyn geheel met de Plaating na het werk-Huys toe ter lengte saamen 76 voet, ook leyt hier nessens de Vloer den Opstal van de Vodde-schuur tot de Droog-schuur toe, van de Vloer tot het Dak toe vertoonen zig de Deuren, Vensteren; en Glazen, met de opstandt van de Schoorsteenen, van de Lym-Keetels, verders is alles schriftelyk in de grond aangeweezen en de benaaming daar by.

No. 17.

Beschryving van den Opstal van de Droog-schuur en Parssen, welke behooren tot de Witte Papier-Moolen.

Voor eerst vertoont de platte grond van een Vak Droog-schuur ter langte van 10 voet en wyt 26 voet, als mede de Droog-schuur in zyn Opstal voor 't endt met zyn Bint en Kap-spant daar op, hier onder in is een Lyn geschooren van de Middel-Styl tot de Kambas toe, en 2 krukken daar by om het Papier op te hangen, als men het op de Kambas-Lyn zal hangen gelyk men in de grond kan zien hoe men de Lyn door de Kambasse scheert, hier nevens ziet men de 3 Parssen de Dorpels in de grond, boven ziet men den Opstal met de Schyven onder om de Spillen daar men de Parssen mede in toe draayt, verders is hier alles duydelyk aangetoont.

No. 18.

Beschryving van de Wrysbak en Roer-Bak met zyn Rollen, en verder toebehooren tot de Witte Papier-Moolen.

Voor eerst ziet men de Roerbak op zyn plat van boven te zien, en de Bak getermynt gelyk met Stippels aangewezen is, ook leyt hier boven op de Roer-rol met de yzere Spil daar door en aan het end het wieltje dat de Rol doet gaan, hier nevens ziet men de Bak op zy met de Rol daar in; en boven dien ziet men de Bak in 't verschiet getoont zeer fraay, nog ziet men de Roer-bak voor 't ent met zyn Roer-rol en wieltje aan de Spil, de Wryfbak op zyn plat met de yzere Spil en wieltje daar om; ook leyt hier nessens de Rol voor 't endt met zyn Scheen en Ring, deze Rol daar maalt men de Vodden klyn mede in de Bak, men ziet de Bak op zyde in den Opstal en voor 't ent, en de Bak in 't verschiet; verder is al de benaaminge daar by getoont.

No. 19.

Beschryving van de grond van het eerste Tafelment met den Opstal doorgesneeden met het binnen-Werk daar in van een Witte Papier-Moolen.

Voor eerst ziet men de Balken boven van 't Vierkant in de grond leggen met de Tafelmenten daar op, daar de Stylen van 't Agtkant op komen te staan, ook ziet men met Stippels aangewezen de Stylen onder en boven van het Agtkant; men ziet op yder hoek boven van 't Vierkant een Schoor ingewerkt tot styfte van 't Vierkant, men ziet 2 heele maalbakken met een halve, in de grond met de Pomp en een groote Waater-Bak, men ziet hier nevens het Vierkant in de grond en 2 Roerbakken met zyn toebehooren.

Hier benevens een Bint van 't Vierkant op zyn Pylaaren in

in zyn Opſtal een heele maal-bak, in zyn Opſtal daar in en zyn toebehooren, de Pomp en een endt van de lange Spil met het onder-Wiel daar om.

Den Opſtal doorgeſneden.

Voor eerſt ziet men de Pylaaren onder de Moolen, de Balken van 't Vierkant met de Krombeels van vooren, de lange Spil en daar onder aan het onder-wiel daar de kleyne wieltjes van de heele en halve maal-bakken van onderen in moeten werken, de Pomp met de Mam daar in die het Water in de bakken moet geeven, men ziet boven het onder-wiel agter de Water-bak om de Spil een kleyn wieltje, dat in het wentel-As wieltje werkt tot de Roer-bakken, ook toont men de Bakken in zyn Opſtal in de Moolen die in de grond zyn in het midden van de Spil een wieltje, en een wieltje aan de kruk, welke de Pomp doet gaan, vorder de ſtylen van 't agtkant met de balken en krombeels, welke geſlooten zyn met Pennen, Gaaten en Tanden, de balken van 't vaſte Bint voor 't endt met de Krom-beels daar onder, en hoe diep zy gekeept moeten werden in 't leegeren, ook ziet men het boven-Wiel om den As met het Bonkelaar om de Spil, de Kap-Spant en Reegels de Steenen agter en voor onder de As, men ziet een Roe daar in, de Vang-balk in de Moolen geſtippelt, de ſtaart daar aan met zyn Schooren, het Wint-Koppel door de ſtaart en de Zwigtſtelling, ook ziet men hier alles op een goede order.

De gaande Werken van de Witte Papier-Moolen.

In 't Boven-Wiel om den Boven-As.	61	Kammen.	de Deeling 5½ d.
In 't Bonkelaar om 't bovenend van de Spil.	32	Dollen.	
Het Wieltje om de Spil tot de Pompery.	28	Kammen.	de Deeling 4½ d.
Het Wieltje om de kruk tot de Pompery.	25	Kammen.	
In 't Onder-wiel om de Spil.	57	Kammen.	de Deeling 5¼ duym.
In 't halve Baks-wieltje.	16	Dollen.	
In de heele Baks-wieltje.	14	Dollen.	
Het Wieltje om de Spil tot het Roerwerk.	29	Kammen.	de Deeling 4 duym.
Het wieltje om de Wentel-As daar toe.	22	Kammen.	
Het wieltje om 't andere end van de wentel-As.	28	Kammen.	
Het wieltje om 't bovenend van 't klyne Spilletje.	19	Kammen.	
Het wieltje om 't onderend van 't Spilletje.	20	Kammen.	
Het wieltje aan de Roer-rol.	17	Kammen.	

No. 20.

Beſchryving van de grond van een dubbelde Oly-Moolen en zyn toebehooren.

Voor eerſt ziet men de grond met zyn Pylaaren doorſlaagen, en Regelwerk daar de Vloer op komt te leggen, men ziet ook de 5 Stuyt-blokken tuſſen de Pylaaren daar de Oly-blokken op komen te leggen, men ziet aan 't end van de grond de Hey-maſten die onder de Stuyt-blokken komen, men toont aan met Stippels waar de Legger van de Kantſteenen moeten leggen, als mede 3 Oly-Bakken om Oly in te doen, en de plaats aangetoont daar de Vuyſters moeten komen, hier nevens de grond van de Vloer en al het werk daar op met zyn benaaming daar by geſchreven, verders de Wal met de Kraan daar by om het goet af te laaden, ook ziet men den Opſtal van de Pylaaren van 't Vierkant en de Schuur met zyn doorſlaage Regelwerk daar op, men ziet hier op het Vierkant in zyn Opſtal daar het agtkant op komt te ſtaan en het Binnewerk daar in tuſſchen de Schuur en het Vierkant, de Oly-Bakken met een Pomp daar in om de Oly daar mede uyt te pompen, hier nevens de Schuur in zyn Opſtal met zyn Balken, Stylen en Regels, en verders alles in een goede order aangewezen.

No. 21.

Beſchryving over het binnen-werk van een dubbelde Oly-Moolen.

Voor eerſt ziet men de Stampers van de Potten en Heyen van 't voor en naſlag tuſſen de onder Rees, daar onder de Blokken doorgeſneeden met de Potten daar de Stampers in vallen, hier nevens de Stampers en Heyen uytgeleyt met zyn toebehooren, de Kantſteenen op de Legger met het Raam daar om, en een ſtuk van 't Raam uytgeleyt van boven te zien, hier nevens leggen de Spillen met de Tappen daar in, de Kantſteenen leggen in 't verſchiet met het Raam daar om, en de Ringen van de Kuyp om de ſteen &c.

No. 22.

Beſchryving van de platte grond en zyn Opſtal van een dubbelde Oly-Moolen.

Voor eerſt ziet men de Balken van 't Vierkant in de grond en de Tafelmenten van 't agtkant, daar op met Stippels aangewezen waar de ſtylen van 't agtkant moeten ſtaan, hier op de Wentel-As met zyn gaande werk, de Rees, de Stampers, Heyen en Kloſſen van boven te zien, als mede het Spoorwiel van de Kantſteenen met Stippels in de grond leggen.

Beſchryving van den Opſtal zig doorgeſneeden vertoonende.

Voor eerſt vertoont men de Blokken onder de Stampers daar de Potten ingewerkt zyn, daar men voorheen al berigt van heeft, ook de Stampers en Heyen van 't Voor- en Naſlagt tuſſen de onder en boven Rees in, de Wentel-As met zyn Spaaken en gaande werk daar om, en twee Schyfloopen om de Spil, ook heeft men het binnen-werk hier zeer fraai in getoont, verder het agtkant met zyn Balken, Krombeels en Kruyſſen, welkers bewerking aan de voorige Moolens getoont is, men ziet de As met zyn Boven-wiel daar om dat in het Bonkelaar werkt dat om de Spil is, de buyten Roe in den As met Stroppen daar om, de ſtaarten ſchooren daar aan met het Wint-Aas door de ſtaart met een Tou om, daar men de Moolen meden in de Wind kan winden.

Het gaande werk tot den dubbelde Oly-Moolen.

In 't Boven-wiel om den As zyn	59	Kammen.	de Deeling 5¼ d.
In 't Bonkelaar boven om de Spil.	34	Kammen.	
In 't Schyf-loop van het Spoor-wiel tot de ſtenen.	13	Staaven.	de Deeling 5 d.
In 't Spoor-wiel van de Stenen zyn	86	Kammen.	
In 't Schyf-loop tot het wentelas-wiel.	26	Staaven.	de Deeling 5¼ d.
In 't wiel om de wentelas zyn	69	Kammen.	
4 Wieltjes om de kas tot 't voorſlag Roerwerk.	45	Kammen.	de Deeling 4 d.
4 Wieltjes om de Roerſtok.	14	Kammen.	
4 Wieltjes om de wentelas tot het naſlag Roerwerk.	39	Kammen.	
Wieltje om de Roerſtok.	13	Kammen.	

De middelgangers in 't differente maat geſtelt.

No. 23.

Beſchryving van de grond van de Vol-Moolen.

Voor eerſt ziet men de grond met zyn doorſlaage en Regels, tuſſen in zyn vertoont de Stuyt-Blokken daar de Komblokken op komen te leggen, en hier nevens ziet men de zelve in de grond getoont, de Komblokken met de Gaten daar in, de Waskommen en de Volkommen yder in 't byzonder aangetoont, men ziet getoont in de grond de Water-Bak met 2 Pompen, die 't water met een looſe Goot na de Komme leyt, hier nevens de grond den Opſtal van de Komblokken voor het endt tot de onder Rees toe, de Pompen en de Water-bak daar by met een looſe Goot die 't Water na de andere Kommen toe leyt, aan de andere zyde de Komblokken in zyn Opſtal van vooren te zien tot de onder Rees toe, tuſſen yder Kom en aan yder end van 't Blok een yzere Klinkbout doorgeklonken voor het ſcheuren van 't Blok.

No. 24.

Beſchryving van de Wentel-As-Zolder en den Opſtal van een agtkante Vol-Moolen op een Vierkant, vertoonende zig doorgeſneeden.

Voor eerſt ziet men het Vierkant in de grond met de Tafelmenten van 't agtkant daar op, en met Stippels aangetoont waar de ſtylen van 't agtkant ſtaan moeten, hier in is de groo-

te

Wentel-As met een kleyne, met zyn gaande werk en ſpaaken, de ſtampers en Rees van boven te zien, de Pompen met de Pompſtokken, die met de ſpaken van de Wentel-As moeten gaan; hier nevens den Opſtal van 't Vierkant doorgeſneeden met een gedeelte van 't Agtkant en het gaande werk, de wentel-As voor 't endt met de wielen daarom, en de Komblokken daar onder met de ſtampers, daar booven de twee Pompen in den Opſtal die in de grond vertoont zyn.

Den Opſtal doorgeſneeden.

Men ziet de Pylaaren onder de Moolen, en de Stuytblokken onder de Komblokken getoont, hier nevens de ſtampers van de groote wentel-As tuſſen de onder en boven Rees, de wentel-As met een dubbelt wiel dat agter en voor Kammen heeft, en de Touwe woelings daar om met de ſpaaken daar in en een dubbel Schyfloop, onder om de ſpil daar men de Moolen Krapper of Loomen mee kan laaten gaan, ook ziet men de Steylen, Balken en Krombeels met Pennen en Gaten in malkanderen gewerkt, en de Kruyſſen met Tanden in de ſtylen, men ziet het boven wiel om den As dat in 't Bonkelaar werkt dat om de Spil is, de ſtroppen om den As met een Roe daar in, de Vangbalk, de Vangſtok en Touw, de ſtaart en ſchooren met de Wintkoppel daar door, met Zwigtſtellingen daar onder.

't Boven-wiel heeft	60 Kammen.	de Deeling 5½ duym.
't Boven Bonkelaar boven om de Spil	31 Kammen.	
't Groot Schyf-loop tot het wentel-As wiel.	34 Staaven.	de Deeling 5 duym.
't Kleyne Schyfloop tot het wentel-As wiel	26 Staaven.	
't Wentel-As-wiel heeft	99 Kammen.	

No. 25.

Beſchryving van een Waater-Moolen in Holland gebruykelyk, welke haar Water opmaalt op 4 a 6 voet hoog.

A. Het groote wiel met zyn Kammen, als mede As en Kap.
B. Het bovenſte Tafelment met zyn Blokkeels.
C. Den Opſtal van het agtkant werk en drie Laag Balken, gemerkt 1. 2. 3. en in den doorgeſneeden grond als aangewezen wort.
D. Het onderſte Tafelment dat op de Muur leyt, daar het agtkant werk op ſtaat.
E. Het Schyfloop aan de Spil, en dat in den grond leyt.
F. Het groote wiel aan den Water-As en in den grond.
G. Den Water-As, Scheen en Steen.
H. Het Scheprat vertoont hem op tweederly manieren.
I. De Schutdeur voor het Schep-rat.
K. Het Muurwerk onder den Moolen aan de andere zyden, als mede de Kom voor het groote Wiel.
De Cyfers als 9. 10. 16. betekenen de treden van de Trappen.

No. 26.

Beſchryving van een Water-Vyſel of Slang-Moolen, welke het Water opmaalt 12 voet hoog.

A. de Kap op den Moolen met zyn uytlegging en Trek.
B. b. den As met zyn groot wiel of Kam-rat.
C. het bovenſte Tafelment met zyn Blokkeels.
D. drie laag balken in den Moolen met zyn Karbeelen.
E. den Opſtal van een agtkant werk met zyn Regels en Kruysbanden.
F. het onderſte Tafelment daar het agtkant werk op ſtaat.
G. het Muurwerk onder den Moolen op zyn agtkant vertoont.
H. de Spil van onder tot boven.
I. het Bonkel-Rat, de ſteek 6 duym, en boven Schyfloop even groot.
K. het Wiel aan den water-As met zyn bewerking gelyk vertoont.
L. l. den water-As met zyn Raden vertoont drie draden, den As is zwaar na dat hy groot is.
M. de Raamen gelyk zy vertoonen, en de werkzaamheyt.
N. de Gording daar al de Raamen met platkopte bouten aangeſlooten zyn, als mede n. het gat van de water-Peuluw of Pen-Balk.
O. de water-Peuluw en de metalen Pot, weegt vyftig Pont.
P. den ſtroombalk door den Moolen daar de water-As zyn beruſting op heeft; een ſteen p. den ingelaaten Pen daar den water-As aan draayt met een Kruys van yzer ingezonken.
Q. de Schutdeur voor het buytenwater en zyn uytloop.
R. Uytloopen van 't waater.

De Cyffers, als 10. 11. 17. beteekenen de treeden van de Trappen.

No. 27.

Beſchryving of Naauwkeurig Onderrigt van een Wiskonſtige order op het gaande Werk.

Voor eerſt ziet men een Bonkelaar met 40 Kammen, vertoonende zig met de Kammen omhoog, het afcirkelen en bewerken van dien is op 2 Kammen aangewezen, van agteren en van vooren met Stippels daar uw Paſſer ſtaan moet, ook is hier tegen het Bonkelaar uytgeleyt een Schyfloop van 32 ſtaaven, men legt den zelven Bonkelaar met de Kammen op zy, het Schyfloop daar in, vertoonende hoe diep de Kammen in zyn werk zyn, en hoe de Kammen geduurig werken, ook vertoont na eygenſchappen of draaying van het in en uyt zyn werk koomen, gelyk met ſtippels aangeweezen wort; deze Kammen moet men van agteren en van vooren af werken, en wel zuyver de Deelen net daar op leggen, gelyk het ook aanwyſt, ook moet men de Deeling op de middelt van de Kammen leggen gelyk met ſtippels aangewezen wort, als mede op de buyten en binnen kant van de Kammen afgecirkelt met ſtippels, hier nevens wort geleert hoe men de grootte van een wiel of Schyfloop vinden kan als men de Steek of Deeling bepaalt, het zy 3. 4 of 5 duym, dat is eeven veel hoe groot of kleyn gy 't wilt hebben, bepaalt dan met u Paſſer een deel, en ſteekt dan zeven deelen op een regte Schreef en verdeelt die zeeven deelen in 11. 22 of in 44 Deelen, gelyk hier alle drie getoont is, zo is yder deel van die 11 deelen 4 deelen op de cirkelſtok geſlooken uyt de middelt van uw Koning tot de middelt van het Kamgat, bepaalt dan maar hoe veel Kammen gy hebben wilt, en reekent zo meenigmaal als gy voort ſteekt 4 deelen of 4 Kammen, en yder deel van die van 22 deelen is 2 Kammen op de Cirkelſtok, en yder deel van die van 44 deelen is 1 Kam op de Cirkelſtok, ook dient het om te weeten als men een Cirkel getrokken heeft zo groot of zo kleyn als gy hebben wilt, en gy bepaalt dan maar hoe veel deelen dat gy in die Cirkel hebben wilt, als by exempel, gy wilt 36 Kammen in een Cirkel hebben, neemt uw Paſſer en verdeelt uyt uw Middel-punt daar de Cirkel uyt getrokken is, en verdeelt dat in 9 deelen tot zo ver als gy de Cirkel getrokken hebt, en reekent yder deel 4 Kammen, dat is door de reeninge van elven, neemt dan een van die negen deelen en ſteekt die 11 maal op een regte Schreef, en verdeelt die 11 deelen in 7 deelen en een van die 7 deelen, dat is in 36 deelen ront, deze reekening is by ondervinding goet bevonden en dient tot nut van 't Moolen-maaken.

Men ziet hier by een Spoor-wiel uytgeleyt, hebbende 34 Kammen, daar in een Schyfloop geleyt van 22 Staaven vertoonende zig in malkanderen zo als het werken moet, het afcirkelen van de Kammen aangewezen met Stippels waar uw Paſſer ſtaan moet, ook leyt hier in het zelve Spoor-wiel een Schyfloop van 9 ſtaaven, welke de Deeling vergroot, het welk zeer nootzaakelyk is als men 2 Schyfloopen op een Spoorwiel wil laaten werken dat het een groot is, en het andere kleyn, en gy hebt uw Kammen afgewerkt na het groote Schyfloop dan moet het kleyne nootzakelyk vergrooten gelyk getoont is, ook ziet men hier neffens het zelve Spoorwiel uytgeleyt met het zelve Schyfloop om te toonen dat men de Deeling eeven groot maaken kan, men moet deze koppen van de Kammen dan wat ronder afcirkelen gelyk getoont is, ook ziet men twee Spoor-wielen in malkanderen yder van 20 ſtaaven, hoe dezelve bewerkt moeten worden, het afcirkelen van de Kammen gelyk met ſtippels aangeweezen waar uw Paſſer ſtaan moet; ook wort genoegzaam aangetoont dat de middelt van uw Kam op de middelt van uw Centrum aan moet ſtrooken.

E Y N D E.

De grondt op zyn plat, met de Penanten daar onder.

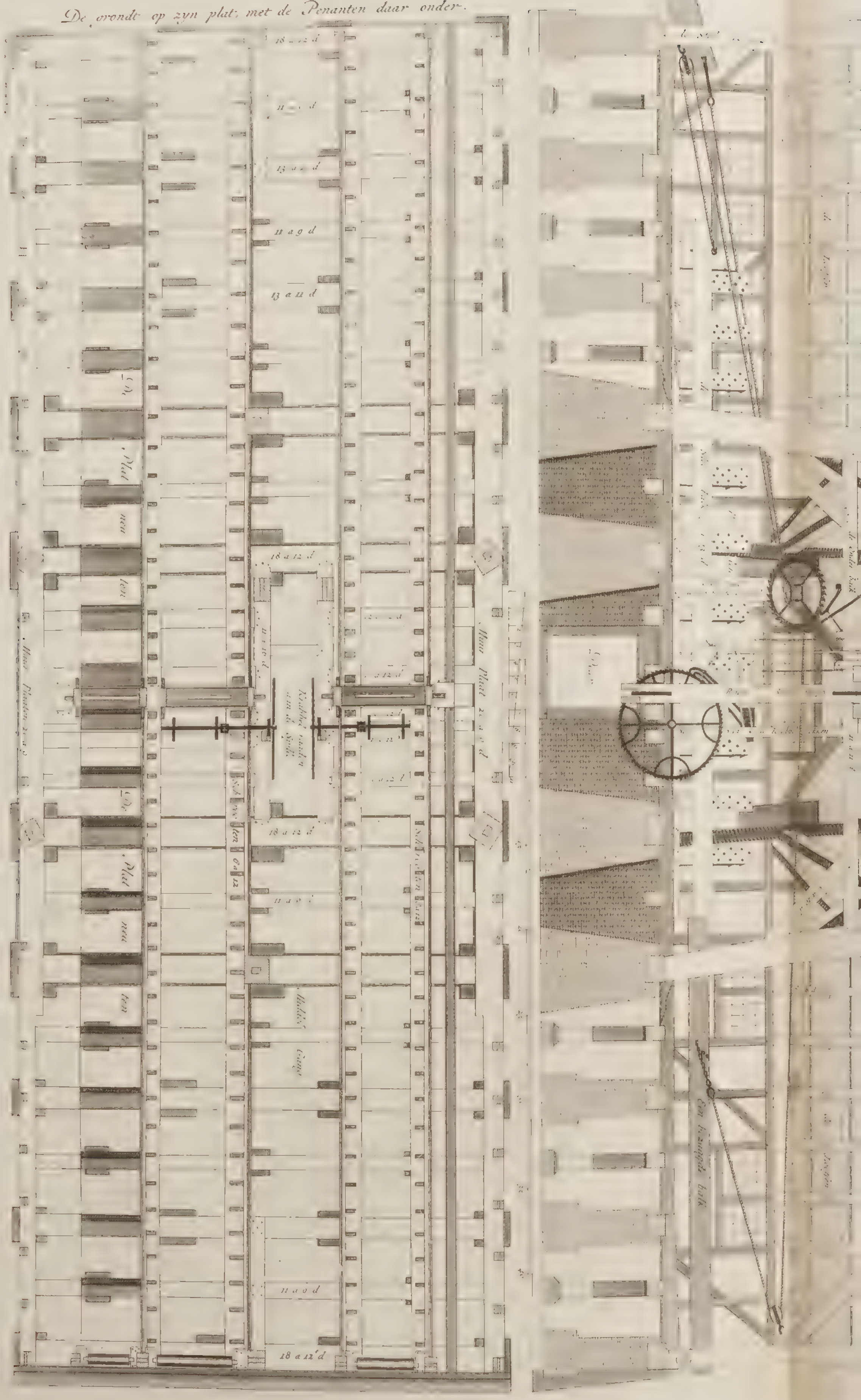

F 1

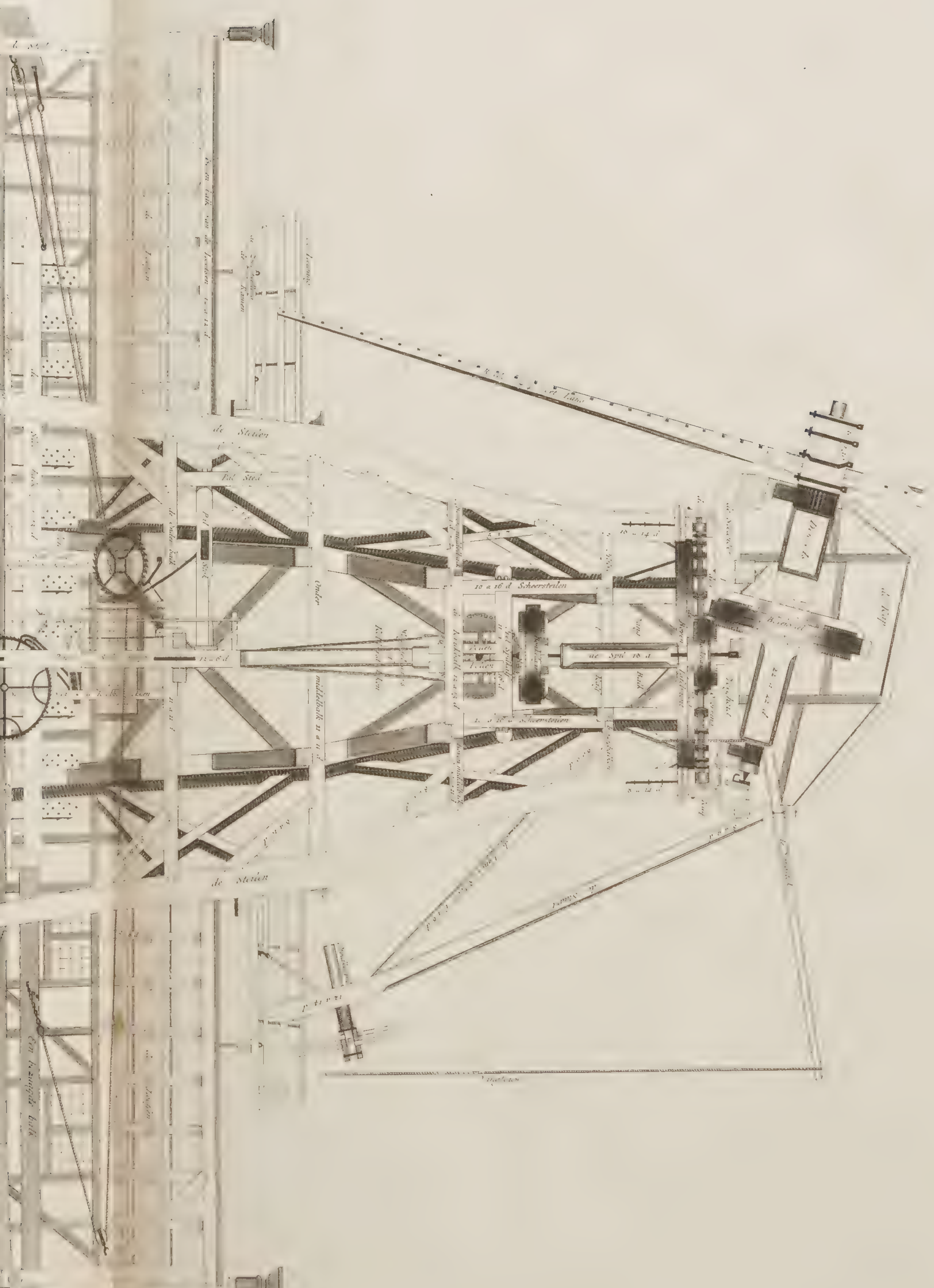

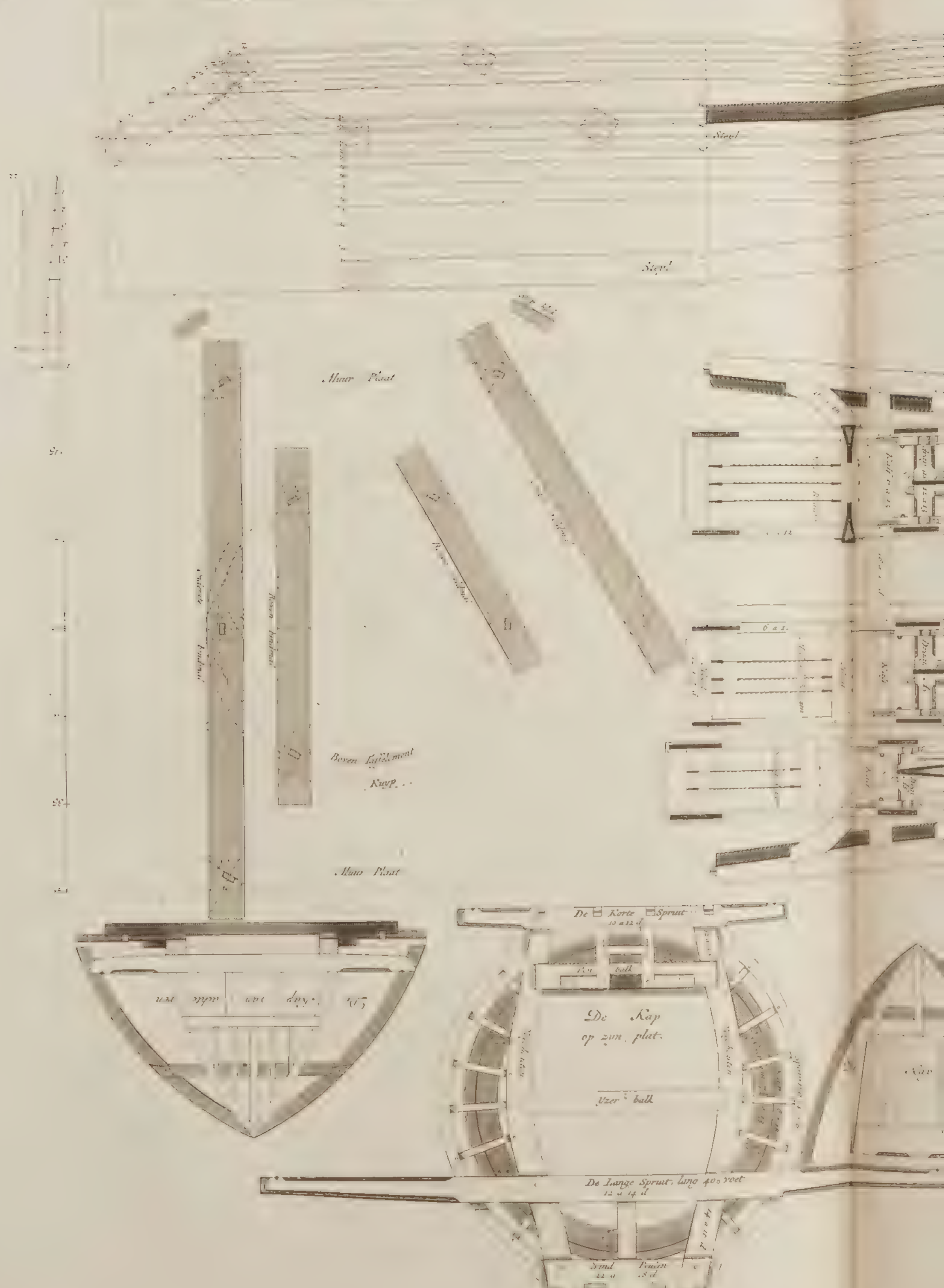
Steyl
Steyl
Maur Plaat
Boven lattement
Kuyp
Maur Plaat
De Korte Sprut
10 a 12 d
De Kap
op zyn plat.
Yzer balk
De Lange Sprut. lang 400 voet
12 a 14 d

II.

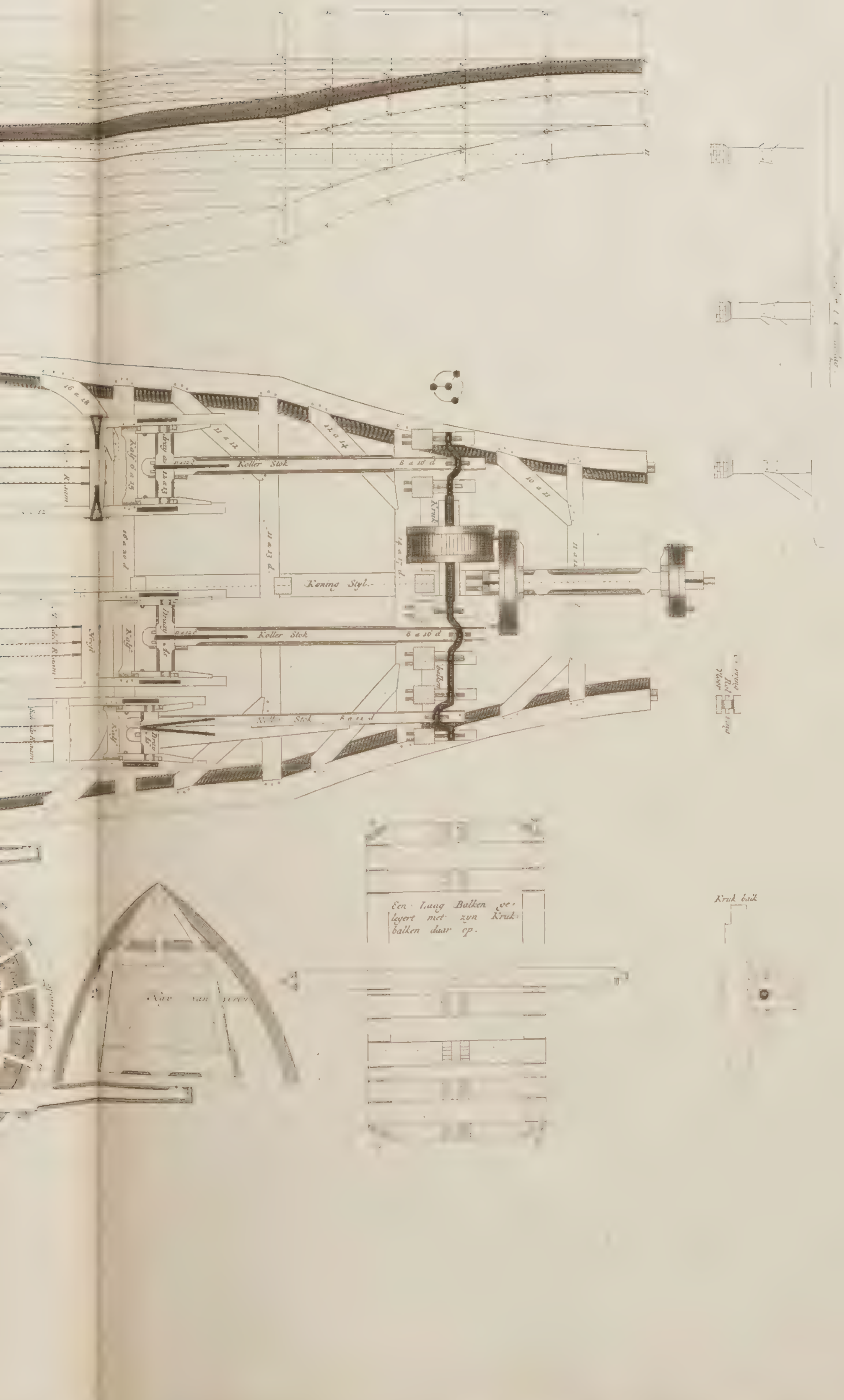
Koller Stok
Koning Styl
Koller Stok
Kruk
Een Lang Balken ge-
legert met zyn Kruk-
balken daar op.
Kruk balk

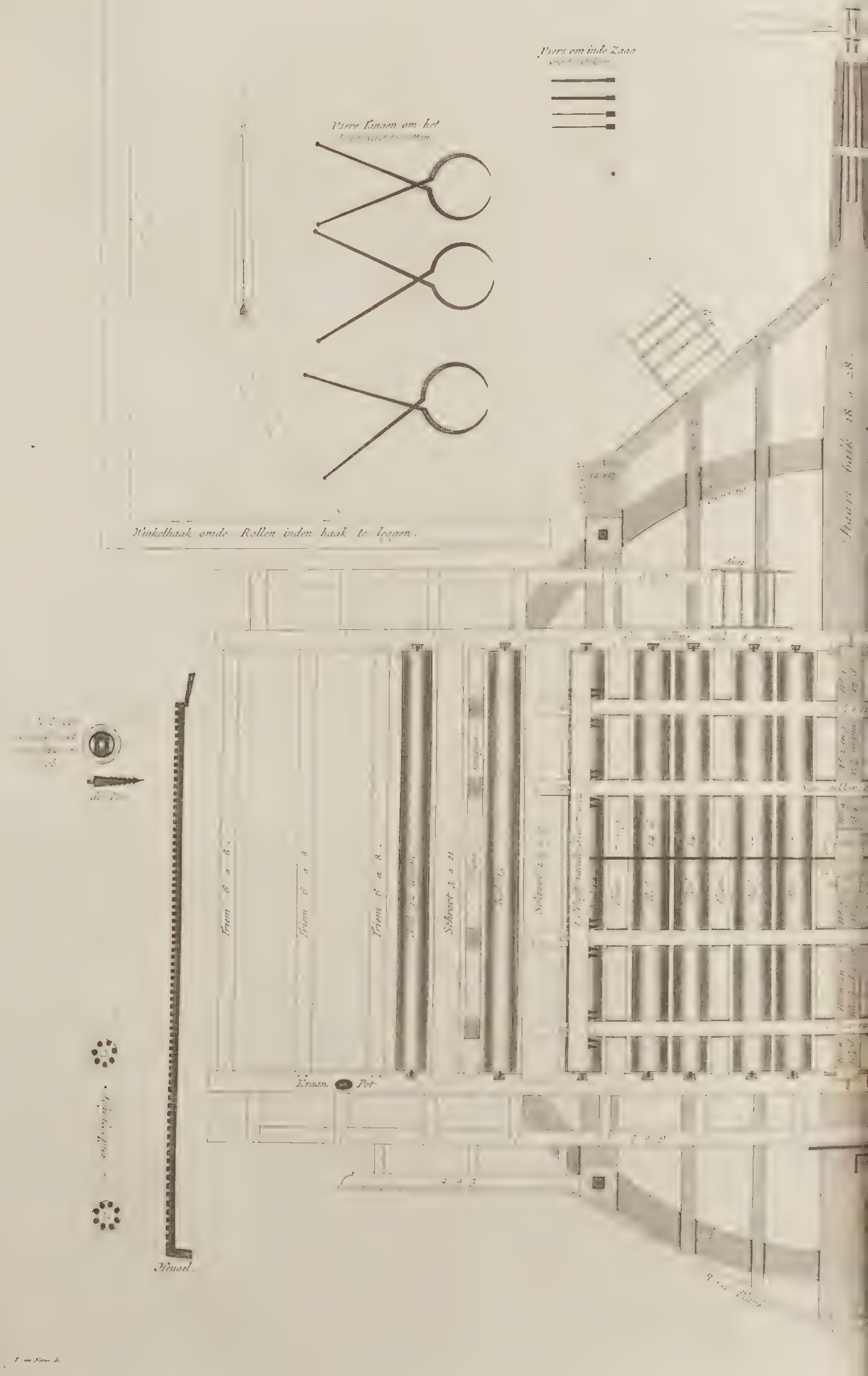
Ysers om inde Zaag
Ysere Tangen om het
Winkelhaak omde Rollen inden haak te leggen.
Triem 6 a 8.
Schroet 3 a 11
Staart balk 18 a 28.
Kraan.
Pot

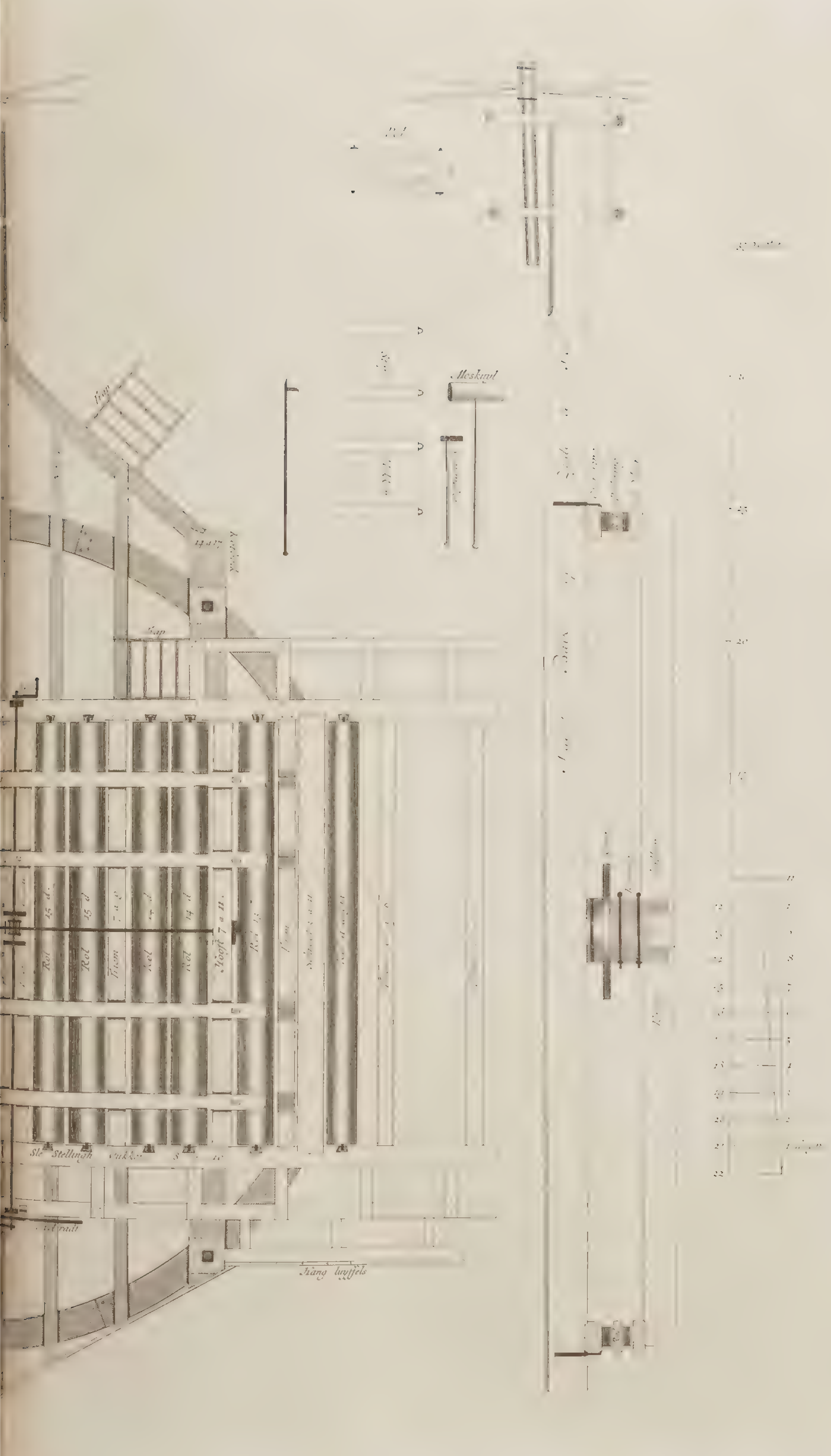

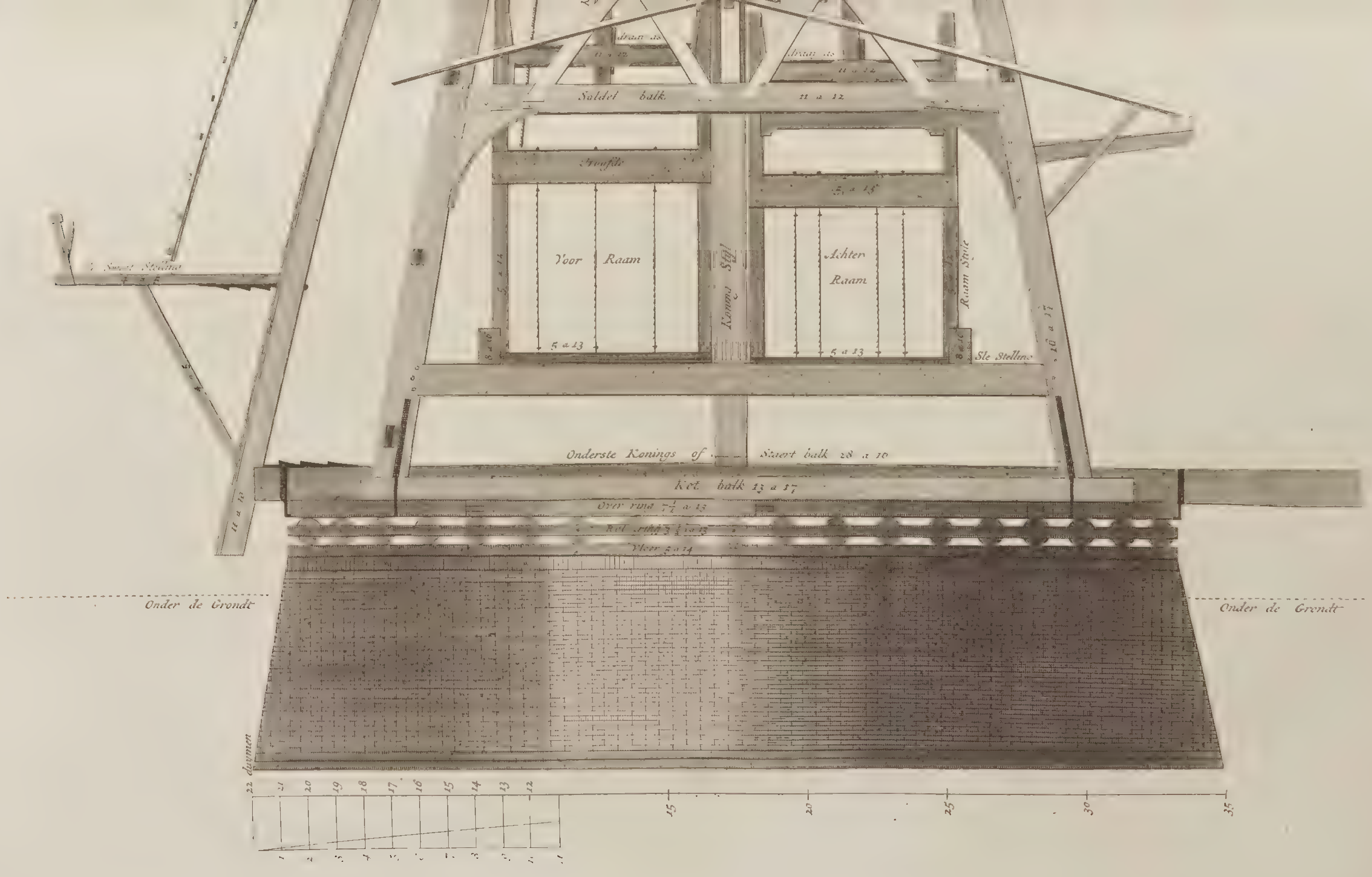
Saddel balk
Voor Raam
Achter Raam
Raam Style
Onderste Konings of
Staert balk 28 a 10
Kiel balk 13 a 17
Onder de Grondt
Onder de Grondt
22 duymen
15
20
25
30
35

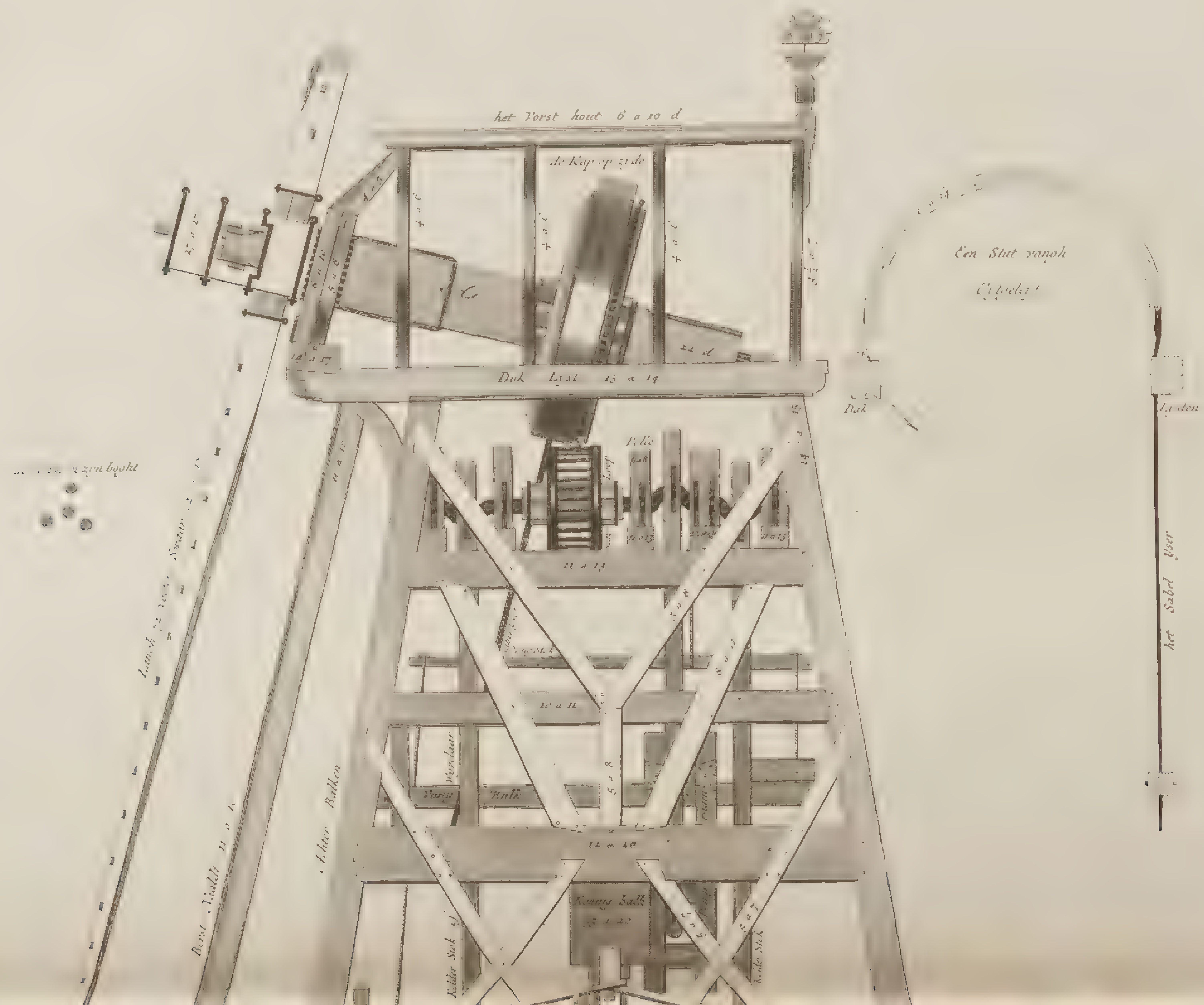
het Vorst hout 6 a 10 d
Dak Lyst 13 a 14
Een Stut vanoh
het Sabel Yser
Achter Balken
Kelder Stek

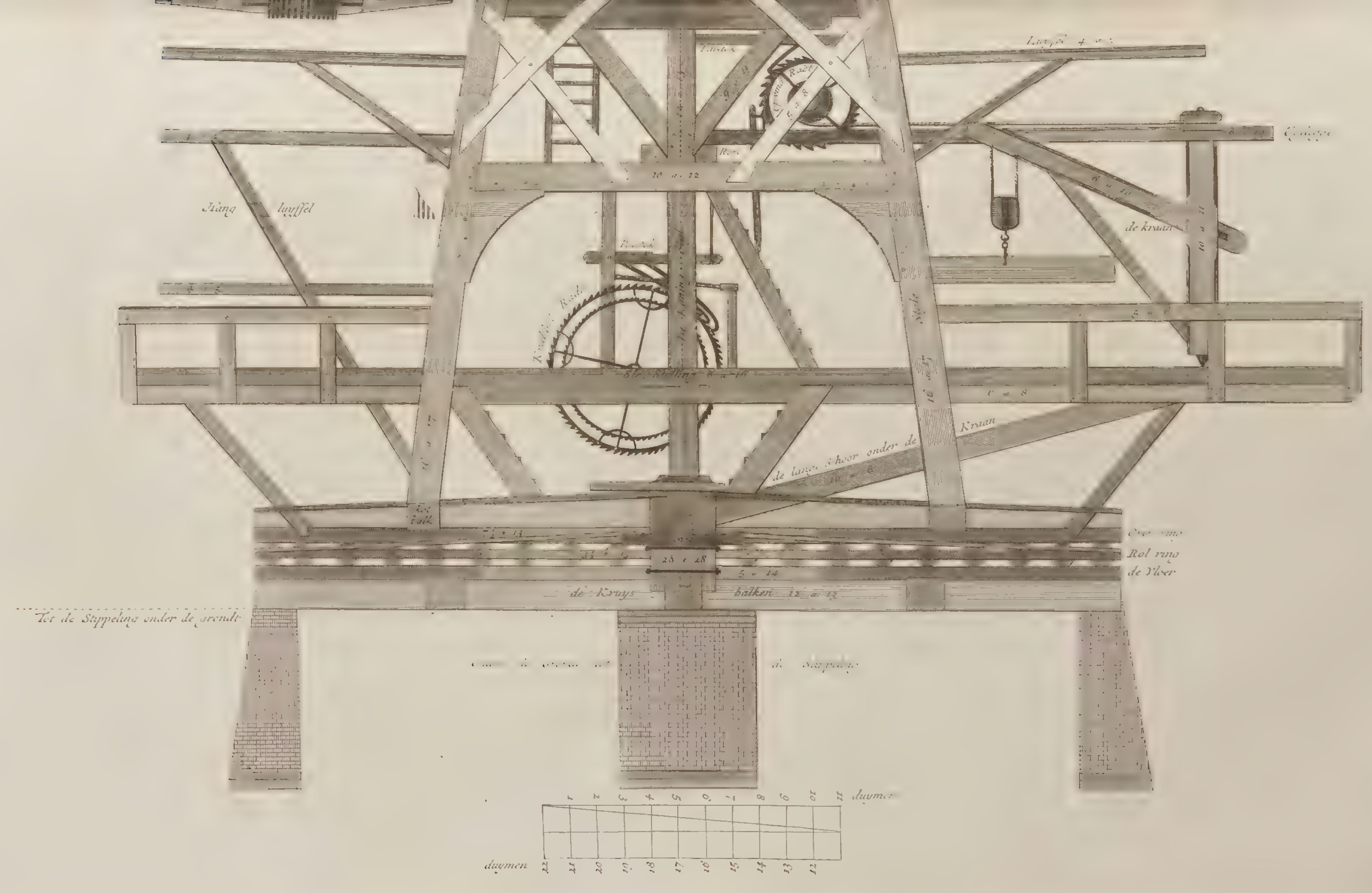
Hang
luyffel
Kaiilrad
Kroon Rad
de kraan
Kraan
de lange Schoor onder de
Rol ring
de Vloer
de Kruys
balken 12 a 13
Tot de Stippeling onder de grondt
25 a 48
duymen
duymen

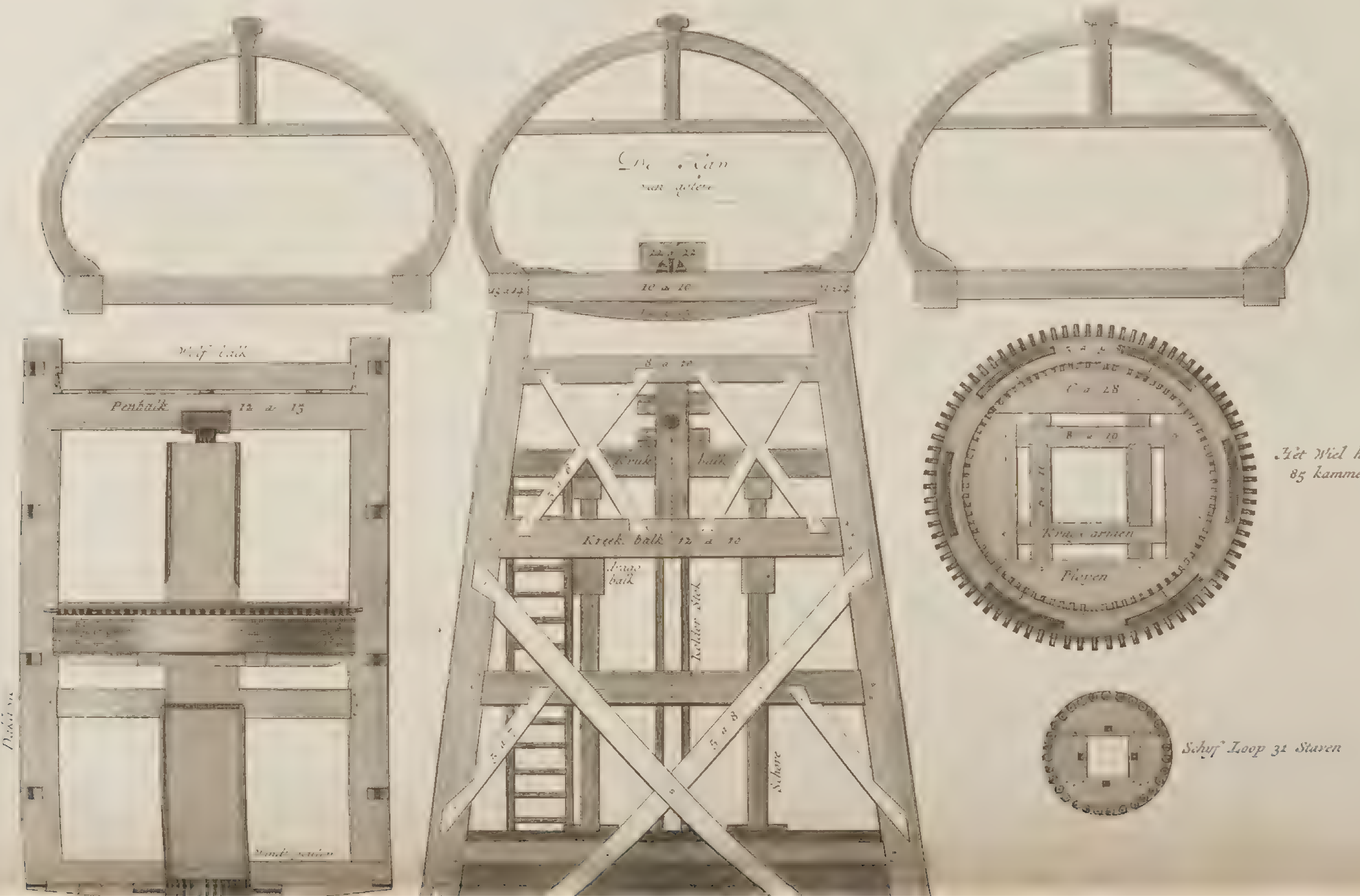
Wolf balk
Penbalk 12 a 13
Kreek balk 12 a 10
Kelder Stek
Schore
8 a 10
10 a 10
Het Wiel heeft
85 kammen
Kruis armen
Ployen
Schyf Loop 31 Staven

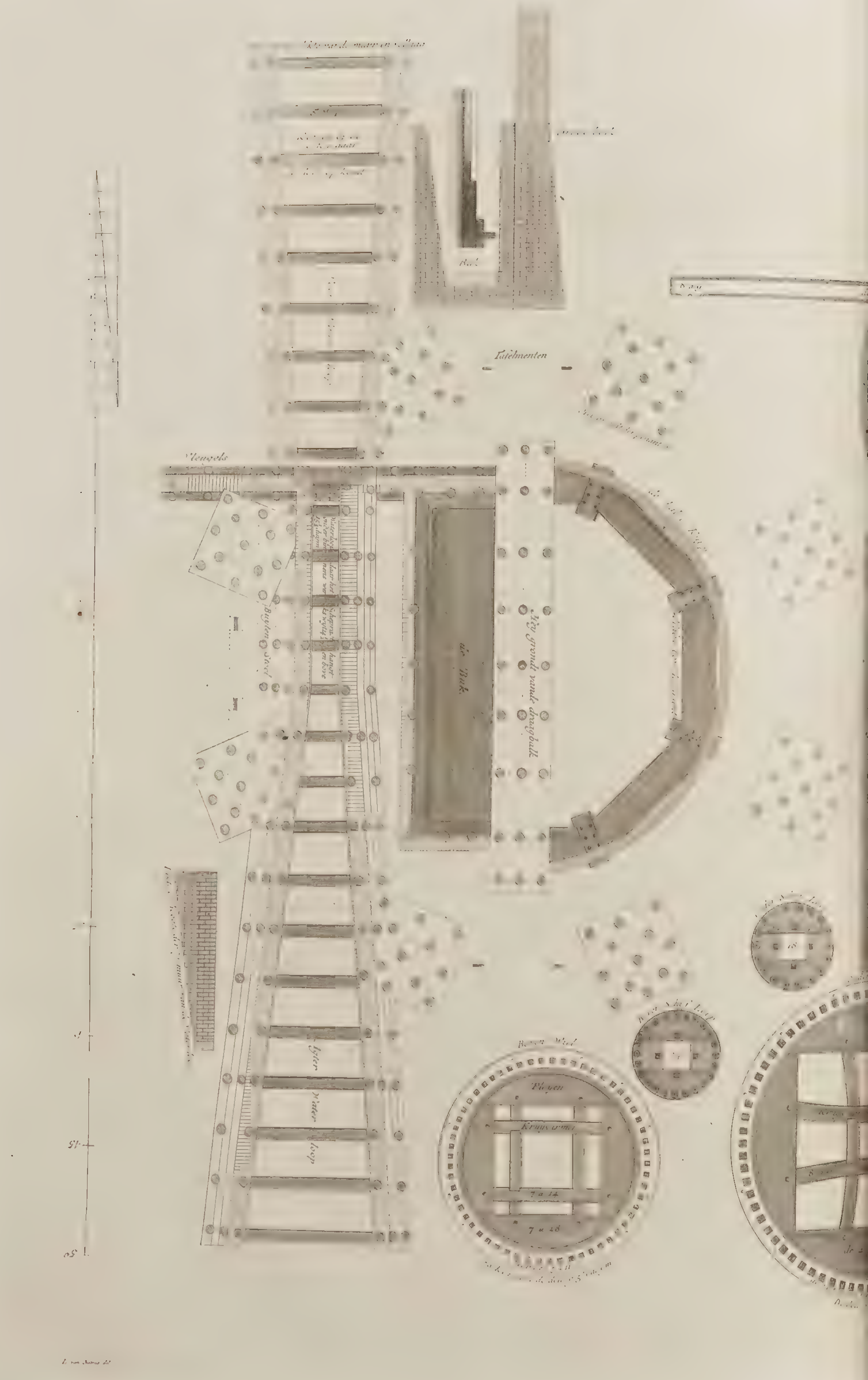
Tatelmenten

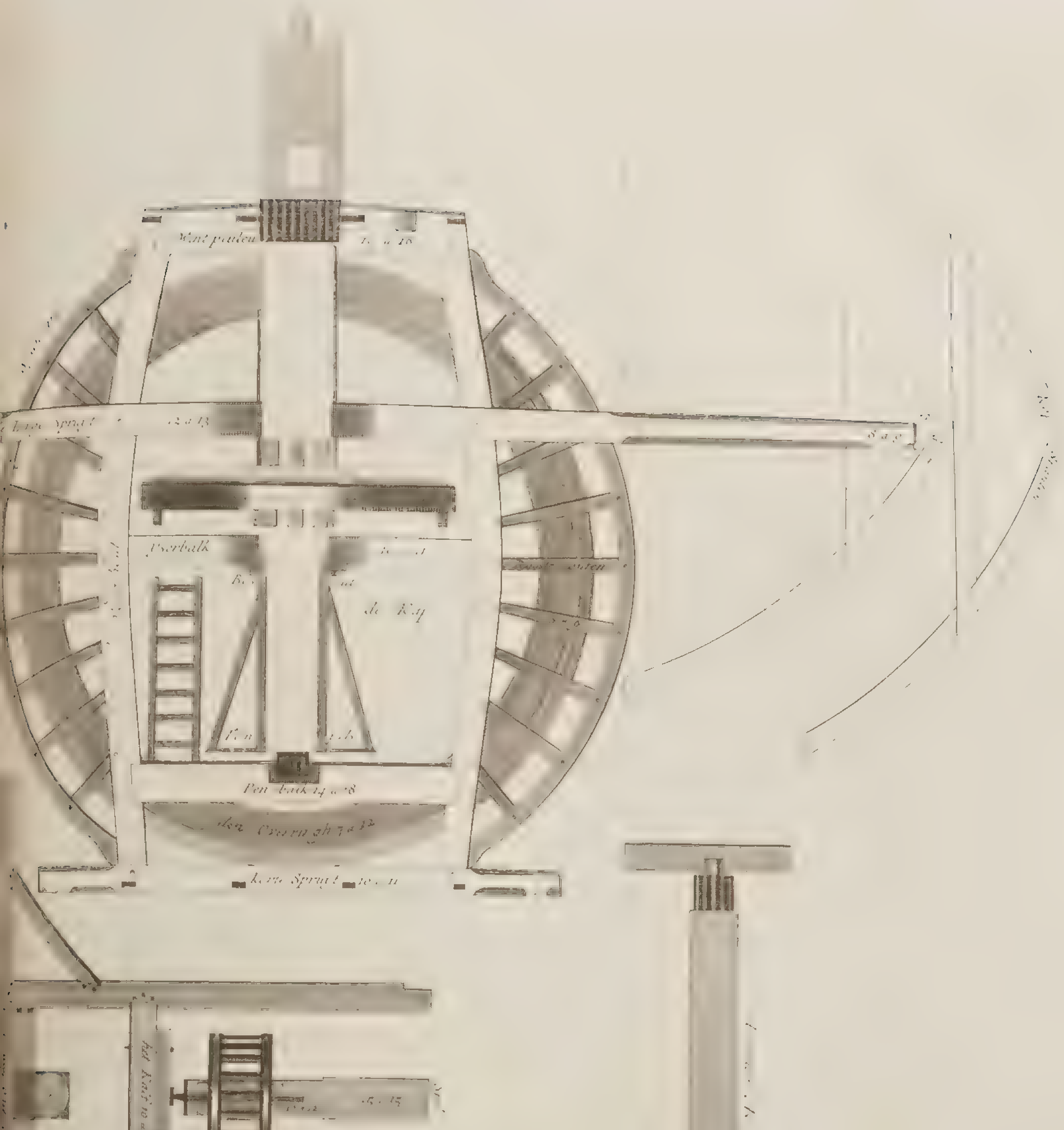
Wint peulen
Yserbalk
Pen balk 14 a 18
Schep
Schep Radt
4 a 12
Kruis armen

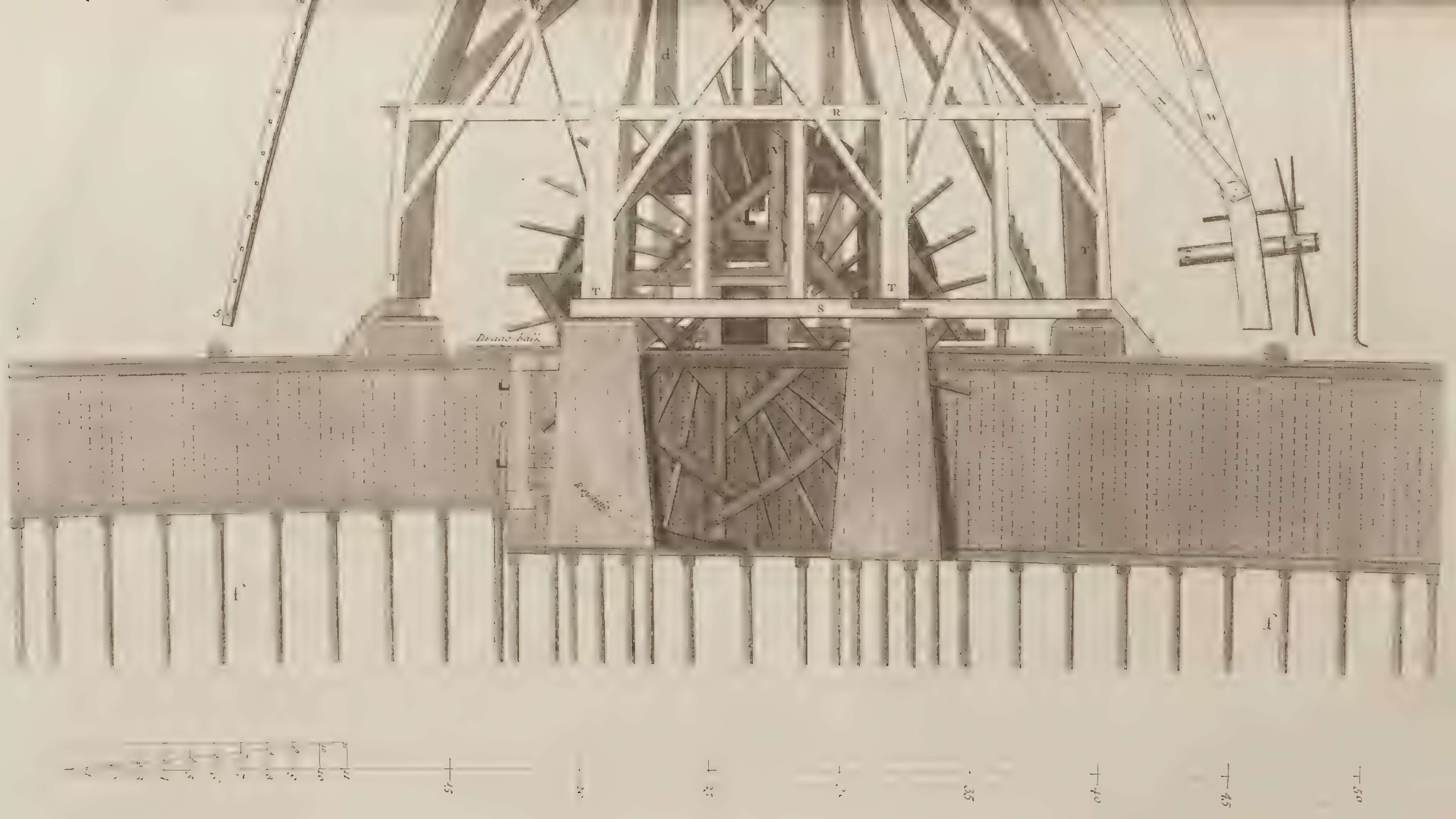

WATER MOLEN TUSSCHEN LOENEN EN NIEUWERSLUYS.

I III

A. *De Kap.*
B. *Het boven Wiel.*
C. *[illegible] is swaar aan de kop of hals 28 a 28 duym aan de staart 20 d*
D. *[illegible] houten voor 14 a 15 duymen agter 12 a 13 duymen.*
E. *De Spangring, swaar 4 a 6 duymen*
F. *De Kuyp, swaar 5 a 10 duymen.*
G. *De boven Tafelementen, 6 a 16 duymen.*
H. *De Blokkeels, 11 a 11 duymen.*
I. *De Houtsooren, 5 a 6 duymen.*
K. *De boven regel, 5 a 6 dito*
L. *De boven Balk, 11 a 13 dito.*
M. *Boven kruyssen, 5 a 6 dito*
N. *Middel regel, 5 a 6 dito.*
O. *Middel regel, 5 a 7 dito.*
P. *Onder Balk, 12 a 14 dito.*

Q. *Onder kruyssen, 5 a 7 duymen.*
R. *Onder regel, 6 a 8 dito.*
S. *Onder Tafelementen, 9 a 14 dito.*
T. *De Stylen, onder 14 a 14 duymen, boven 11 a 17 dito met de Klossen*
V. *Het Scheprat, ziet by de grond.*
W. *De Staart, onder 11 a 14, en boven 8 a 9 duymen*
X. *De lange Schoor, 6 a 8 duymen*
Y. *De korte Schoor, 6 a 7 dito.*
Z. *Het Wind-aas, 9 dito.*
a. *De Roeden, lang 80 voet, swaar 13 a 14½ duymen*
b. *De Vang stok, van een bekwame Iuffer*
c. *Het Wind peuleuw, ziet by de grond.*
d. *De Scheer stylen, 8 a 16 duymen.*
e. *De Scoep deur 4 a 20 duymen.*
f. *Masten in de grond.*

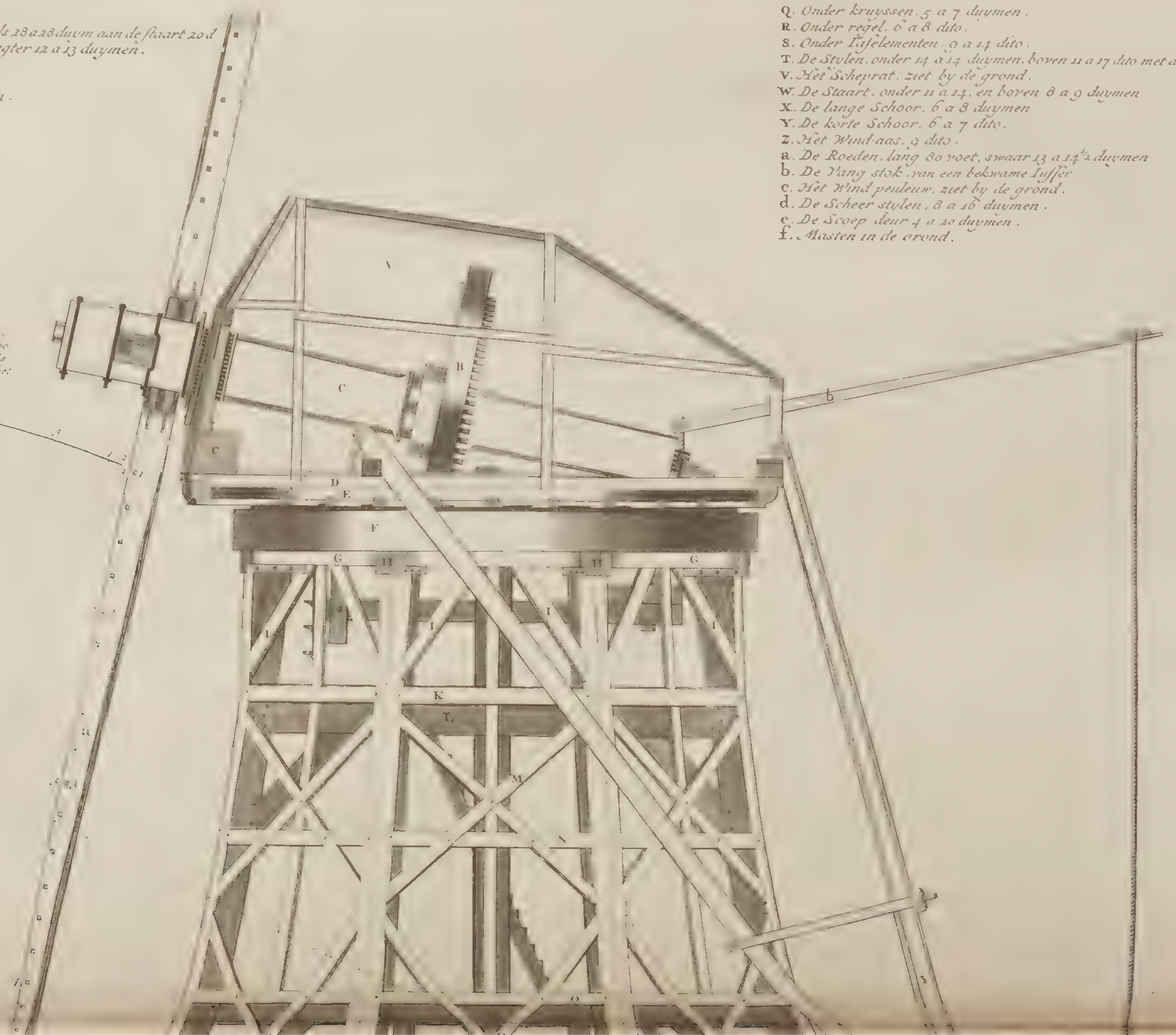

GRONDT EN GAANDE WERK VAN DE WATER

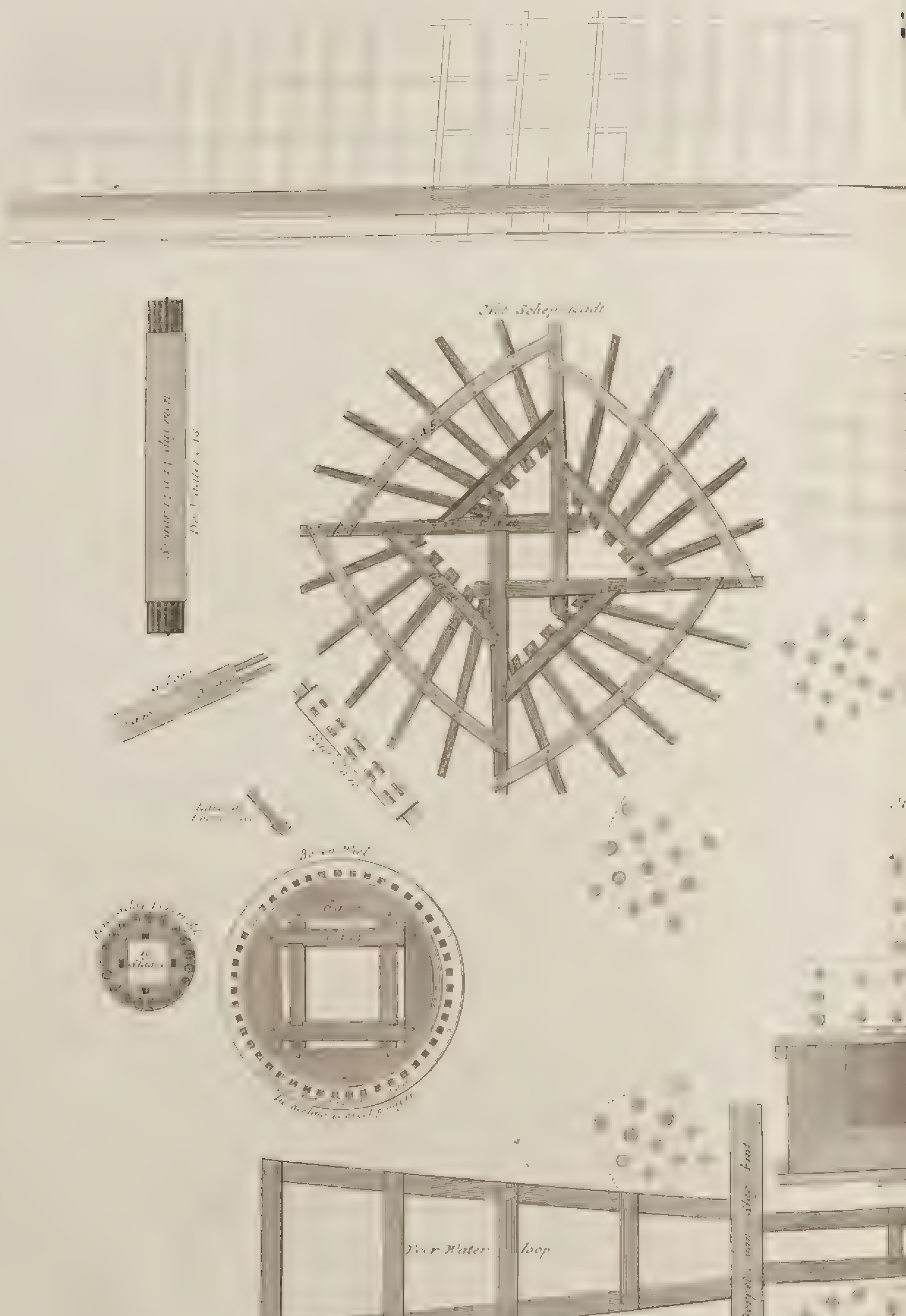

R MOLEN TUSSCHEN ASSENDELFT EN UYTGEEST.

IX

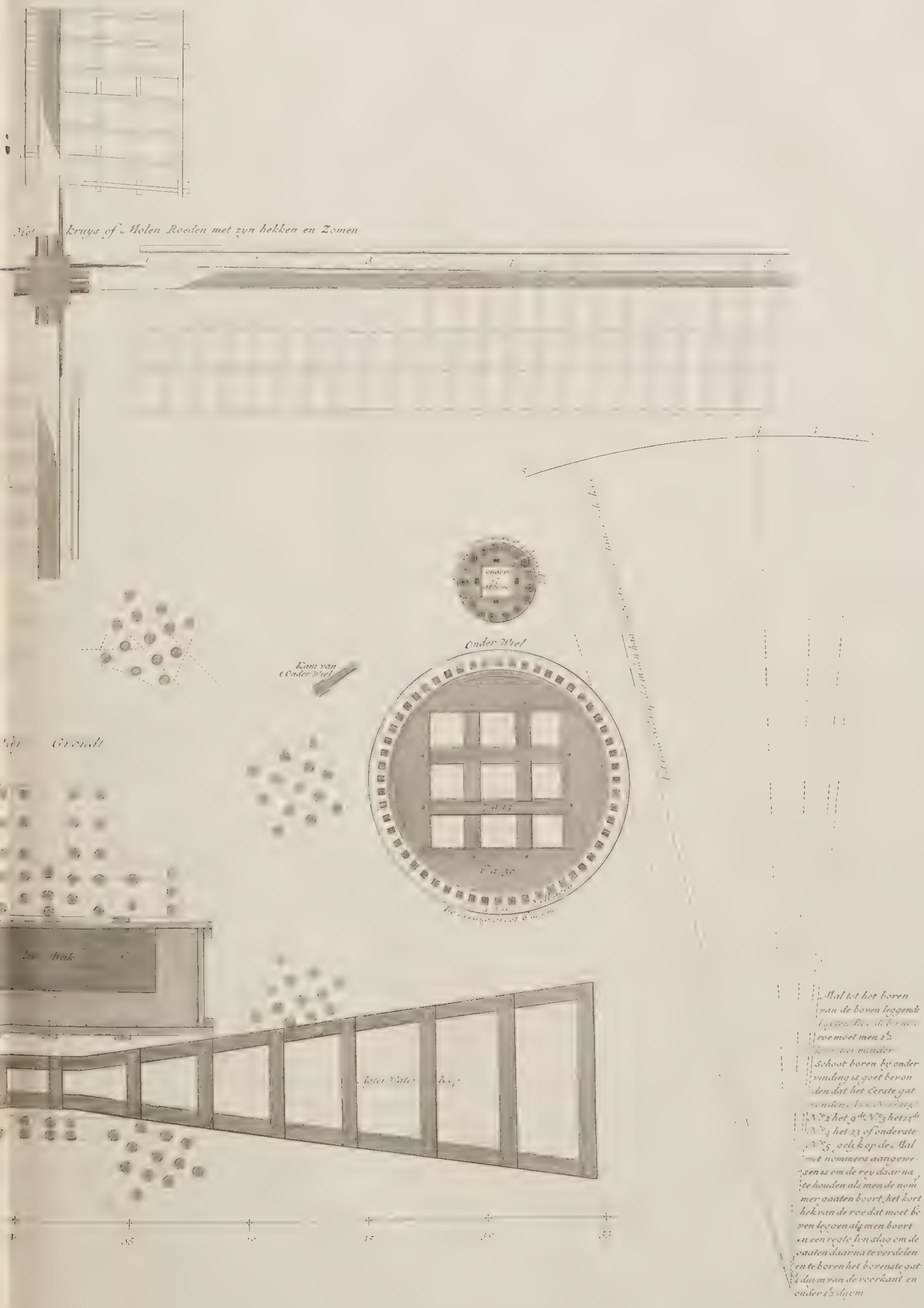

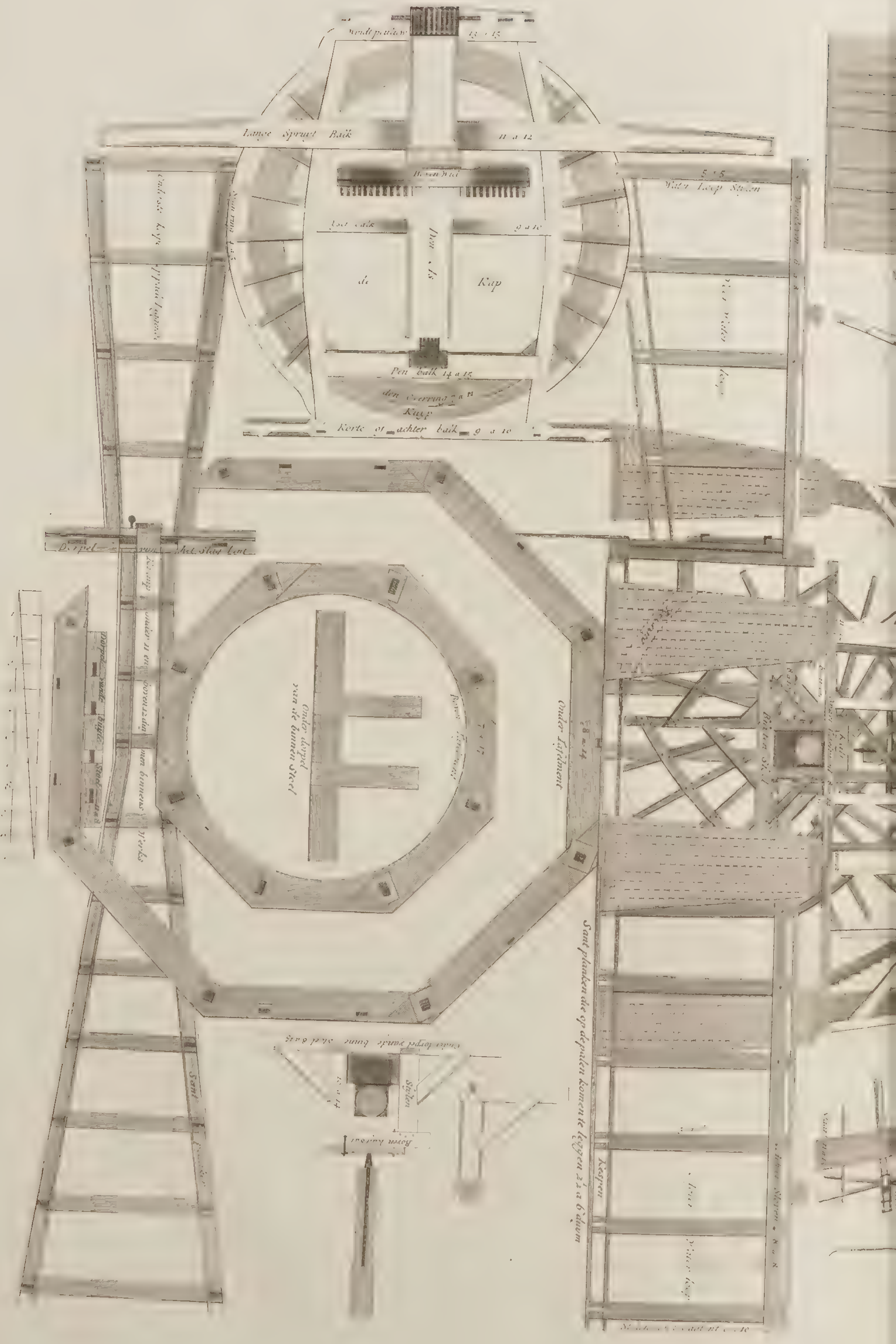

Lange Spruyt Balk
11 a 12
Kap
Pen balk 14 a 15
Korte achter balk 9 a 10
Onder dorpel van de binnen Steel
Sant planken die op de palen komen te leggen 2 a 6 duim

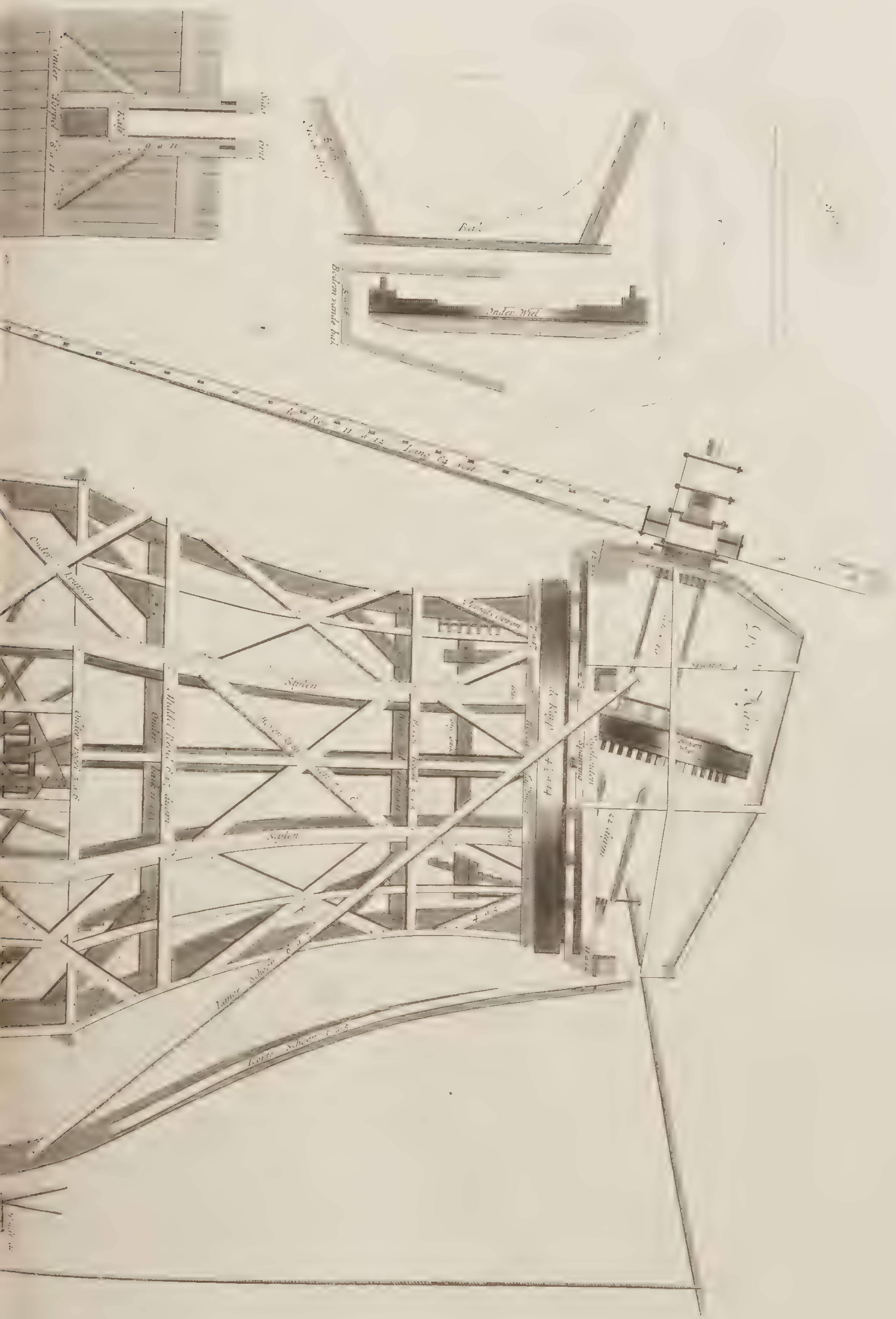
Bak
Onder Wiel

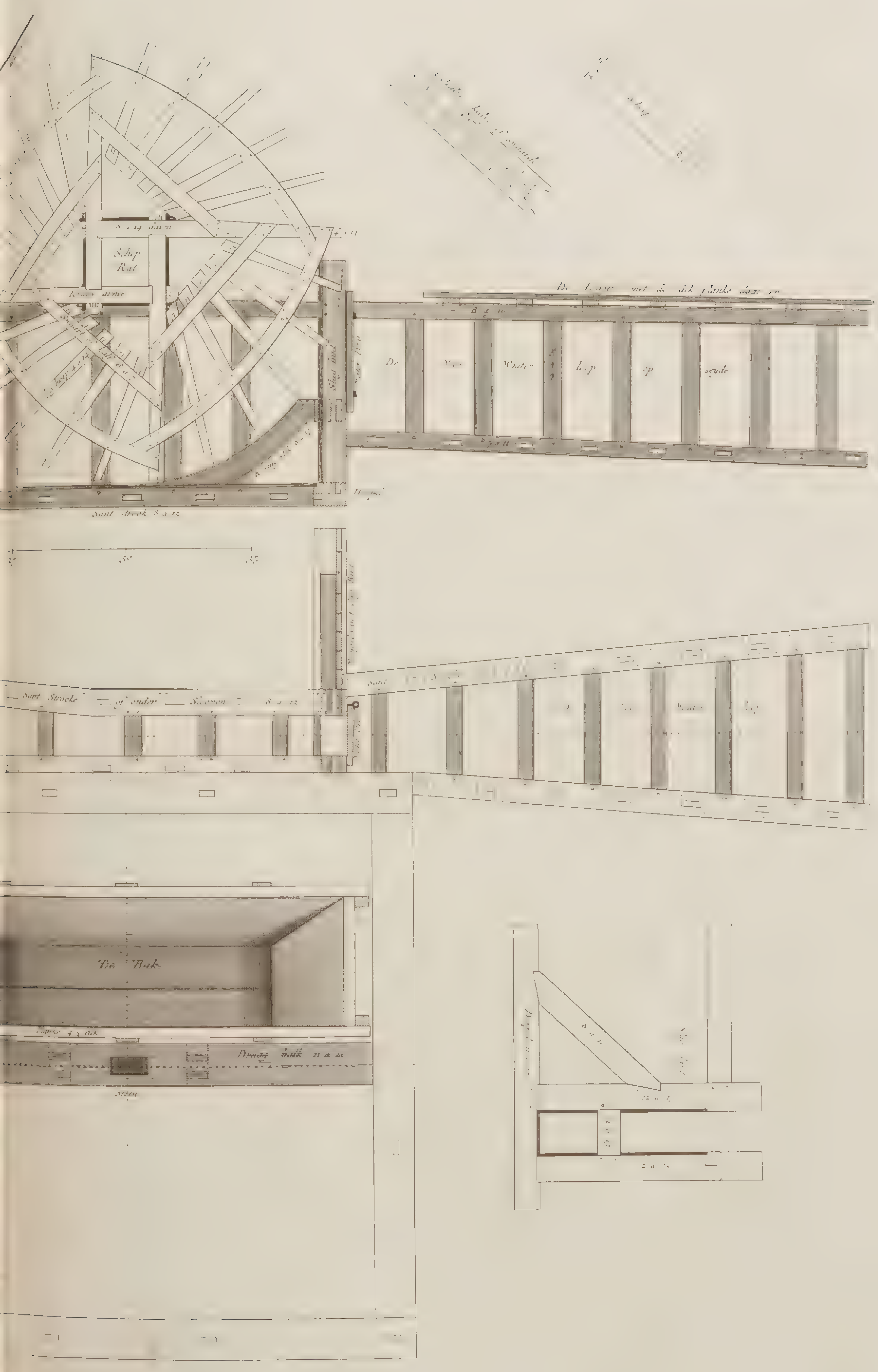
Schep
Rat
De Bak
Steen

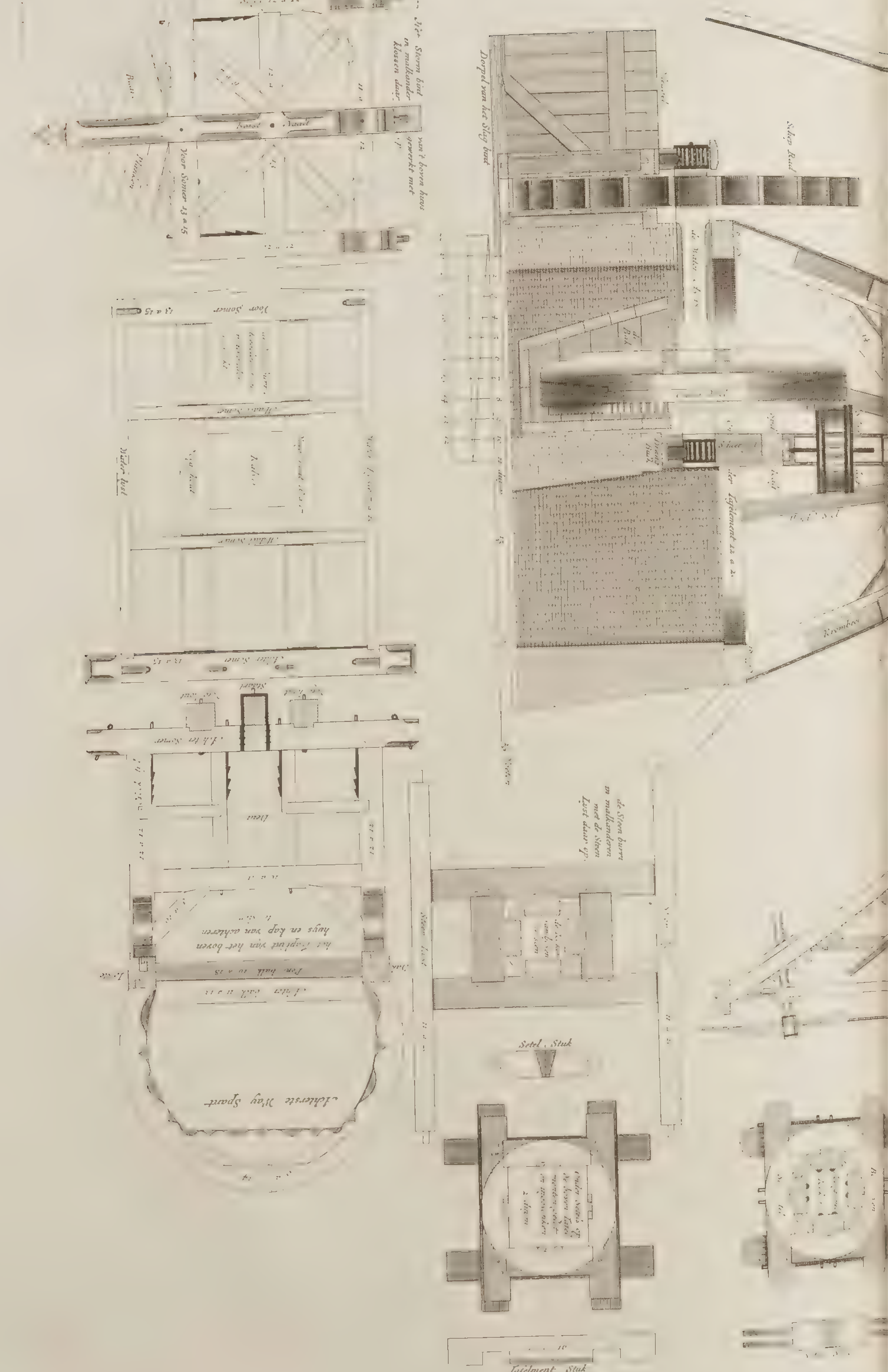

Dorpel van het Sluy bed
Setel. Stuk
Tafelment Stuk
Achterste Way Spant

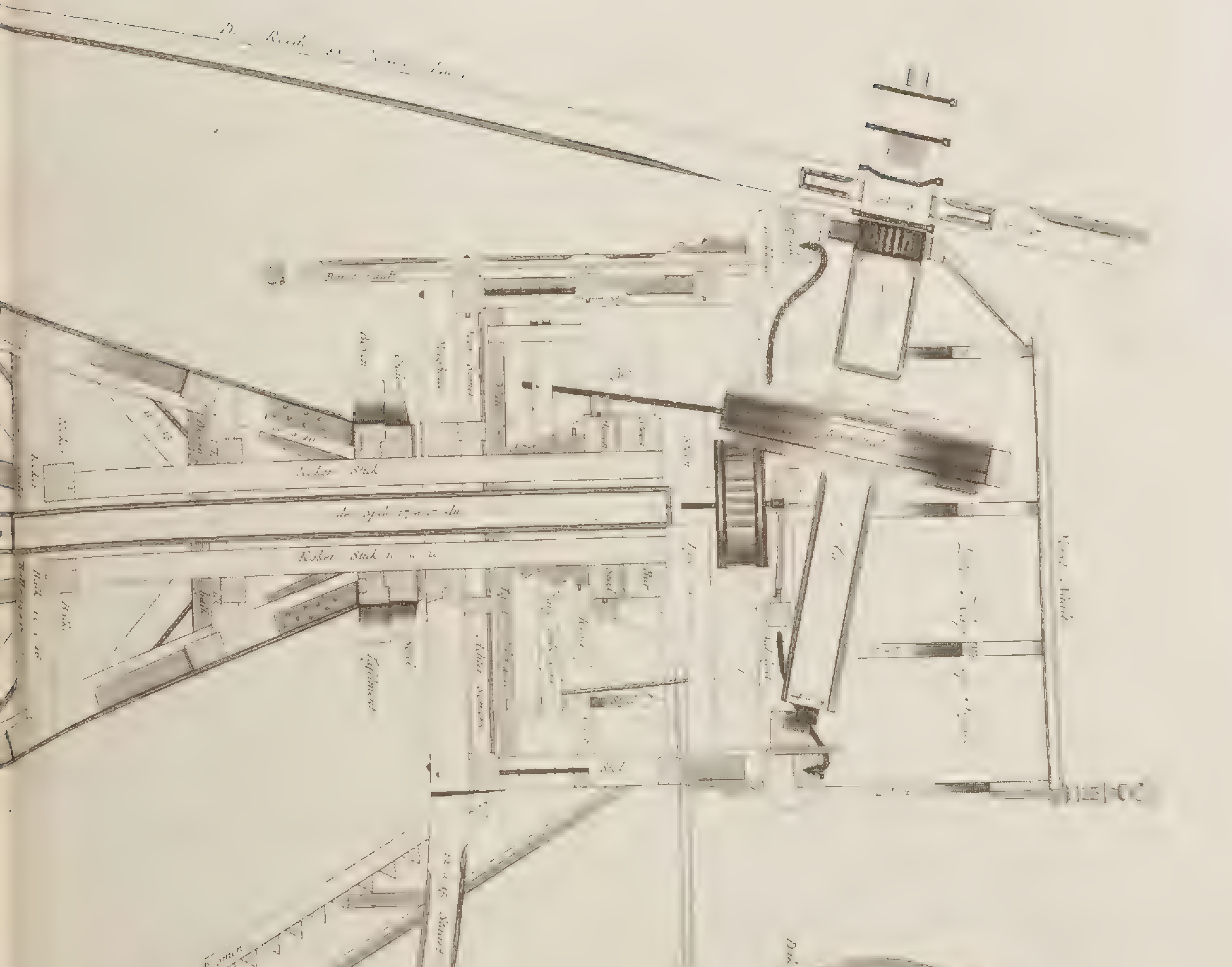
Koker Stuk
Koker Stuk
Koker Stuk 20 a 29
10 a 20

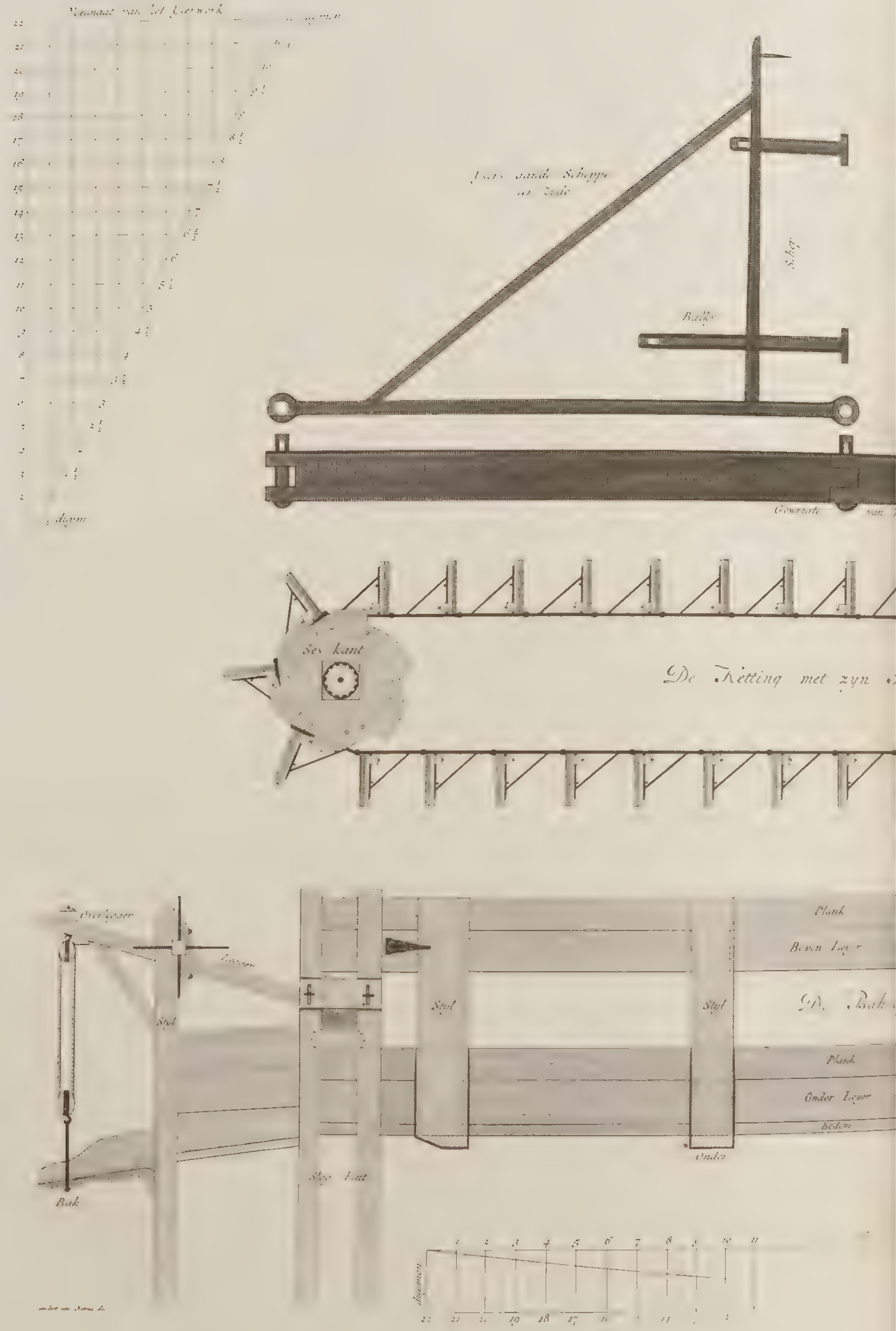

Ses kant
De Ketting met zyn
Schip
Plank
Boven Legger
Styl
Styl
Plank
Onder Legger
Bodem
Onder
Slip kant
Bak

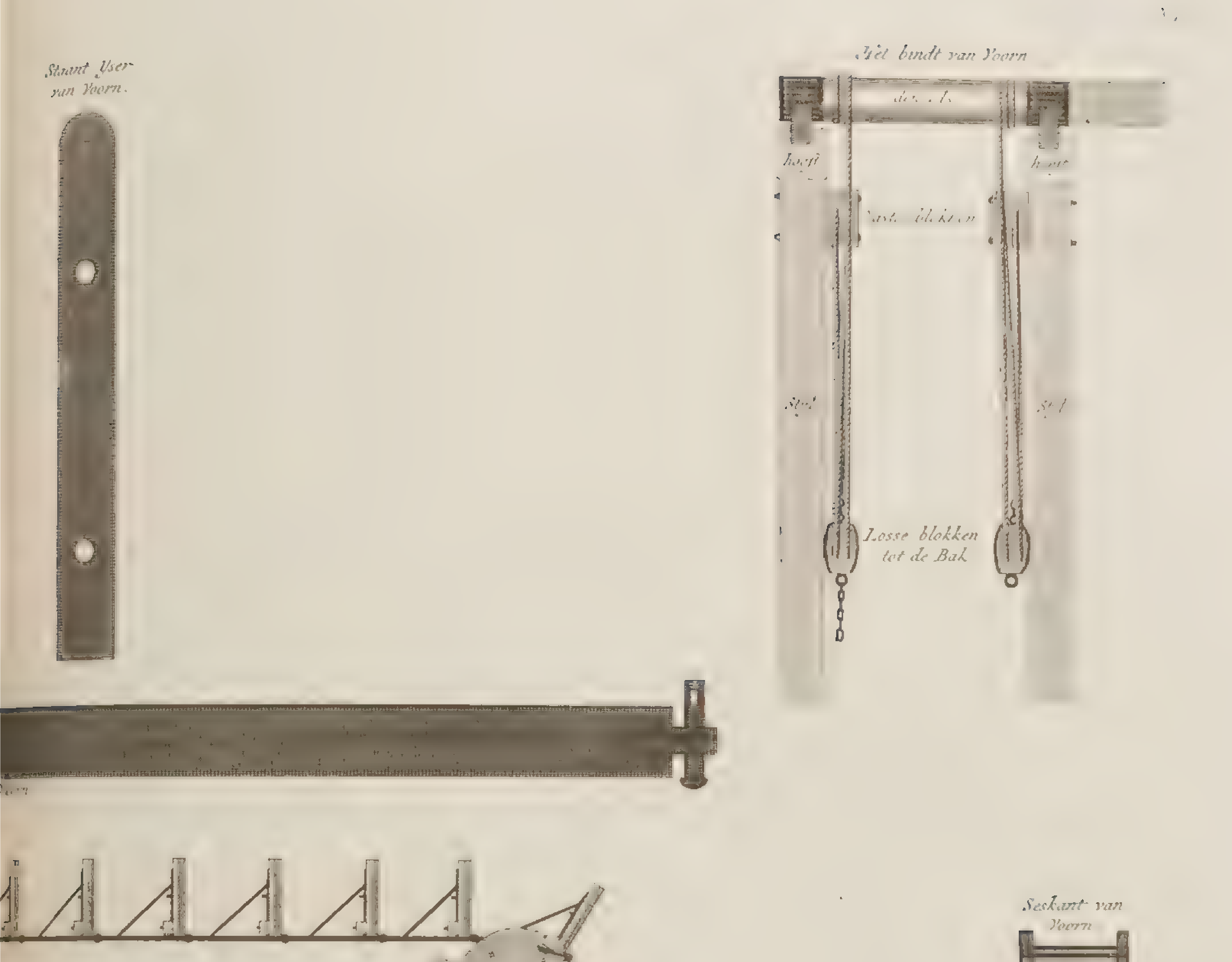
Staant Yser
van Voorn.
Het bindt van Voorn
Losse blokken
tot de Bak
Seskant van
Voorn
Ses kant
Ketting tot de Losse
Blokken van 't bindt
Styl
Onder
Schep
Onder Legger
25
30 voeten

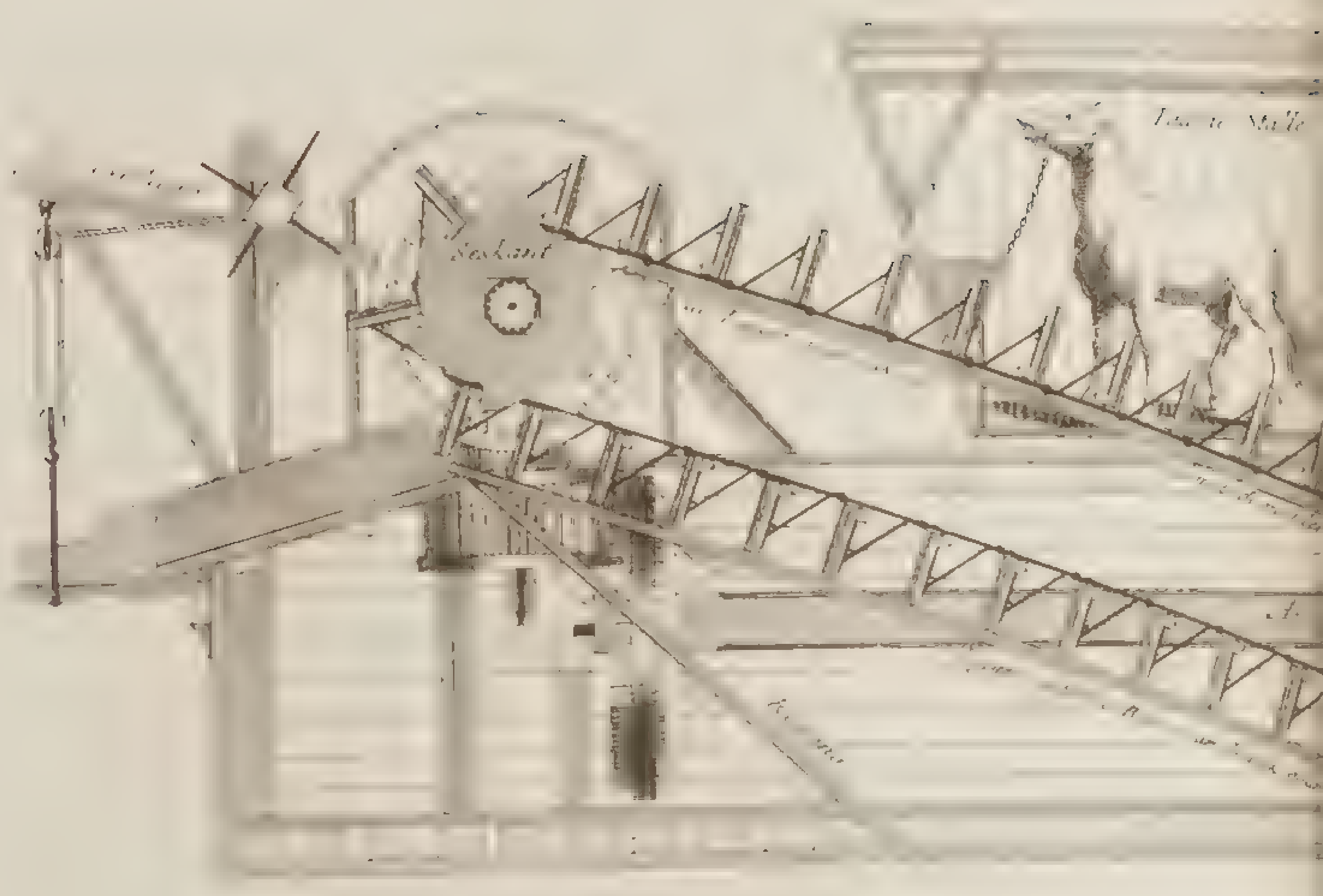
Seskant

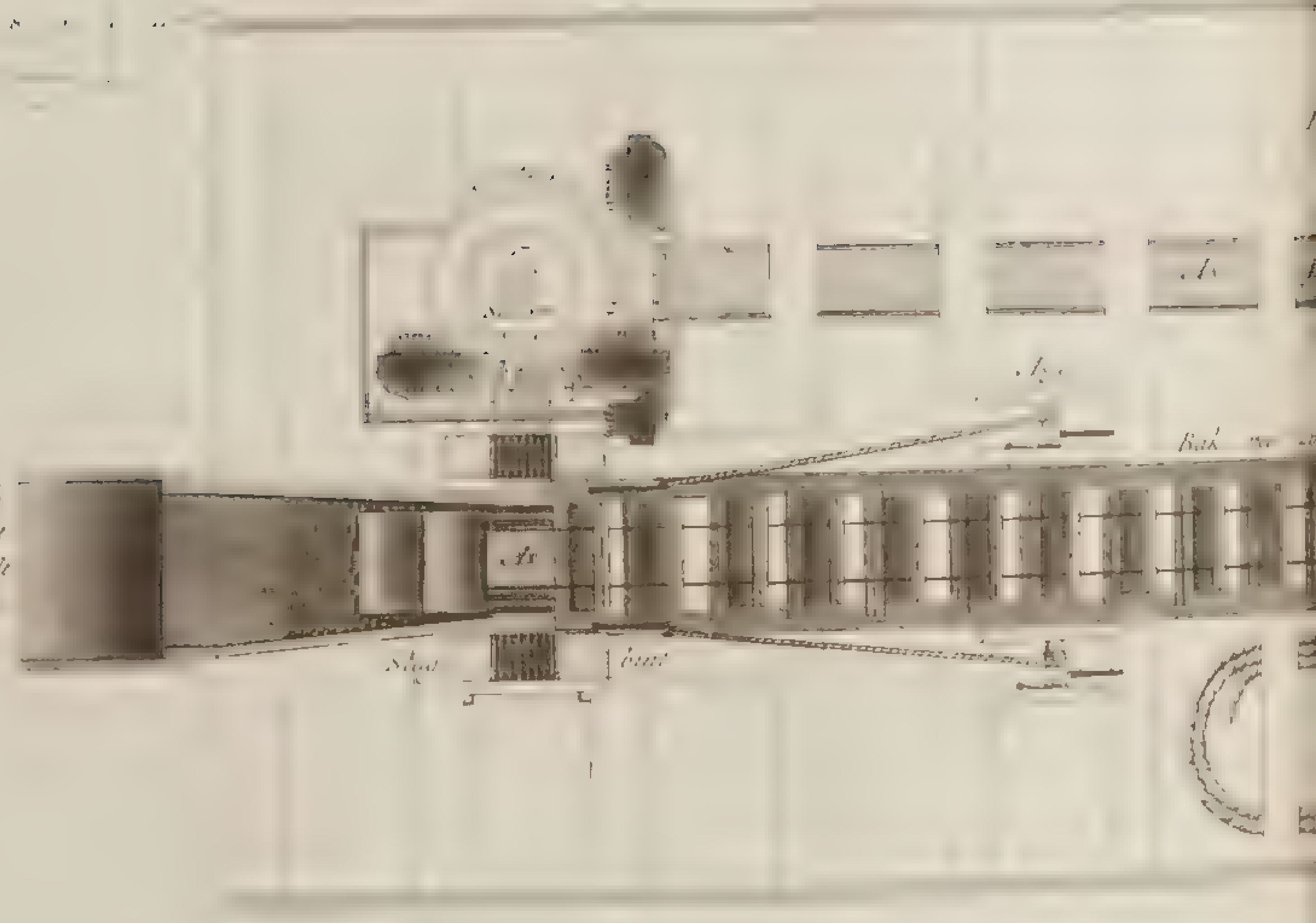

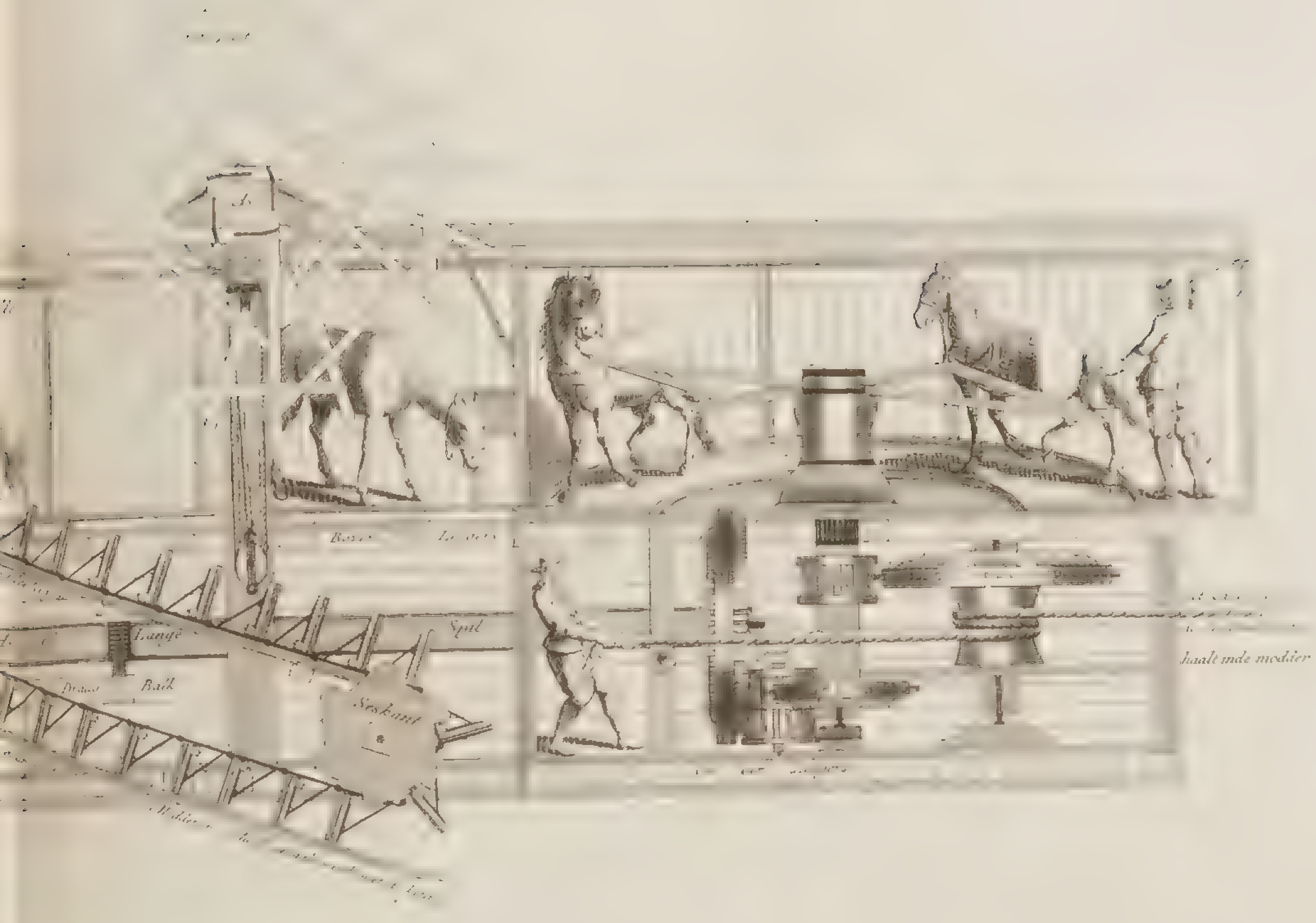

. . . door de modder . Hoolen in het Waater kompt daar de bak
. . . man hooger en laager kan laate sakken inde modder om dat
. . . deper leyt als op de ander .

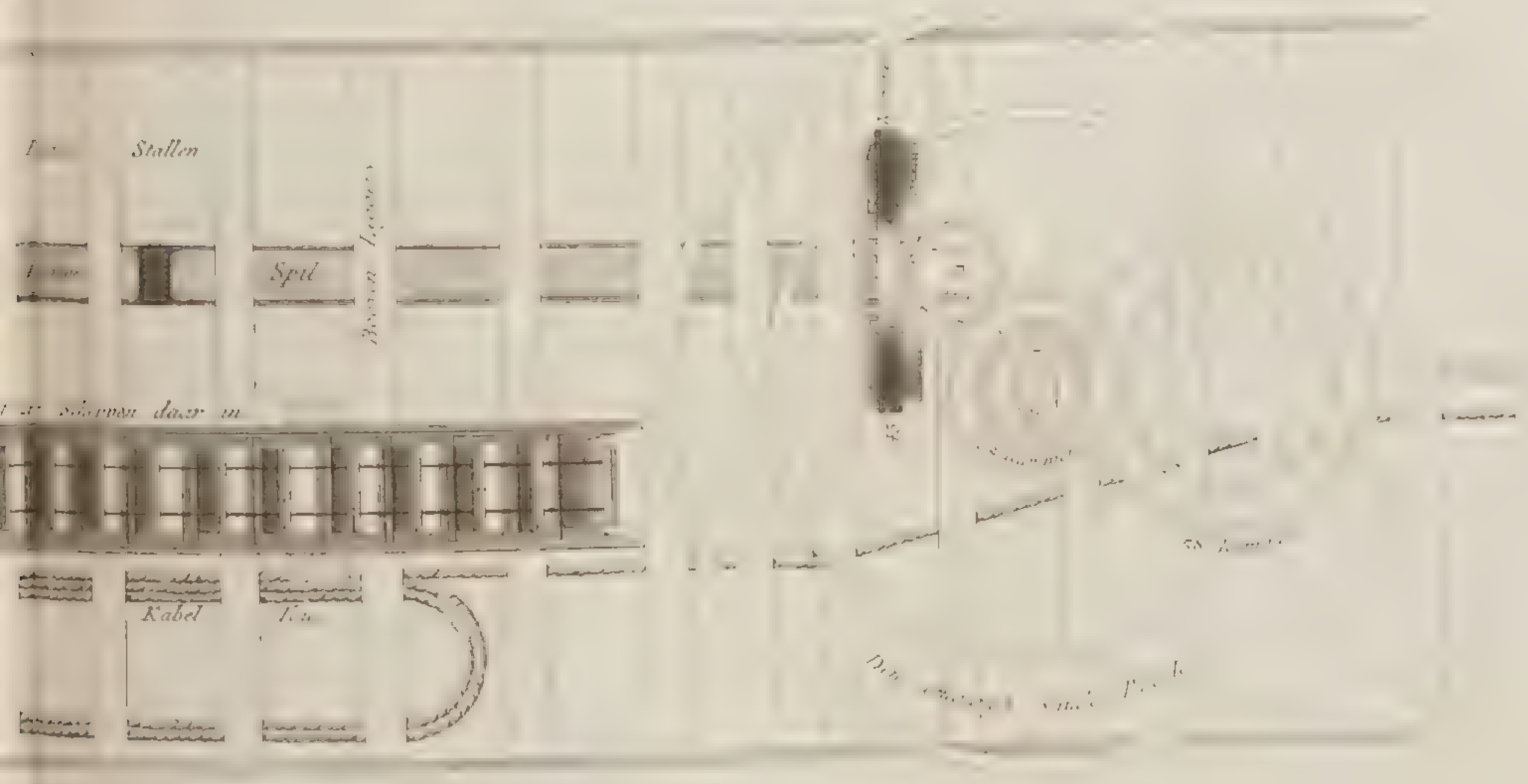

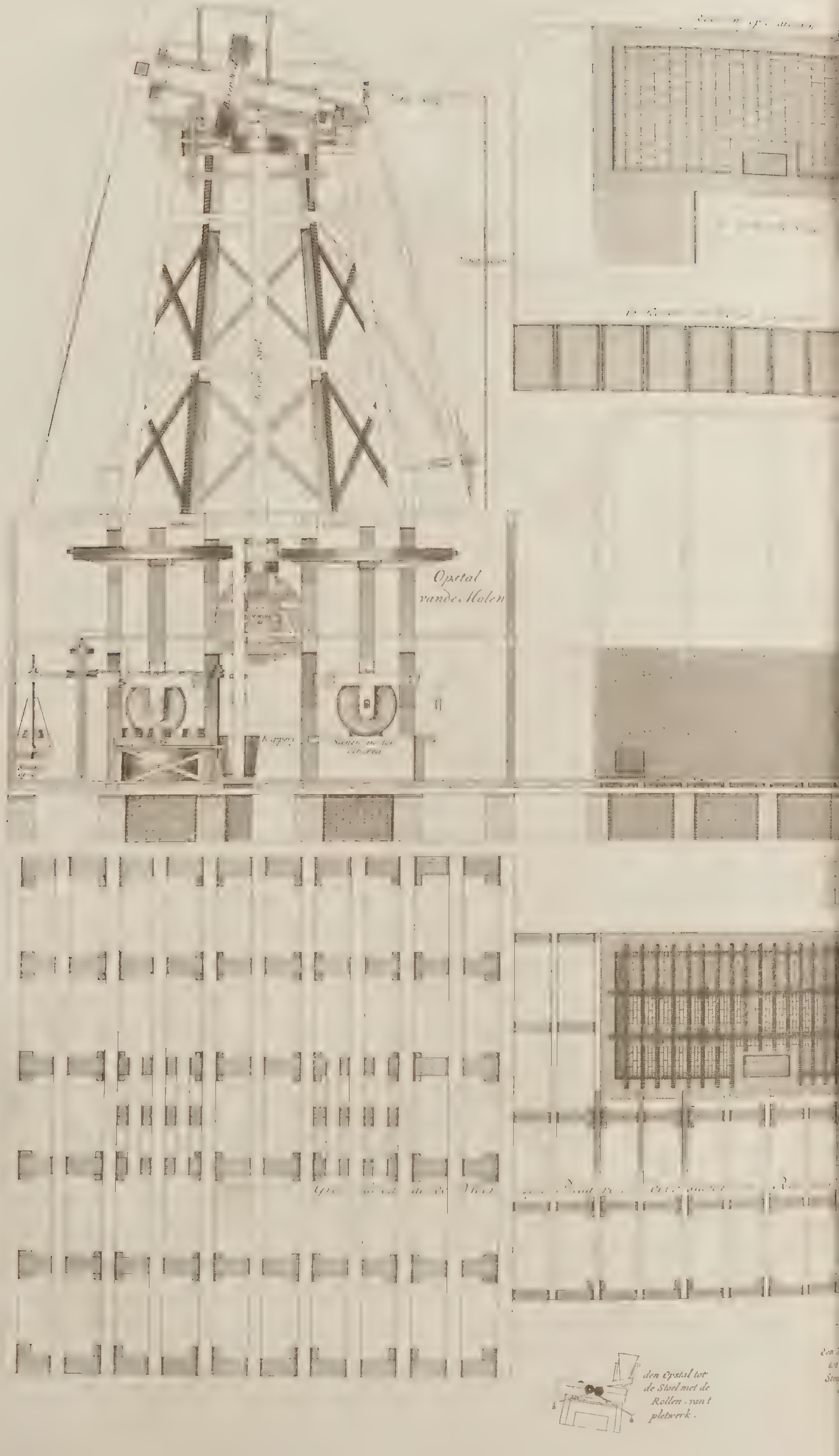
Opstal
vande Molen
den Opstal tot
de Stoel met de
Rollen van t
pletwerk .

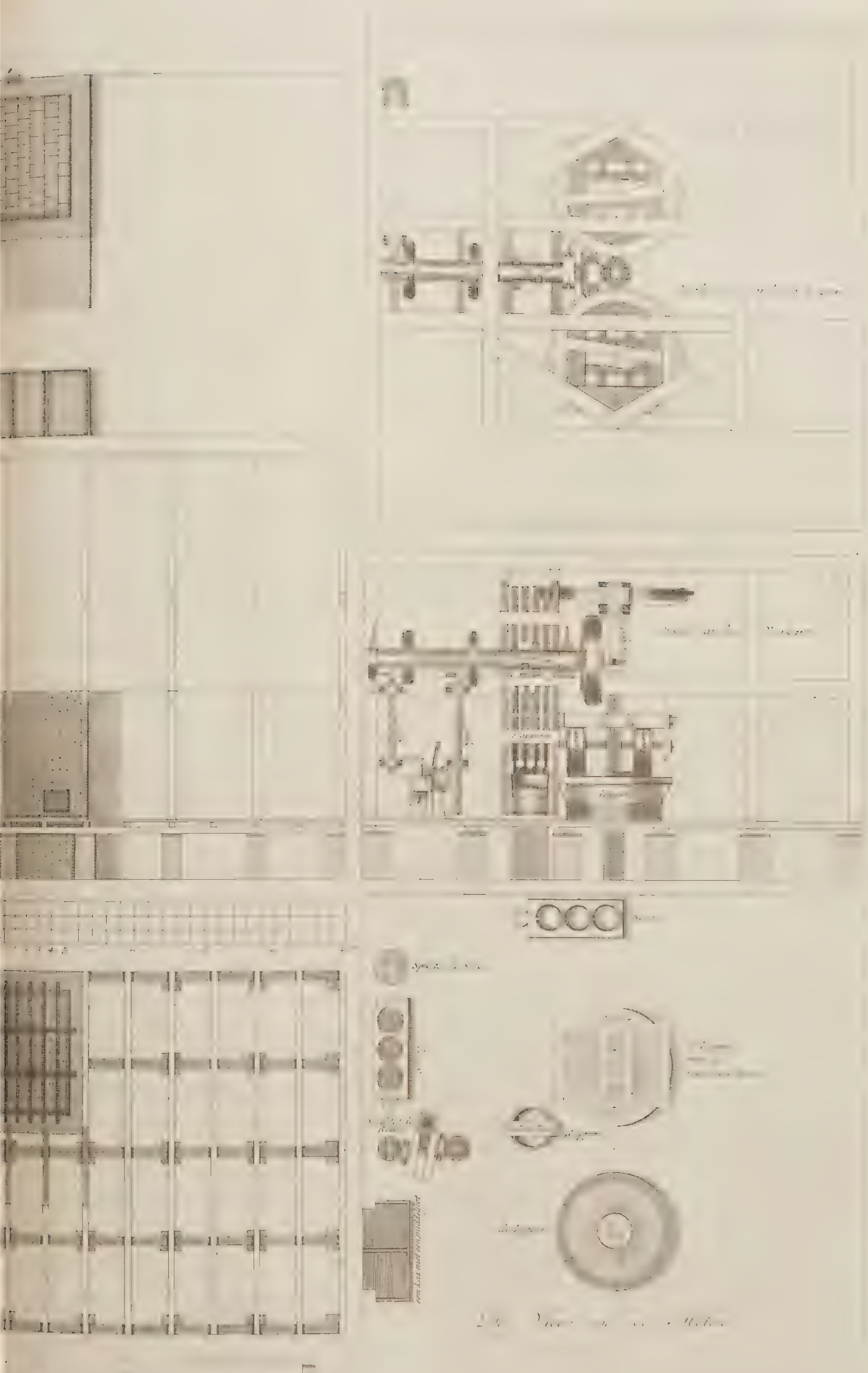
de Steenspillen op zyn
kant en plat.

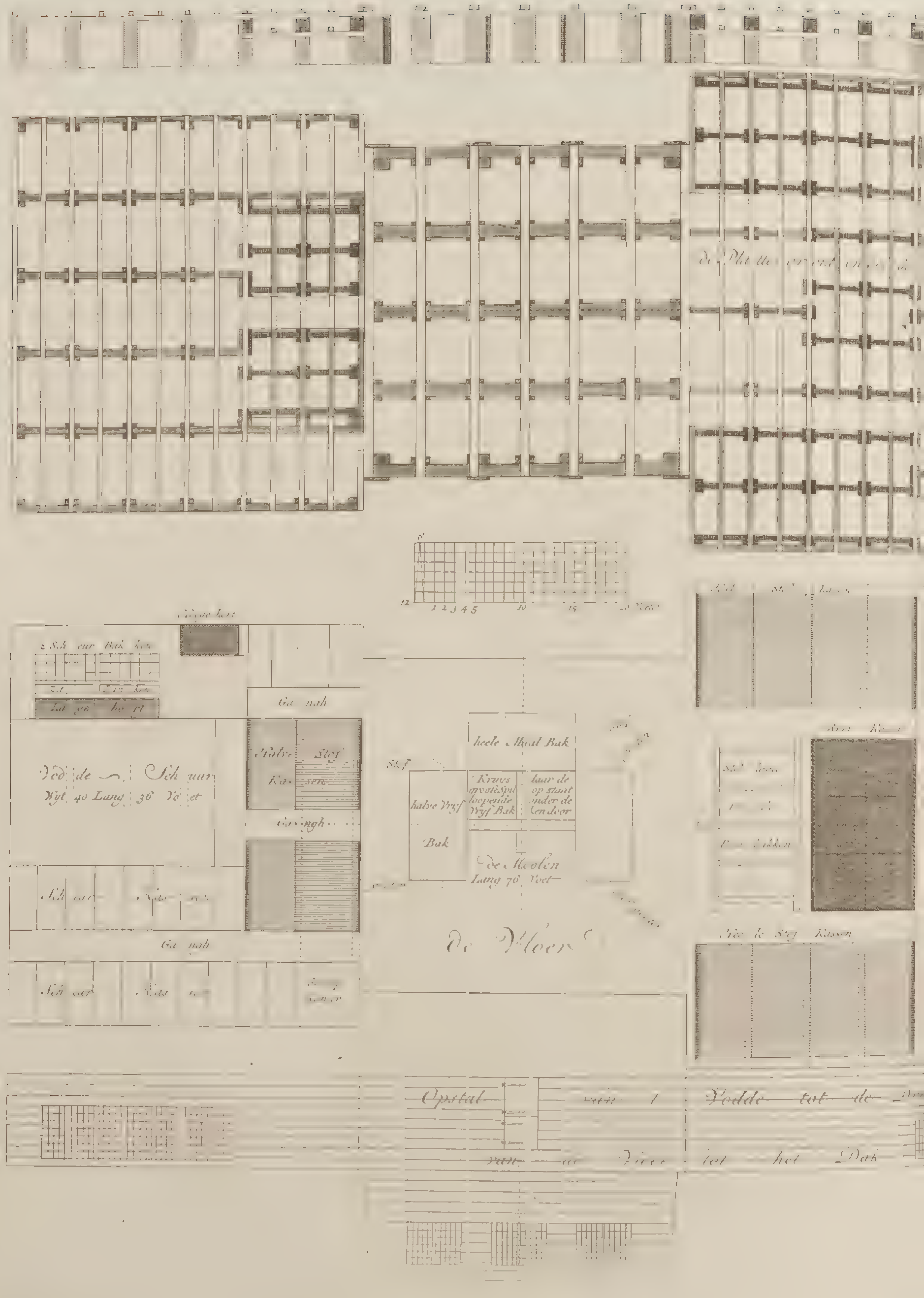

Ga nah
heele Maal Bak
Kruys groote Spil loopende Vryf Bak
laar de op staat onder de len door
halve Vryf Bak
de Meolen
Lang 70 Voet
Wyt 40 Lang 30 Voet
de Vloer
Opstal
Vodde tot de
tot het Dak

XVI

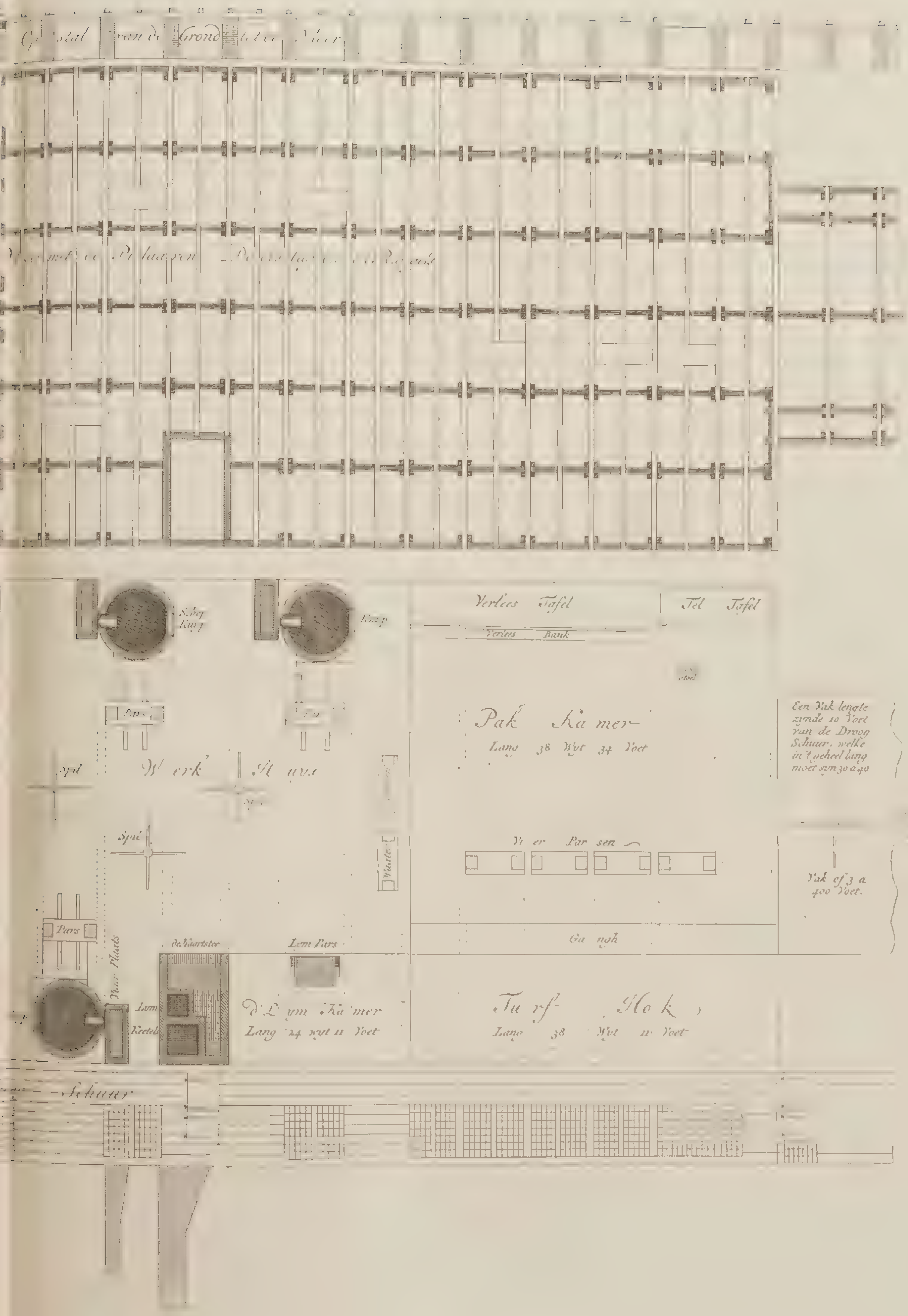

Grond
Verlees Tafel
Tel Tafel
Verlees Bank
Pak Kamer
Lang 38 Wyt 34 Voet
Een Vak lengte zynde 10 Voet van de Droog Schuur, welke in 't geheel lang moet zyn 30 a 40
Vier Parsen
Vak of 3 a 400 Voet.
Gangh
Kuyp
Pars
Werk Huys
Spil
Waste
de Haartstee
Lym Pars
Lym Keetels
D' Lym Kamer
Lang 24 wyt 11 Voet
Turf Hok
Lang 38 Wyt 11 Voet
Schuur

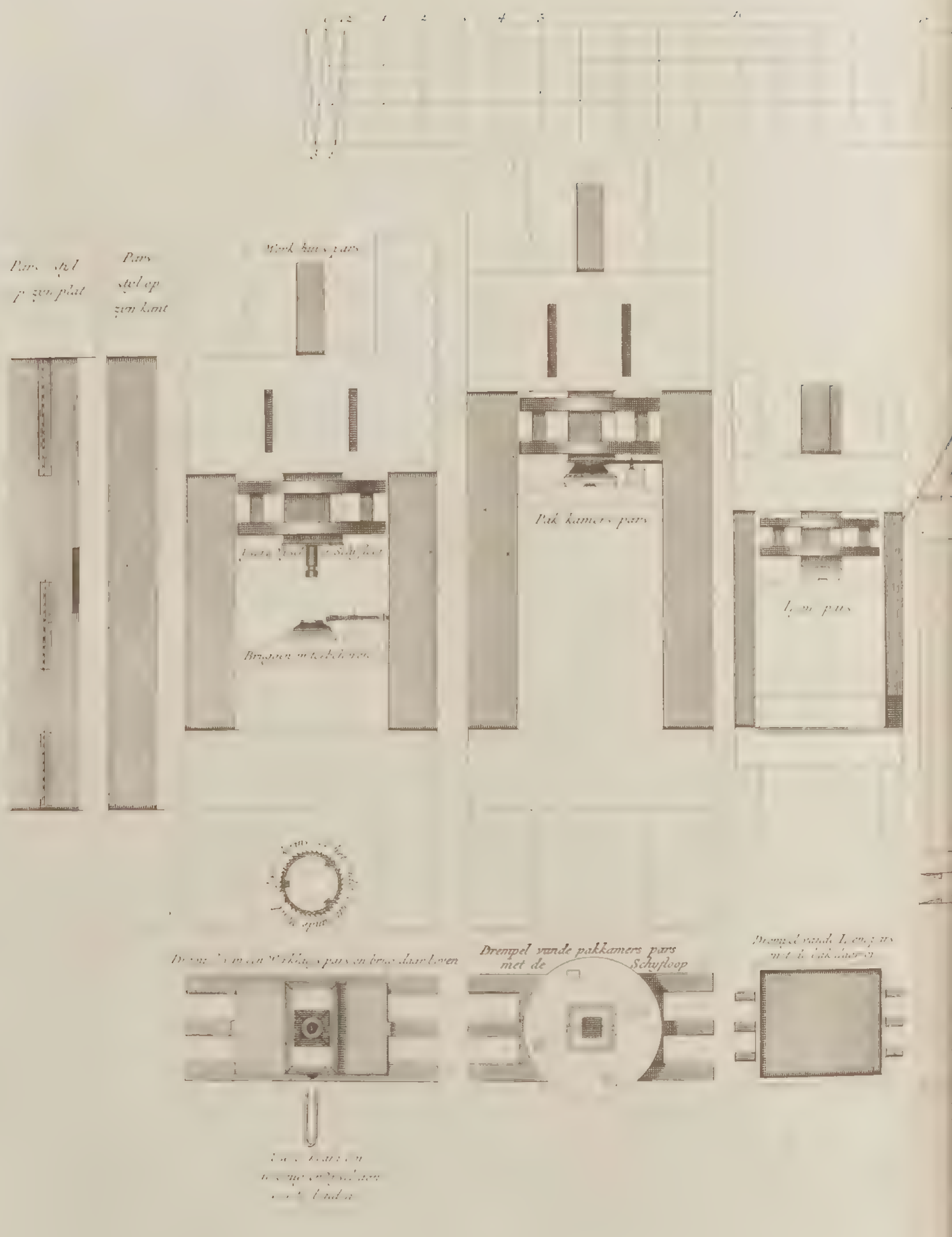
Pars
stel op
zyn kant
Pak kamers pars
Drempel vande pakkamers pars
met de
Schufloop

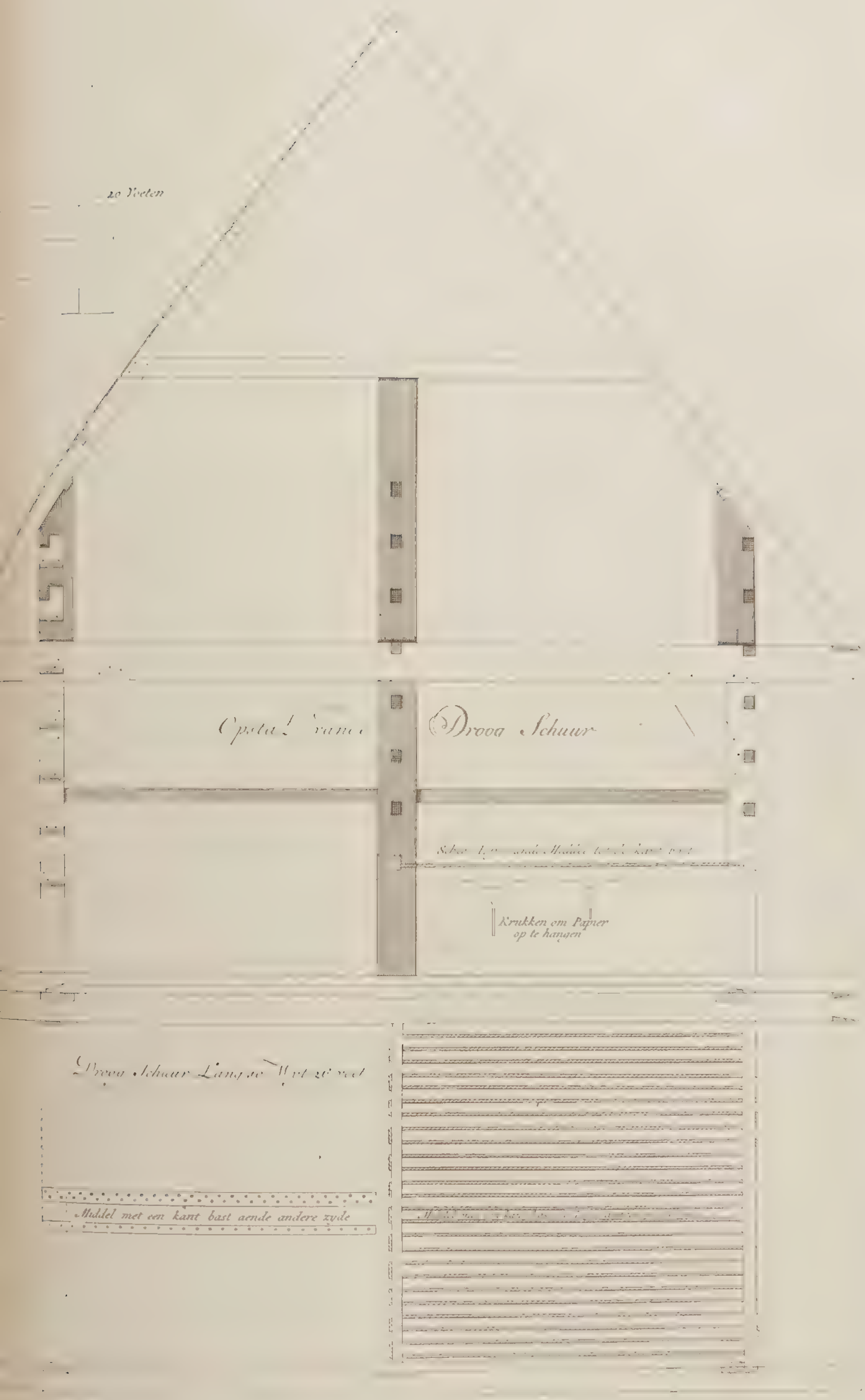
20 Voeten
Droog Schuur
Krukken om Papier
op te hangen
Middel met een kant bast aende andere zyde

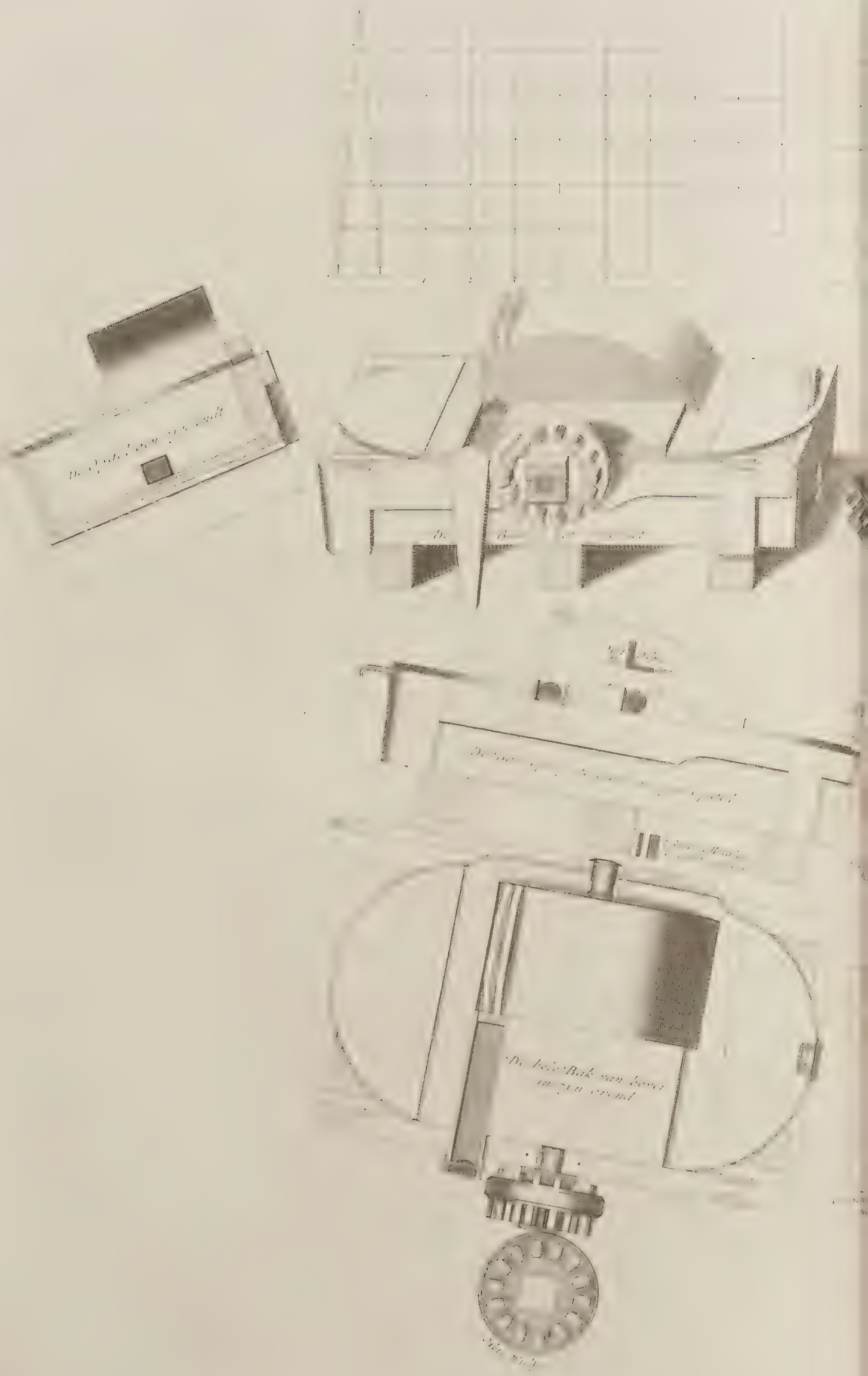

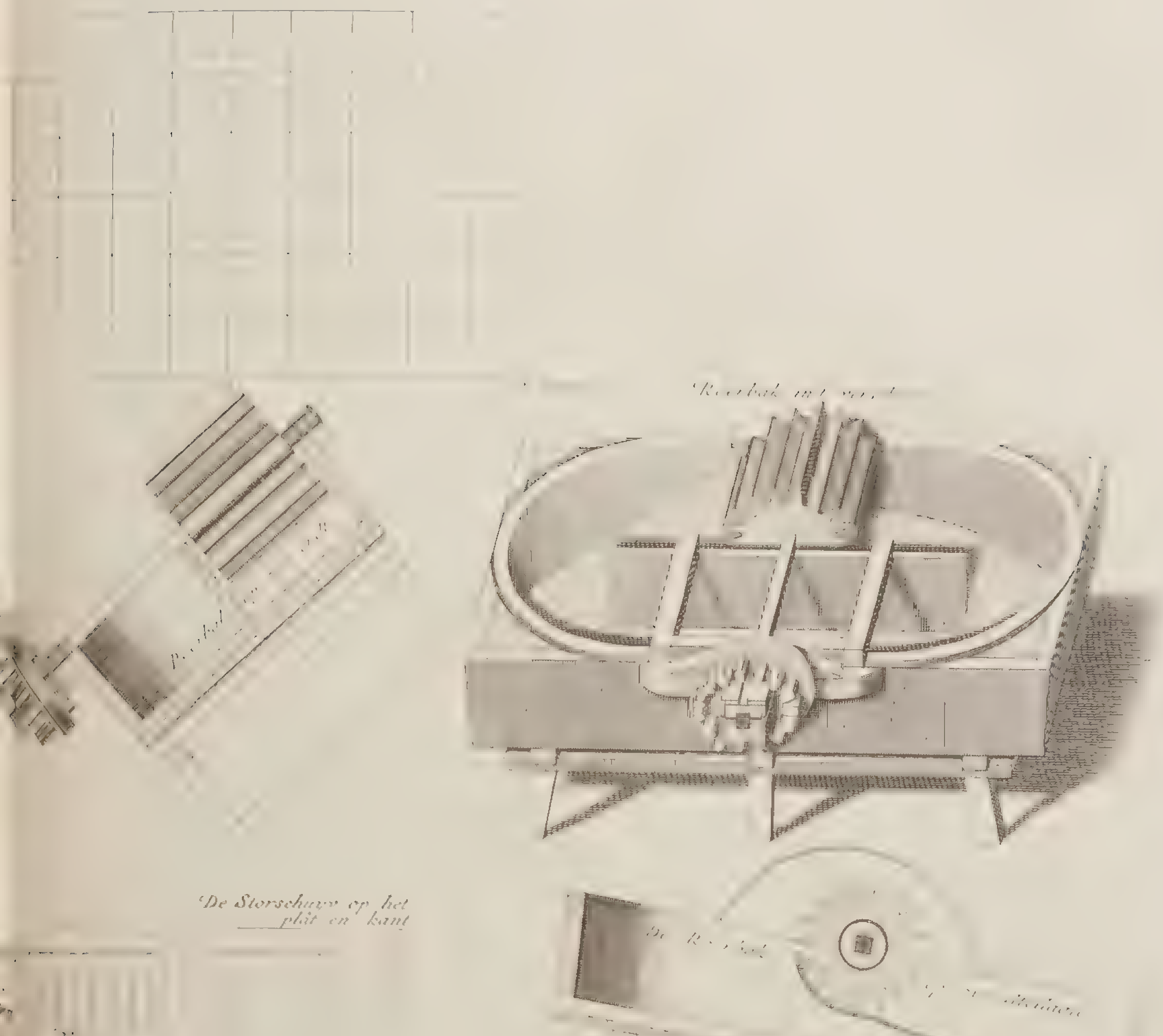
De Storschaaf op het
plat en kant

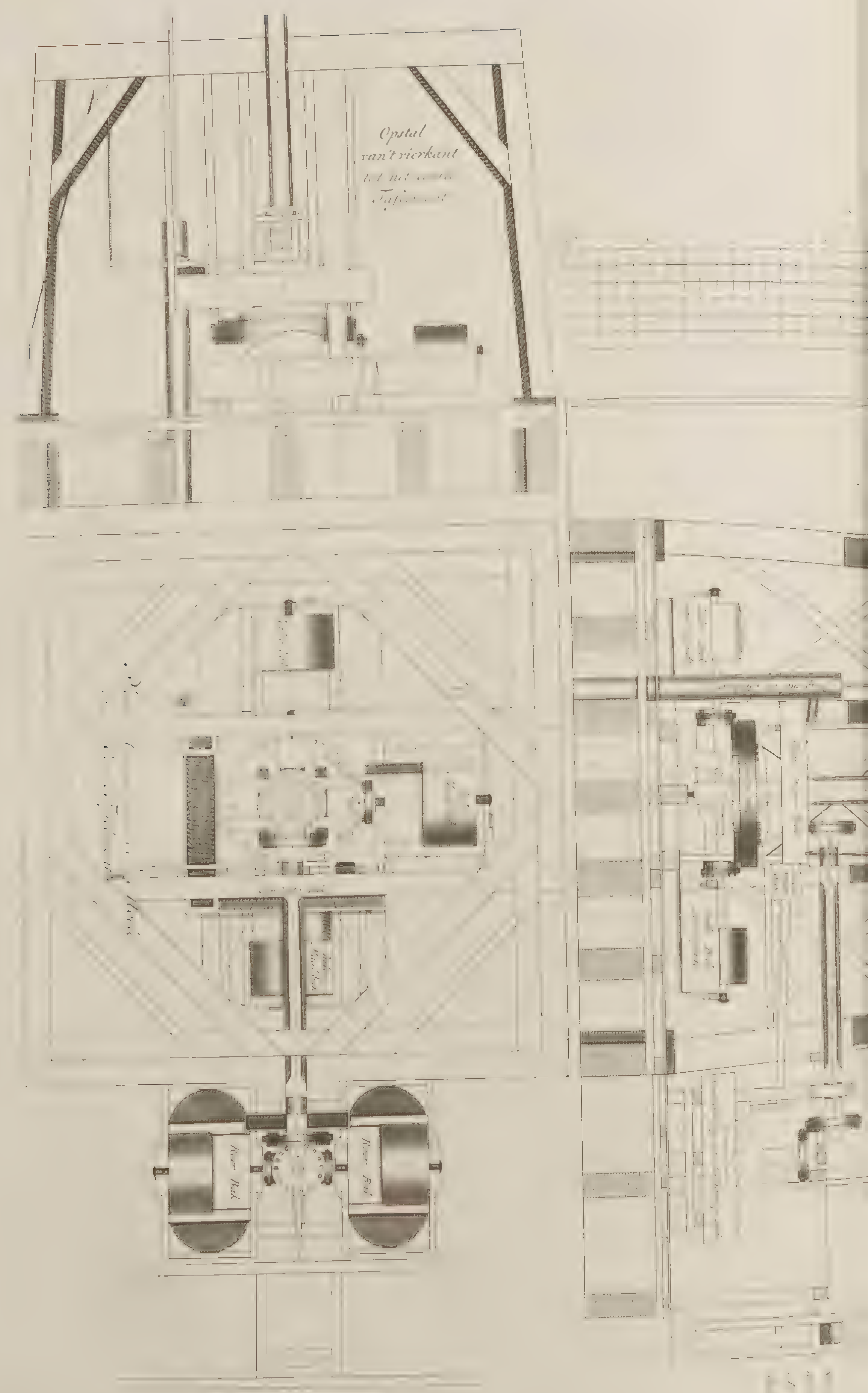
Opstal
van't vierkant

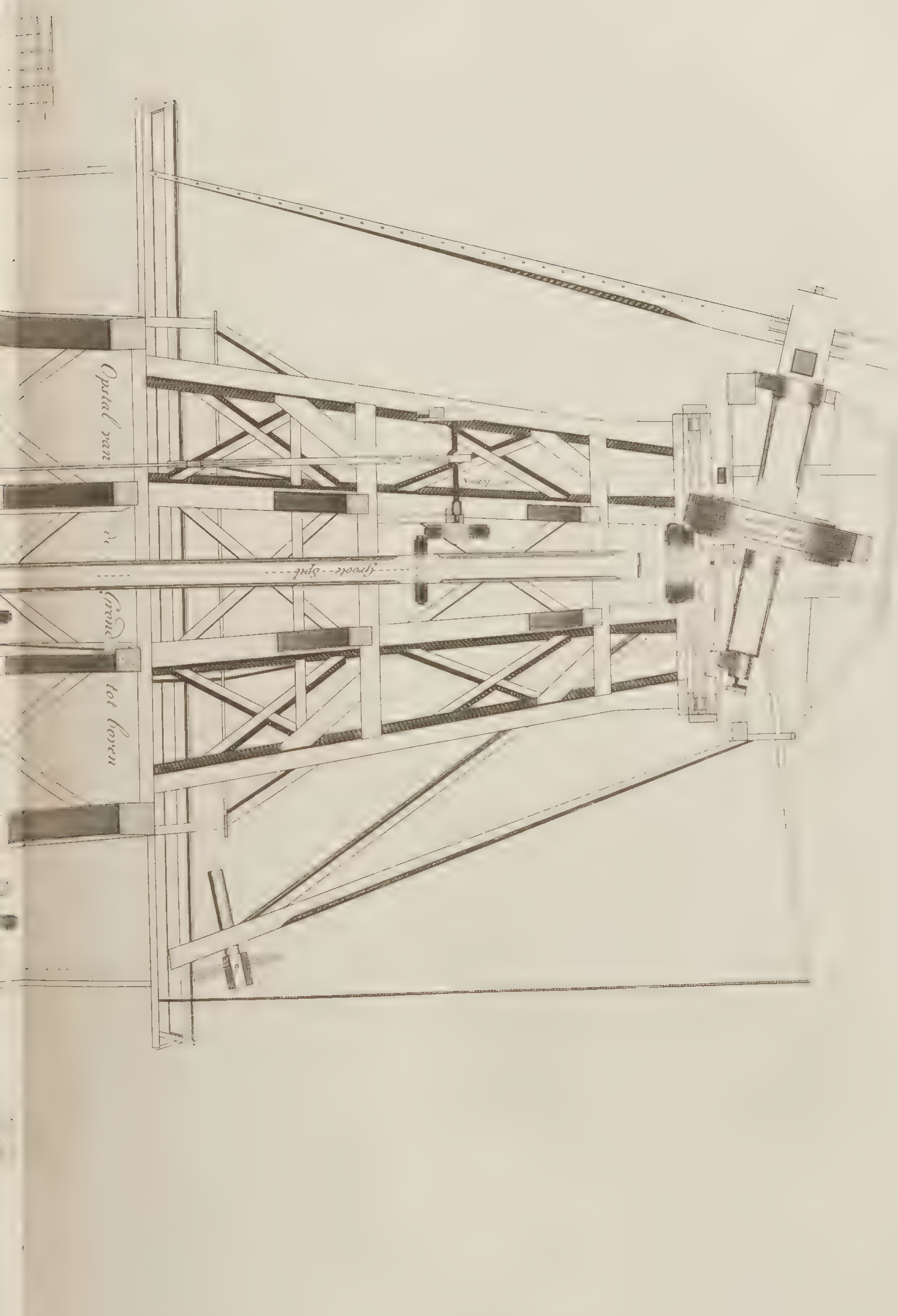
Opstal van
tot boven
Groote - Spil

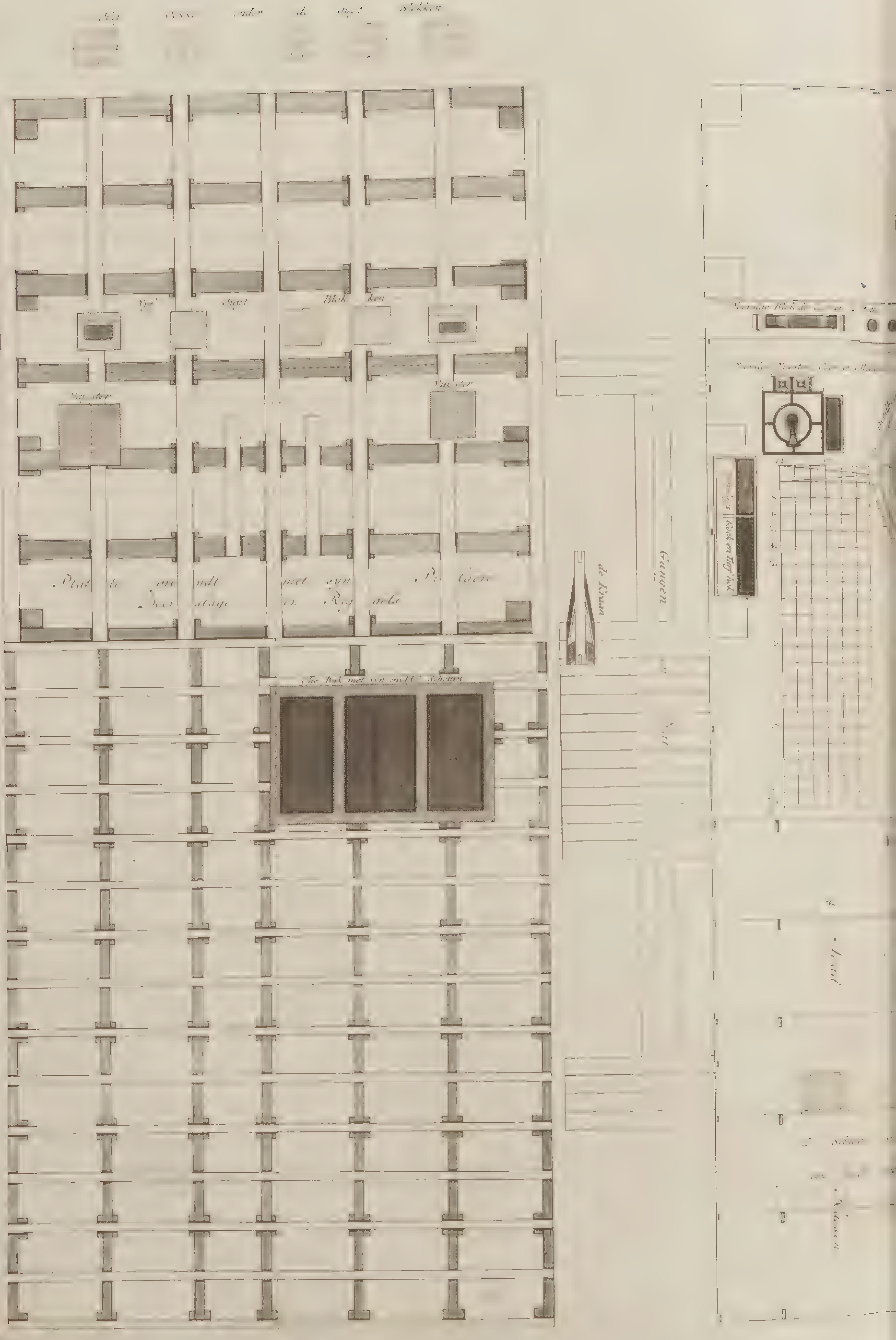
de Kraan
Gangen

XA

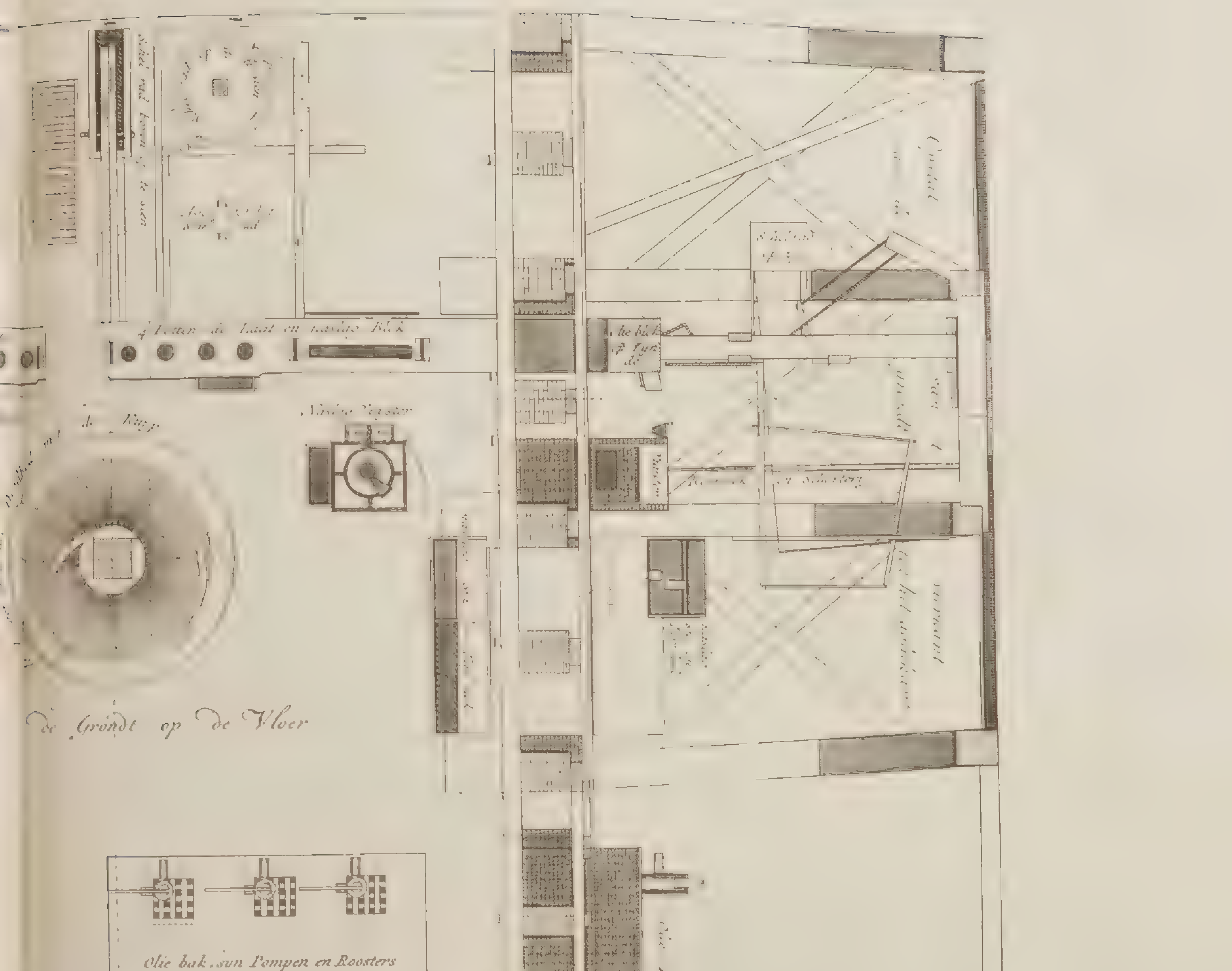

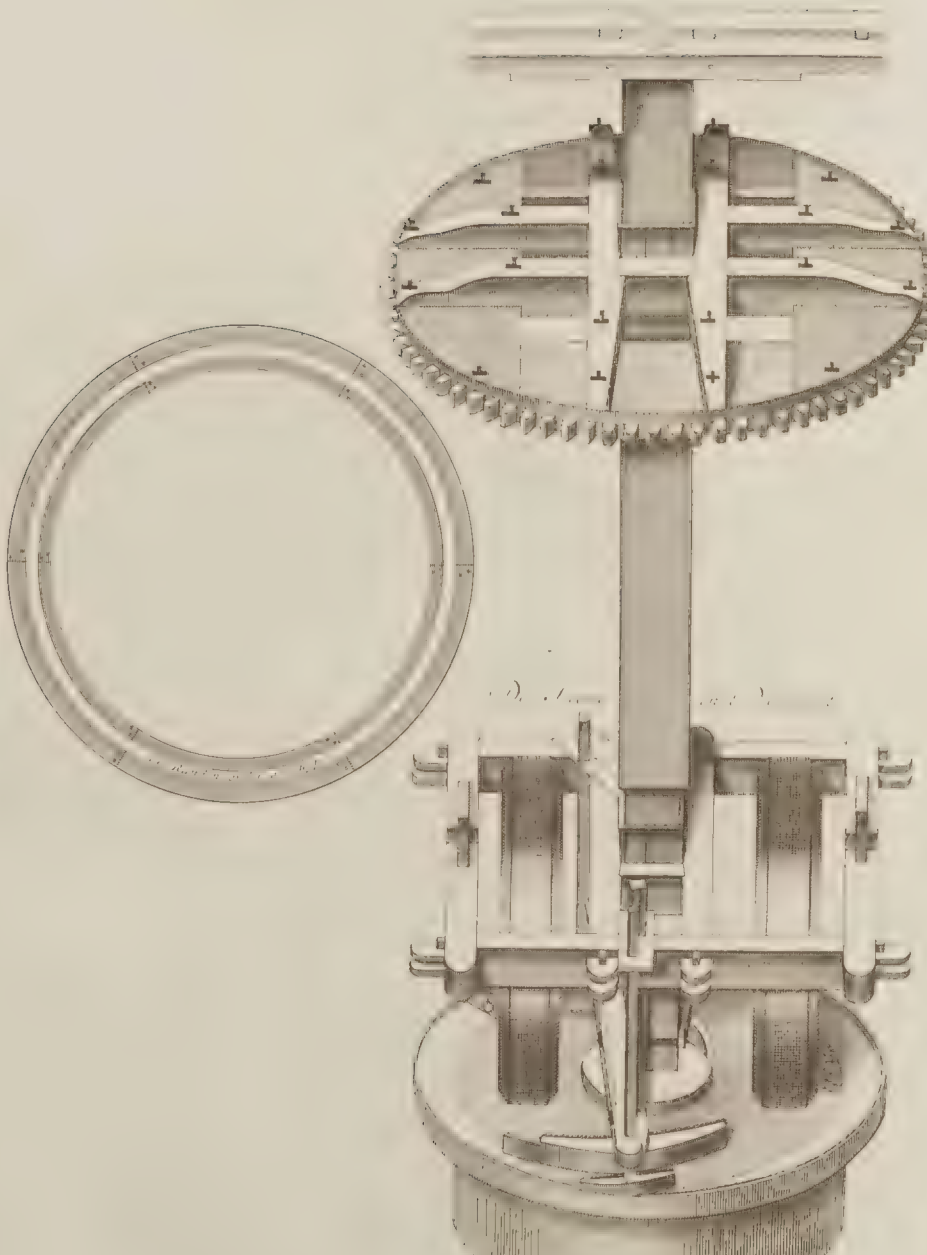

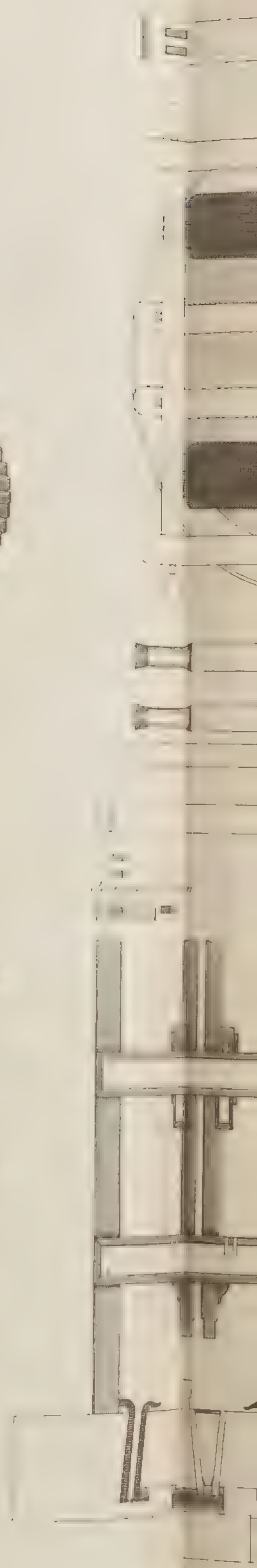

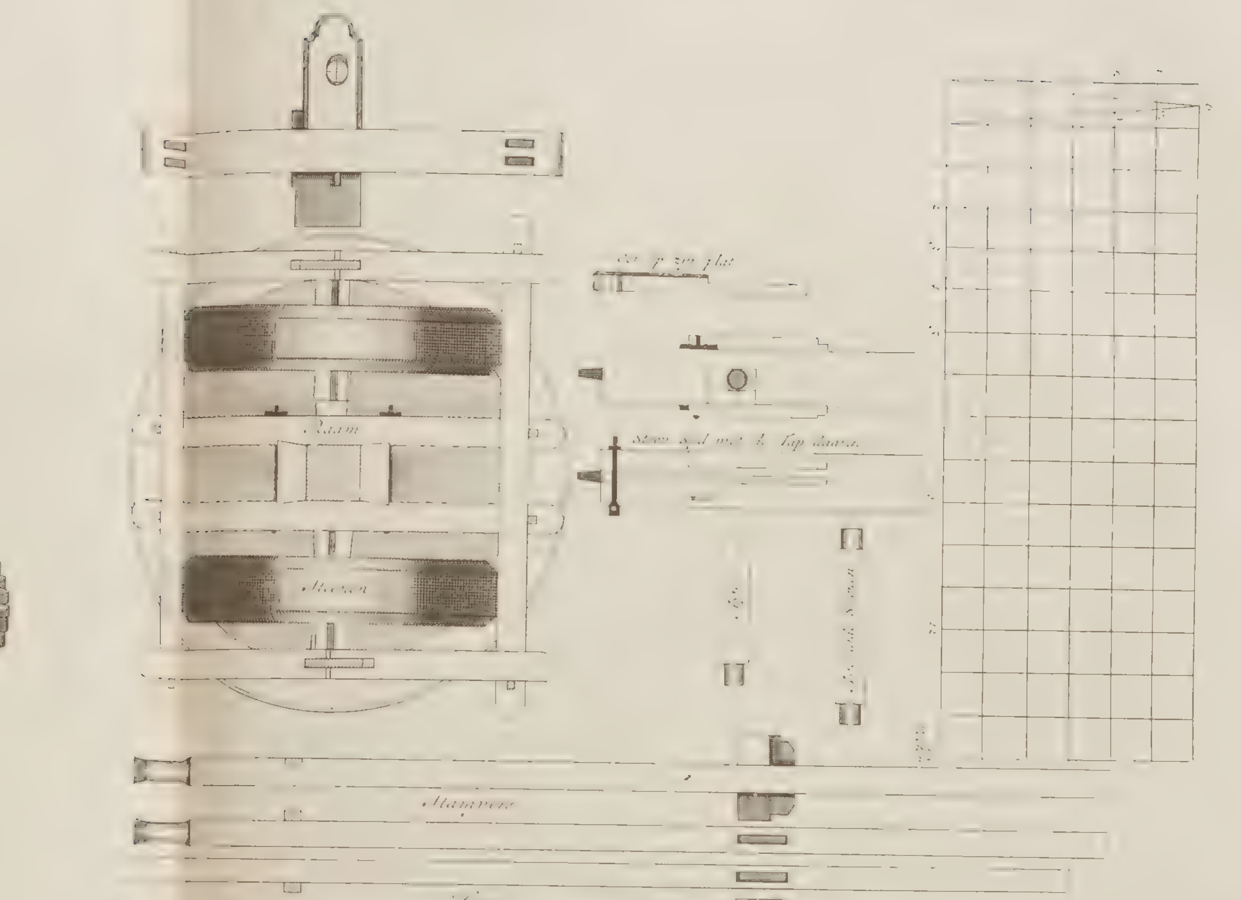
Raam
Steenen
De Blokken

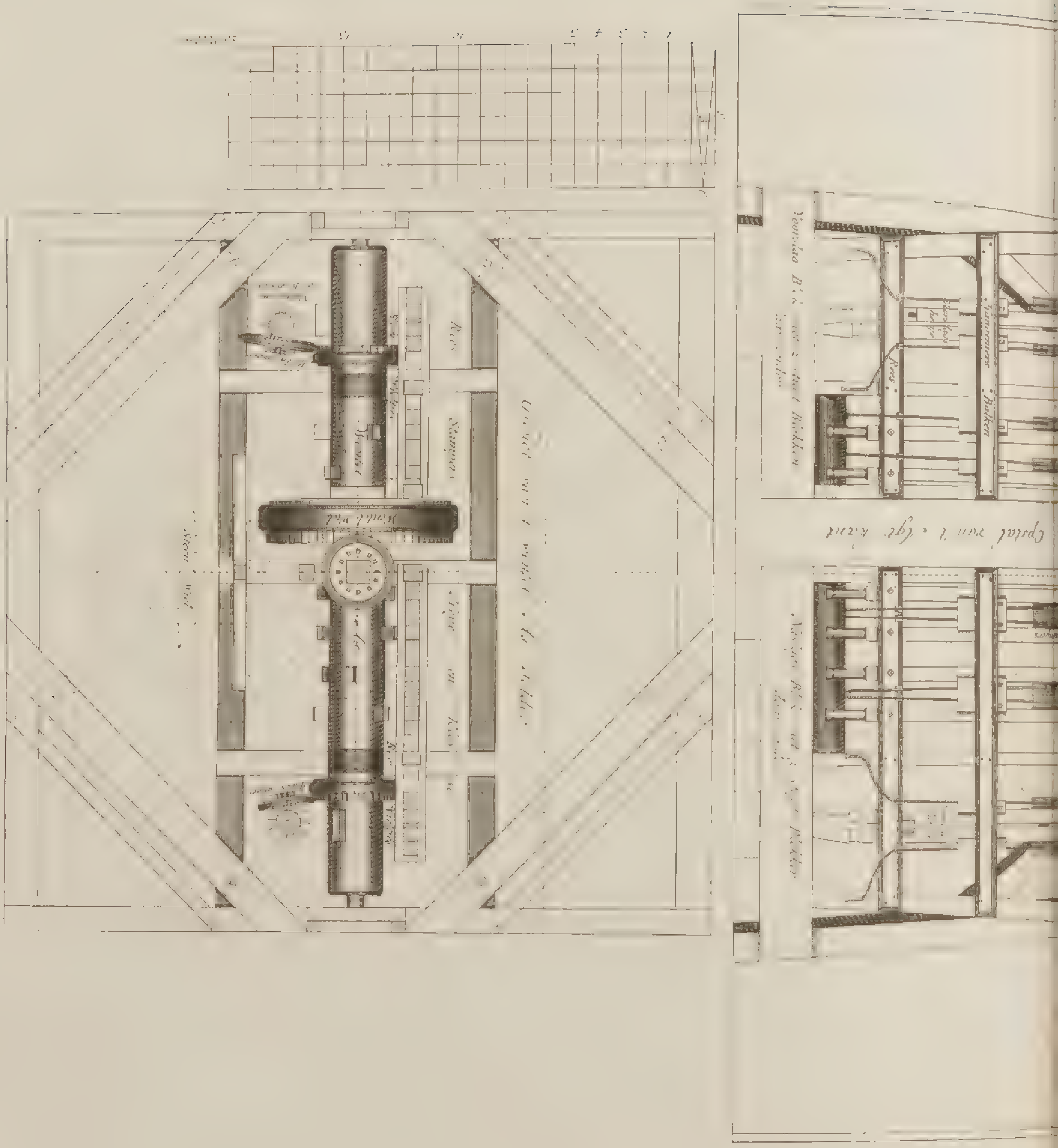

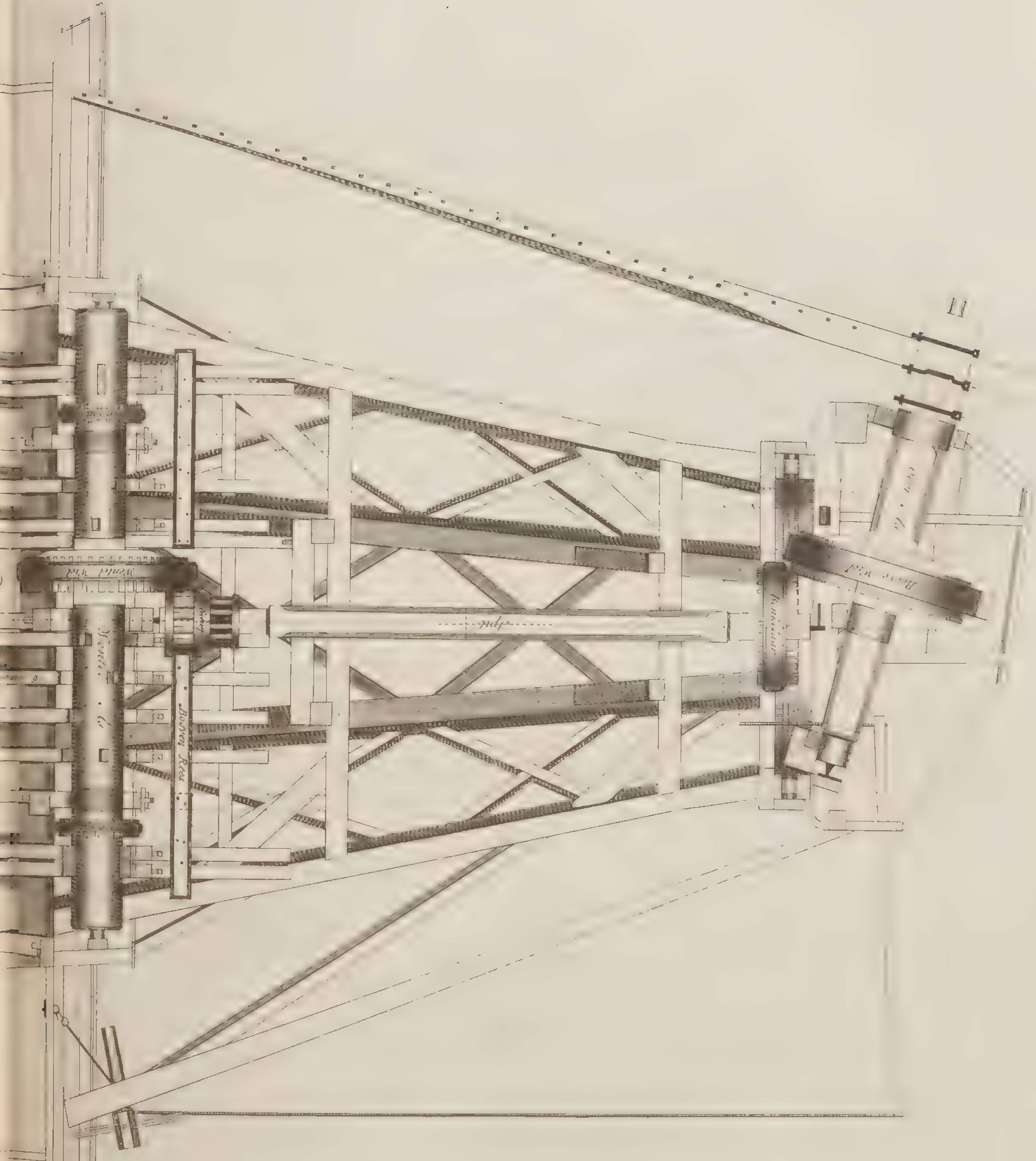

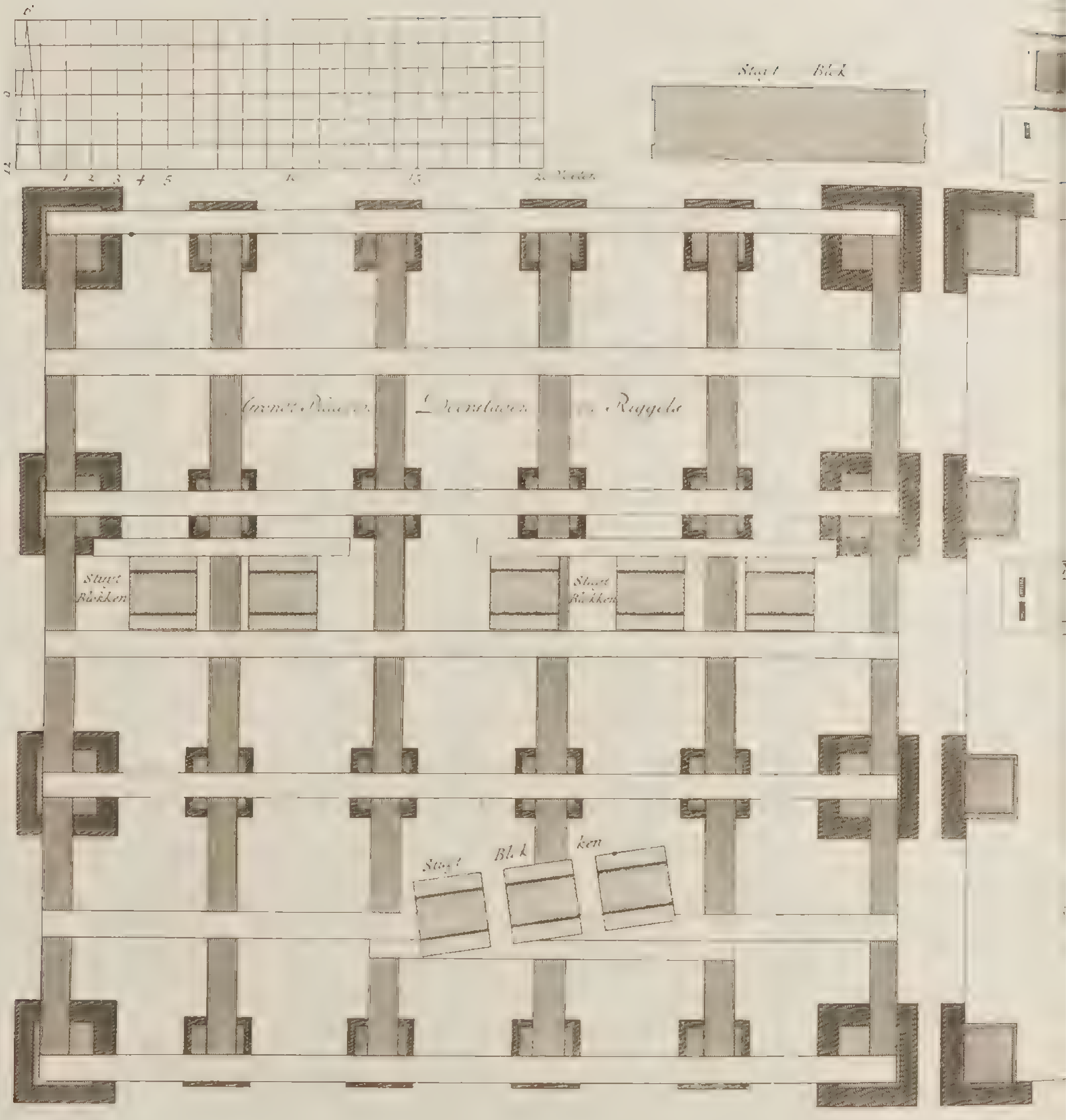

1 2 3 4 5
20 Voeten
Stuit Blok
Stuit Blokken
Stuit Blokken
Stuit Bl k ken

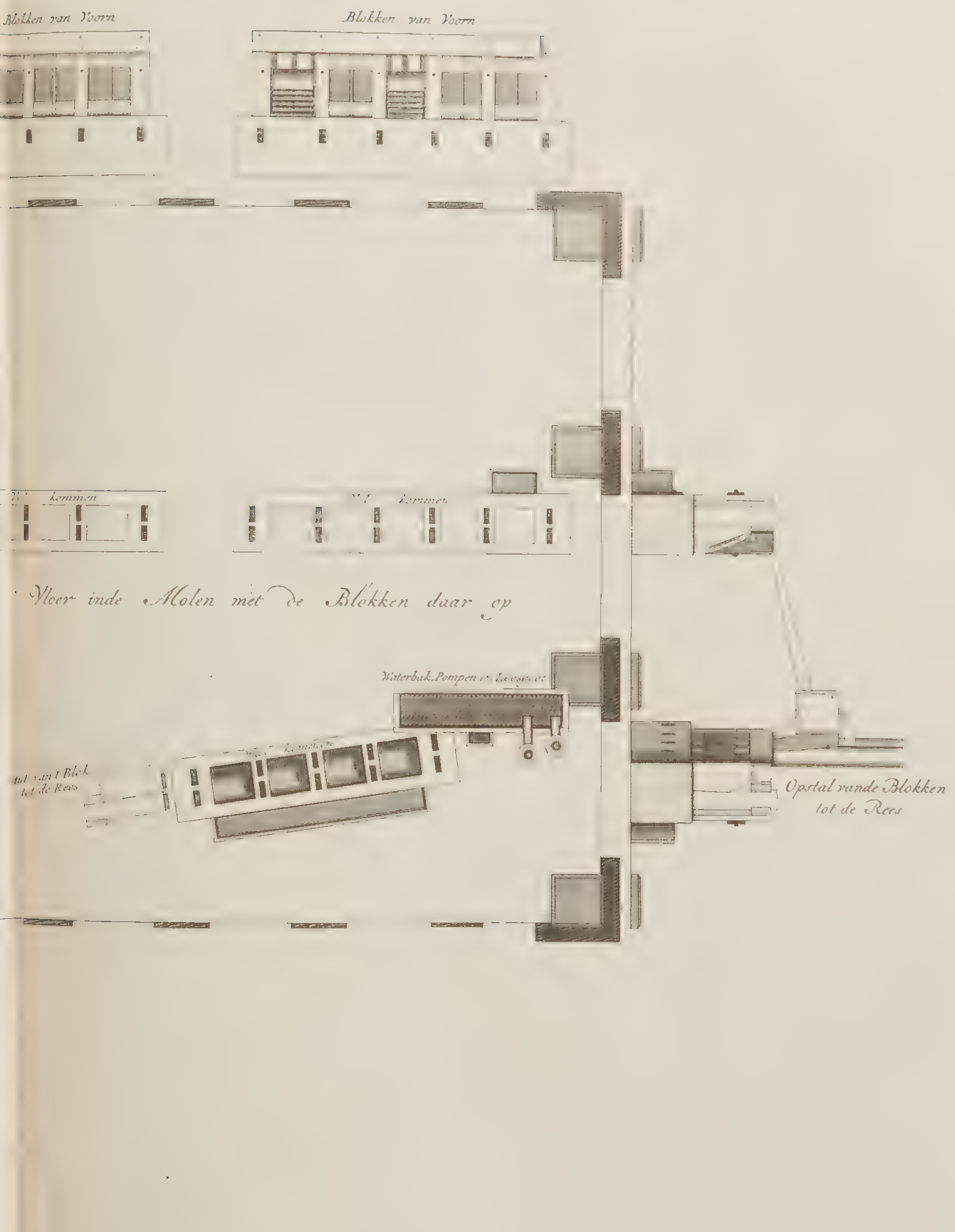
Blokken van Voorn
Blokken van Voorn
Kommen
Kommen
Vloer inde Molen met de Blokken daar op
Waterbak, Pompen
Kommen
tot de Rees
Opstal vande Blokken
tot de Rees

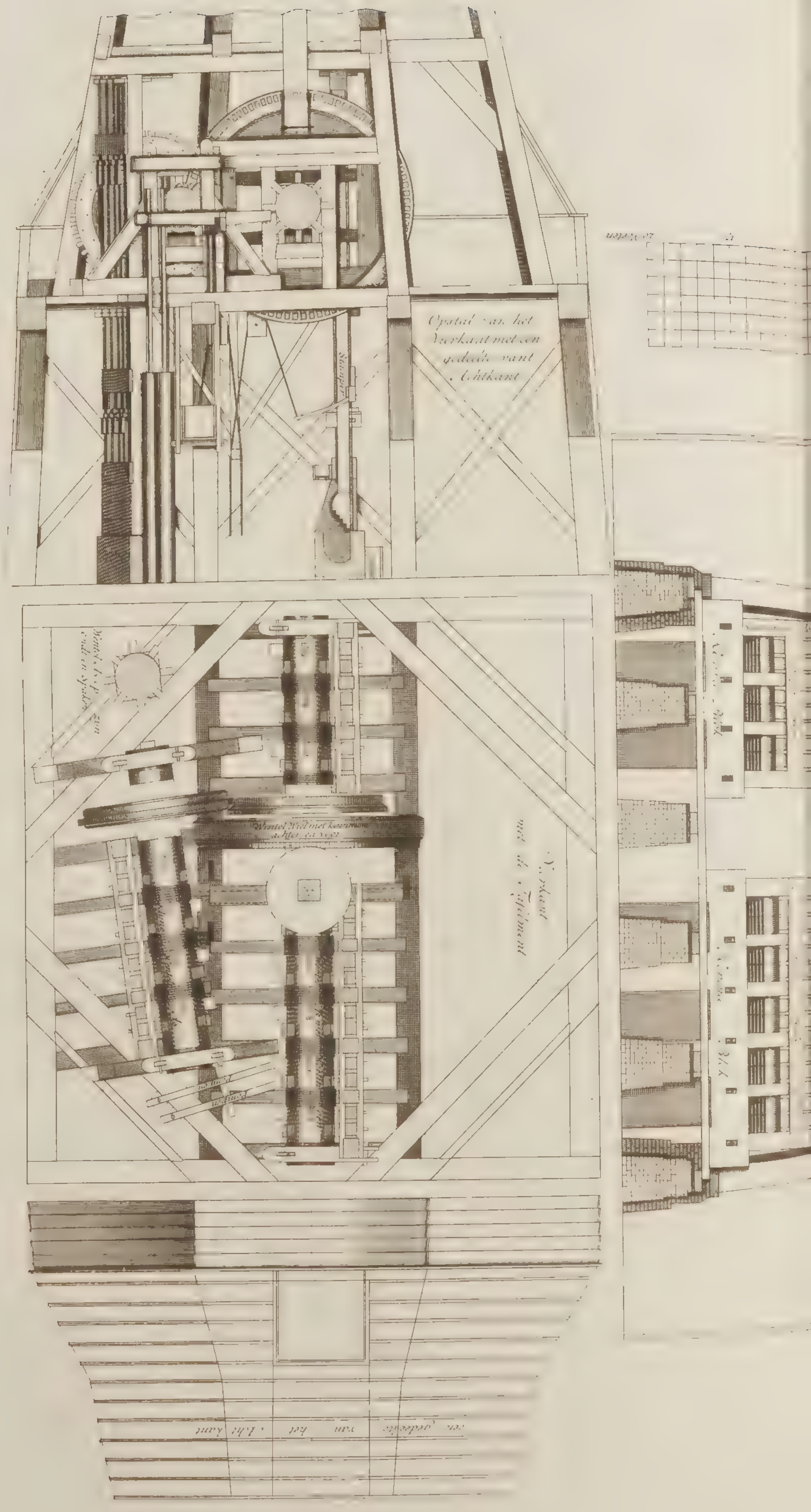
Opstal van het
Vierkant met een
gedeelte vant
Achtkant

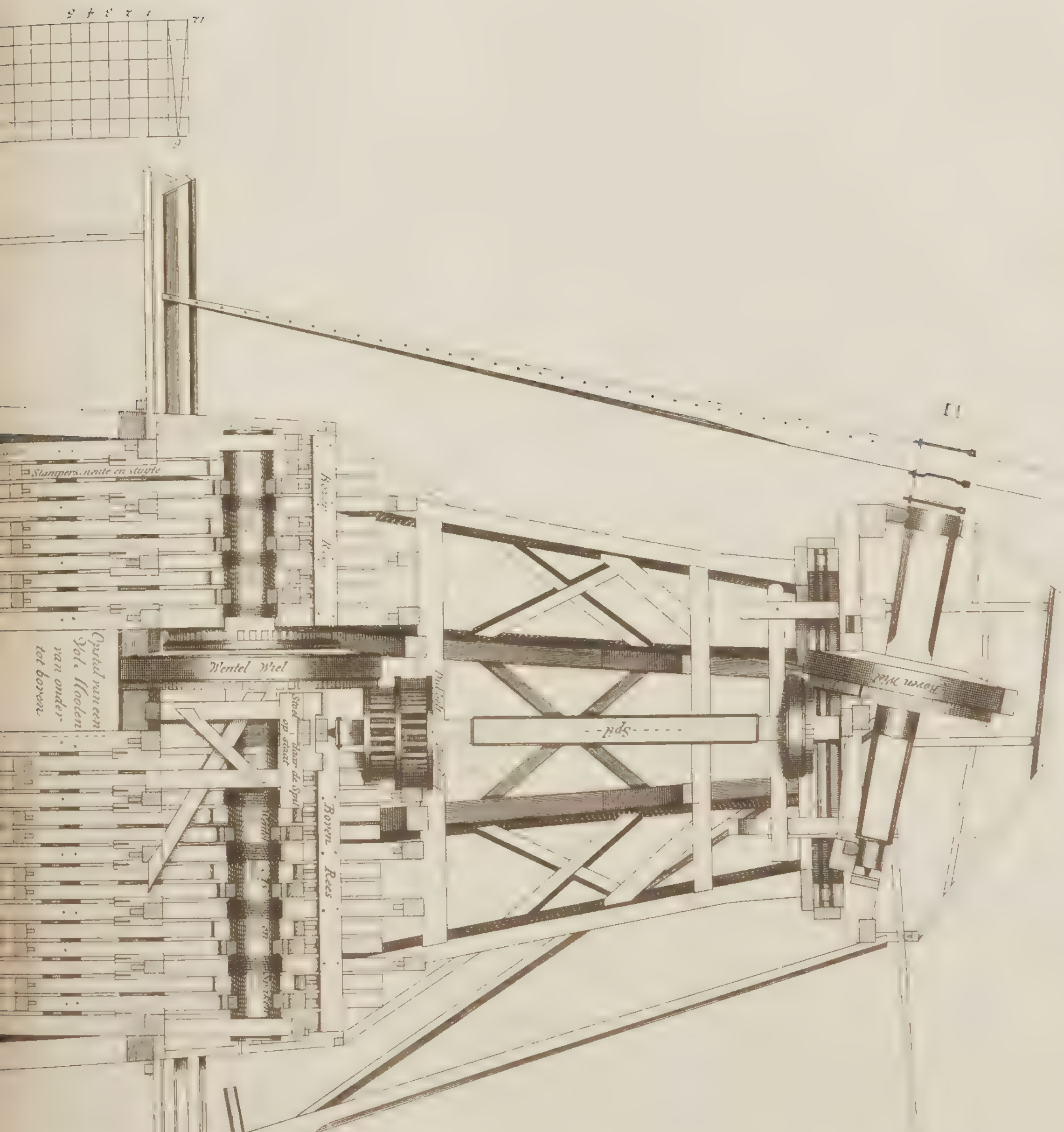

Wentel Wiel
Boven Wiel
Spil
Boven Rees

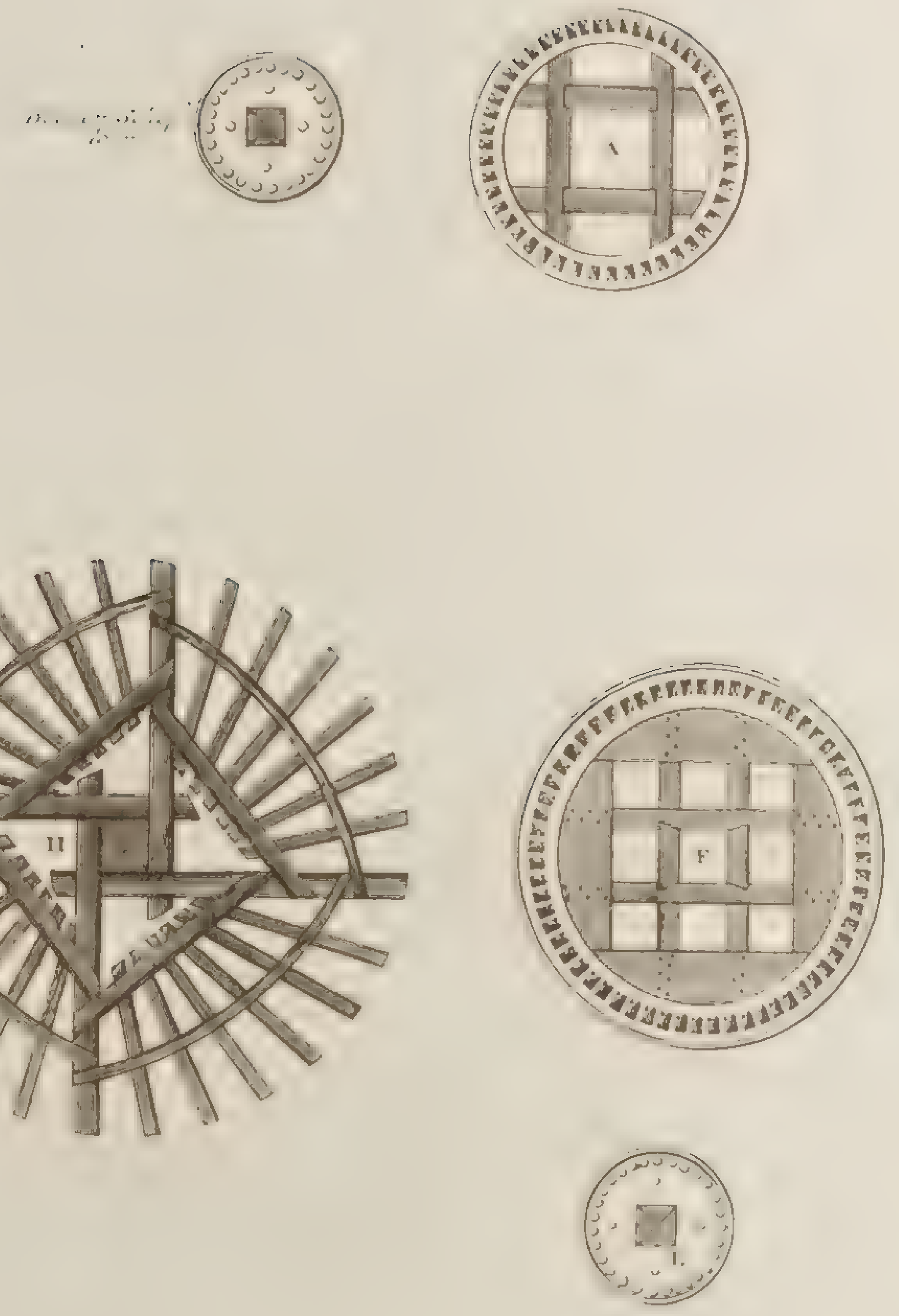

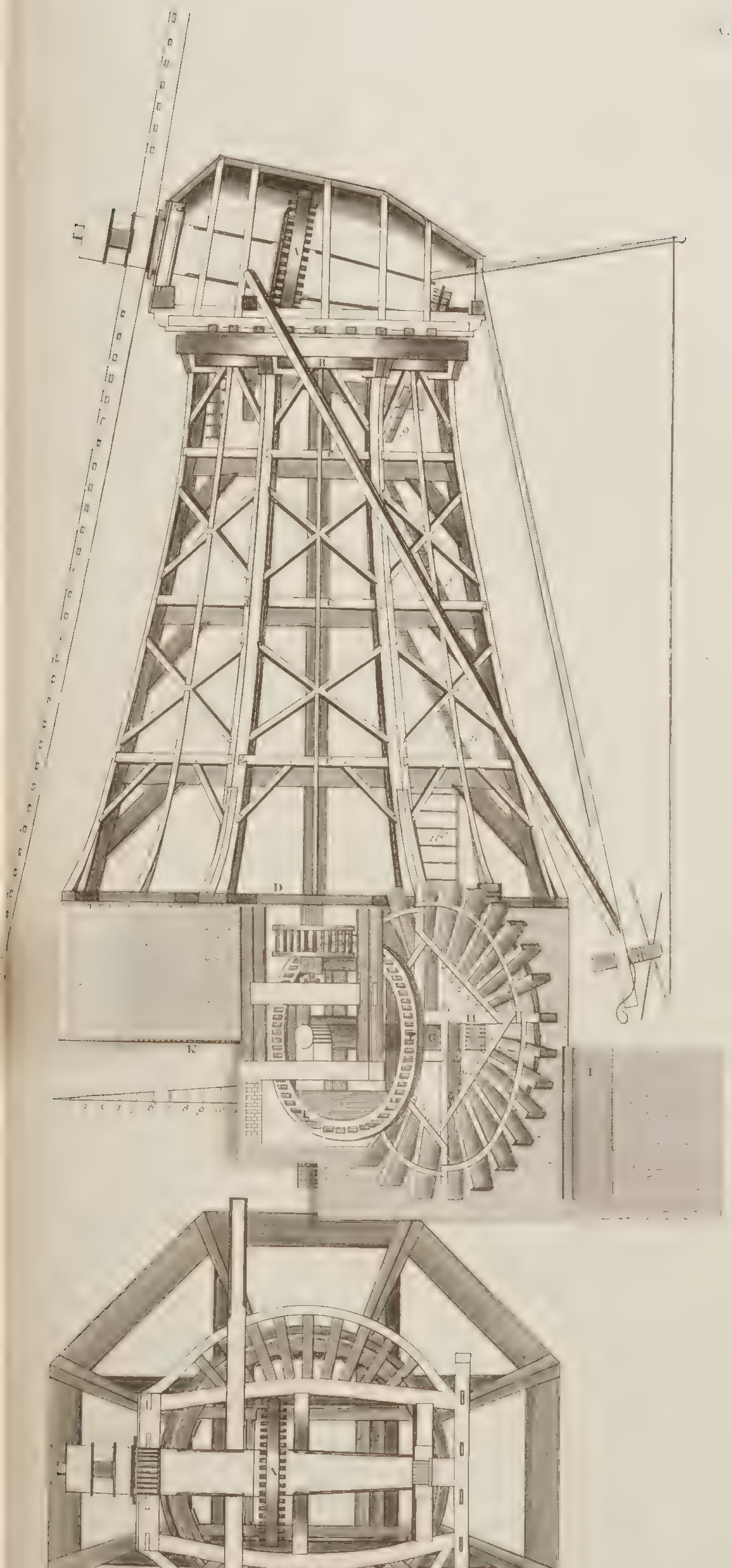

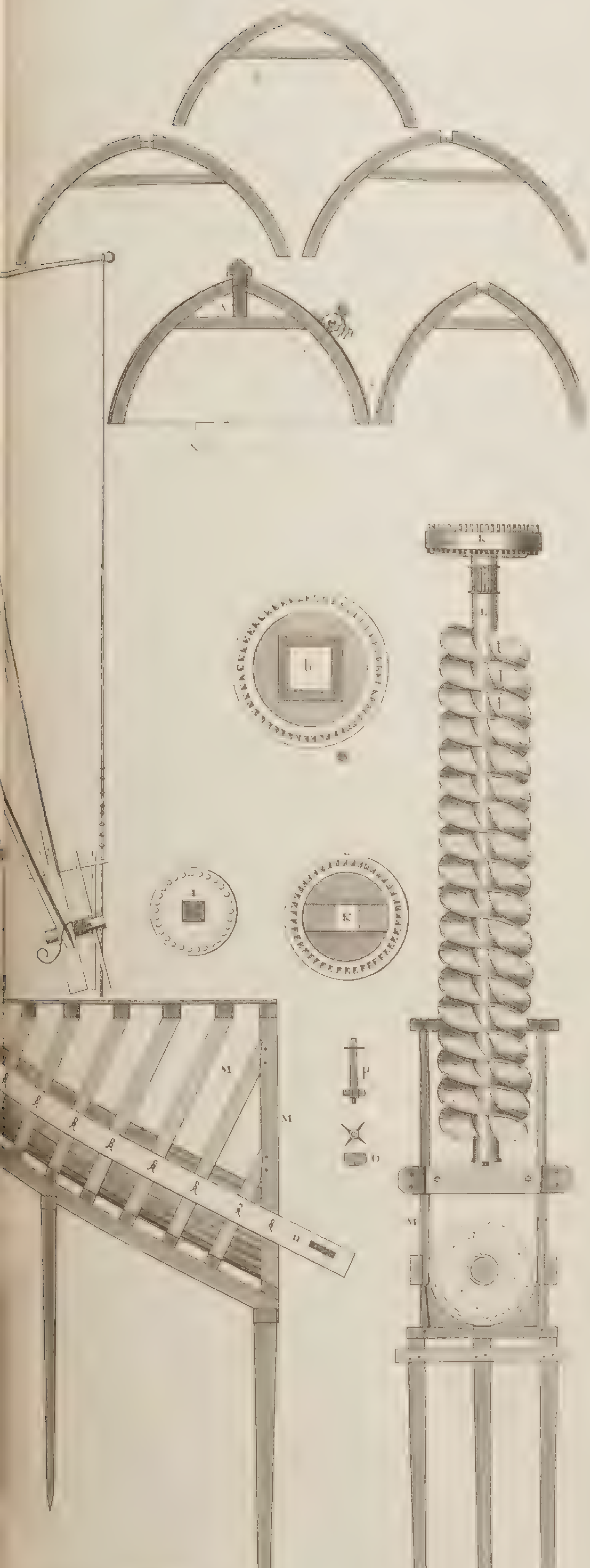

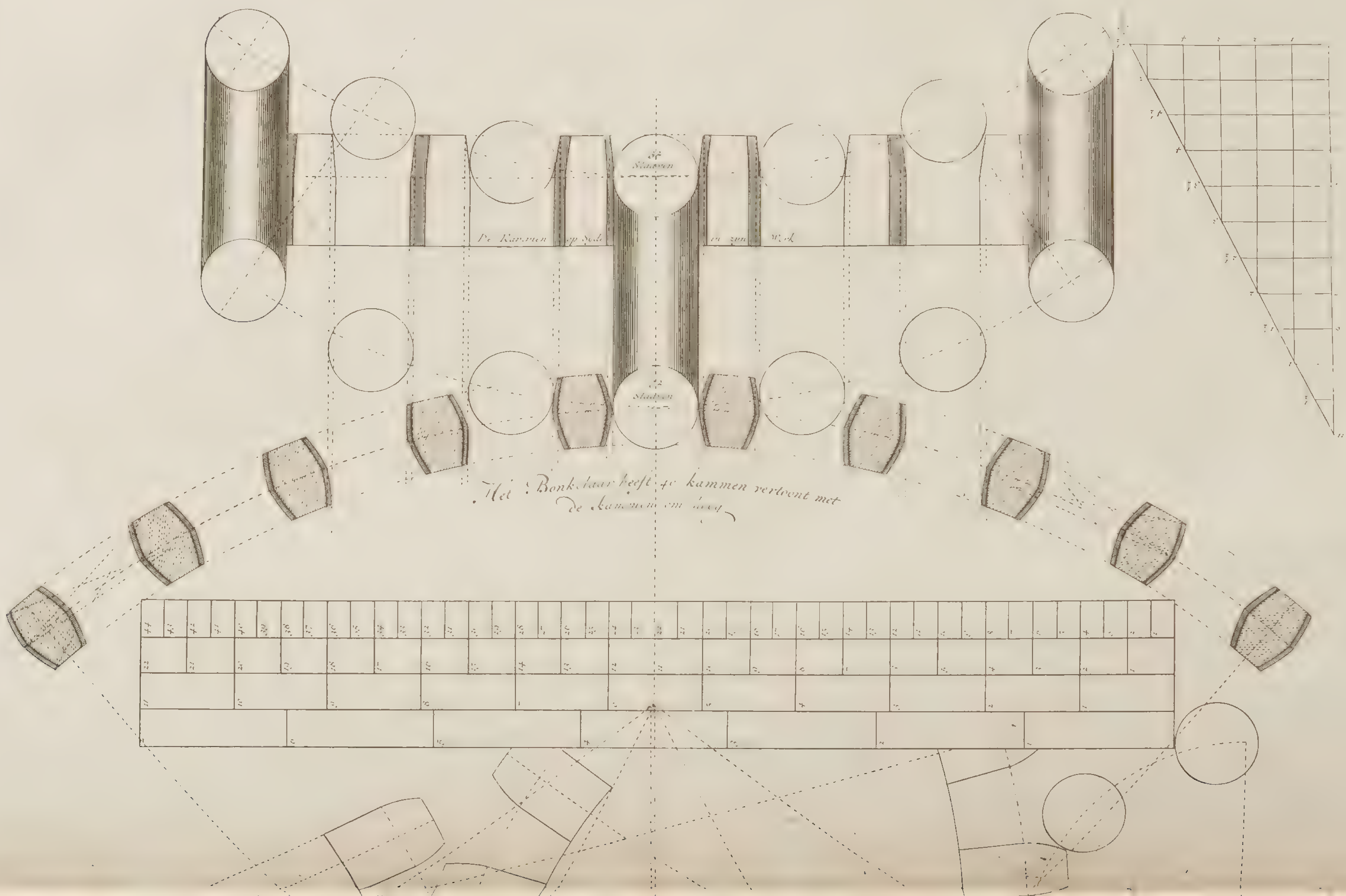
Het Bonkelaar heeft 40 kammen vertoont met
de kammen om hoog

GROOT VOLKOMEN MOOLENBOEK:

OF

NAAUWKEURIG ONTWERP

Van Allerhande tot nog toe bekende en verscheyde nieuwe, tot nu toe nooyt in het ligt gebragte, Soorten van

MOOLENS,

Met haare GRONDEN en OPSTALLEN,
en al het geene verder daar toe behoort;

Als meede de

S L U Y S

OP HALFWEGEN HAARLEM en AMSTERDAM,
met haare GRONDEN en OPSTALLEN.

Ten dienste der Oeffenaaren van deze Kunst, en van alle Liefhebbers der Bouw- en Tekenkunst, geteekent

DOOR

LEENDERT VAN NATRUS,
Moolemakers Baas van de Ed: Oost-Indische Compagnie;
te Amsterdam

CORNELIS VAN VUUREN,

EN

JACOB POLLY,
Moolemaaker te Saardam;

En zeer naauwkeurig in het Kooper gebragt
Door *JAN PUNT.*

TWEEDE DEEL.

Te AMSTERDAM,
By JOHANNES CÓVENS EN CORNELIS MORTIER.
MDCCXXXVI.

NAAUWKEURIG ONTWERP
VAN
ALLERHANDE SOORTEN
VAN
M O O L E N S.
EN VAN DE
S L U Y S
OP HALFWEGEN HAARLEM.

No. 1.

Naauwkeurig Onderregt in wat order een Zes-of Achtkant Moolen van de Grondt tot zyn volkomene ſtant getimmert en in malkander geſlooten moet worden.

ALs men een Moolen zal timmeren, is het noodzakelyk dat men de grootte van de Gront, welke daar toe vereyſt werdt, bepaalt, wanneer men gaat tot de Verdeling der Tafelmenten, welke met Stippels, namentlyk de onderſte, middelſte en bovenſte, op deze plaat aangewezen werden, daar op twee wyzen de Bint en Velt-mallen de manier hoe die gemaakt werden. Op het eene ent met een Winkel-haak, en het andere ent met het trekken van het Kruys, zonder Winkel-haak: als men een acht- of zeskant Moolen zal timmeren, ſtelt men in het midden van het achtkant, of daar men het zelve wil toeleggen, een yzere Koning, met een Centrum-ſtok daar aan: de eene kant van de Centrum-ſtok, moet regt op het middelpunt van de Koning aanſtrooken, en bepaalt de grootte van het achtkant, en werkt het onderachtkant, of Tafelment, met overhoekſe Swaluwe-ſtaarten in malkander: men draagt zorg dat het water-pas legt, en men ſchryft net, waar de ſteylen moeten ſtaan, wanneer het toeleggen van het midden en boven Tafelment makkelyker zal vallen, als dat men eerſt het boven Tafelment toeley. Deze manier is goed bevonden, de Tafelmenten in malkander gewerkt zynde, werdt het achtkant daar op gezet, en het Kruys op yder hoek, daar het Kruys van de ſteyl ſtaan moet; tuſſchen ieder ſteyl zet men het midden op het Tafelment; uyt deze drie achtkanten maakt men de Moolen. Als men de Bint en Veltmallen maakt moet men aan de eene kant regt ſtryken, de Bint-mallen de regte kant na binnen leggen, en de Veltmallen de regte kant na buyten, met de buytenkant van het Tafelment gelyk, de regte kant moeten aanweêr ende even ſchoon uyt het Kruys leggen, men legt deze kant in het toeleggen van een Bint of Velt boven om van Scheelte daar over te zien, de kanten van de Mallen, die boven leggen, moeten tegen de borſt van de Steylen aan komen, en onder klampen opgelegt werden voor het ſcheuren als men de Mallen aan de Steylen wigt om toe te leggen. Op de hoek van deze Plaat is op twee manieren aangetoont, hoe men de Mal maakt van de voeting van de Steylen van het bovenſte achtkant, het welk hier toegelegt werdt. Voor eerſt moet men weten, dat het achtkant het fondament is, en dierhalven alles uyt het zelve voort moet komen. Men neemt dan de maat uyt het middelpunt of Centrum van het achtkant tot het Kruys van de Steylen dat op het boven Tafelment geſchreven ſtaat, het welk 8½ voet, en op het midden Tafelment 12 voet is, men ſlaat dan een rechte lynſlag, en men legt onder en boven een Winkelhaak tegen de Lyn aan, dan ſteekt men boven 8½ voet in den haak uyt de rechte Lyn, en onder 12 voet, maar men moet een ent van een lat of veer hebben, het welk zo lang moet zyn als men de Steyl hebben wil, dat hier 32 voeten is, dan moeten de Winkelhaaks-ſchreeven zo ver van elkander ſtaan, dat men op de ſchuyne ſchreef 32 voeten opſteekt, ook kan de regte ſchreef vermindert worden, als men onder en boven even veel voeten uyt de regte ſchreef, daar de Winkelhaaken aan leggen, ſteekt, en onder en boven het getal behout, men neemt dan een ent van een Zaagdeel van 6 a 7 voeten lang, ſtrykt een kant regt, die regte kant werdt na de ſchuyne ſchreef gelegt, ſchuyſt deze plank van onderen na boven na de Winkelhaaks-ſchreeven, en ſchryftſe daar na net af, dit is de rechte wiskunſt van de Voeting der Steylen.

Hoe men de Steylen moet pennen, en de Binten toeleggen.

Eerſtelyk maakt men de Steylen klaar, onder en boven op zyn zwaarte of dikte in den haak, zet het midden op de Steylen net in het Kruys, en ſchryft dat aan beyde de enden van ſcheelte na malkanderen met lange ryen op; dan neemt men een Lat, die zo lang is als de Steylen tuſſchen de Borſten zyn, legt alle de Steylen op zy, en men leyt de Lat op de midden, en zet onder en boven een ſteek, dat is de langte, dan neemt men de Mal van de Voeting van de Steylen, legt die met de regte kant na de midden, en met de ruyge kant dat na binnen in de Moolen komt, verders ſchuyſt men de Mal van het onderendt na boven, na de Stekjens met een Rey tegens de Mal, om zo de Voeting aan de Steylen te ſchryven, dan kant men alle de Steylen, om de Kant booven die na binnen moeten ſtaan, en men legt een Winkel-haak na de midden van de Steylen, gelyk hier getoont werdt met een Rey daar tegens, zo ſchryft men al de Steylen na de midden in den haak over, en verders met twee lange Reyen de Borſten van ſcheelte overgeſchreeven, de Pennen van de Steylen moet men na de Borſt in den Haak ſnuyten, of na de Voeting en de Pennen uyt de midden geſchreven, gelyk hier wel duydelyk aangewezen werdt.

Als men een Bint zal toeleggen om te timmeren, neemt men de Lat van de langte der Steylen, men ſchryft daar de hoogte van de bovenkant van de Balken op van de looze en vaſte Binten, de looze zyn de bovenſte en de vaſte de onderſte Binten, gelyk men hier een Steyl aantoont by het Bint met de enden van de looze Balken daar in, en de vaſte daar in geſt[illegible]eit, met ſtippels aangeweezen hoe diep de Balken in het legeren gekeept moeten werden. Dat men de Binten looze en vaſte Binten noemt, is, om dat de twee vaſte Binten ter plaatſe, daar men de Moolen wilde zetten, ten eerſten vaſt in malkanderen

ſluyt met de werkzy onder, daar men in de volgende Plaat verder berigt van zal geven.

Verders maakt men 4 Keep-blokken, gelyk hier 4 onder het Bint vertoont zyn, en een op zyde tuſſchen het Bint hoe de zelve gemaakt zyn, als de Steylen in de Keep-blokken leggen, legt men onder en boven de Mal van de Binten, men ſchuyfſe van wydte dat de Gaten van de Mallen aan de Pennen van de Steylen konnen gedaan werden, gelyk men dezelve onder en boven daar dan aanſteekt, en men wigt het Kruys, dat het net met het Kruys van de Steyl o[illegible]mt, als dan neemt men een lange Lat, en leyt het Bint net in zyn overhoeks, gelyk hier gedaan werdt, men moet ook over de bovenkanten van de Mallen zien, dat het Bint net van Scheelte leyt, (het welk in 't maaken van de Mallen reets gezegt is,) en ziet nog eens of het Kruys van de Mal met het Kruys van de Steyl wel overeenkomt, vervolgens neemt men de Lat, daar de hoogte van de Balken op verdeelt is, gelyk men hier aanwyſt aan de Steyl naaſt het Bint, en men ſteekt de hoogte van de bovenkant van de Balken op de midden van de Steylen, en legt de Balken na de ſchreeven, als men de Balken regt te loot wil gekant hebben. Als de Moolen overend ſtaat, moeten al de Balken de bovenkanten in den Haak na de midden van de Steyl gekant werden, eer dat men dezelve bedraagt of geſchreeven heeft. Tot de Krombeels werdt een Mal gemaakt, om die te ſnuyten van yder laag Balken een, men ſnuyt die eerſt, en dan legt men die op de Balken en Steylen, en men ſtopt het Krombeel zo hoog aan de Steylen op, als de Balk dik is, men ſnydt dan een Zinkſtok van de Balk zo lang als de Balk dik is, of zo lang als men de Balk wil gezonken hebben, vervolgens neemt men het Punt-loot, ſteekt het zo lang als de Zinkſtok is, en men bedraagt dat ent, dan legt men het Krombeelt voor goet, en ſneyt een Zinkſtok aan het ent, dat op de Balk komt te leggen, zo lang als het Krombeel dik is, of zo veel langer als men het Krombeel beneeden de bovenkant van de Balk wil gezonken hebben, byde deze manieren zyn goet, vervolgens neemt men deze twee Zinkſtokken, en men ſnydt een die zo lang is als die twee, dan ſteekt men het Punt-loot zo lang als die lange Zinkſtok is, men legt het daar mede goet, en bedraagt het aan de Steyl met het Punt-loot, en aan de Balk met het Plat-loot, dit werdt genaamt twee hoog bedraagen, anders bedraagt men de Balk alleen, werkt die eerſt in malkanderen; en dan de Krombeels daar eerſt opgelegt, maar dan moet men het Bint tweemaal toeleggen, en als dat Bint bedraagen en beſchreeven is, doet men de onderſte Mal eerſt af, en ſlaat een regte lynſlag onder tegen de voeting van de Steyl, even ſchoon uyt de midden om daar Reyen tegens aan te ſpykeren, om de Gaten van Balken en Krombeels na te maken, verders doet men de boven Mal ook af, en dan gaat het op een hakken en booren, waar mede men op deze Plaat yverig bezig is, het Bint uyt malkanderen, leggen de Steylen omgekant, de Balken en Krombeels daar tuſſchen in, om het in malkander te werken, met Pen, Gaten en Tanden: als het in malkander gewerkt is, legt men het weer van Scheelte in zyn Overhoeks, en men neemt de Lat van de langte der Steylen, daar men ook de Legerſchreeven op gezet heeft, of ge- - - - - - het keepen van de Balken, het welk men op de zelfde Lat aanwyſt, en met Stippels door laaten gaan tot op het Bint, dan moet men het legeren van de Balken ook opſteeken, als men de hoogten van de Balken opſteekt na de midden van de Steyl, ook kan men een agt-of een zeskant het Legeren of het Keepen van de Balken wel in den Haak of te Loot opſteeken, maar dan moet een anderen maat voeren, dog deze, welke men hier aantoont, zal wel de gemakkelykſte zyn om niet te dwaalen na de midden van de Steylen op te ſteeken. Ook leydt tuſſchen deze Binten een Steyl omgekant met zyn Gaaten en Tanden, daar na is uytgeleyt een Bindt met Reyen daar aan om de Legerſchreeven op de enden van de Balken te zetten, van Scheelte na de midden van de Styl, onder het Bindt de Mal omgekant, en aan het eene endt met Stippels aangeweezen, op wat manier men de Reyen tegen de Mal aanſpykert, om de andere na van Scheelte te houden, en op de middel van de Steyl, ook moet de midden op het Bindt ſlaan over de Balken, en de boven en kanten van Scheelte neergeſchreeven, het welk met Stippels aanwyſt, als mede de Reyen tegen de Balken en Mallen, dan nommert men het onder Tafelment van No. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, en men neemt tot de looze Binten No. 1 en 6, No. 2 en 5, en tot de vaſte Binten No. 3 en 8 en 4 en 7; de vaſte Binten werden vervolgens in malkanderen gewerkt, en genommert, yder Steyl op zyn plaats daar zy ſtaan moeten. Dan de Balken Legeren, en over malkanderen Keepen als vooren gezegt, en hier vertoont werdt. Tuſſchen het onder Tafelment de Balken op malkanderen. Men ſpykert op yder hoek van het achtkant een Rey buyten tegen het Tafelment, die net recht te Loot en van Scheelte na malkander ſtaan, dan nog vier Reyen op de midden van de Tafelmenten, het welk men met Stippels aanwyſt over de Balken, hoe men de Lynen daar aan vaſt maaken moet, hier naaſt ziet men het zelfde achtkant in het verſchiet met de Reyen en Balken aangeweezen, ook zyn daar aan uytgeleyt de Leger-Balken op malkanderen op zy te zien. Als men de Balken wil toeleggen, te legere moeten de twee Balken van het vaſte Bint eerſt vergoet leggen, welke zyn de onderſte, men ſpykert aan yder endt van de Balk twee Reyen, een onder en een boven na de Legerſchreeven, die men in het timmeren van de Binten opgezet heeft, zo als men hier ziet, ook moet men de onderſte Water-pas leggen, en van Scheelte moetende aan beyde de enden na de Reyen te Loot gehouden werden, en na de Lynen geleydt, datze met de midden van de Balken en Legerſchreven overeenkomen, verders legt men de looze Balken daar op, en na de Leyne als de onderſte, men ſtoptſe aan alle beyde de enden even hoog na de Legerſchreven op, en dan bedraagt men de Balken, in het toeleggen draagt men wel zorg dat yder endt by zyn nommer komt, welk op de hoek van het Tafelment ſtaat, dan zal het van zelfs wyzen hoe de Balken in het legeren toe moeten leggen. Als de velden getimmert werden, legt men die ook in vier Keep-blokken, gelyk men een Bint doet, en wigt het Kruys van de Mal dat het met het Kruys van de Steyl overeenkomt in zyn Overhoeks, en van Scheelte, dan begint men met de Steyl van Nommer 1, 2, en 3, en zo verder tot men 1 en 8 heeft, ook moet men op ieder endt van de Kruyzen en Regels het nommer tekenen dat op de Steyl getekent is, om eider weer op zyn plaats te brengen in het opzetten van de Moolen.

No. 2.

Manier om een Moolen op te regten.

Men heeft hier de Penanten vertoont, ſonder de Tafelmenten daar op, om de zelve Penanten zo veel te klaarder te konnen zien, maar het is zeker dat men in het regte eerſt de Ondertafelmenten moet leggen op de Penanten na de Centrum-ſtok, daar men dezelve na getimmert heeft, en wel Water-pas, dan zet men de Schalk in het midden daar de Moolen ſtaan moet om hoog, en men doet daar vier tuygen aan, zo als hier aangeweezen wordt, doch als men een zwaarder Moolen timmert, doet men wel zes tuygen daar aan, en moet zo lang zyn dat men de Blokken 11 a 12 voeten boven den As kan hangen, dan ſluyt men de 2 vaſte Binten in malkanderen, met de Werkzy onder en tegen malkander overgeleydt, met de booven enden van de Steylen na de Schalk, en op het Tafelment, men zet de twee vaſte Binten eerſt om hoog, gelyk de Werklieden vertoonen, met een Kaapſtandt te winden, maar als men een zwaare Moolen van 3 a 4 laage Balken zal rechten, zo windt men met twee Kaapſtanden en Stellen tegens over deze nog een Kaapſtand, men ziet nu een Blok booven voor de Schalk hangen, een onder aan het Bint, en een Leyblok onder aan de Schalk, maar als men met twee Kaapſtanden windt, dan zyn boven aan de Schalk twee Blokken, aan ieder zy een, onder aan het Bint twee, en onder aan de Schalk twee Ley-blokken, als men de twee vaſte Binten om hoog gezet heeft, dan ſlaat men aan de eene zyde, daar men de Schalk niet uyt wil brengen, wat Kruyſen en Regels in, en men legt aan de zelve zyde de looze Balken met de Krombeels daar in geſlooten op de vaſte Binten, en men brengt de twee Steylen daar aan, verders brengt men de Schalk uyt het midden, zo ver, dat men de andere looze Balken kan opleggen, dan brengt men 'er de twee laatſte Steylen ook aan, en de Schalk na buyten de Moolen, nu ſlaat men de Kruyſen en Regels in, en men legt de boven Tafelmenten daar op, met Krambouten aan de Steylen vaſtgeſlooten, 't welk in de volgende Plaat werdt aangetoont, op de boven Tafelmenten legt men de vloer met houte Trek-nagels daar op genagelt, dan de Kuyp om de Vloer. Men ſluytſe met yzere Bouten vaſt, en over eider Las twee yzere Banden, men maakt ook wel een Speyl-bant om de Kuyp aan 4 ſtukken, die zyn zo goet als de yzers over de Laſſen, als men de koſten niet ontziet, verders legt men den Rolring tuſſchen de Kuyp, de Rollen in de Gaten met de Yzer-Plaaten en Bouten vaſt geſlooten, vervolgens legt men de Overring op de Rolring, en men ſluyt hem met Pennen en Gaten in malkan-

kander, het welk men hier aanwyst, dan draayt men den Overring die kant na de Schalk daar het Windt-Peuluw moet leggen, en legt de Voeghouten, Yzer-Balk, en Penbalk daar op, als mede de Achter-Balk, de lange Spruyt, het Windt-Peuluw, den As, dan de Roeden, verders de Kapspanten Reegels en daar toe behoorende.

Op deze Plaat wyst men ook aan, hoe men de Blokken moet maaken die men in het rigten van een Moolen nodig heeft, als een Roe-blok van 3 Schyven, een Leyblok met een Schyf, een Bint- of As-blok van 4 Schyven op haar kant en plat, daar boven een Schyf op zyn plat met een metaale Bos, op zyn kant en plat, een Kaap-spant van boven te zien, daar nevens een zy in den Opstal met de Spil daar in gestippelt, verders de stukken en de bewerkzaamheydt na zyn eys, verders de boven Tafelment met de Vloer daar op genagelt, en de Kuyp daarom gestippelt, daar nevens een Tafelment-stuk op zyn kant en plat, een Rolring-stuk op zyn kant en plat, met de Gaten daar de Rollen in moeten draayen en de yzers daar aan, hoe de zelve aan malkander geslooten werden met Bouten daar door, aan de andere zyde leggen twee Vloerstukken op zyn plat en kant, daar nevens twee Overring-stukken op zyn plat en kant, en de bewerking hoe de zelve in malkander gesloote moeten werden, daar nevens twee Kuyp-stukken op zyn kant en plat, en hoe de zelve met Lassen aan malkander zyn gewerkt, dewelke met Spykers wel voorzien moeten werden, met twee yzere Plaaten over ieder Las. Hier legt ook het Boven-wiel van boven te zien, op zyn plat, met de Vang daar om gestippelt en de Kam-Gaten daar in, ook twee Kruys-Armen, en twee Plooyen op haar kant en plat, als mede hoe de zelve in malkander moeten gewerkt werden, met Keep-Tanden, Voorloeven, en bedekte Swaluwe-staarten; men toont ook op een ent van de Kruys-Arm hoe diep de Plooyen daar op moeten zinken, en de Boven-velling daar op, en de Achter-velling daar tegens aan, als mede de Mal van de Kammen op twee zyden aangewezen, hoe de zelve gemaakt werden, daar by legt een Bonkelaar van booven te zien, met de Kam-Gaten daar in, hier van een Maan-stuk uytgeleyt op zyn kant en plat, met de Gaten daar in, hier nevens de Kalven met de Pennen daar aan, en een Kam door het ent van het Bonkelaar, als mede de Mal van de Kammen aan twee zyden hoe de zelve gemaakt werden, verders kan alles stiptelyk na de maat gevolgt werden.

N°. 3.

Beschryving van een Moolen op driederhande Wyzen in haar Opstallen vertoont.

Eerstelyk toont men in de grondt de Moolen van boven te zien, van het bovenste Tafelment tot het onderste, de Balken en Steylen, daar naast twee Tafelment-stukken omgekant met de Keepen om hoog zo als de zelve in malkander gewerkt moeten werden, de manier om het zelve te doen met Stippels aangeweezen, de grondt legt een weynig gedraayt om alle de Steylen in den Opstal beeter te kunnen zien. Daarom is den Opstal gelyk de grondt, wyl men uyt de grondt den Opstal moet ophaalen.

In den Opstal in geraamt ziet men het onderste Agtkant alle de Steylen, Balken en Krombeels daar in geslooten, hier op het middelste Tafelment, en daar op het bovenste Agtkant met alle de Balken en Krombeels daar in geslooten, het booven Tafelment is met 16 Krambouten van $1\frac{1}{4}$ duym door het Tafelment aan de Steylen vast geslooten, daar op de Kuyp, welke ook met 18 duyms Bouten door de Vloer vast geslooten moet werden, en over de Lassen yzere Plaaten, hier op leggen de Voeghouten met het Windt-Peuluw, de lange en korte Spruyt-Balk, als meede den As in het Kruys gedraayt.

Onder in het midden van deze Plaat legt de Kap van boven te zien, daar men den Overring onder de Voeghouten met de Kuyp daar om, en in de Voeghouten aan eyder zy 9 Rooster-houten in gewerkt ziet, als mede het Windt-Peuluw, Steunder en Steunder-Balk, de lange Spruyt in het midden, en de Pen-balk met de Stoel daar op, de achter of korte Spruyt-balk met de Staart en Schooren daar aan, ook hier nevens een Voeghout met zyn Keep, en aan de enden met Swaluwe-staarten. Hier boven staat de Moolen in zyn Opstal in het Kruys met de Kap, het boven agtkant met Riet bedekt, en het onderste met $1\frac{1}{4}$ duyms deelen die twee duym over malkander leggen gedekt.

Onder ter regter handt legt de halve grondt van de Swigt-stelling daar om, en den Opstal daar boven vertoont zig doorgesneden, in de grondt vertoonen zig de onderste laagen Balken, daar op de middel Tafelmenten, en daar op met Stippels aangewezen waar de Steylen van het boven Agtkant moeten staan, hier om ziet men de Leggers van de Swigt-stelling met een Raam daar onder. In de doorgesneden Opstal ziet men het Agtkant met zyn Steylen, Balken, Kruyssen en Krombeels, de Swigt-stelling daar om, en de Schooren daar onder, het boven Agtkant met zyn Steylen, Balken, Krombeels, de Kruyssen, Regels, de Kap met zyn As en een Roe daar in, met de Staart en Schooren daar aen, het Wind-Aas door de Staart, ook ziet men het Agtkant op de Steylen opgeschegt om het fatzoen of beloop van de Zeeg te krygen in het dekken, men heeft in dit en het eerste deel verscheide Moolens met kromme Steylen vertoont; welke van groot nut zyn, om dat het groote ruymte in de Moolen geeft, men kon ze ook met Schalyen beter dekken als de Moolens met rechte Steylen.

N°. 4.

Beschryving van een Agtkant Moolen, staande te Amsterdam; waar in Snaphanen geboord werden.

Eerstelyk ziet men de grondt op zyn plat met de Balken daar in, van de onderste Vloer, de Muur-plaaten daar in gewerkt met Swaaluwe-staarten $2\frac{1}{2}$ duym diep, (zo als men in den Opstal ziet,) de Gaten zyn hier op met Stippels aangewezen daar de Steylen van het Vierkant staan moeten, en onder ieder Steyl een Penant. Verders toont men op dezen grondt de boven Balken van het Vierkant, behalven een om het gaande werk niet te verduysteren, op de Balken ziet men de booven Plaaten van het Vierkant met Swaaluwe-staarten $2\frac{1}{2}$ duym diep gezonken, aangetoont met Stippels op de vier hoeken van 't Vierkant in den Opstal te zien, op de Balken van het Vierkant zyn gewerkt 4 Tafelment-stukken met de Plaaten van het Vierkant gelyk, en blyven aan de Balken zo veel hooger, datse met de Plaat gelyk Water-pas zyn, hier op toont men de Gaten, en gestippelt waar de Steylen van het Agtkant staan moeten, uytgenoomen twee om het Binnenwerk niet te verduysteren, op de onderste Balken is het gaande werk in order op zyn plaats als het zyn bewerking doen moet, namentlyk het groot Bonkelradt hangende onder om de groote Spil, draayende in een yzere Pot, onder het Bonkelaar ziet men een Schyfloop met een yzere Spil daar door, welke Spil 4 duym zwaar is, en loopt op drie metaale Neuten, daar men de houte Bossen om ziet, is de Spil plat vierkant, aan deze Spil zyn twee kleyne Bonkelaars, welke in de vier kleyne Schyfloopjes werken (in de grondt duydelyk te zien) door yder Schyfloop is een yzere Spil, en aan de enden een gedraayt halsje, loopende in metaale Neuten, aan de enden van de Spilletjes, die na de Stoel komen, is een Gat, daar men de Boor in ziet steeken, de Stoel daar de loopen in geboordt werden, met de loopen, en hoe de Booren daar in gestooken werden van boven te zien, over eyder Boor ziet men een Kram kort by de Schyfloopjes, daar de loopen tegens aan stuyten, als die door geboord zyn om met een de Booren in balans te houden, aan de andere zyden in de grondt vertoont zig nog een Shyfloop, (onder het Bonkelaar) daar door een yzere Spil van vier duym dik, welke door de Slypsteen komt, daar de loopen op gesleepen werden, de manier daar van in den Opstal te zien. Aan weerkanten van de grondt legt een Bindt, een buyten en een binnen Bindt, benevens de Glaazen in het buyten Bindt, om dat men aan die kant veel ligt nodig heeft, verders een driekante Stoel, welke onder om de Spil komt te staan met de metaale Neuten daar in, op zy van boven te zien, daar de Spillen in moeten draayen.

Beschryving van den doorgesneden Opstal van de Loop-Moolen.

Eerstelyk ziet men de opgemetzelde Muur en Penanten met de onderste Balken daar in gestippelt, en de Muurplaat daar op, in den Opstal vertoont zig het gaande werk, en den Man bezig om een Loop te slypen, het Vier en Agtkant de lange Spil daar onder, en boven een yzere kroon moet aan gewerkt werden, de Steylen, Balken, Krombeels, Kruyssen, Regels, en Swigtstelling, benevens de yzers op yder hoek, werdende met $\frac{3}{4}$ duyms Bouten geslooten door de Raamen, verders de Staart met de Schooren, het Wind-Aas door de Staart, boven de Vang-Balk gestippelt, de Stoel en Sabel-yzers, het boven Tafelment, de Vloer, Kuyp, Rolring, Rollen, Overring, Voeghouten, Wint-Peuluw, lange Spruyt-Balk, yzer Balk, Pen-Balk, korte

Spruyt-Balk, het Bonkelaar boven om de Spil, het boven Wiel om den As, de Kap, Spanten, de Regels, Vangstok, Vangtouw, en een Roe door den As, kunnende stiptelyk na de Voetmaat gemeeten werden. Aan de eene zyde van den Opstal ziet men de Slypsteen met de Bak doorgesneden en een Ton met Water, het Schyfloop en Spil. Aan de andere zyde van den Opstal de Stoel op zy doorgesneden met de Loop en Booren daar in, benevens de aanvoering door een Touw over Schyven met het gewigt. Verders ziet men voor 't ent doorgesneeden de Stoel met de yzere Bos daar in, om de Loop in vast te zetten.

Het Boven-Wiel heeft 63 Kammen.	de Deeling
Het Bonkelaar 26 Kammen.	$4\frac{1}{2}$ duym.
Het Bonkelaar onder om de Spil 53 Kammen.	Deeling
De 2 Schyfloopjes die daar in werken yder 28 Staaven.	4 duym.
De 2 Bonkelaars yder 28 Kammen daar in werken, 4 kleyne Schyfloopjes yder 13 Staaven.	Deeling $3\frac{1}{2}$ duym.

No. 5 en 6.

Beschryving van een Koorn-Moolen, de Grondt en zyn Opstal doorgesneeden met zyn Binnewerk daar in.

Eerstelyk legt hier de halve grondt, en daar in aangewezen de onder, middel en booven Tafelmenten, de balken daar de midden Tafelmenten met Swaluwestaarten $1\frac{1}{4}$ duym diep op moeten gewerkt werden, de Kuyp heeft men om de booven Tafelmenten gestippelt, als mede waar de Steylen van het Achtkant staan moeten, en hoe de zelve op de midden koomen aanstrooken, het Spoorwiel en Schuyfloopjes alle met Stippels, als mede de Penanten van booven te zien. Hier nevens leggen de Steenen op zyn plat met het klaauw Yzer en de korte Spil, de Ryn in de looper met de Rinkhouten om de Legger, na een grooter voetmaat.

Den Opstal doorgesneeden met het Binnewerk daar in twee Achtkante op malkander.

Men toont hier de Penanten met de Muur daar tusschen in, en een deur, daar men met een Moolenaars Kar uyt en in ryt, als men twee deuren tegens elkander over stelt, verders de Peuluw-stukken op de Penanten, de Tafelmenten op de Peuluw-stukken, en daar de twee Achtkanten op malkanderen met zyn Balken en Krombeels de bewerkzaamheyt met dubbelde Kruysbanden zeer sterk en op zyn ordre vertoont: men ziet verder twee paar Steenen op malkander met de Kaare en Schoene daar boven daar het Koorn uyt loopt in de Steenen, en onder door de Koker in de zakken aan de Meel-Bak, daar men het in wagt, men ziet verder het Spoorwiel onder om de Spil, daar de twee steene Schyfloopjes in moeten werken, in het midden om de Spil is een Wieltje tot het Luywerken achter de Spil een kleyn Wieltje dat om het luy Asje hangt, daar men het Koorn mede om hoog luyt gelyk men vertoont, hangende de Sakken aan de touwen, als mede het Wind-Aas daar men de Sakken mede aflaat, de Stippels buyten tegens de Moolen wyzen aan hoe ver men met Riet dekt, zynde van onderen tot de tweede verdieping met planken in malkander digt geploegt toe gemaakt. Neffens den Opstal heeft men twee velden gelegt booven malkanderen met zyn Kruyssen en reegels zoo als men dezelve in malkanderen moet werken, aan de andere zyde van den Opstal legt een Roe met zyn Hekken, Borden en Zoomen, daar nevens een Roe omgekant met de Gaten daar in en Kerklampen daar op zoo als de zelve moeten gewerkt werden, als mede de Mal om de Roeden na te booren zynde op de Mal en op de Roe met Nommers aangeweezen hoe men de zelve gebruykt, heeft men in het Eerste Deel omstandig berigt gegeven, in de Plaat No. 8.

In 't Boovenwiel om den As zyn 72 Kammen.	de deeling
In 't Schyfloop 35 Staaven.	$4\frac{1}{2}$ duym.
In 't Spoorwiel onder om de Spil 90 Kammen.	de deeling
In de twee steene Schyfloopjes yder 25 Staaven.	$3\frac{1}{2}$ duym.
In het Bonkelaar om de Spil tot het Luy-werk. 29 Dollen.	de deeling 4 duym.
In het Wieltje om de Luy-As. 16 Dollen.	

No. 7.

Beschryving van de Grondt van een Kooper-Moolen, welke door het water gedreeven moet werden.

In deze Grondt ziet men de Muurplaaten, waar in aangeweezen werden de Gaten daar de Steylen van de Binten moeten staan, de groote Wentel-As, daar drie halsen met verstaalde scheenen in gewerkt moeten werden, benevens nog drie halsen daar men de Gaten van de spaaken in aanwyst, om het eene endt het Bonkelaar met zyn spaaken die de groote haamer moet ligten, om het ander endt ziet men het Water-Radt in de Waterloop, dat alles doet gaan als men de schuyf open draayt met het Asje, het welk men voor het Waater-Radt aanwyst, nevens de groote Wentel-As zyn de groote en kleyne haamer aan de Steelen in haar bewerking, tusschen de Steylen de Aanbeels met de blokken daar onder, men ziet de groote haamer, met zyn Steylen en Stuytblokken op zy en gestippelt hoe dezelve in den Opstal moeten vertoont werden, als mede de twee kleyne Wentel-Assen, die in metaale bossen met verstaalde yzere Pennen draayen, haar spaaken en om yder een schyf met een snaar van Touw, welke om de groote Wentel-As komt, en die de twee paar Blaasbalken doen gaan om het kooper heet te maaken en te smelten, men wyst hier ook aan de eene paar Blaasbalken met stippels hoe de zelve aan de Blaasbalken vast gemaakt moeten worden, dat is eveneens als een eevenaar van een Weegschaal vast gemaakt, als de een blaast dan schept den ander weder wint, ook konnen de Blaasbalken wel zonder snaaren gaan, als men aan eyder kleyn Wentel-Asje ook een Water-Rat maakte, welke wel in veel Kooper-Moolens zo gemaakt werden, maar hebben dit dienstiger gevonden om dat het een klyne kosten is, en zo goet zal gaan als anders, ja ik geloof zelf dat het beeter zal weezen: nog ziet men neffens de groote Wentel-As een Bak, daar in een yzere plaat hier neffens twee Stampers daar toe, welke ook met yzere plaat beslaagen zyn, ook wyst men met Stippels de Waater-goot, het welk van de Pomp moet loopen in de bak, deze bak dient om al het onzuyver Kooper dat met slyk of aart en stof vuyl is hier in te zuyveren en schoon te wassen, en dan doet men het weer in de smeltkom, ook ziet men vier bakken daar men het gesmolte Kooper mede uyt de kom schept, nog in de eene hoek een Blaasbalk tot een hantsmit met het Ambeelt op het blok met de Haamers daar neffens nog verders de yzer tange en een schaar om het koper mede te snyden.

Beschryving van de Kooper-Moolen in zyn Opstal doorgesneeden.

Voor eerst ziet men de Waater-loop opgemetselt het Waater-Rat daar in, en hoe het Waater daar op moet vallen, het Waater-Rat heeft men de schepe aan deze zy niet bedekt om de bewerking te beter te konnen zien, ook ziet men de Opstal op de Muur-plaaten met zyn steylen, balken en Krombeels, den groote Wentel-as voor 't ent in zyn blokken, steenen het bonkelaar daar om van de groote haamer, daar in zes spaaken, nog ziet men 4 spaaken door het bonkelaar gestippelt, welke de kleyne haamer ligte, men ziet ook de groote en kleyne haamer op het Aambeelt, nog twee kleyne Wentel-Assen voor 't ent met de schyven, spaaken en touwen tot snaaren daarom, het welk men hier in aanwyst hoe datse de blaasbalken doen blaazen, ook ziet men de blaasbalken op sy, en aan de stokvast gemaakt, als mede de haardsteden en schoorsteenen opgemetselt, nog een staande schaar om het Kooper mede te snyden, voort het Water-rat, het Waater-bint daar in een sponning daar de schuyf in moet koomen, en daar boven een Asje om de zelve meede op en toe te konnen doen, de groote haamer weegt omtrent 500 ℔ en de kleyne haamer omtrent 300 ℔. verders is hier alles zeer duydelyk en klaar aangeweezen.

No. 8.

Beschryving van de gronden van een Peldegarst-Moolen.

Voor eerst ziet men de grond van de Moolen en de loots op zyn plat met zyn Penanten of de Pylaars, doorslaagen, en Reegels, ook moet men deze gronden Waterpas leggen eer dat men de Moolen daar op zet, en voornamentlyk de onder Tafelmenten, ook ziet men hier neffens de onderste laag balken uytgelydt met de steenen en Rinkhouten daar op gestip-

ſtippelt, als mede geſtippelt de Kotbalken die om de ſteenen komen te leggen, en daar nog een zolder over heen geleyd, het welk men in den Opſtal zien kan, ook ziet men de paſſe onder de ſteenen met de Kuſſens daar op en Wiggen daar in, om de ſteenen daar meê regt te hangen, men ziet ook de ſteylen geſtippelt op de hoeken en hoe dat de Balken daar met Pennen in komen te ſchieten. Hier booven legt de grond van de zolder daar 't Spoorwiel zyn werking doen moet. Voor eerſt het Spoorwiel van booven te zien, daar in aangewezen hoe de Schyfloopen moeten werken van de ſteenen en het Wieltje van de Severy, booven op 't Spoorwiel het Bonkelaar van de Luyery en de Luy-As daar boven met het kleyne Wieltje daar om, hier booven de looſe Balken, daar de yzer Balken van de Steenſpillen en Severy ingewerkt zyn, de ſteylen van het Agtkant daar in aangeweezen en het groote Kaar.

Vervolg der beſchryving van een Peldegarſt-Moolen, vertoonende zig doorgeſneeden in zyn Opſtal.

Men ziet de Pylaaren in zyn Opſtal met zyn deurſlaagen en Reegels voor 't ent, en de onder Tafelmenten hier op, in den Opſtal 2 agtkanten op malkanderen met zyn Balken en Krombeels, het bovenſte agtkant met Kruyſen en Regels in 't verbant gewerkt, de Vangbalk, de Kap op zy te zien en daar in den booven As met een roe om den As, een boven Wiel en booven om de Spil een Bonkelaar dat in 't booven Wiel moet werken, ook ziet men booven het Spoorwiel een klein Wieltje en daar werkt in het klyne Wieltje dat om de Luy-As is, welke dient om de Garſt na boven te winden en ze in het groote Kaar te ſtorten en uyt het Kaar laat men ze in de Koornharp loopen om te zuiveren; en dan in de ſteenen en uyt de ſteenen in de Peldegarſt zeeven en dan loopt ze na de Wyjery om 't ſtof daar uyt te wyjen, men ziet ook het Spoorwiel onder om de groote Spil en aan weêrzyde 2 klyne Schyfloopjes door yder een houte Spilletje, daar booven een yzere kroon aangewerkt wort, en onder een klauwyzer op zy in gelaaten en met 2 yzere banden en 2 Klinkbouten daar om vaſt geſlooten welke de ſteenen doen gaan, nog ziet men een klyn Spilletje dat agter het Spoorwiel komt daar een Wieltje aan komt dat de Severye doet gaan: het welk men aanwyſt aan de Peldegarſt ſeeven met ſchyven om de krukken en ſpilletje en daar een ſnaar om: men ziet ook de Peldegarſt Seeſt met het Kaar daar booven en daar onder het Peldegarſt hok, de ſteenen op malkanderen tuſſchen de Kot-Balken en deze Balken worden gelyt om de ſteenen dat ze haar ſtuyting of haar kragt tegen deze Balken aan zullen gebrooken hebben, als 'er een breekt het welk van een Pelſteen, wel ligt kan beuren en wel uyt de Moolen kan vliegen, men ziet onder de ſteenen de paſſe tuſſchen de hangers en de klyne ſpillen daar op de kuſſens, als mede een ſchyf onder om 't eene ſpilletje daar een ſnaar om is dat onder de wyjery doet gaan het welk men hier onder ziet met het Kaar daar booven, ook heeft men zes zolders hier in den Opſtal aangeweezen met de leggers daar onder en moeten alle van 1½ duyms delen gelyt worden.

In 't Boven-Wiel.	60	Kammen.	de deling 5½ duym.
In 't Bonkelaar dat daar in werkt.	29	Dollen.	
In 't Spoorwiel onder om de groote Spil.	101	Kammen.	de deling 5½ duym.
2 Steene Schyfloopjes yder	20	Staaven.	
1 Wieltje tot de Severy.	39	Kammen.	
1 Wieltje om de Spil tot de Severy.	25	Kammen.	de deling 4 duym.
1 Wieltje om 't Luy-Asje dat daar in werkt.	16	Kammen.	

N°. 9.

Beſchryving der platte Grondt op de Kotbalken van de Maalzolder van een Peldegarſt-Moolen.

Op deze plaat vertoont zig de gront van de Zolder in zyn geheel in 't achtkant en het geene daar te verrigten is aangeweezen, als het eene Kot open geleyt met de Legger en Kuyp daar om, de Bos met de metaale neuten daar in, het ander Kot is met een dekſel gedekt, de ſteenen daar in geſtippelt en de gaaten in het dekſel, hier nevens de Schortſtokken, de Stoelen en Schorthaeken aan weerzyden van het Kot de Peldegarſt-en Koorn hokken, de Koorn en Peldegarſt harp met een yzere kruk van de Peldegarſt harp, verders ziet men de Kuyp in de grondt en Opſtal met de ſchuyf daar in, de Looper op zyn plat met de Kerven en Ryn daar in, het Krüys daar op geſtippelt, als mede den Looper op zyn kant op het Weegyzer, het Klaauw-yzer op zyn kant en plat, de kleyne Steenſpillen tot de Ryn, hier nevens de Kraan daar men de Ryn regt in de Steen mede legt.

N°. 10.

Beſchryving van de platte grondt van een Hennip-Kloppers Moolen.

Voor eerſt ziet men de platte grondt met Pylaaren deurſlaagen en Reegels van booven te zien, hier onder het leggende Stuytblok met de neſte daar in, daar de ſtaande ſtutten in komen te ſtaan, het welke men in den Opſtal aanwyſt, ook ziet men hier in den Opſtal een Pylaar, en hier neffens ziet men de platte grondt van de onderſte Zolder met de Tafelmenten op de onderſte laag Balken, en hier op het blok met zyn yzere plaaten in de gaten en voor met een Loſtuk ingewerkt en met duims bouten geſlooten, men ziet ook het zelfde blok voor 't ent doorgeſneeden met een yzere plaat daar in en een plaat op zyn kant en plat aangeweezen, men ziet ook hier neffens de boovenſte laag Balken met de Stampers van booven te zien tuſſchen de booven Balk en Ree, en hoe de zelven in de Balk moeten gekeept worden.

Vervolg der beſchryving van den doorgeſneeden Opſtal van de Hennip-Kloppers-Moolen.

Voor eerſt ziet men in den Opſtal de Pylaaren of Penanten deurſlaagen en Reegels, als mede het onderleggend ſtuyt blok en daar in 5 ſtutten, welke onder in het bovenſte blok met neſten van 1 duym diep in gewerkt moeten worden, men ziet ook den Opſtal van de Moolen met zyn Balken en Krombeels, als mede negen Stampers tuſſchen de Rees, en hier neffens een Stamper omgekant en vertoont zo als de zelven moet werken, ook ziet men de Wentel-As met de ſpaaken daar in en het Wiel daar om, men ziet ook de ſpil met een ſchyfloop daar om, en booven een Bonkelaar dat in 't boven Wiel werkt dat om den As hangt en een Roe door den As, men ziet ook de Kap op zy en Vangbalk en Vangſtok Staartbalk Langelchoor, en verders alles na den eis van 't werk.

In 't booven Wiel om den As.	51	Kammen.	de deling 4 duym.
In 't Bonkelaar booven om de Spil.	24	Dollen.	
In 't Schyfloop onder om de Spil.	19	Staaven.	de deling 5 duym.
In 't Wiel om de Wentel-As.	67	Kammen.	

N°. 11.

Beſchryving van den Opſtal van een agtkante Water-Moolen een booven Kruyer ſtaande in de Beemſter.

Dezen Moolen heeft men in zyn Opſtal gedraayt om dat men al de Steylen Balken en Krombeels, als Kruyſen en Reegels, en het gaande werk op het duydelykſte in haar bewerking zoude zien, men ziet ook de Penanten onder den Opſtal opgemetſelt en de Muur onder de ſtoel van den Draagbalk en de uytſtekken daar agter, de Bak van 't onder Wiel, ook het onder Wiel en het Scheprat, daar onder de Reyſing met het Slagbint, als mede de voor en agter Waterloop, ook ziet men de Kap gedraayt en de As en Roede in 't Kruys met de yzere ſtroppen en het booven Wiel met de Vang daar om, men ziet ook het Rat booven in den Opſtal daar men de Moolen mede moet kruyjen, men heeft hier geen platte grondt by vertoont om dat men in 't eerſte deel verſcheide gronden van Water-Moolens heeft vertoont, deze Moolen is onder op de buyten kant van de Tafelmenten 34 voet wyt, booven 21 voet

In 't booven wiel.	50	Kammen.	de deling is 5½ duym.
In 't booven Schyfloop.	24	Staaven.	
In 't onder wiel is	72	Kammen.	de deling is 6½ duym.
In 't onder Schyfloop.	20	Staaven.	

Het Scheprat over Diameter 20¾ voet en moet het waater 3½ a 4 voet hoog opbrengen.

N°. 12. en 13.

Beſchryving van de dubbelde Water-Schep-Moolen.

De Grondt van deze dubbelde Schep-Molen, welke men hier vertoont, als mede in de volgende Plaat in den Opſtal, is een zeer dienſtig werktuyg, het eene Scheppadt 't welk in den Opſtal veel laager hangt als het ander, gebruykt men alleen als het waater van binnen laag en van buyten ook laag is, wanneer het water door het Scheppadt N°. 1. gebragt

weidt

werdt in de Kuyl tot aan de wagt Deur N°. 2. daar het zyn uytloop heeft, dog als het water in de Polder van binnen hoog is, dat het Radt N°. 1. te ver in 't water hangt, gaat de wagt Deur N°. 1. van zelfs open, wanneer het water in de Kolk of Kom loopt, en werk geeft aan het hoog hangende Radt N°. 2. om het zelve uyt te maalen, den Leezer zoude kunnen denken dat deze Moolen somtyts van geen nut konde zyn, en wel als het onder Schep-radt N°. 1. konde maalen, maar om dat het waater van buyten te hoog zynde de buyten wagt Deur N°. 2. moest gesloten blyven, en dierhalven het water geen verder loop zoude hebben als in de Kom, dan komt de nuttigheyt van het hoog hangende Schep-radt N°. 2. wyl dit het aangebragte water dat in de Kom is te gelyk als het laag hangende Radt N°. 1. inmaalt, het hoog hangende Radt N°. 2. het in de Kom gebragte waater weder uytmaalt, zoo dat deze Moolen in staat is om tegens twee andere Schep-Moolens van hoogten te werken, wyl dezelve 8 a 9 voet opbrengen kan.

Het Bovenwiel heeft	57	Kammen.	de deling 5½ duym.
Het Schyfloop dat daar inwerkt.	31	Staaven.	
Het Spoorwiel onder om de Spil.	30	Kammen.	de deling 6 duym.
De twee Schyfloopen die daar in werken.	30	Staaven.	
De 2 Onderwielen ieder	76	Kammen.	de deling 7 duym.
De 2 Schyfloopen die daar in werken ieder	18	Staaven.	

N°. 14 en 15.

Beschryving van de Grondt en Opstal van een Waater-Pomp-Moolen.

Deze Water-Pomp-Moolen is met Privilegie in den Jare 1713 gemaakt, als de Pompen eens overgingen, ging het Water-wiel ook eens om, en dierhalven te weynig water opgaf, dat het Water-wiel niet aan de gang koste blyven, of twee Mannen moesten daar aan staan trekken, waarom de zelve is blyven steken, daarom de Tekenaar van deze Pomp-Moolen gemaakt heeft twee Kamraeden aan den Water-As, 't welk op een Schyfloop werkt, waar door de Pompen tweemaal waater geven tegens dat het Water-wiel eens omgaat, en dierhalven de meerderheyd van het water, het wiel aan de gang behout, de Moolen gaat door zestien Pompen welke van kooper moeten zyn, want loode Pompen zouden de kragten niet kunnen uytstaan, doordien die plat getrokken zouden werden, den Uytvinder of Tekenaar dezes meent, die geene welke eenige zwarigheyt zoude vinden in de mogelykheydt van dit werk, ligt te kunnen geeven, wanneer iemant de zelve in het werk zouden door hem willen stellen.

N°. 16.

Nieuwe uytvinding van een Schryn-werkers of Kastemakers [illegible].

Het ordinarie Lastig werk, 't welk by de Schrynwerkers of Kastemaakers om haar Plaaten tot het beleggen van Kasten, Kabinetten &c. te zaagen in gebruyk is, gaat zeer langzaam, wyl het gedaan moet werden door twee lieden, en dierhalven veel tydt wegneemt, heeft den Uytvinder bewoogen om deze gemakkelyke en te gelyk veel en schielyk korekt gaande Moolen in het ligt te geven, de plaats welke hy beslaat behoeft niet grooter te zyn als 20 a 22 voeten lang, en 17 a 18 breet, men kan daar te gelyk op zaagen 8 Plaaten waar toe niet meer als een aankoment Jongeling om dezelve te draayen, nodig is en een om op de bladen te passen, men heeft dezelve in de grondt, doorgesneden, en in zyn geheel in 't verschitt zoo vertoont dat men voor een bequaam Molemaker of Timmerman geen verder uytlegging nodig heeft om de zelve te maaken, wyl alles korect v[illegible] de daar byleggende voetmaaten kan nagemeeten werden, dog zo iemant mogte verder onderregting daar van begeeren, kunnen zig addresseren by den Uytvinder dezes.

Voorberigt van de Sluyze Half-wegen Haarlem en Amsterdam.

Hier leggen drie Sluyzen door den Dyk van bewerkzaamheyt van Punt-balken en Deuren met steene Wulssen eenderhande maar niet eeven groot, daarom heb ik goet gevonden om de voornaamste van de drie in 't ligt te geeven en alles zeer naauwkeurig te vertoonen, op yder Plaat is de breete, dikten, hoogten en wyten op het hout, yzer en kooper geschreeven, van deze Sluys zyn 4 dubbelde plaaten en hebbe op twee plaaten de bewerkzaamheydt van de Punt-balken en Deuren na een grooter voetmaat geteekent, en zeer duydelyk en net aangeweezen om een Sluys na te kunnen maaken. De Sluyzen zyn gelydt om het waater uyt de Meer te tappen in 't Y, welke by natte Jaaren zeer veel en sterk afloopen, om dat daar veele Polders of Landeryen haare Waater-Moolens en Waater-loozingen op de Meer hebben, daarom keeren deeze Deuren alle eene weg, want als het in 't Y hooger waater is als in de Meer, dan gaan de Deuren van zelf toe, en als men het waater in de Meer wilde houden dat men denkt dat 'er niet te veel in is, dan doet men de Deuren toe en men sluytse met een Balk digt met wiggen en tempels op de Deuren, het welk men alles zeer naauwkeurig vertoont.

N°. 17 en 18.

Beschryving van de Hey-Grondt en Fondaments-planken met de onderste Balken daar op.

Voor eerst ziet men in de Plaat de hymasten in de grondt, en op zes plaatsen met Sponning- of Baart-planken beheydt, dat is, onder yder Punt-balk een ry, en op vier hoeken van de Sluys aan de vleugels ziet men gaten geheyt om op een makkelyke wyze de Sluys te kunnen droog maken, als men den Dam op die gaten aanleyt en met kly en wier vult voor de quellinge van 't waater die anders door het Fondament zou door koomen, of men zou de muur door moeten breeken tot het Fondament, en slaan dan nog planken welke zeer veel moeyte en kosten zou weezen, ook leyt men Kespen op de masten dik 6 duym, en men laat over den andere Kespen 4 of 5 masten een ½ duym hooger als de anderen, en moete de Kespen daar in keepen, dan met een vierkante duyms Trek-nagel vast geslooten op yder mast een: dan leyt men de Fondaments planken daar op dik 5 duym, en moeten 2 Fondaments planken aan yder zy van de Sluys van 't eene ent tot het andere die 6½ duym dik zyn, het welke aanwyst daar men de Sluys voor 't ent doorsnydt en dan met vierkante duyms Treknagels op de Kespen vast gemaakt, het welke men aan de eene zyde op het Fondament aanwyst, ook ziet men de onderste Slyk-balken op de Fondaments planken leggen en in 't midden daar onder een Zant-strook daar de Slyk-balken 1 duym met Voorloeven opgekeept moeten worden, onder yder Punt-balk zyn 2 lange Slyk-balken, die zo ver van malkanderen moeten leggen als de Sponning-planken dik zyn, dat is 5 duym, deze Balken moeten met Pennen en Gaten aan de masten vast geslooten worden het welke men zien kan daar de Sluys op zy doorgesneeden wort en in de masten grondt, deze Sponning-planken moeten 7½ duym booven deze onderste Slyk-balken steeken, dat is 4 duym voor de vloer, en 3½ duym in de Punt-balken en met een Sponning daar in schieten, op deze Balken moet een vloer van 5 duym dik leggen daar men de Punt-balk met de Kom-stukken een duym diep in laat zakken welke hier met stippels aangeweezen, en in de volgende Plaat verder berigt gegeven werdt.

N°. 19 en 20.

Beschryving van de boven Balken op de onderste vloer met de onderste Punt-balken, Komstukken en den aanleg van de Muur.

De onderste Vloer met vierkante duyms Trek-nagels op de onderste Balken vast gemaakt zynde, legt men de boovenste Balken daar op water-pas, benevens de onder Puntbalk die men ook water-pas moet leggen, en met Sponningplanken van 3½ duym onder in de Punt-balk schieten, en een duym in de Vloer zakken, met Most en Teer wel onderleyt om het digt en sterk te maaken, het welk men in den Opstal duydelyk zien kan, men ziet verder aan de eene zyde den aanleg van het Fondament van de Muur, men moet op deze onderste Vloer en tusschen de boovenste Balken met steenen en sement metselen tot de boven kant van de Balken, zoo als hier tusschen een Balk werdt aangeweezen, dan leyt men hier een vke Vloer van 4 duym op, en de Planken wel in zyn verbandt geleydt met de boovenste Vloer, de onderste Vloer is dik 5 duym en van greenen houdt, deze onder-en booven Vloer en Fondaments-planken, moeten alle van nat houdt gemaakt worden, en de Vloere wel digt tegen malkanderen aan te voegen of te stryken, de boovenste Vloer schiet met een Sponning aan weêrzyden van 2 duym in de Punt-balken, nog ziet men

men aan de eene zy van de Punt-balken een Sponning aan de booven kant, welke is 4 duym vierkant, daar moet men een korte Koebrug leggen om dat de Water-looping de vuyligheydt niet zou konnen ſtuyten of blyven leggen, het welk men in den Opſtal kan zien, ook heeft men hier met ſtippels aangeweezen inden grondt hoe dat men de Wulſſen trekt om de Formeels na te konnen maaken als men de Wulf toe moet metſelen, voor de Punt-balken ziet men met ſtippels hoe dat de Deuren haar zelven open draayjen, ook wyſt men in de grondt, gaten geſtippelt, welke men booven in 't Kruys-wulf moet maaken om de Deuren daar door te kennen uyt en in zetten, aan 't eene ent van de Sluys toont men met ſtippels, hoe men de Dam voor de Sluyzen moet leggen om ze droog te kunnen maaken.

Beſchryving van den Opſtal op zy doorgeſneeden.

Voor eerſt ziet men de maſten onder de Keſpen, welke hier vertoonen of de Keſpen omtrent tegen malkanderen aan leiden, het welke men anders op yder maſt een zou moeten leggen die regt midden op de maſt dragt hadt, en dan de Fondaments-planken opgeleydt, ook ziet men de onderſte Balken op het Fondament leggen, endaar op een Vloer, en op die Vloer de boven Balken, en dan weer een boovenſte Vloer, men ziet hier de onderſte Punt-balken by de Punt doorgeſneeden, en hoe de Vloer en Sponning-planken daar in moeten ſchieten, het welke hier zeer naauwkeurig aangeweezen is, hoe de zelve daar in moeten gewerkt worden, waar van men voorheen reets berigt gedaan heeft, als mede de booven Punt-balken, ook ziet men aangeweezen op de eene boovenſte Punt-balk een Voering van Planken, welke dik zyn 4 duym, en zyn van booven digt met werk gebraauwt, voor 't in waateren van den reegen, nog ziet men booven op de Punt balk een Kardoes met een yzere plaat van vooren, en ingewerkt, en met een bout onder door de Balken met een Speyl geſlooten, en booven met 2 Ankers in de muur vaſt, en voor door de Plaat en Kardoes met Speyen geſlooten, deze dient om de Punt-balken de Punt om hoog te houden, om dat hy anders geen dragt heeft als aan de ende in de muur en zou door de tydt anders neer konnen zakken, de Punt-balk onder het Wulf heeft zulks niet nodig, om dat de Punt zo groot niet is, en dat daar ook maar een enkelt Kalf in gewerkt wordt dat de Punt meede brengt, ook heeft men aan alle beyde de enden van de Sluys de Gaten in de Vleugels gewagt zo hoog als men denkt dat een gemeen 't Y waater komt, ook ziet men verders de heele Sluys in zyn verbant gemetſelt, en daar de Kaſſen koomen daar de Deuren in draayen moeten of hoeken daar heeft men hartſteen aangeweezen of vertoont, de Deuren zyn hier niet in vertoont, om dat men ze in de volgende Plaaten vertoont en de Muuren hier te veel zoude verduyſtert hebben, voor de eene Punt-balk onder de Leuning ziet men een gat daar men een Balk in leydt om de Deur mede te konnen ſluyten, het welke men in de volgende Plaat zal vertoonen, verders ziet men de Leuning op de Sluys, en twee Paden daar het volk van de eene Schuyt na de andere gaan.

No. 21 en 22.

Beſchryving van de Sluys doorgeſneeden voor 't ent by de Deuren, met de Deur daar voor na 't Y, na een grooter Voetmaat.

Voor eerſt ziet men aan weerzyden 2 maſten onder de Penanten van 't Fondament, men heeft 'er geen meer aangeweezen om dat men het ander werk zou verduyſteren, men ziet ook de ende van Sponning-planken en met Stippels aangeweezen, hoe diep de zelve in de Punt-balk met een Sponning van onder in ſchiet het welk al getoont is, als mede de Fondaments-planken en de onderſte Balken-Vloer daar de onder Punt-balk op leydt, ook een Sponning in de Punt-balk daar de boovenſte Vloer in ſchiet 2 duym diep, men ziet de Deuren voor de Punt-balken in zyn Opſtal, en wyſt aan hoe de zelven op en toe konnen draayjen, het welke men ziet onder aan de Harn-Stylen daar men de metaale Kommen doorgeſneden ziet, en boven in de Keus met Krammen en Kneevels geſlooten, ook ziet men in de Deur een Reket-Gat, het welk men met een Schuyf kan open en toe winden, op de zelfde wys als men een Dommekragt uyt en in wint, dit Reket-Gat dient als het in 't Y hoog waater is, dat de buyten Deuren veel te lyden hebben dan wint men het open, en men laat het water binnen in de Sluys loopen voor de middelſte Deuren, dan hebben de buyten Deuren zo veel niet te lyden, want dan keere al de Deuren, ook ziet men hier de Muur in zyn Opſtal en hoe dat men de zelve ſnydt, men ziet aan weerzyden van de Deuren 2 Ankers in de hartſteene Kaſſen daar de Deuren in draayjen, welke zwaar zyn 2 duym vierkant, en moet met loodt bekleedt en gezoldeert zyn voor 't roeſten, en met loodt in de Kaſſen vaſt gegooten, deze Kaſſen worden nog eyder met een koopere Kram aan malkander gegooten, het welke men hier beneeden in de grondt zien kan, men ziet ook boven de Deuren het Wulft, en met Stippels door de Deuren en Punt-balk aangeweezen, ook ziet men de Leuning boven op de Sluys, en een Kardoes booven de Deuren op de Punt-balk met een yzer daar in gewerkt, en onder door de Punt-balk geſlooten, het welke men in de voorige Plaat al aangeweezen heeft.

Beſchryving van 't maaken van de Punt-balken en Deuren.

Voor eerſt ziet men de onder Punt-balk in malkanderen met de Komſtukken daar van onderen met een Swaaluweſtaart ingewerkt, het welk men met Stippels aangeweezen heeft, en de Kommen daar in, als mede de Krombeels met dubbelde Pennen, Gaten en Tanden, in de Balk en in 't Kalf gewerkt, ook toont men aan dat de Krom-beels met Lippen voor tegen het Kalf, en tegen malkanderen aangewerkt zyn, het welk zeer goet is voor den aanſlag van de Deuren, ook ziet men deze Gaten, welke de Krombeels niet digt konnen maaken, van agteren moet men een Sponning in hakken van $2\frac{1}{2}$ duym vierkant, en daar een ſtuk eyke plank netyes in gemaakt en met $\frac{3}{4}$ duyms houte Treknagels vaſt maken, ook ziet men aan de agter kant van de Puntbalk een Sponning van 4 duym vierkant, daar de Koebrug komt te leggen, hier neffens de booven Punt-balk van booven te zien, met de Deuren daar voor en de Balk daar voor, daar men de Deuren mede digt kan ſluyten met ſtutten tegen de Harnſtylen, en Wiggen op de Punt-ſtylen van de Deuren te ſlaan, ook moet men de Balk zoo laag laaten zakken dat hy midden voor de Deuren komt te leggen, het welke men ook aangeweezen heeft, daar men de Sluys op zy doorgeſneden ziet, met het wagte van het gat in de Muur daar de Balk in komt te leggen, deze boovenſte Punt-balk is de bewerkzaamheydt van de Krombeels en Kalf als de onderſte, maar men ziet aangeweezen dat men de Keuze booven met de Balk gelyk werkt, en met een Tant van 2 duym daar in: met Krammen en Kneevels geſlooten, en aan 't ander ent met Wiggen in de Muur vaſt gemaakt, hier na uytgeleyt de Deuren in 't geraamt, het welke men met dubbelde en enkelde Pennen gewerkt ziet, en met duyms houte Naagels op geſlooten, ook moet men onder en booven om de Harn-ſtyl een yzere Beugel werken met het hout gelyk in gelaaten, en met drie Klink-nagels van een duym vaſt gemaakt, en dan verders met Krambouten, en boven in de Nok van de Harn-ſtyl 6 yzere Scheenen ingewerkt dat boven in de Keus draayen moet, aan weerzeyden van de Deuren moet men een Sponning in maaken van 2 duym vierkant; en met 2 duyms planken aan weerzeyden digt gemaakt, en met $1\frac{1}{2}$ duyms Trek-naagels vaſt gemaakt, het welke men in den Opſtal in verbant heeft aangeweezen, in yder zy van de Deur moet men een 4 duyms plank in werken, het welke men onder en booven en op de middel Reegels moet Keepen, op een Tant van $1\frac{1}{2}$ duym, het welk men met Stippels op de eene Deur heeft aangeweezen, ook moet men zorg dragen dat de planken die in de Deuren gemaakt moeten worden die onder waater moeten koomen dat ze niet droog moeten weezen, want dan zouden ze uyt de Sponning barſten; maar die booven waater koomen mogen wel redelyk droog zyn, ook ziet men 2 Steylen van de Deuren omgekant met de Gaten en Sponninge daar in, als onder een Metaale muts die onder aan de Steyl moet gewerkt worden, verder ziet men een Keus yzer op zyn kant en plat, en de Keus daar om geſtippelt met een yzer Beugel van de Deur met de Klinkbouten, men ziet hier de hartſteene Kas, het welk met een koopere Kram aan malkanderen ſluyt, en met loot vaſt gegooten gelyk men hier een op zyn kant en plat aanwyſt, en dan met goede dunne ſement vaſt geleydt, en dan de geheele Sluys met goede baſtert ſement gemetſelt, ook ziet men de Sponning-planken op het ent, en hoe de zelve met Swaluwe-ſtaarten in malkanderen moeten ſchikten, en lyt 'er hier neffens een op zyn plat lang $24\frac{1}{2}$ voet, als men de

Sponning-planken klaar gemaakt heeft, dan moet men alle 2 voet een zes duyms Speyker in de Messeng, en aan weêrzyde van de Sponning inslaan dus dient om dat de Messeng of de Sponning in 't in Heye niet zoude af konnen scheuren, het welke anders wel ligtelyk zou konnen gebeuren, ook toont men alles zo duydelyk en zo klaar aan als of men het hen lieden met de mondt zyde.

N°. 23 en 24.

Beschryving van den Opstal van de Sluys voor 't ent te zien, naast de Meer met de Deuren daar voor.

Voor eerst ziet men de geheele Sluys voor 't ent, met een gedeelte van de Vleugels van het Fondament tot boven het Wulf toe, en de hartsteene Dekstukken daar op, het welke met een Halfront oversteecken, als mede het Wulf met hartsteene opgemetselt, de Voorsleekanten en de Gaten welke men aan weêrzyde in de Vleugels ziet, en dan verders met klyne steenen, het welke men hier aanwyst, ook ziet men de onder en booven Balken, en onder en booven Vloeren daar op, als mede de Deuren toe in zyn Opstal te zien.

Onder den Opstal ziet men de bewerkzaamheydt van de Punt-balken en Deuren.

Verder ziet men de onder Punt-balken in de grondt van booven, en met Stippels hoe dat de Krombeels, en 't Kalf daar in gewerkt moeten worden met dubbelde Pennen, Gaten en Tanden, het welken men aanwyst, hier neffens daar men de Balk omgekant ziet met de Gaten daar in, en an 't ent ziet men het Kalf met Pennen en Gaten daar in leggen, als mede de Komstukken van onder met Swaluwe-staarten ingewerkt, *op zyn kant en plat*, en de metaale Kammen daar in, op 't eene ent van de Punt-balk ziet men de aanleg van de hartsteene Kassen, daar de Deuren in draayen moeten, en daar neffens de Mal daar ze na klaar gemaakt moeten worden, men ziet hier neffens de booven Punt-balk met de Deuren daar voor van booven te zien, en met Stippels aangeweezen hoe de zelven op en toe moeten draayen, ook ziet men de Keuse met een Tant van 1½ duym in de Balk gewerkt en met 2 Krammen geslooten, en aan 't ent in de Muur met Wiggen vast geslaagen, ook ziet men dat deze Punt-balk zonder Krombeels gewerkt is, en dat daar maar in 't midden een Kalf in gewerkt is dat de Punt meede brengt daar de Deuren tegen slaan, men ziet ook de zelfde Balk omgekant en de werkzaamheydt daar in aangeweezen, met de Kram-gaten daar in daar de Keus mee vast geslooten moeten worden, en wyst men aan met Stippels de wytte van de Sluys en de Vleugels, men ziet hier uytgeleydt de Deuren in 't geraamt, en de eene van de onder kant met een 2 duyms plank digt gemaakt, het welk men aan de andere zyde ook doen moet, de bewerkzaamheydt van deze Deuren is als de ander, het welk hier duydelyk te zien is, als dat men ze niet tot booven toe met planken digt maakt als de anderen maar moet de zelven met Krambouten en Beugels sluyten, het welk men hier aan eene Deur aanwyst, en een Beugel hier neffens met een Krambout en 2 Steylen omgekant, en de bewerkzaamheydt daar in aangeweezen van Gaten en Sponninge zeer duydelyk, ook ziet men uytgeleydt een Keus-yzer op zyn kant en plat, en de Keus met Stippels daar om aangeweezen, hier neffens de metaalen Kom, welke na een grooter voetmaat geteekent zyn. De Kom van booven te zien is wyt 10 duym binnens werk, en de buyten randen 1½ duym, de bodum dik 1½ duym, en de Kommen van de buyten Deuren is 11 duym wyt binnens werk. Ook ziet men hier de Muts die in de Kom draayen moet en is van binnen agtkant, ook moet men deze metaalen Muts onder aan de Harn-styl werken, en met een sly of Hant-hey daar reedelyk vast aan slaan, ook slaat men dan daar wel een Klink-nagel door of 2 koopere Speykers voor 't afvallen, als men de Deur eens wilde ligten het welke door langheydt van wryven en draayen wel zou konnen geschieden, men ziet ook de Kom doorgesneeden met de Muts daar in, ook toont men hier alles zoo duydelyk en zo klaar aan als of men het mondeling zyde en met de vinger aanwees, kan ook stiptelyk na de voetmaat gemeeten worden.

N°. 25.

Beschryving van een Ketting-Waater-Moolen.

De Ketting Waater-Moolen, hier vertoont, is zeer bequaam om Sluyzen en [illegible] gen mede [illegible] te maaken, waarom men deze hier geplaatst heeft, zynde gebruikt by het droog maaken van de voorgaande Sluyzen op de [illegible] wegen Haarlem en Amsterdam, in de [illegible] ziet men de grondt met de Overleggers daar op gestippelt, en het Paardewiel daar op, beneden ziet men het binnen in zyn Opstal, de Standert met het Paardewiel daar om met het Scheploop daar onder, als mede de Leggers met de Vloer om de Paarde op gaan, booven heeft men duydelyk de Moolen in het verschiet aangetoont met het Paardewiel-Ketting, Waterbak en het geen daar toe behoort, verders heeft men alles duydelyk uytgelegt na de voetmaat.

N°. 26 en 27.

Beschryving van de Grondt en Opstal van een nieuw [illegible]vonde, nooyt voor dezen in het ligt gebragte Water-Buys-Moolen.

Den Uytvinder van deze Waater-Buys-Moolen neemt aan om met dit nieuwe werktuyg met weynig kosten veel nut te kunnen doen, de Buyssen zyn gestelt om het Waater op te brengen 18 voeten hoog, zynde ruym zo veel in hoogte als drie gemeene Schep-Moolens welke malkander het waater toemaalen, yder Buys met zyn Dollen of Suygers brengt zo veel waater op als een ordinarie Schep-Moolen, zynde dierhalven vast dat deze eene Moolen met zyn vier Buyssen zoo veel waater opgeven als 12 ordinarie Schep Moolens, welke drie aan drie het waater malkander toe maalen, zynde in het kleyn geprobeert en goedt bevonden, dit werk kan geplaatst werden in alle soorten van Waater-Moolens. Men heeft zig in deze beschryving willen vergenoegen met het waater niet hooger op te brengen als 18 voeten, wyl het een nog nooyt gehoorde zaak is, maar den Uytvinder meent niet alleen 18 voeten het waater op te haalen maar 24 voeten met het verlangen van zyn Buyssen en zelfs hooger. Verders heeft men op de Plaat N°. 26. zynde de Grondt van dezen Moolen of de bewerkzaamheyt welke als boven gezegt in alle soorten van Moolens kan geplaatst werden een duydelyke beschryving gedaan, ook heeft men daar by in het groot uytgelegt een Buys met zyn Suygers om de Liefhebbers des te klaarder gedagten te kunnen geven. De Plaat N°. 27. is zo duydelyk vertoont in zyn Opstal met zyn Buyssen enz. dat ons dagte geen verder beschryving nodig te zyn, wyzende die geen welke van dit werk zouden gelieve gedient te zyn na den Uytvinder Cornelis van Vuuren, welke een yder met alle civiliteyd zal zoeken te bedienen.

E I N D E.

LYST VAN

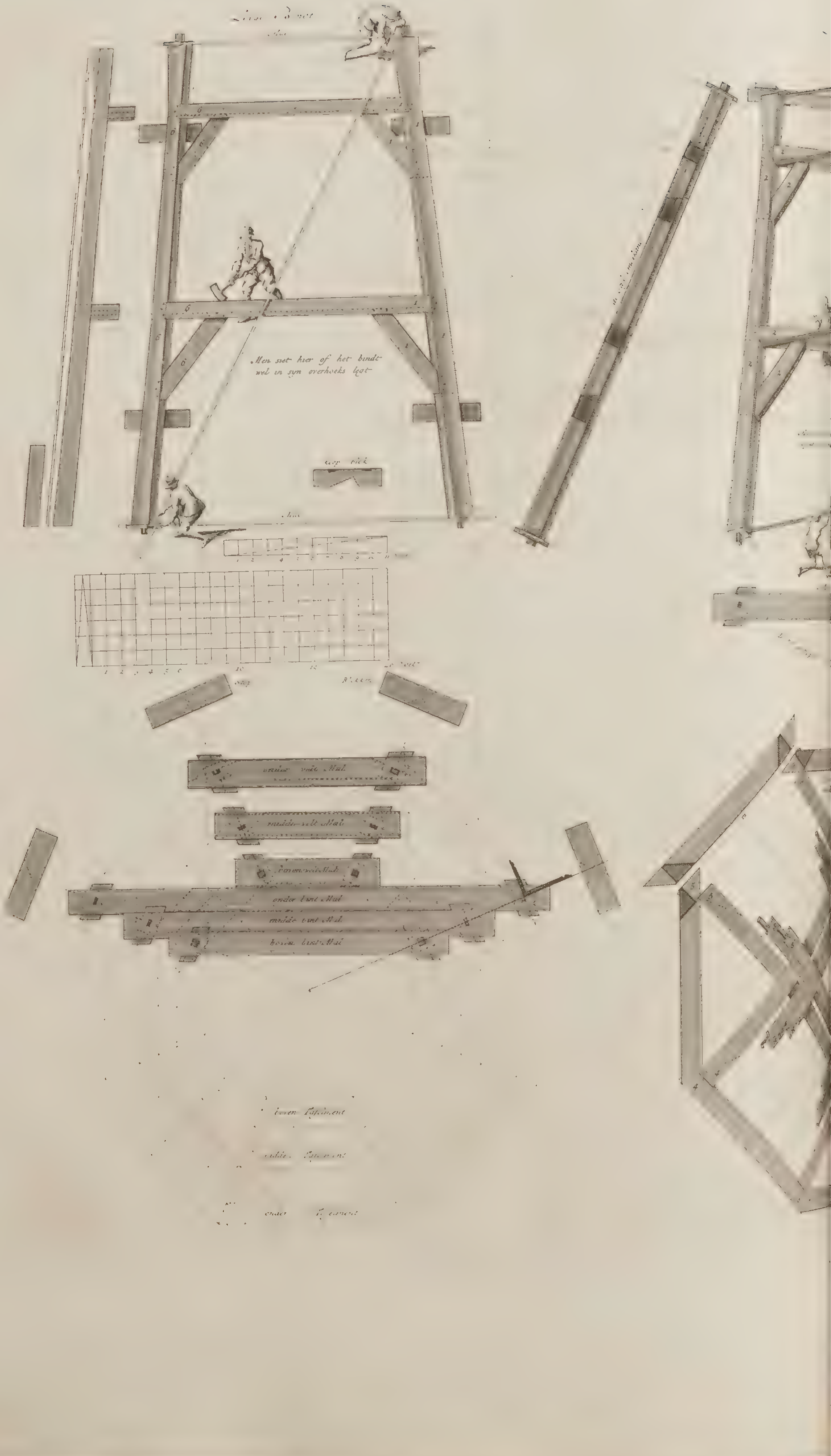
Men siet hier of het bindt-
wel in syn overhoeks legt
onder bint Mal
midde bint Mal
boven bint Mal

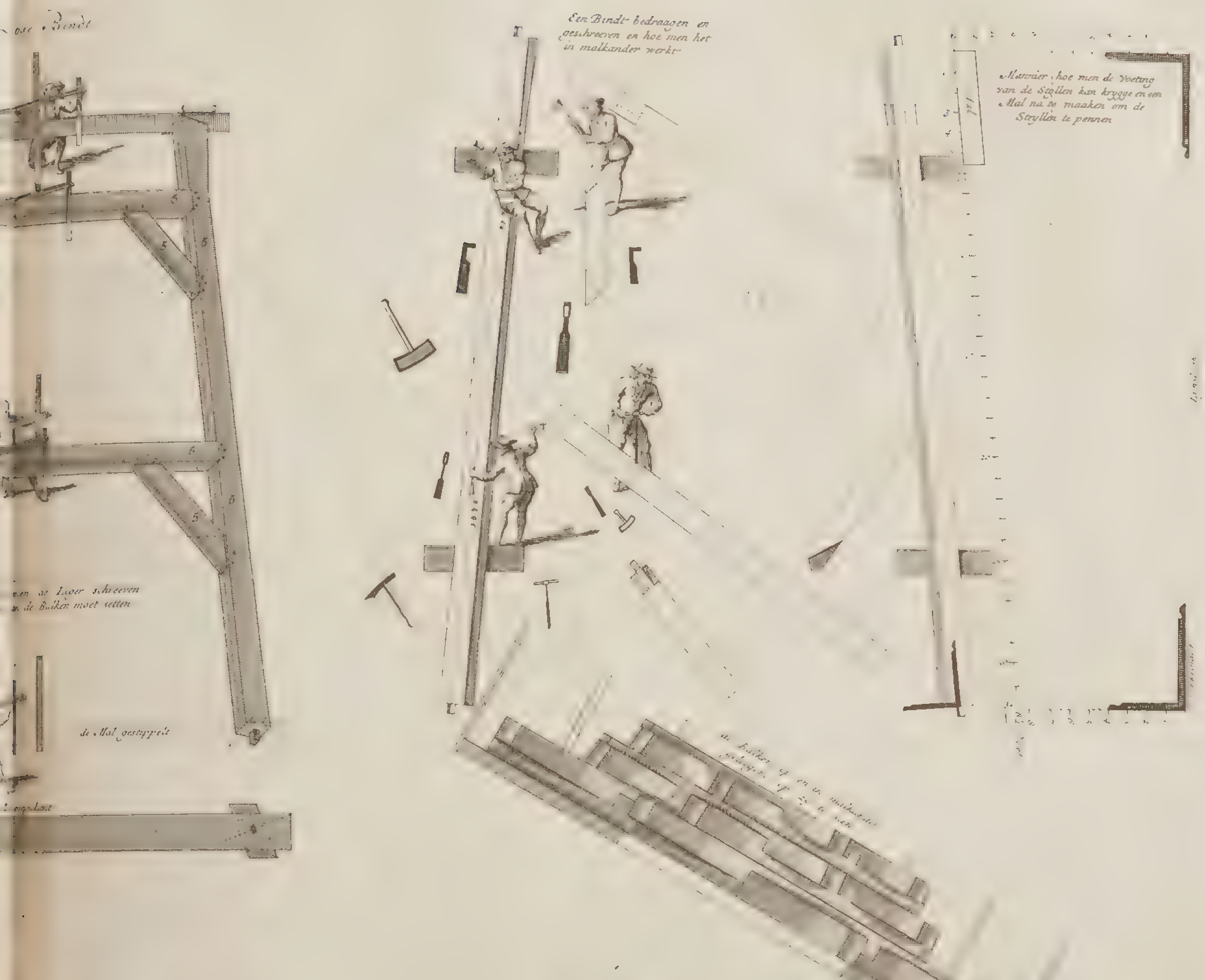
Een Bindt bedraagen en
geschreeven en hoe men het
in malkander werkt
Manier hoe men de Voeting
van de Stylen kan krygge en een
Mal na te maaken om de
Styllen te pennen
de Mal gestippelt
Het Legeren van de
balken in het
Verschiet

1.

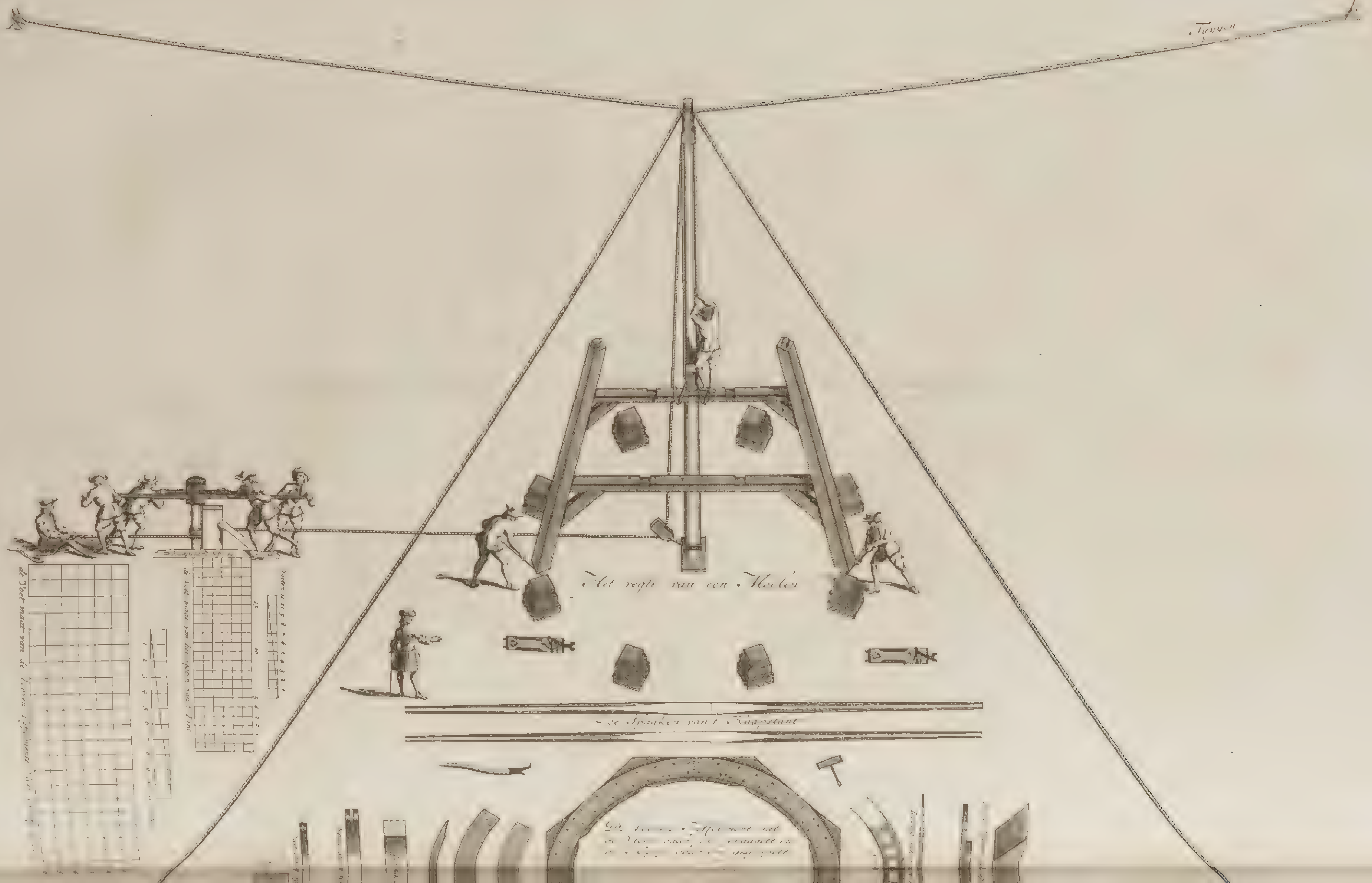

Het regte van een Molen
de Spaaken van t Kaapstant

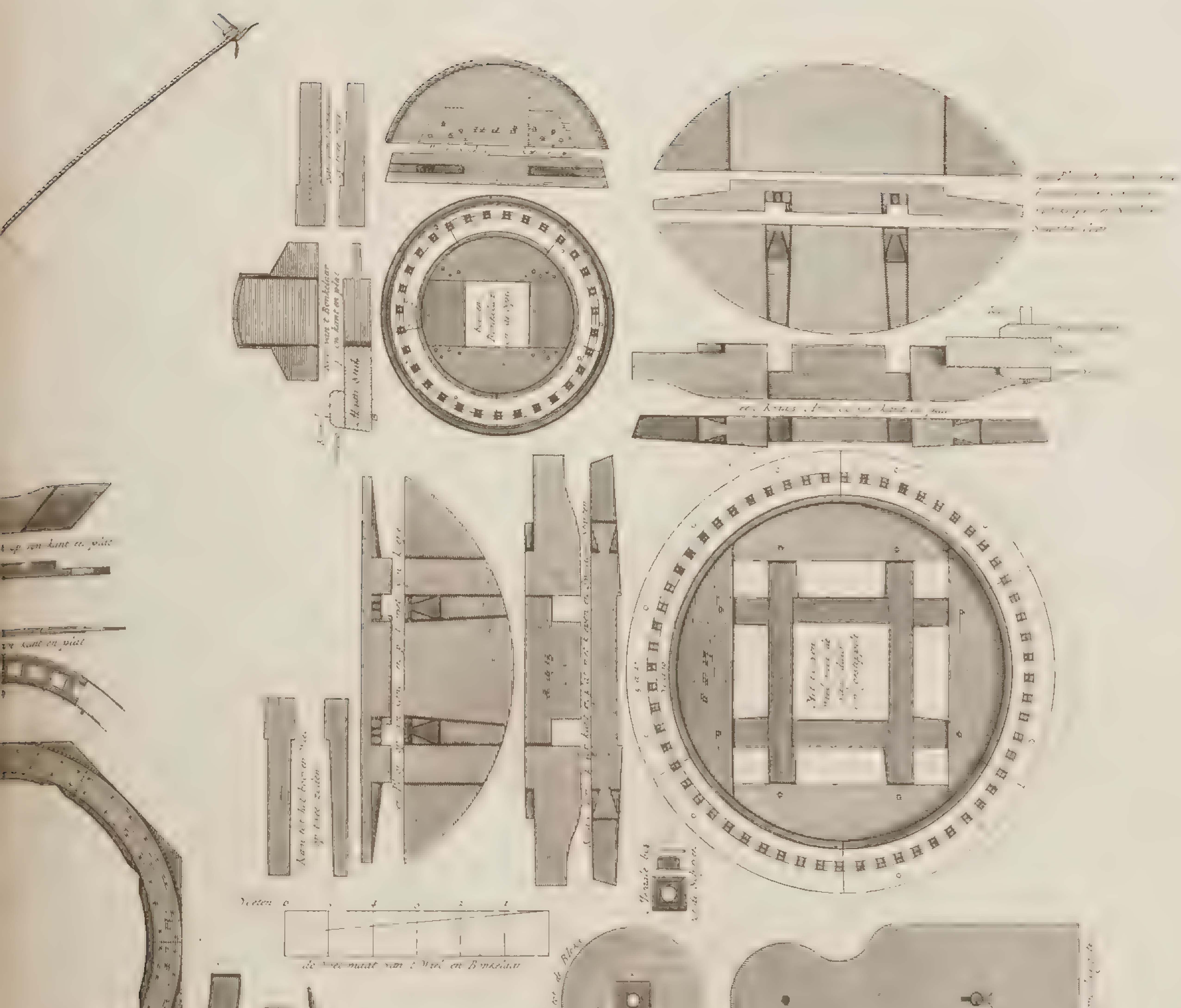

II.

Den opstal in zyn geraamte

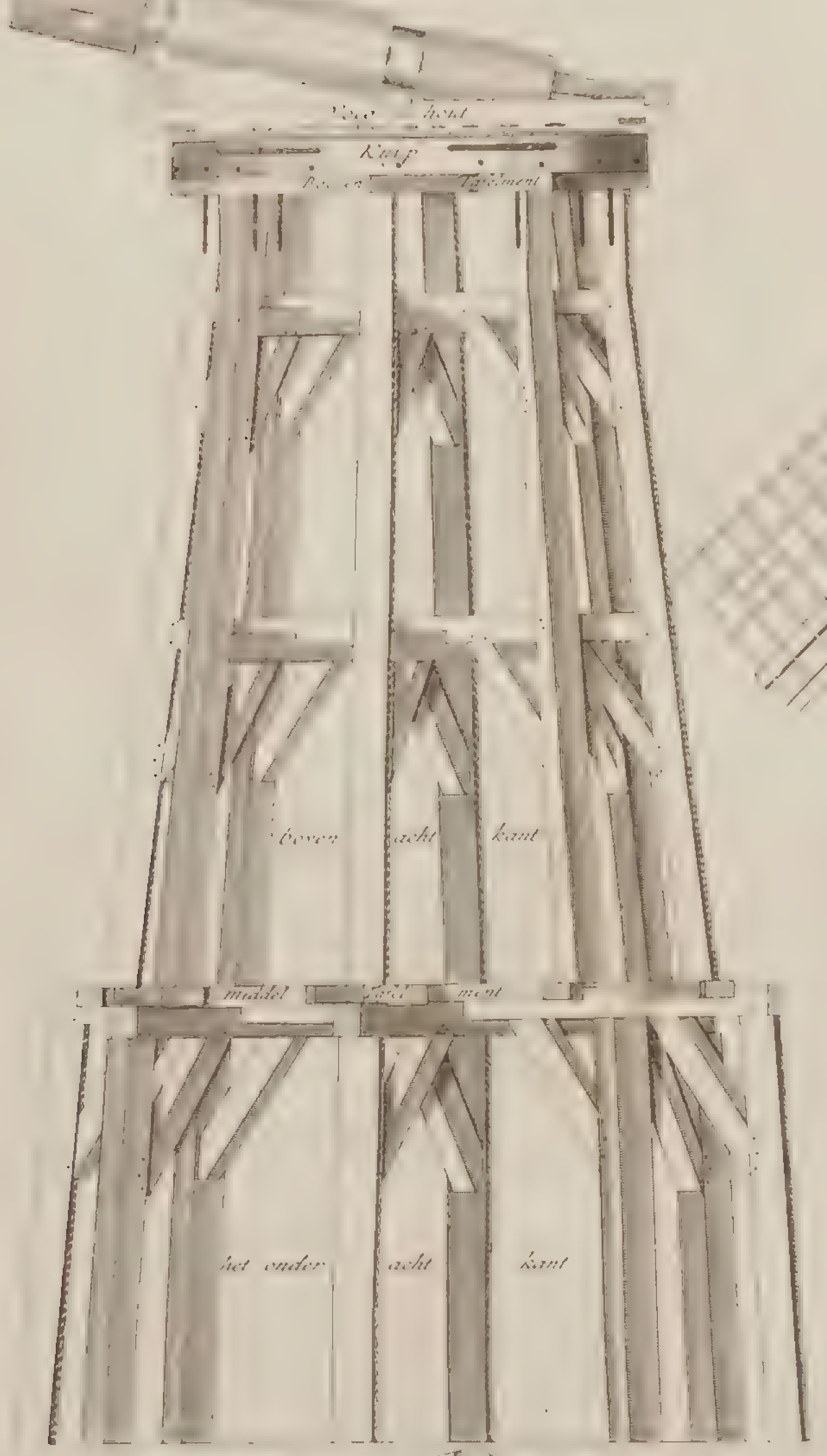

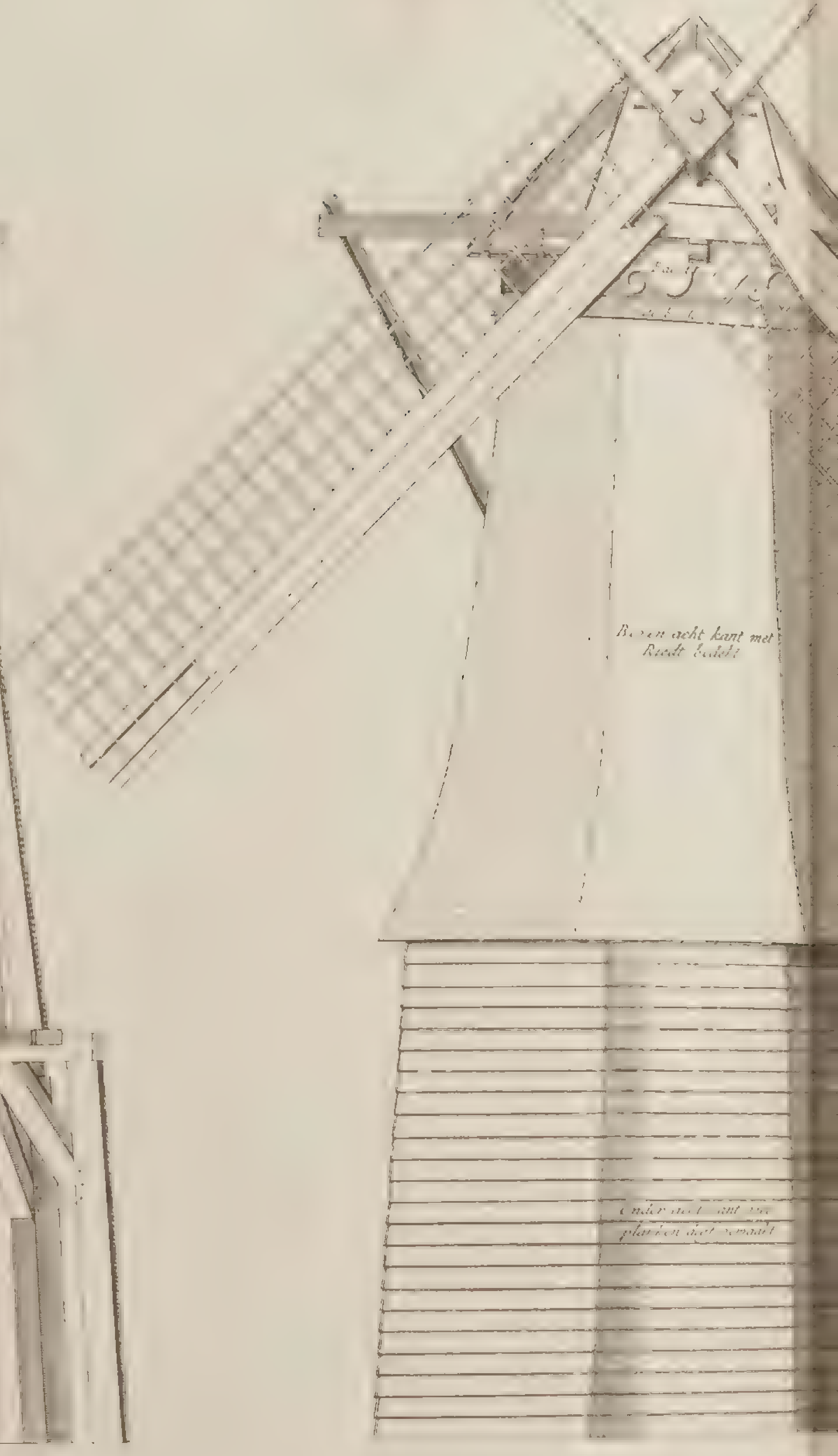

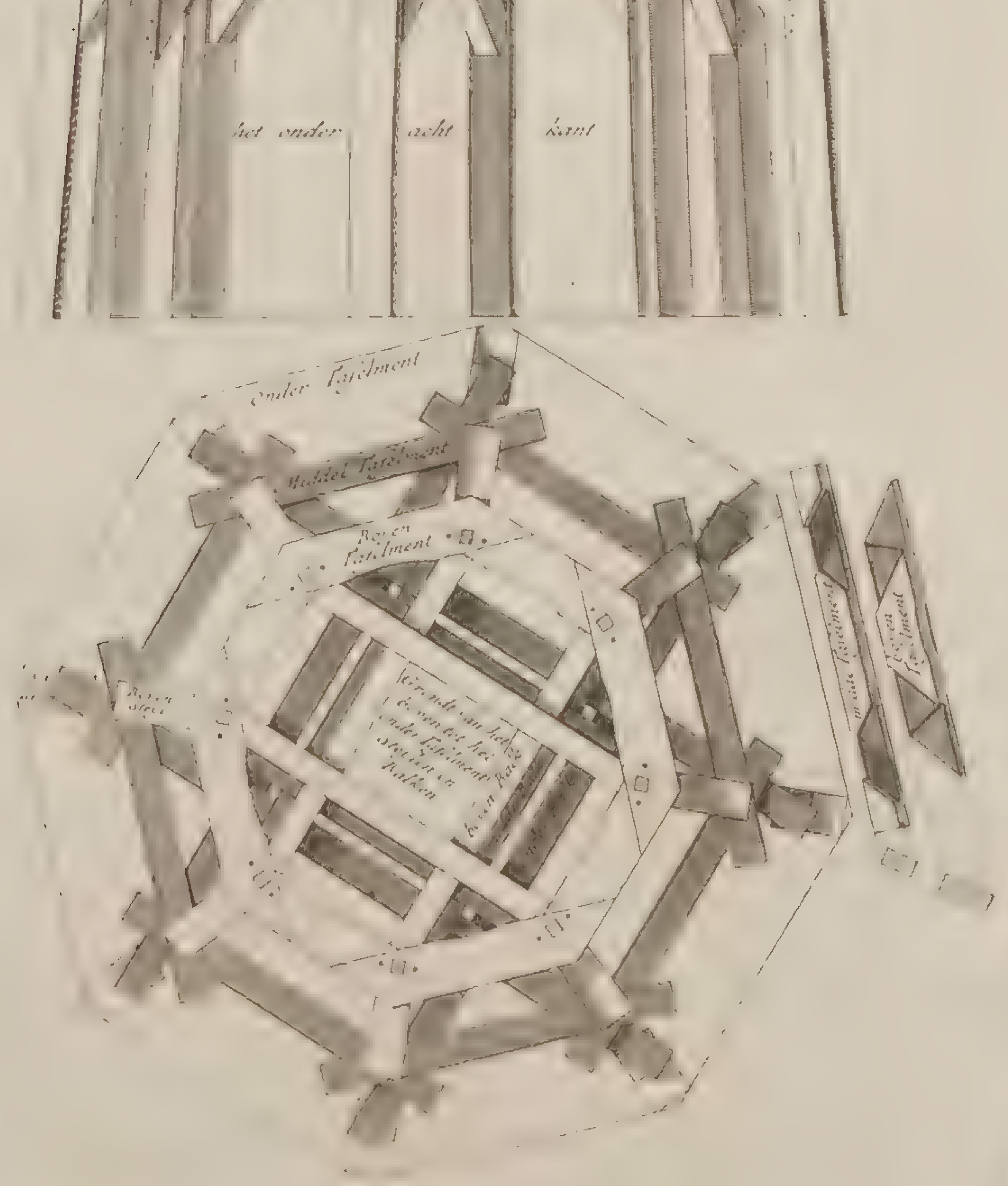

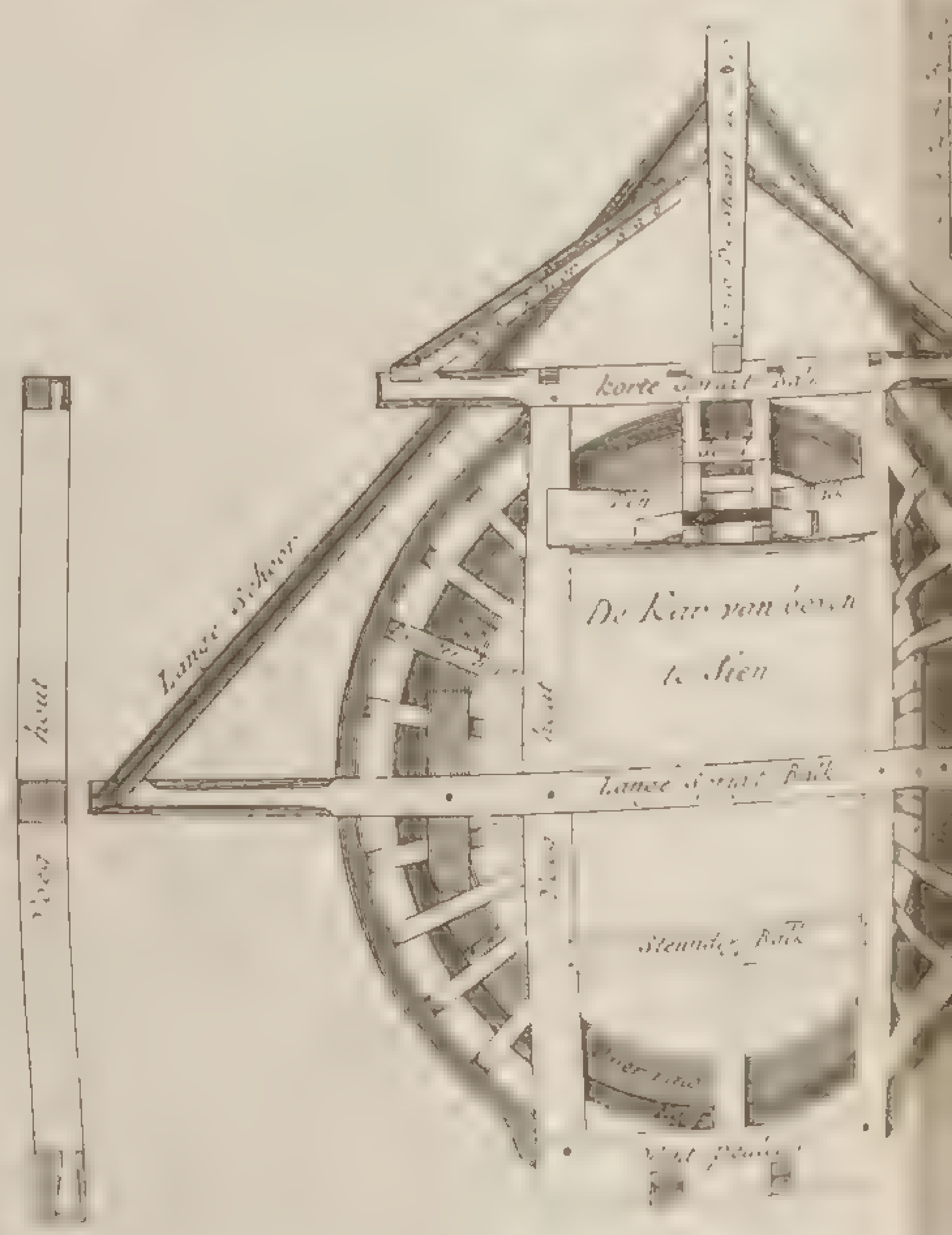

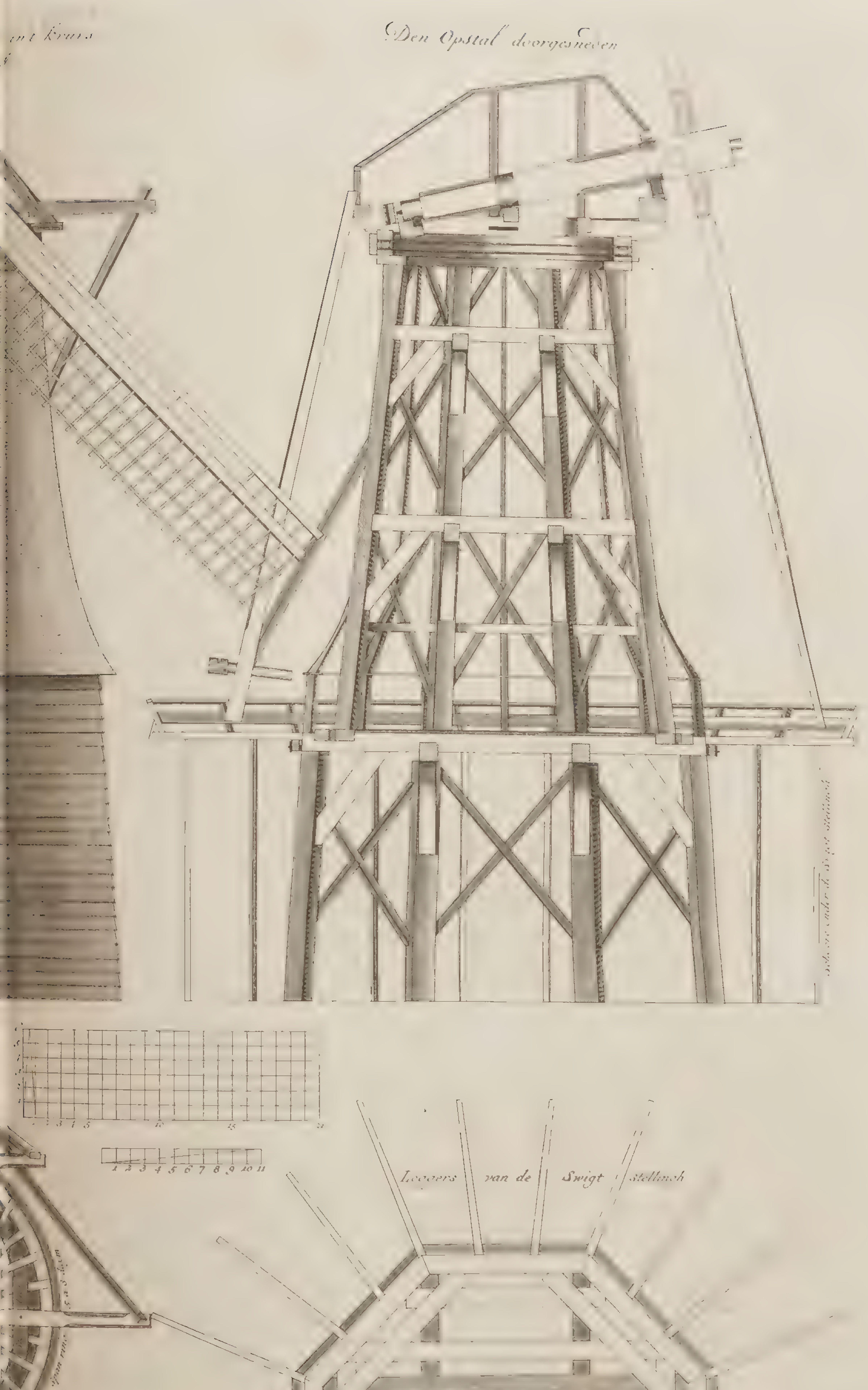
Den Opstal doorgesneden
Leggers van de Swigt stellingh
De halve Grondt van de Swigt stellingh

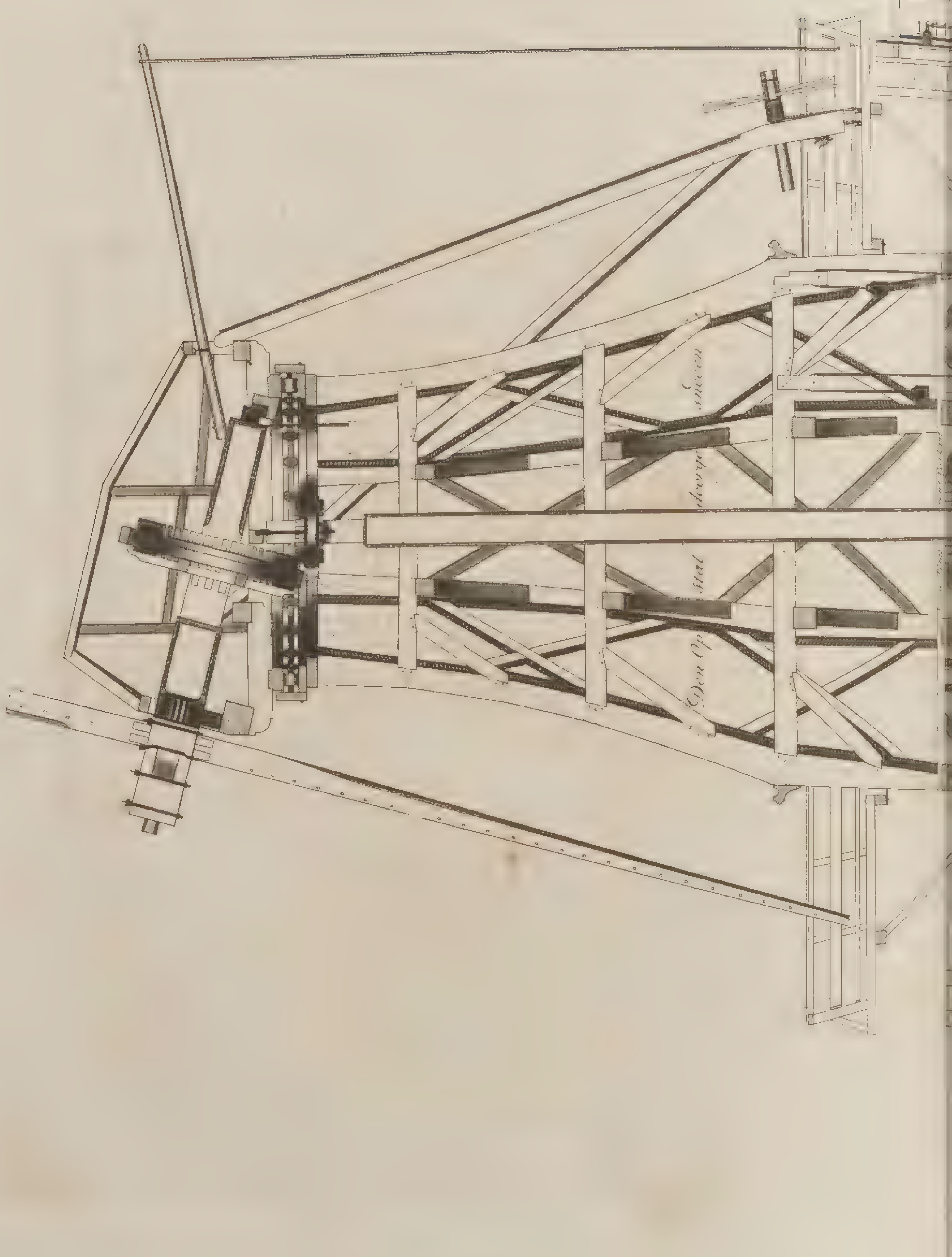

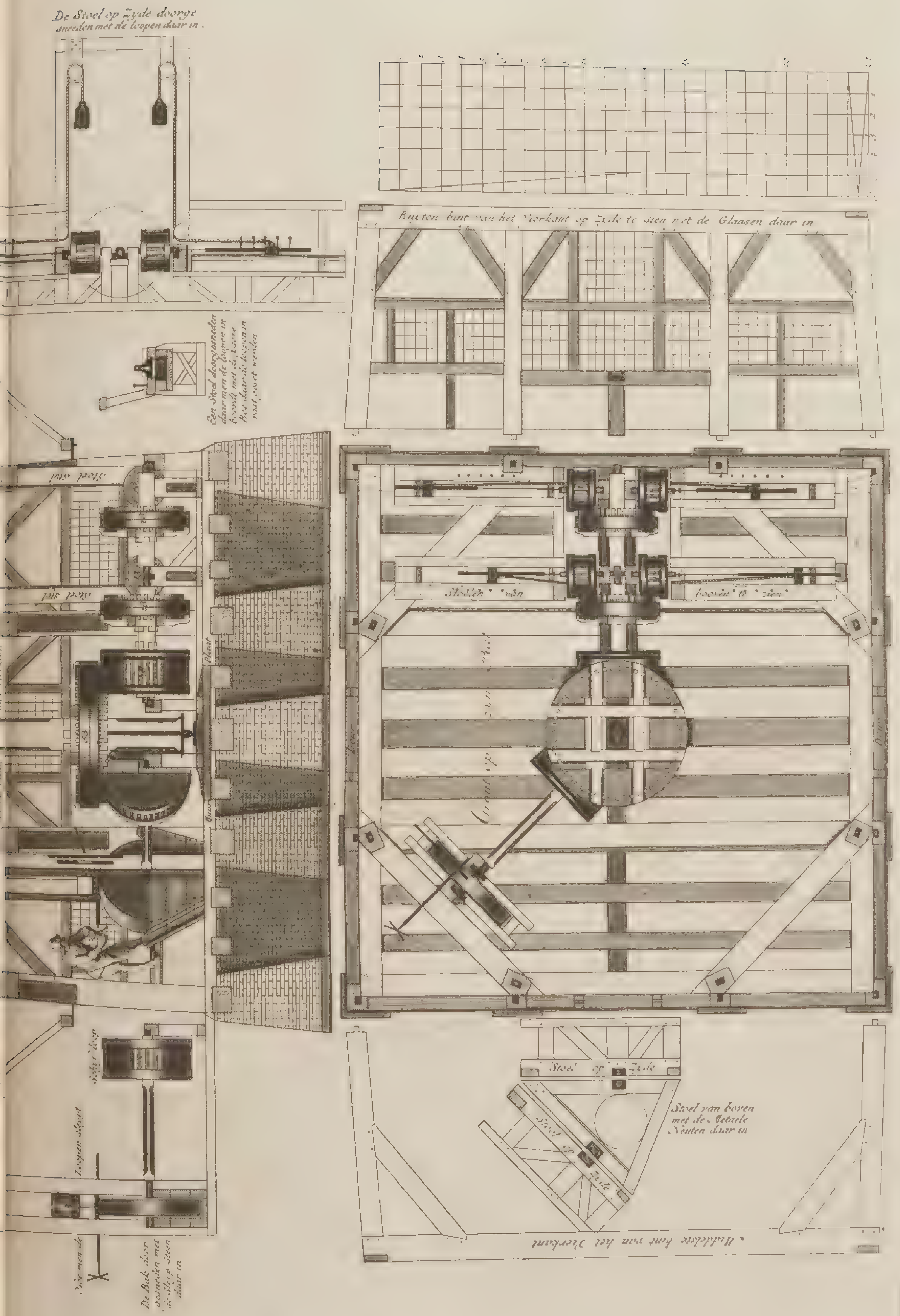
De Stoel op Zyde doorge
sneeden met de loopen daar in .
Buiten bint van het Vierkant op Zyde te sien met de Glaasen daar in
Stoelen van boven te zien
Stoel op Zyde
Stoel van boven
met de Metaele
Neuten daar in
Middelste bint van het Vierkant

IV

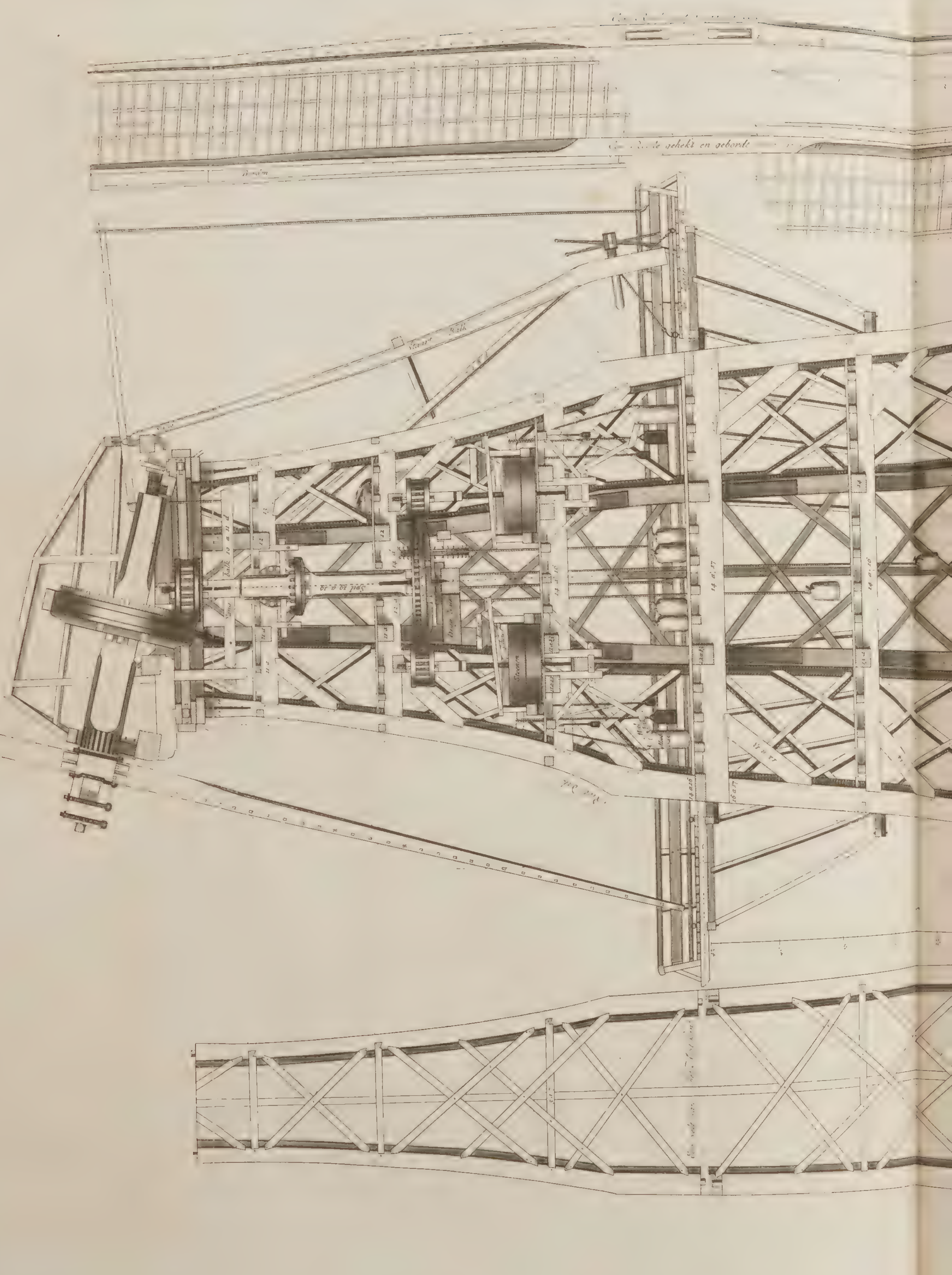

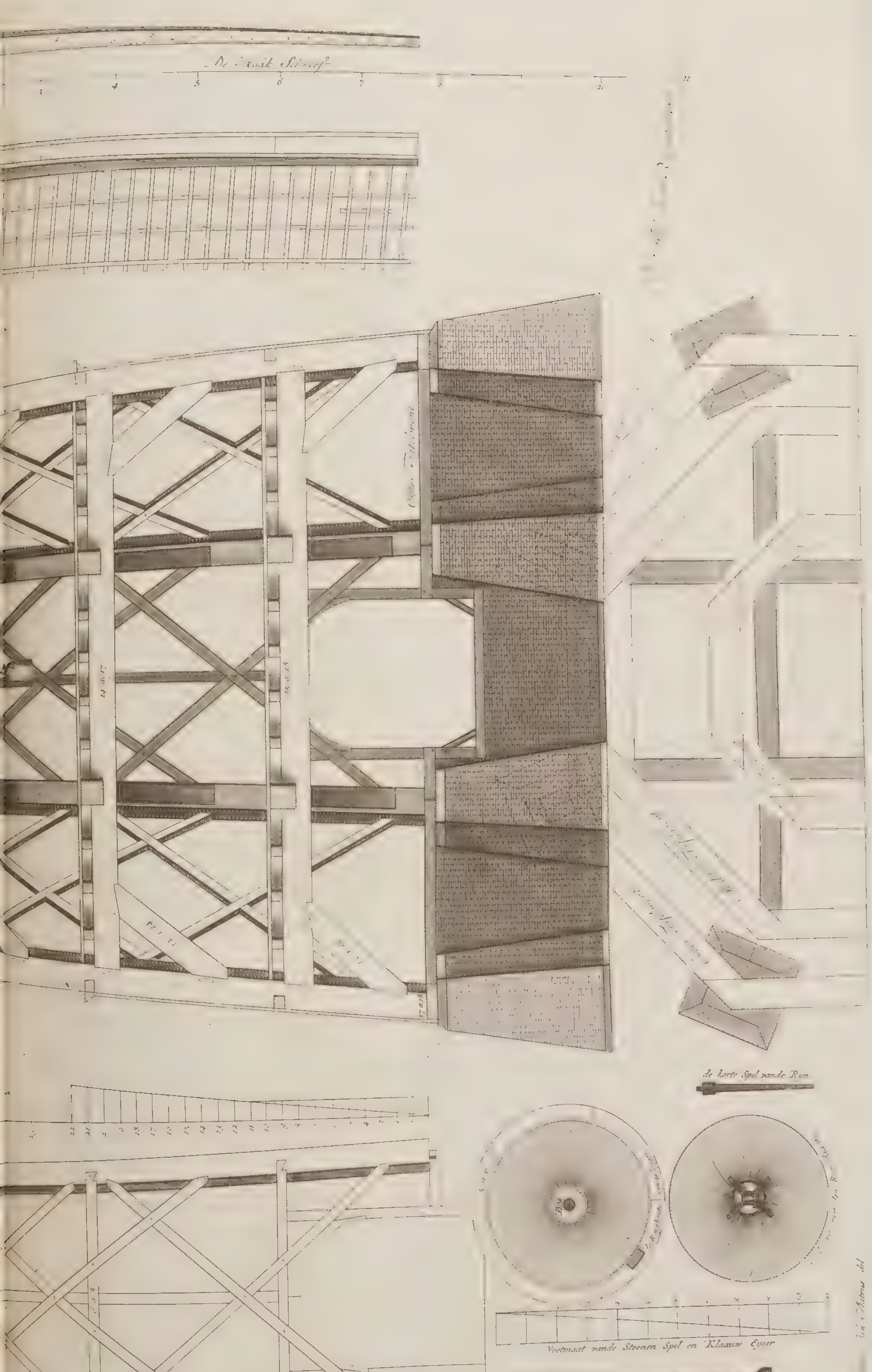
de korte Spil vande Run
Voetmaat vande Steenen Spil en Klaauw Eyser
Klaauw Eyser

V. V

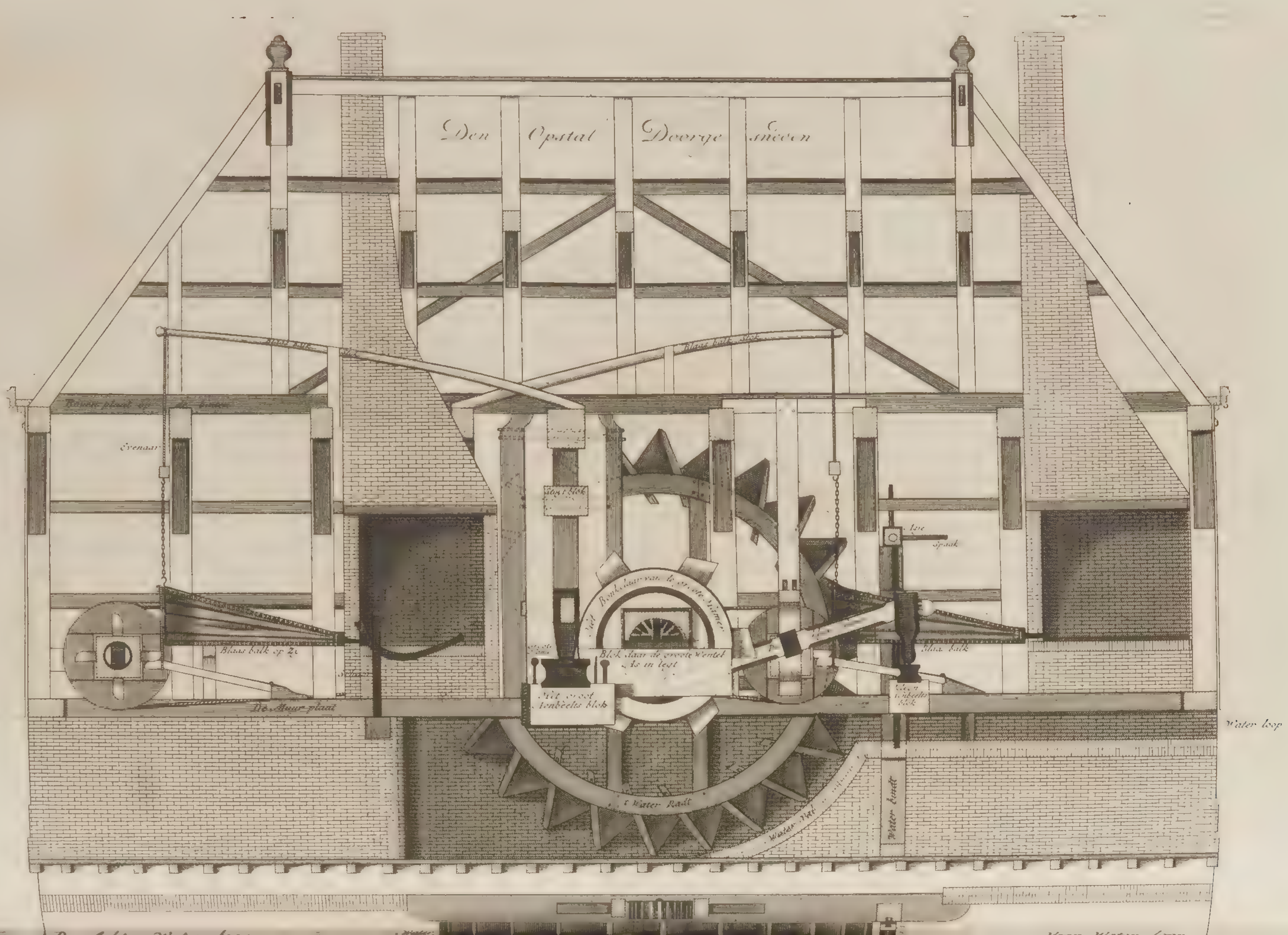
Den Opstal Doorge sneeden
Evenaar
Blaas balk op 2½
De Muur plaat
Blok daar de groote Wentel As in legt
Spaak
Blaas balk
Water loop
't Water Radt
Water Val

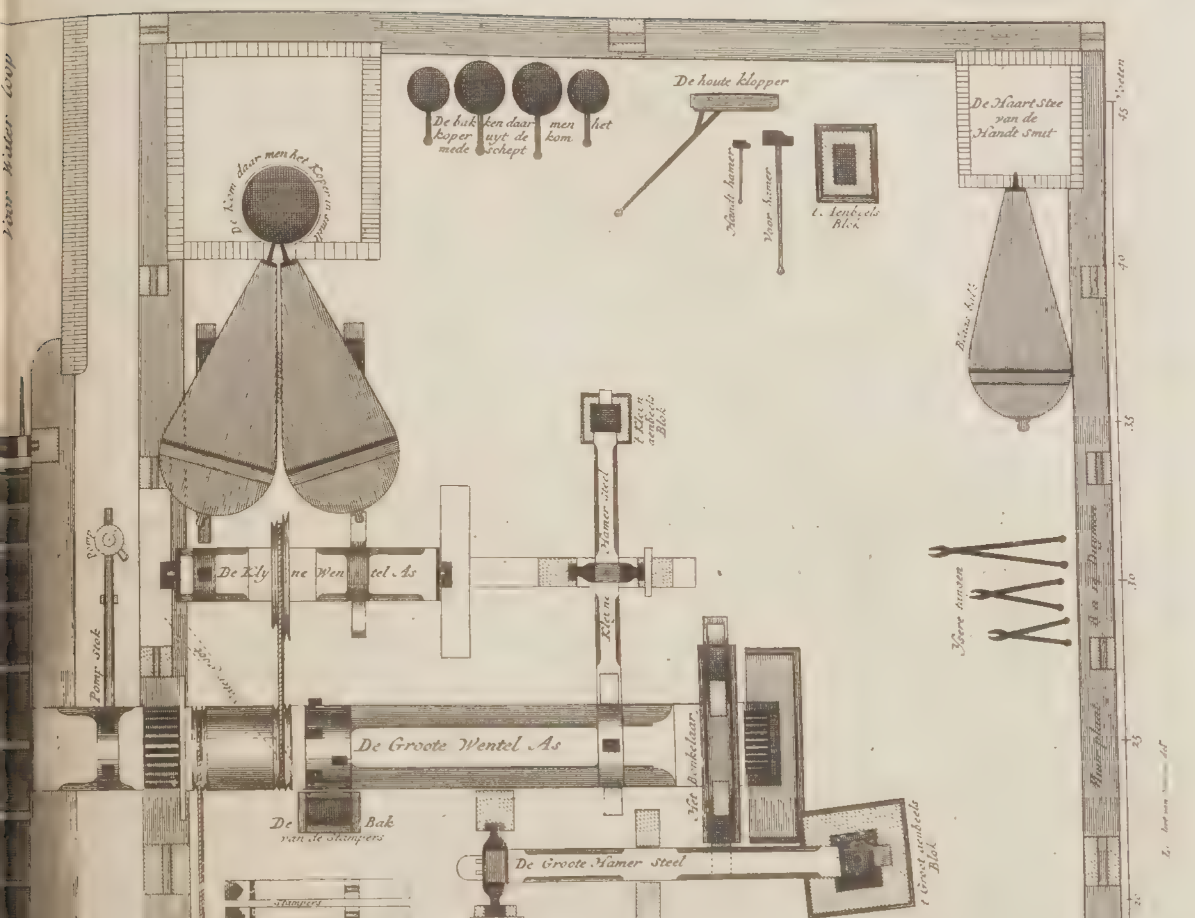
De houte klopper
De bakken daar men het koper uyt de kom mede schept
Handt hamer
Voor hamer
t Aenbeelds Blok
De Haart Stee van de Handt Smit
Hamer steel
De Klyne Wentel As
Pomp Stok
De Groote Wentel As
De Bak van de Stampers
Stampers
De Groote Hamer Steel
Yzere tangen
Haarstee om het Koper heet te maken
De groote Hamer steel op Zy
Steyl
Steyl
Stuyt blok
Booven Balk
De kleyne Wentel As 17 a 17
Een groote Tangh
Een leggende Schaar
De Evenaar van de Blaas balken

VII

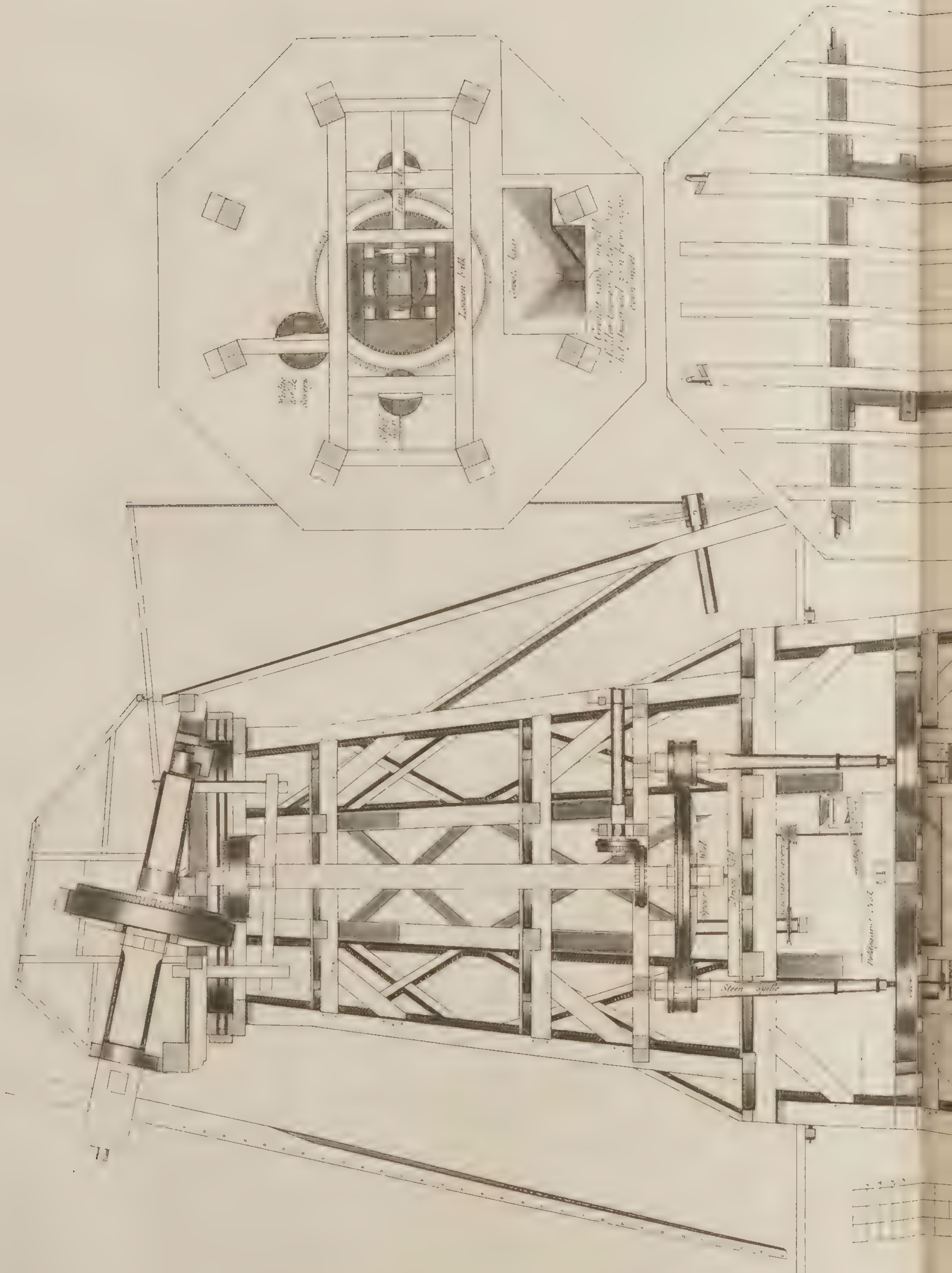

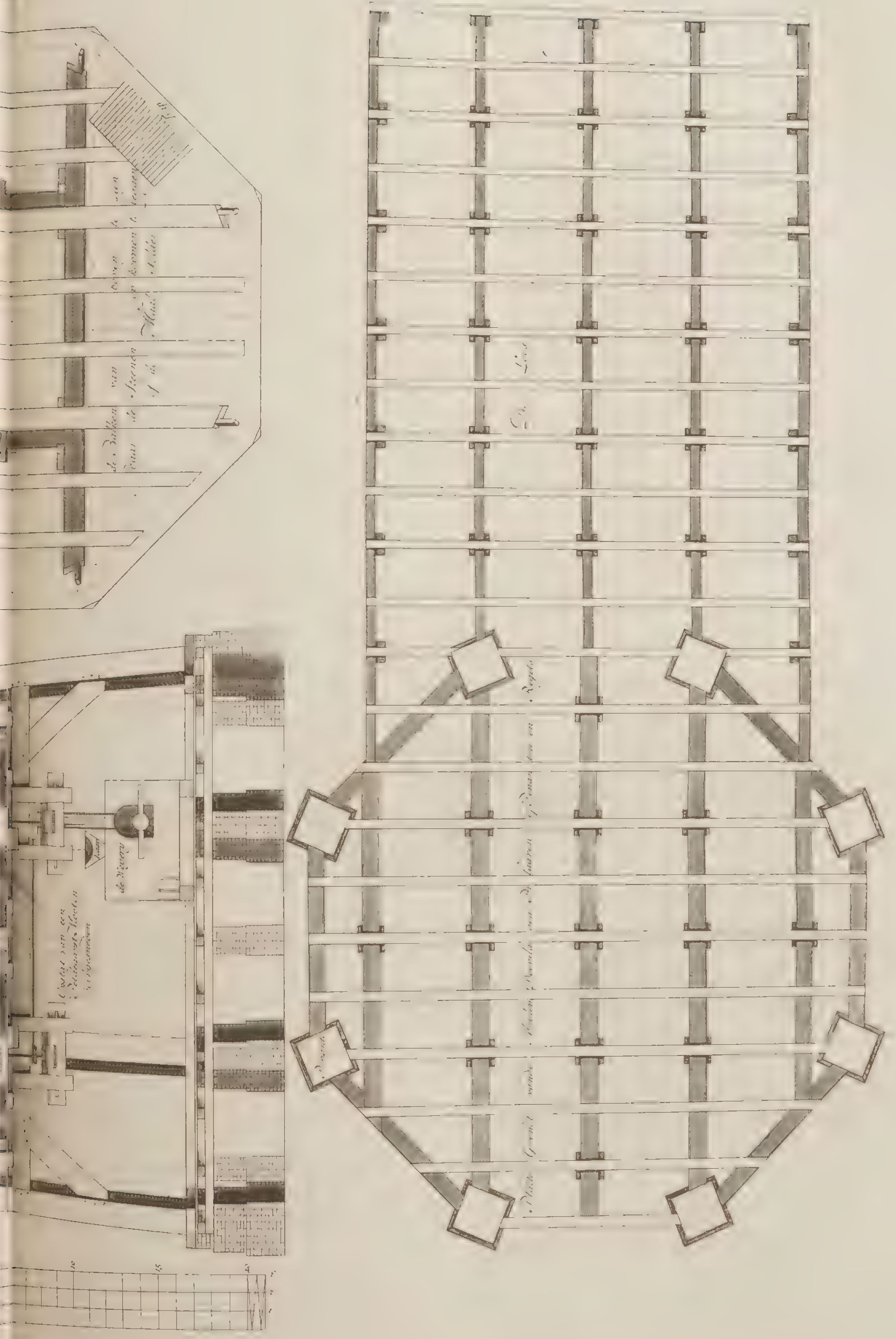

VIII.

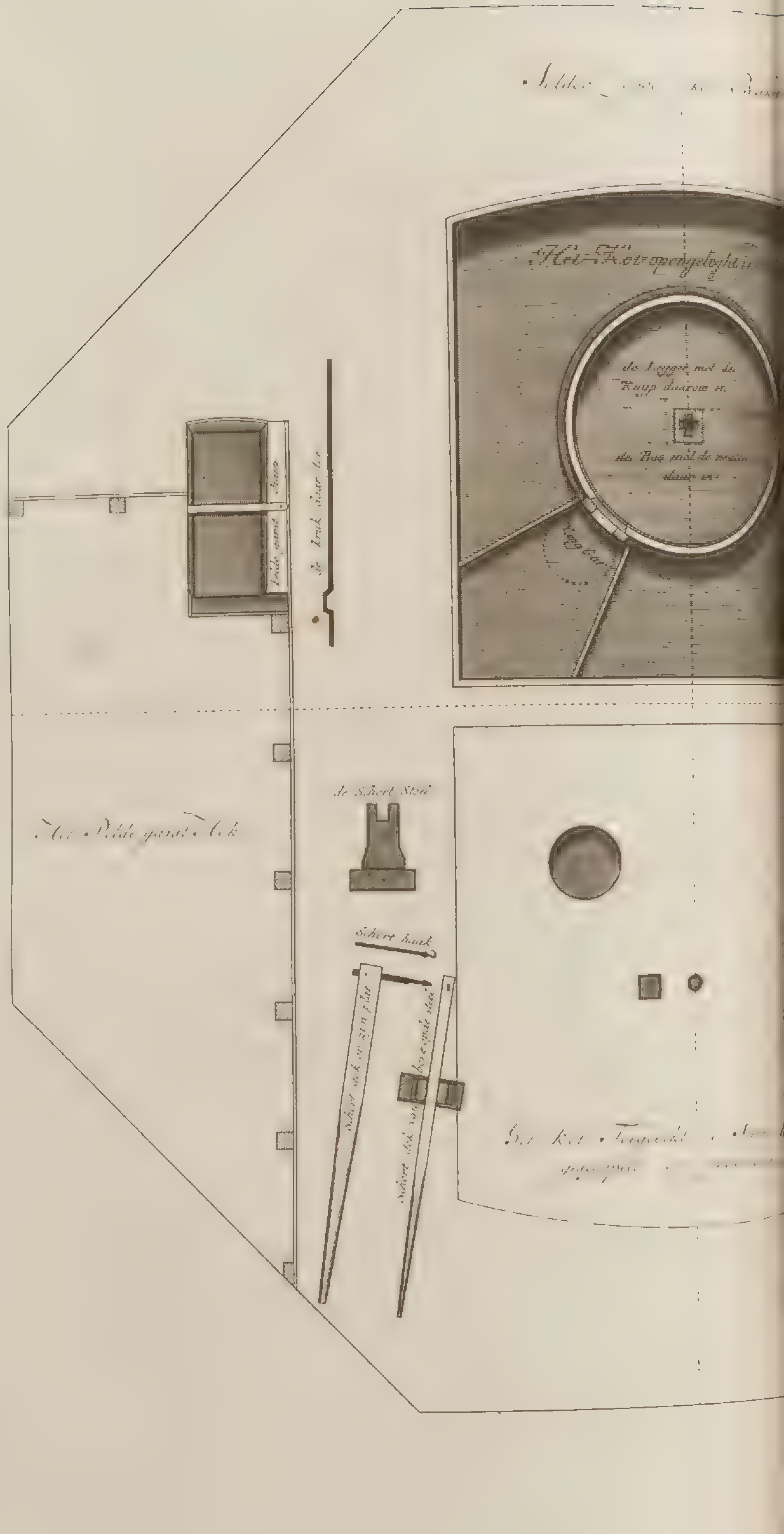
de Logger met de
Kuyp daarom in
de Bog met de noten
daar in
de krük daar bij
de Schort Steen
Schort haak

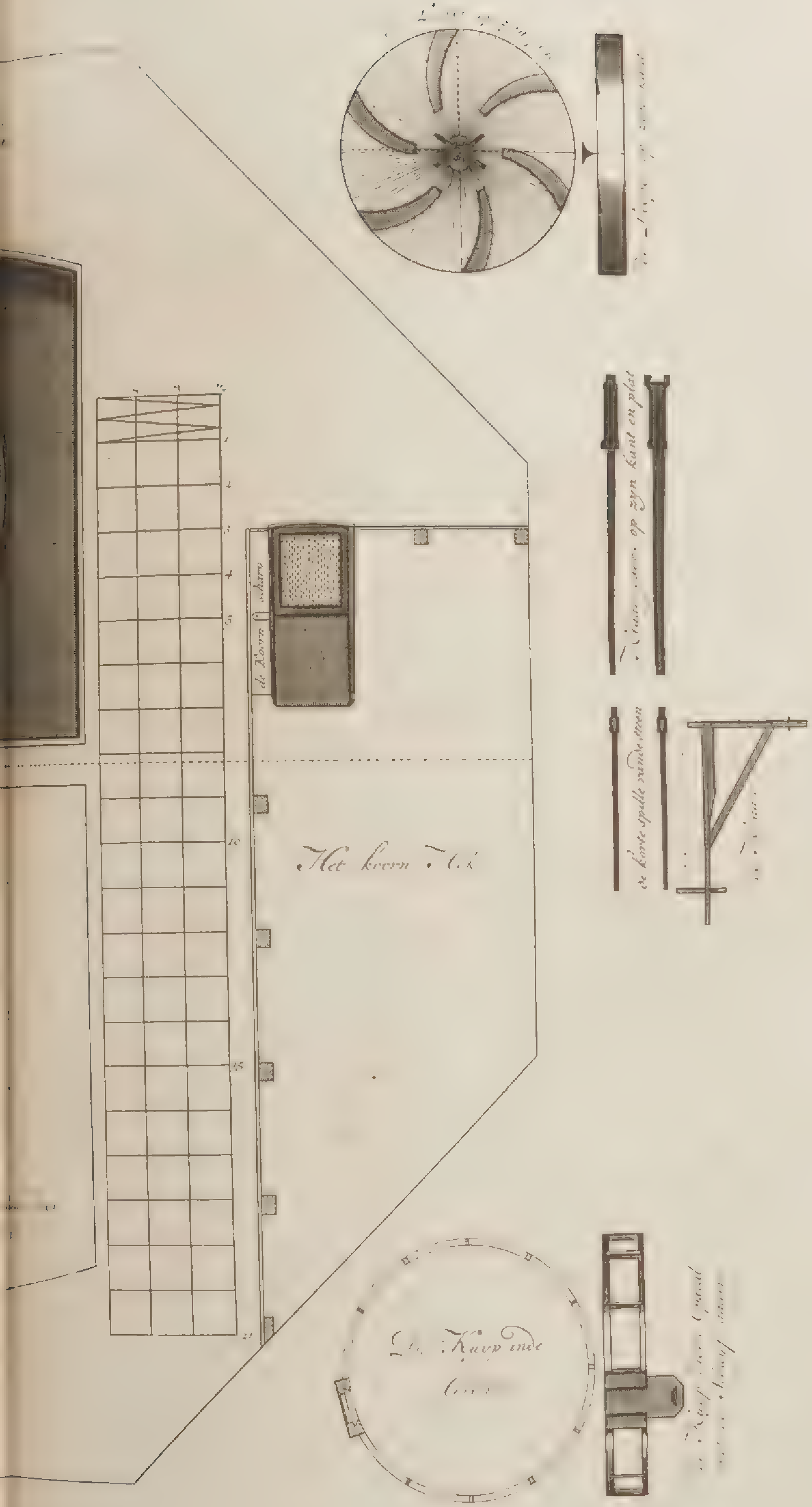
Het koorn
de Koorn
op zyn kant en plat
de korte spille van de steen

Booven
Ree
de Wentel As met de Spaken
Balken

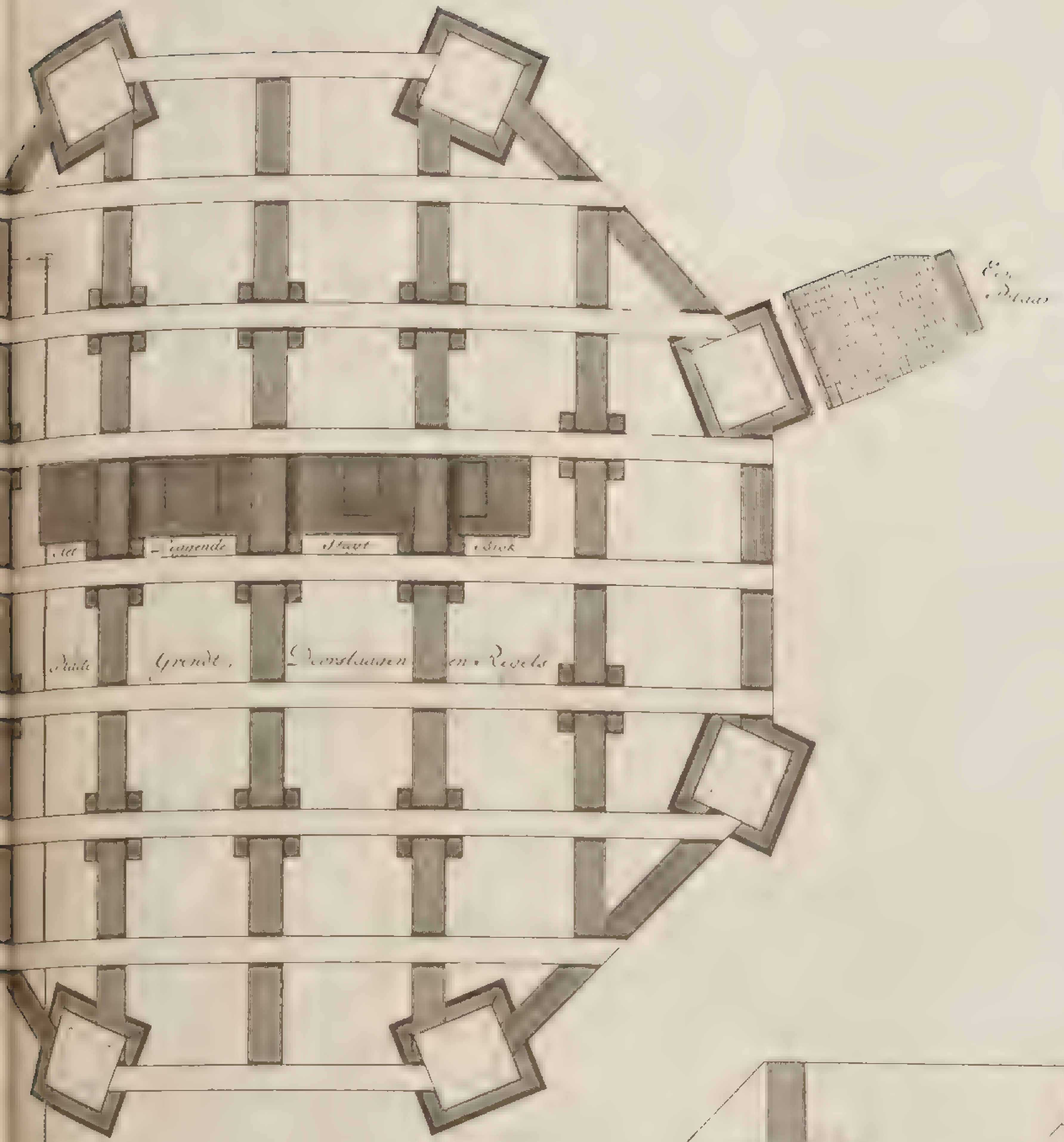
Grondt,

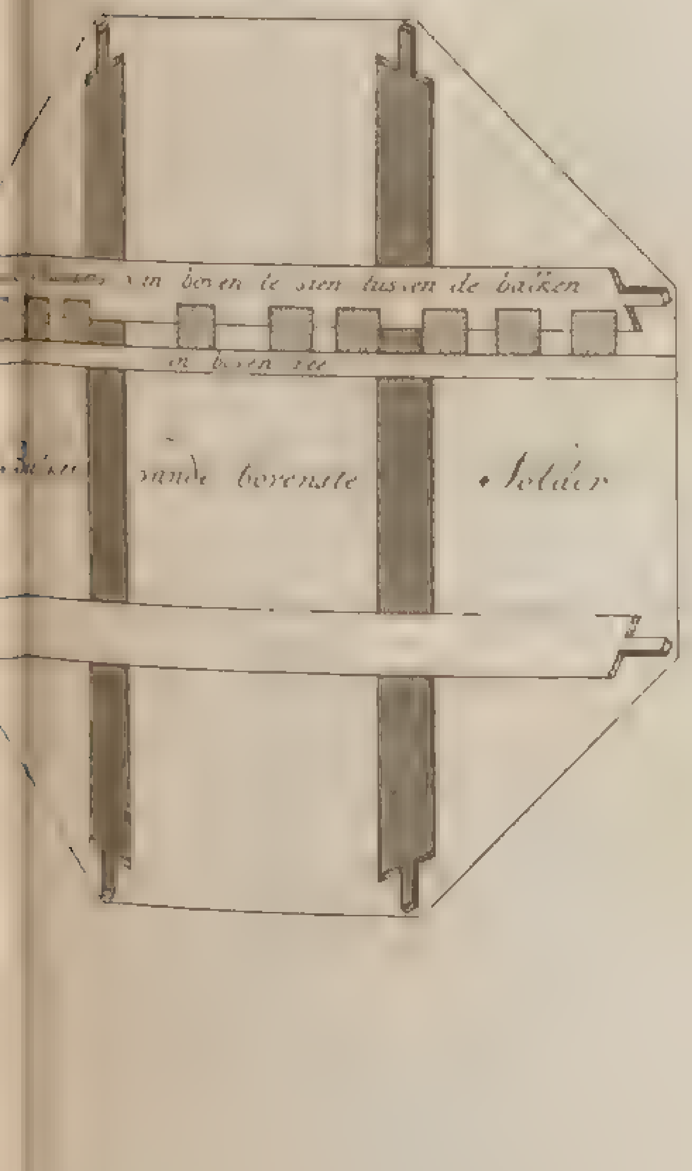
boven te sien tussen de balken
vande bovenste Solder

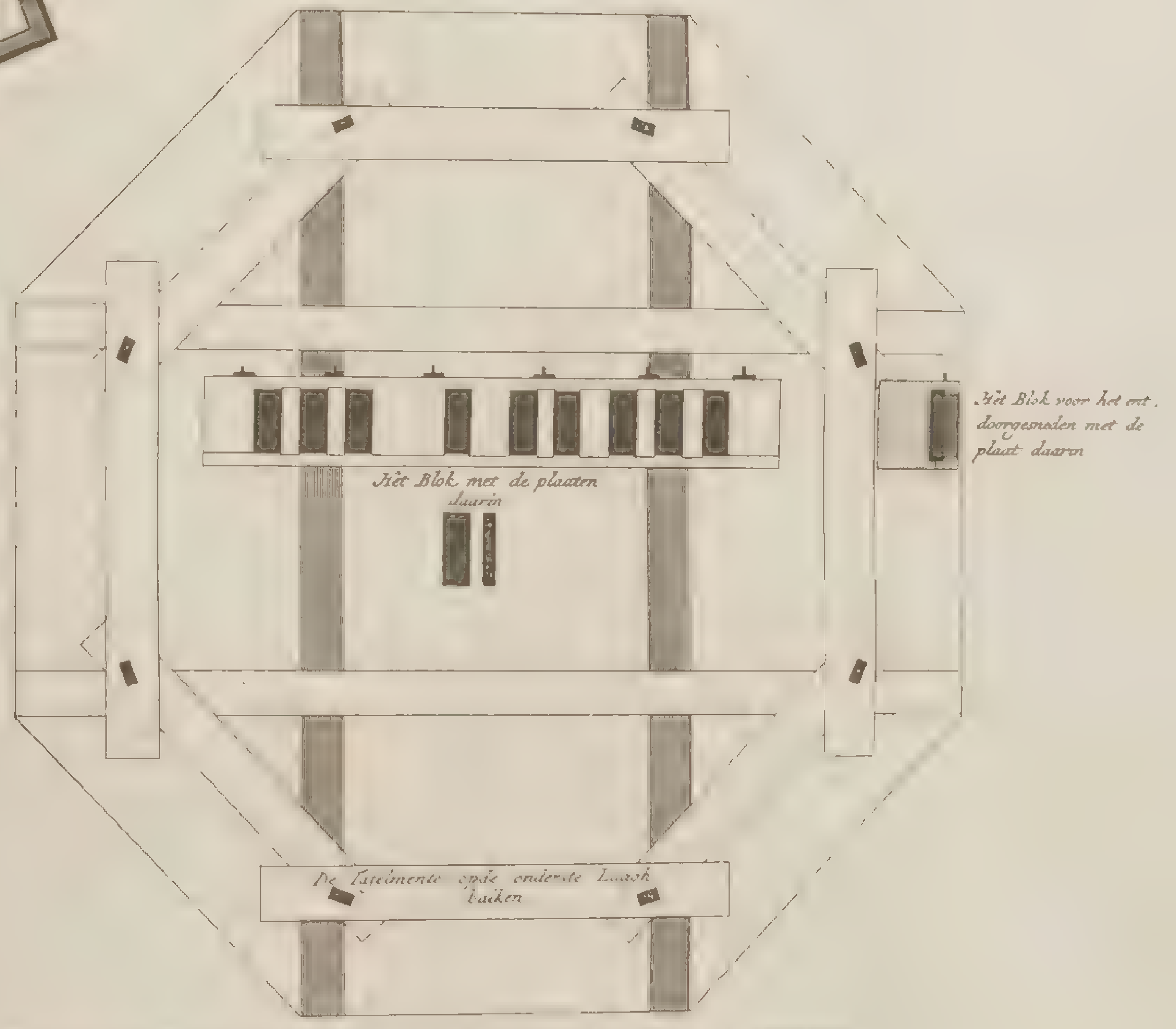
Het Blok met de plaaten daarin
Het Blok voor het ent. doorgesneden met de plaat daarin
De Fatcimente opde onderste Laagh balken

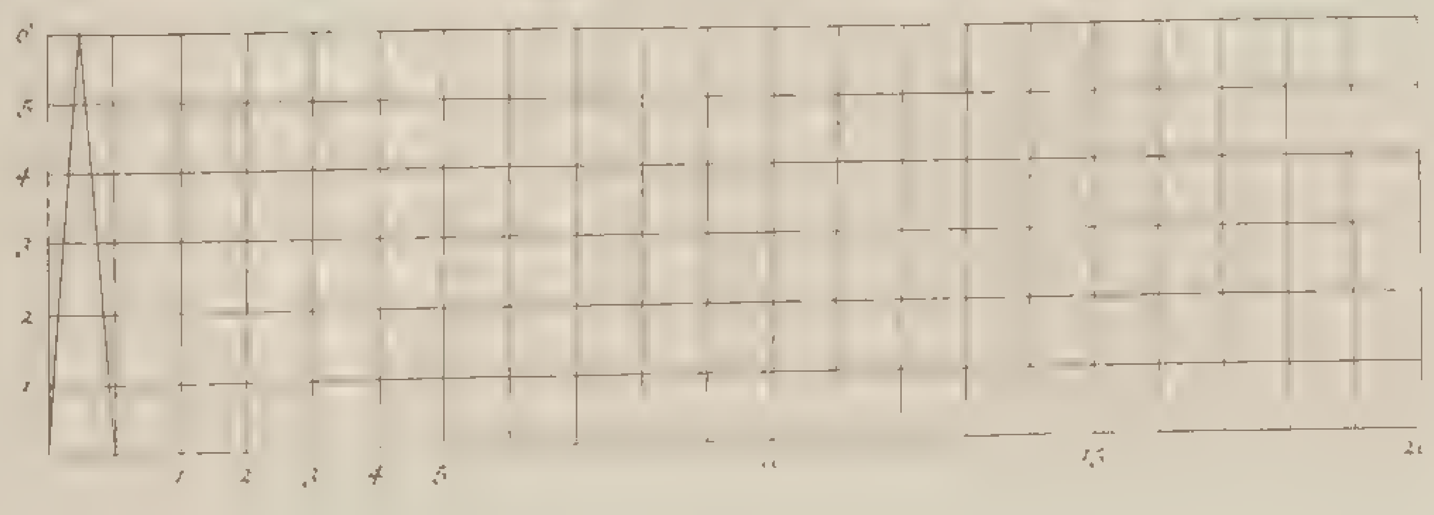
1
2
3
4
5
6
1 2 3 4 5

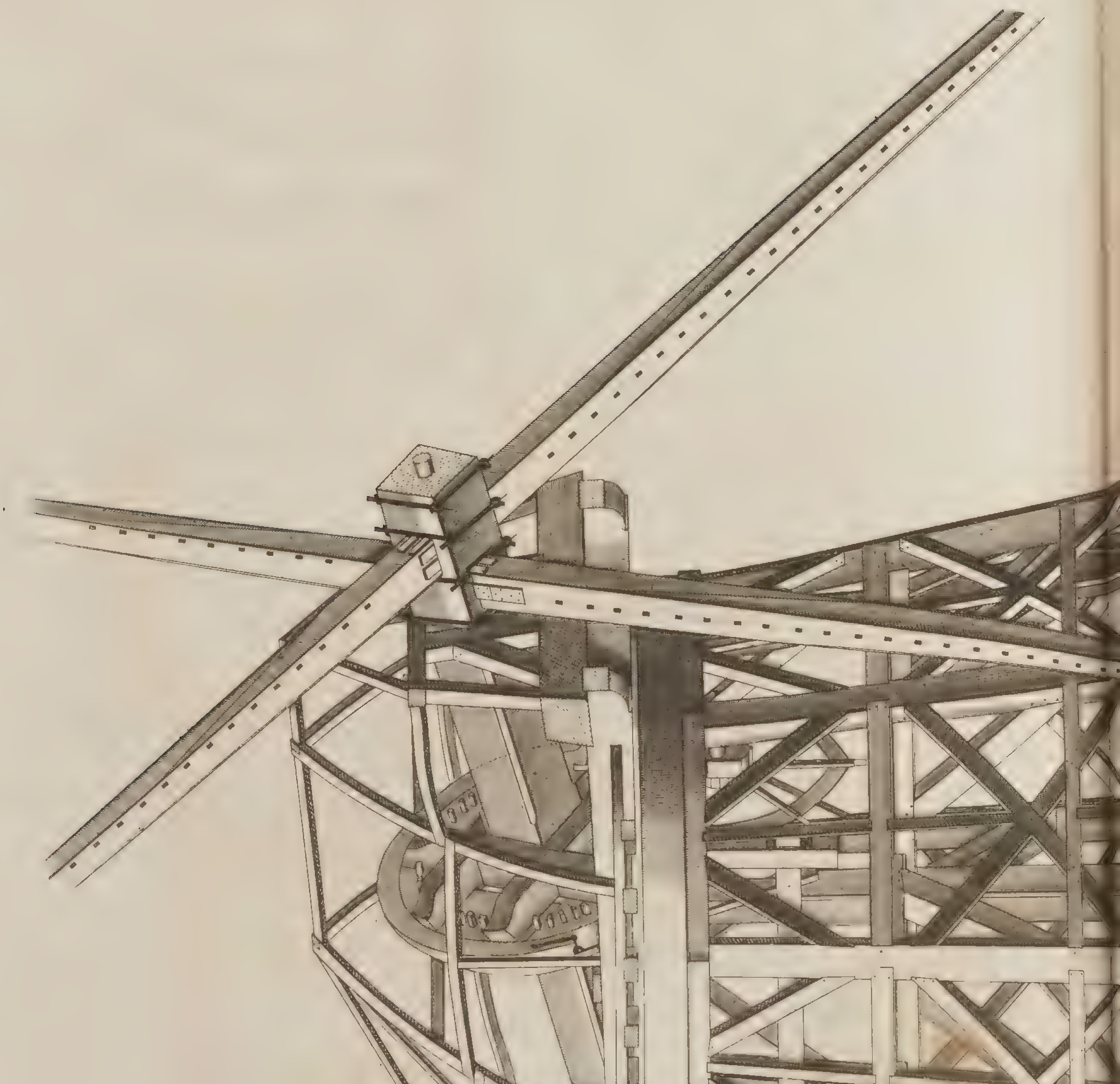

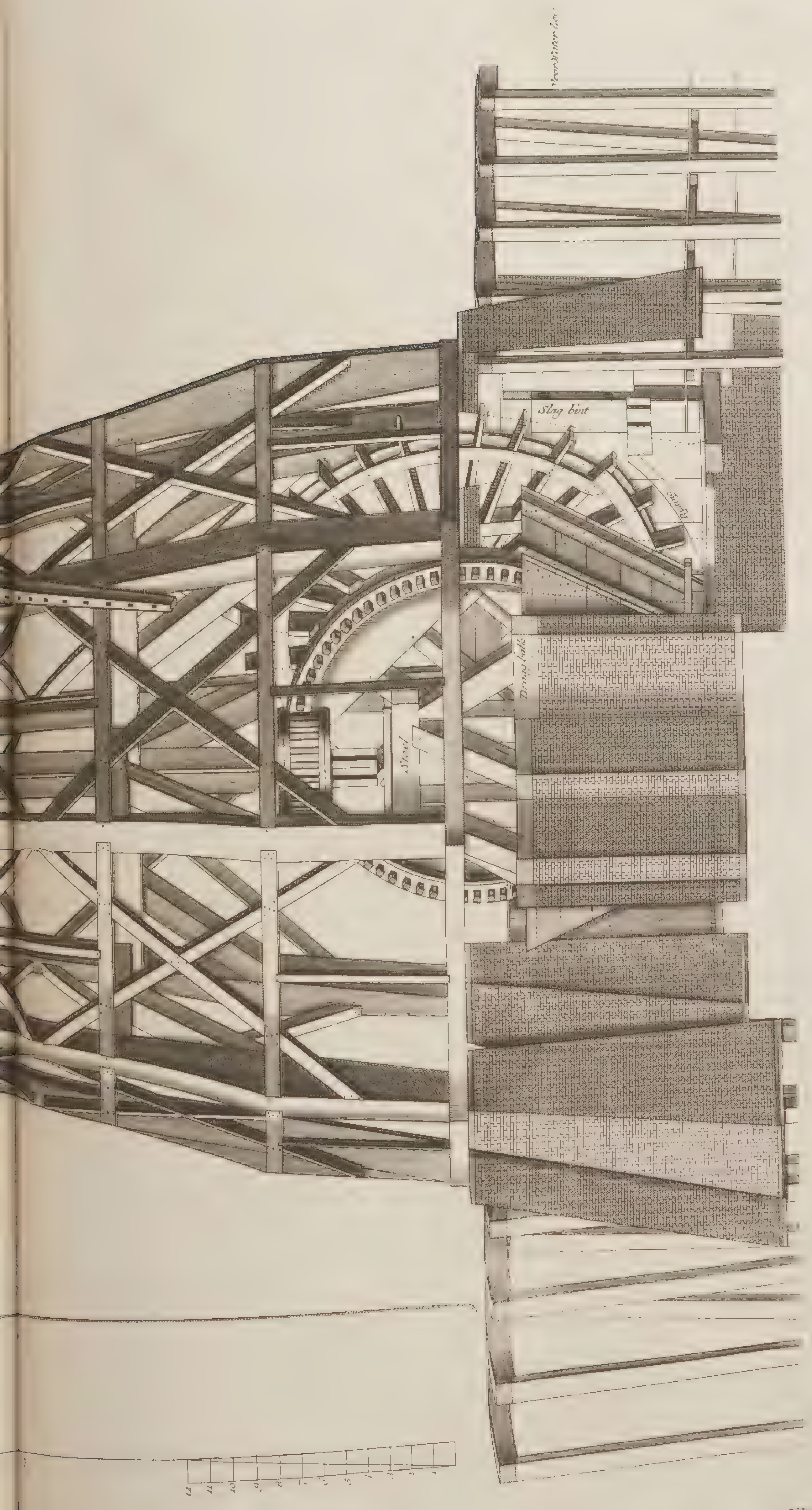

XI

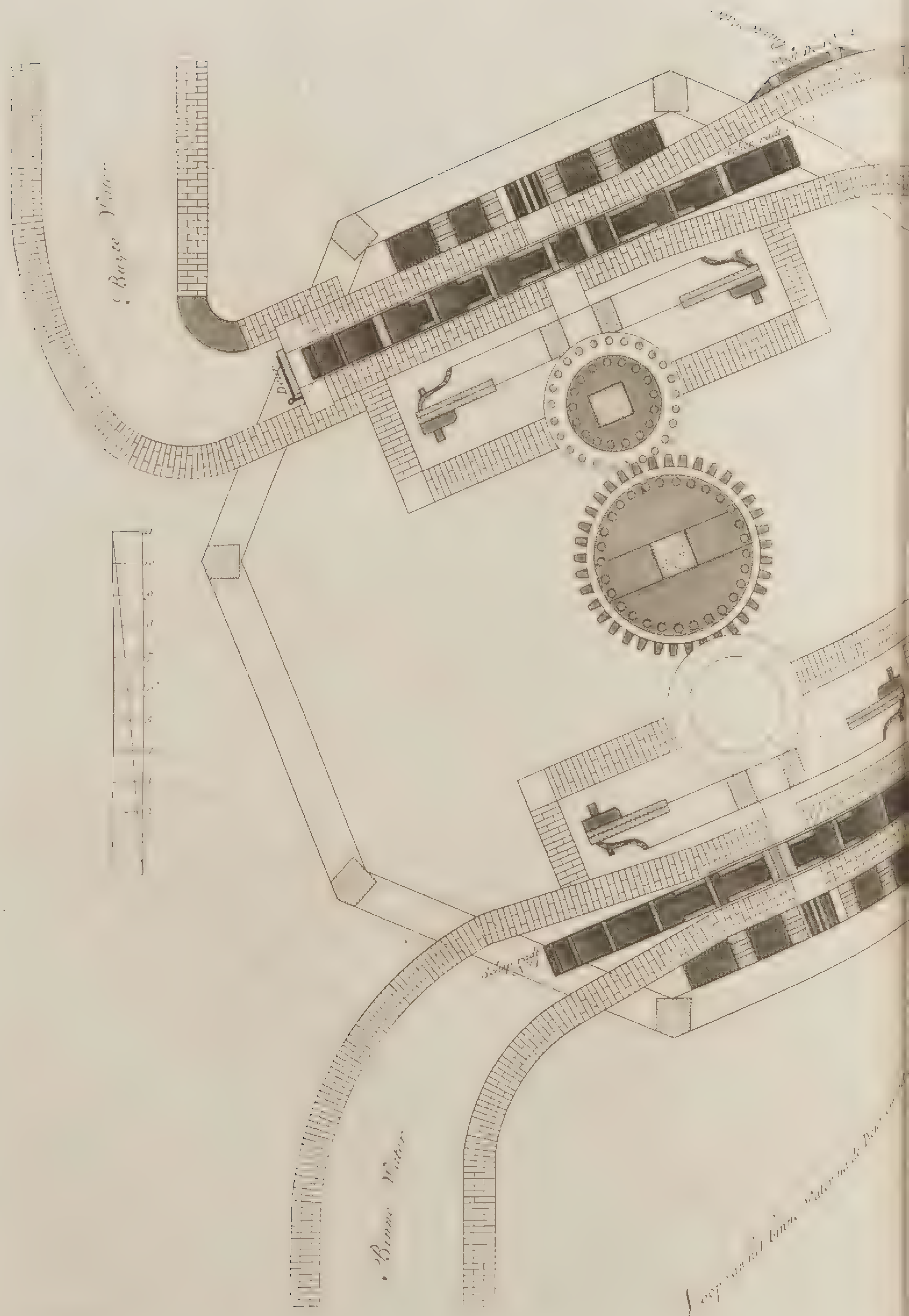

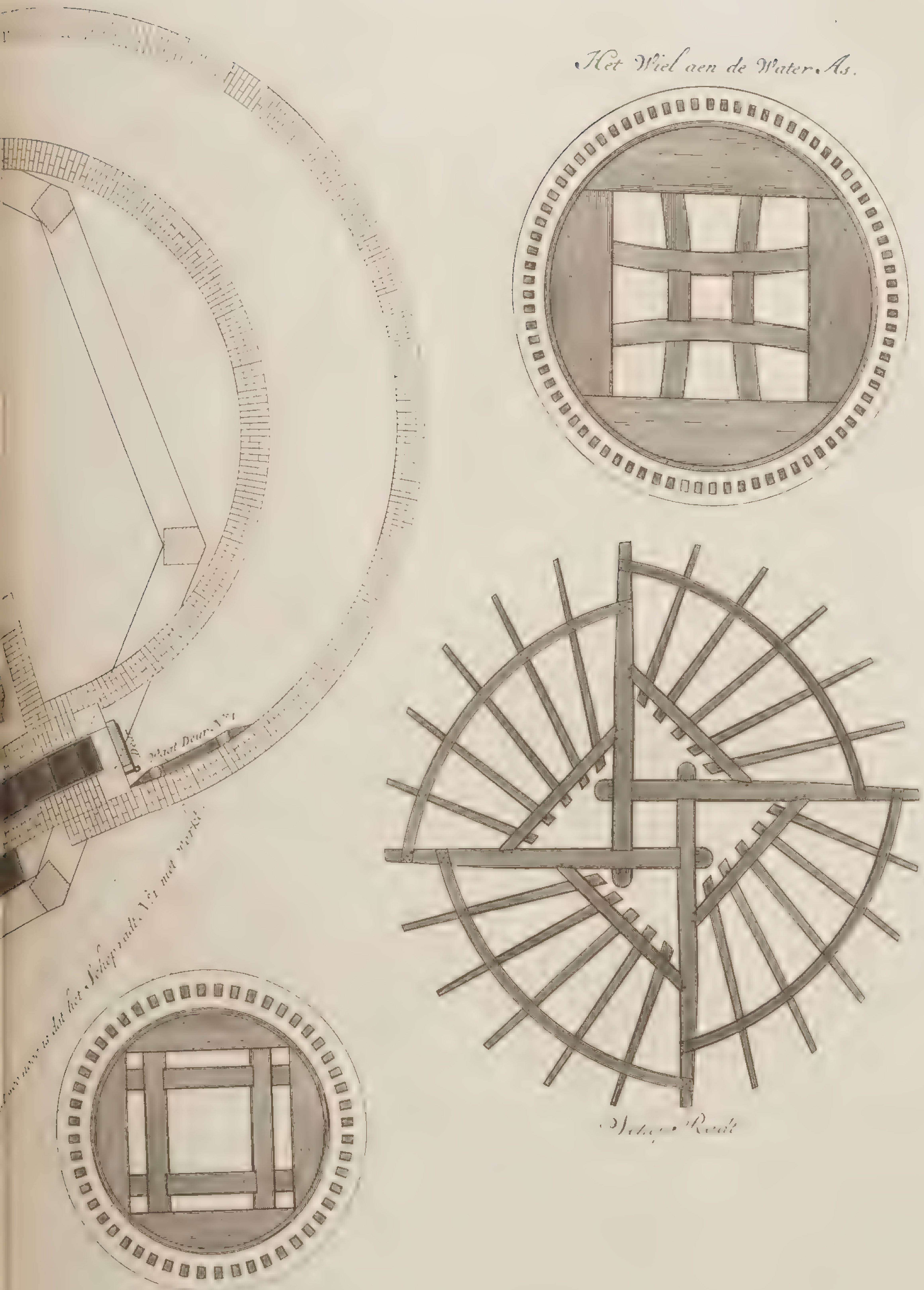

Het Wiel aen de Water As.

Schep Radt

Het Wiel om den As.

XII.

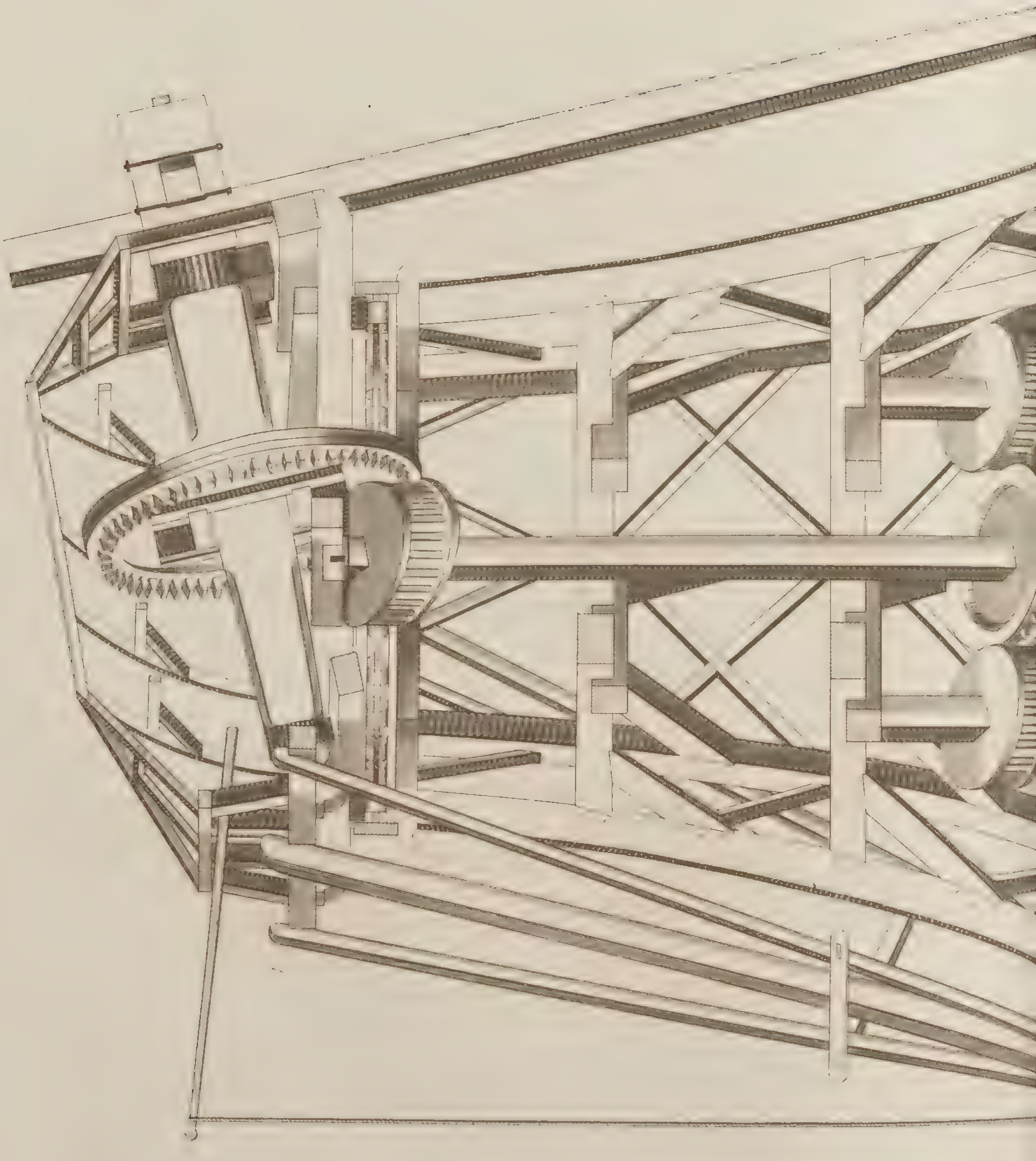

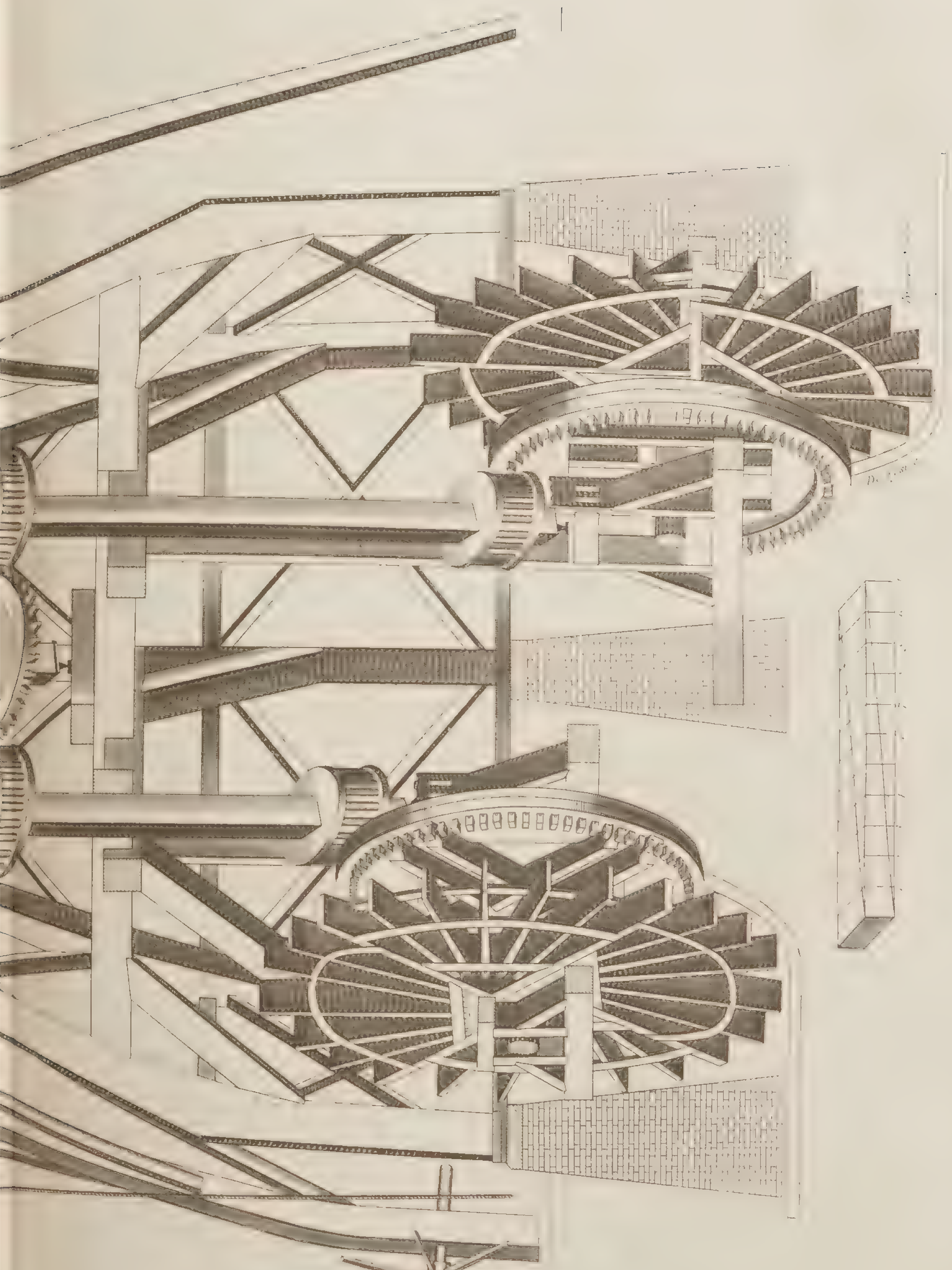

XIII

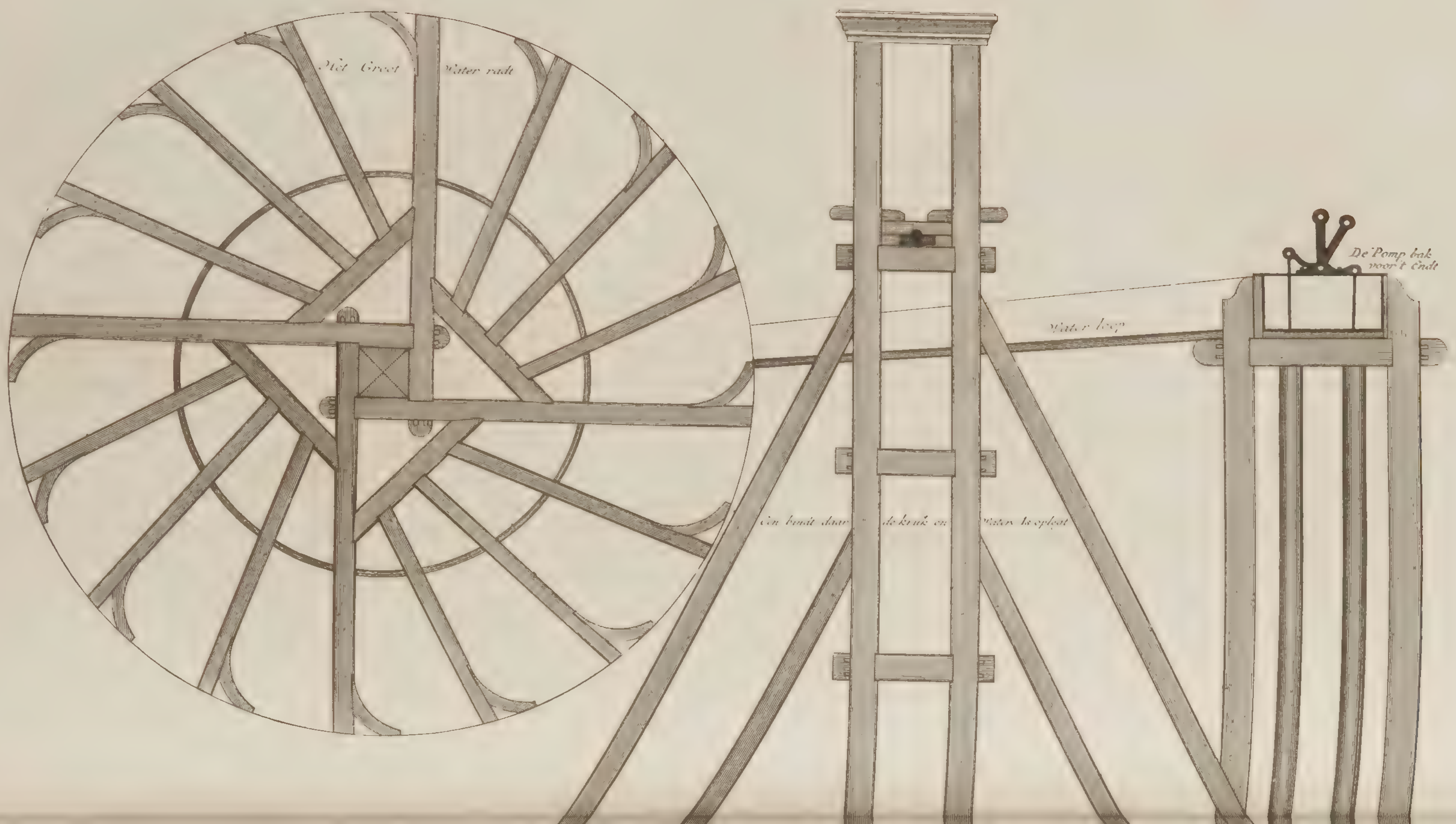
Het Groot Water radt
De Pomp bak voor 't Endt
Water loop
Een buidt daar
de kruk en

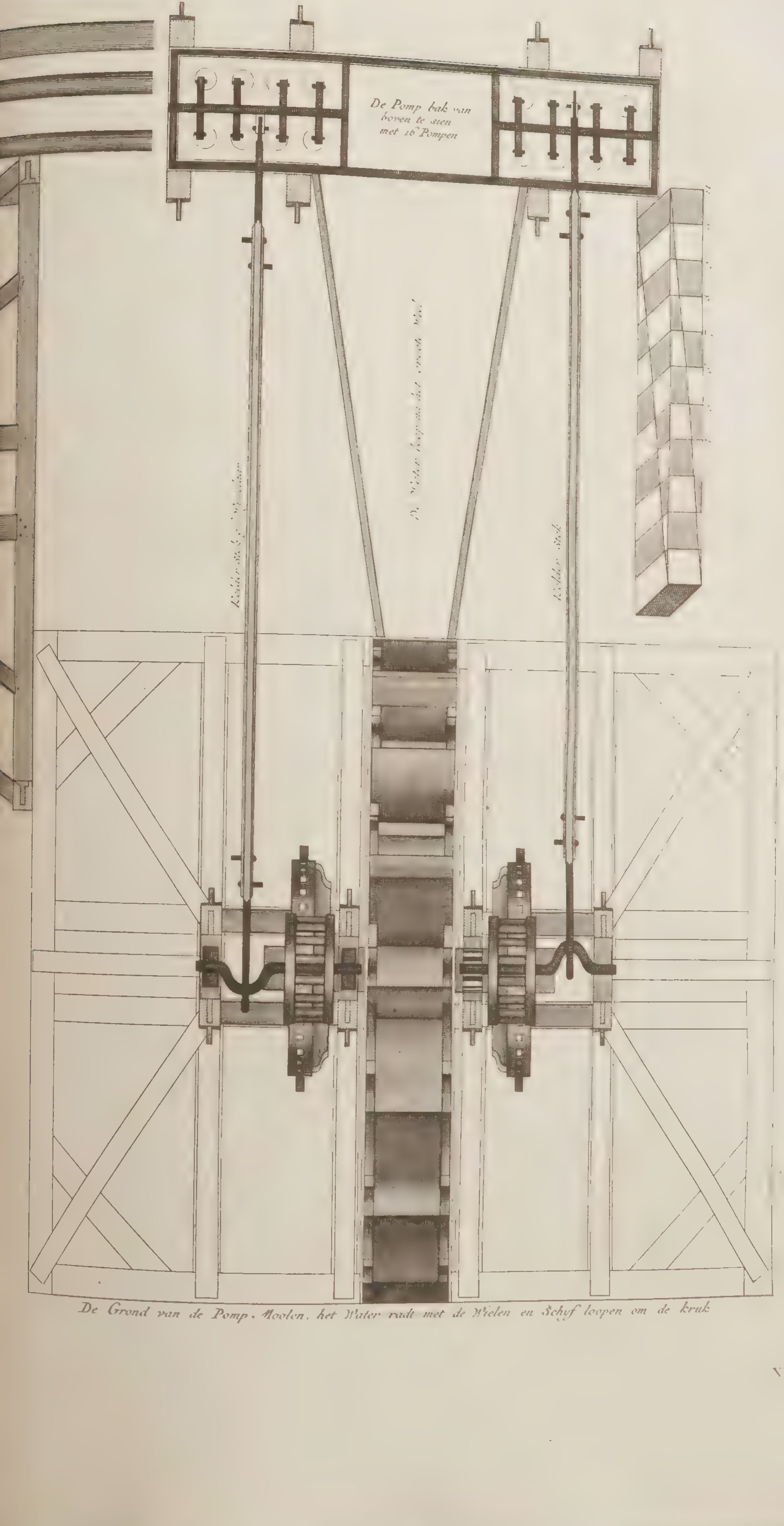

De Grond van de Pomp. Moolen. het Water radt met de Wielen en Schyf loopen om de kruk

Den Opstal van een van selfs gaande Pomp. Moolen in het verschiet.

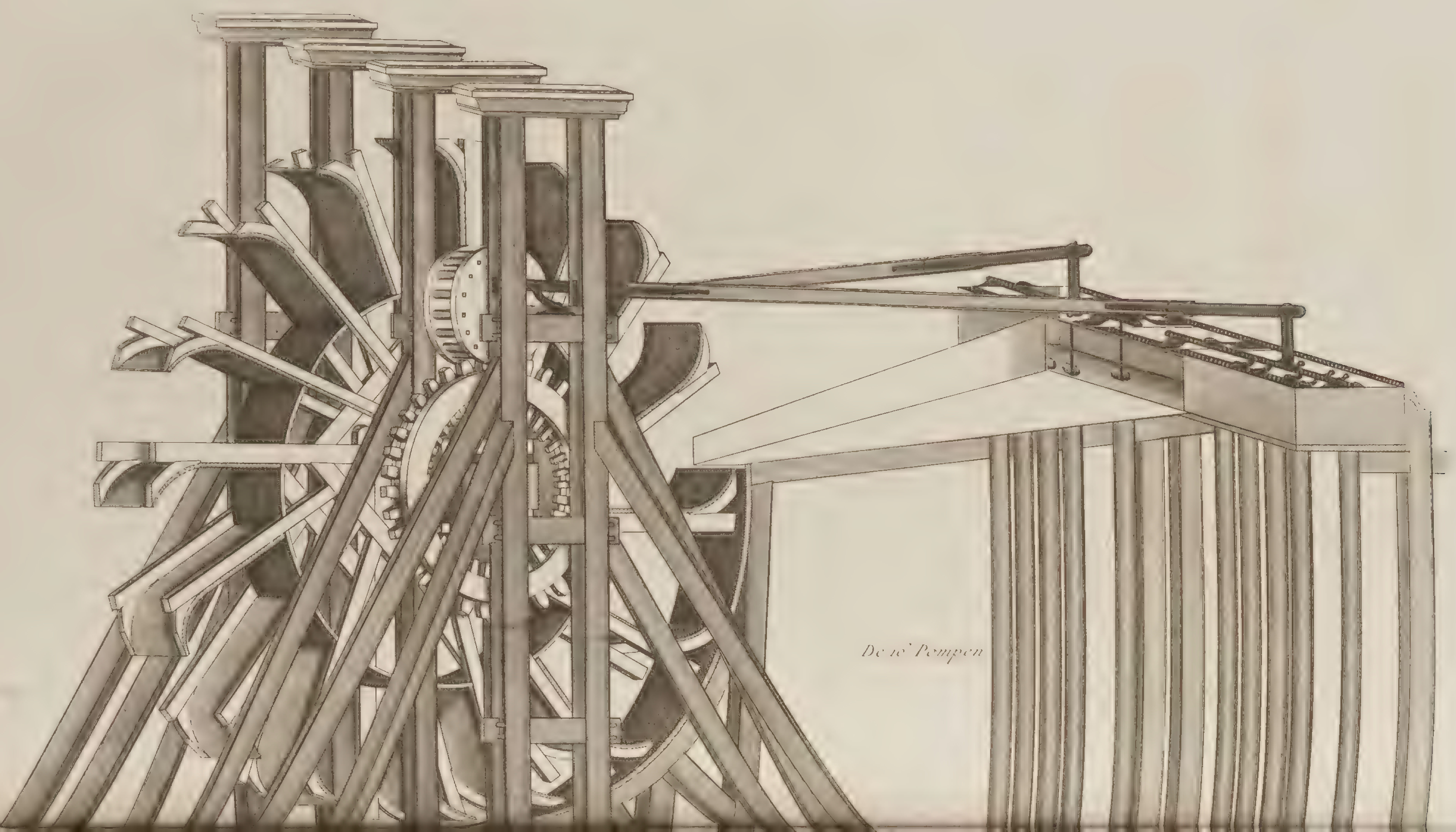

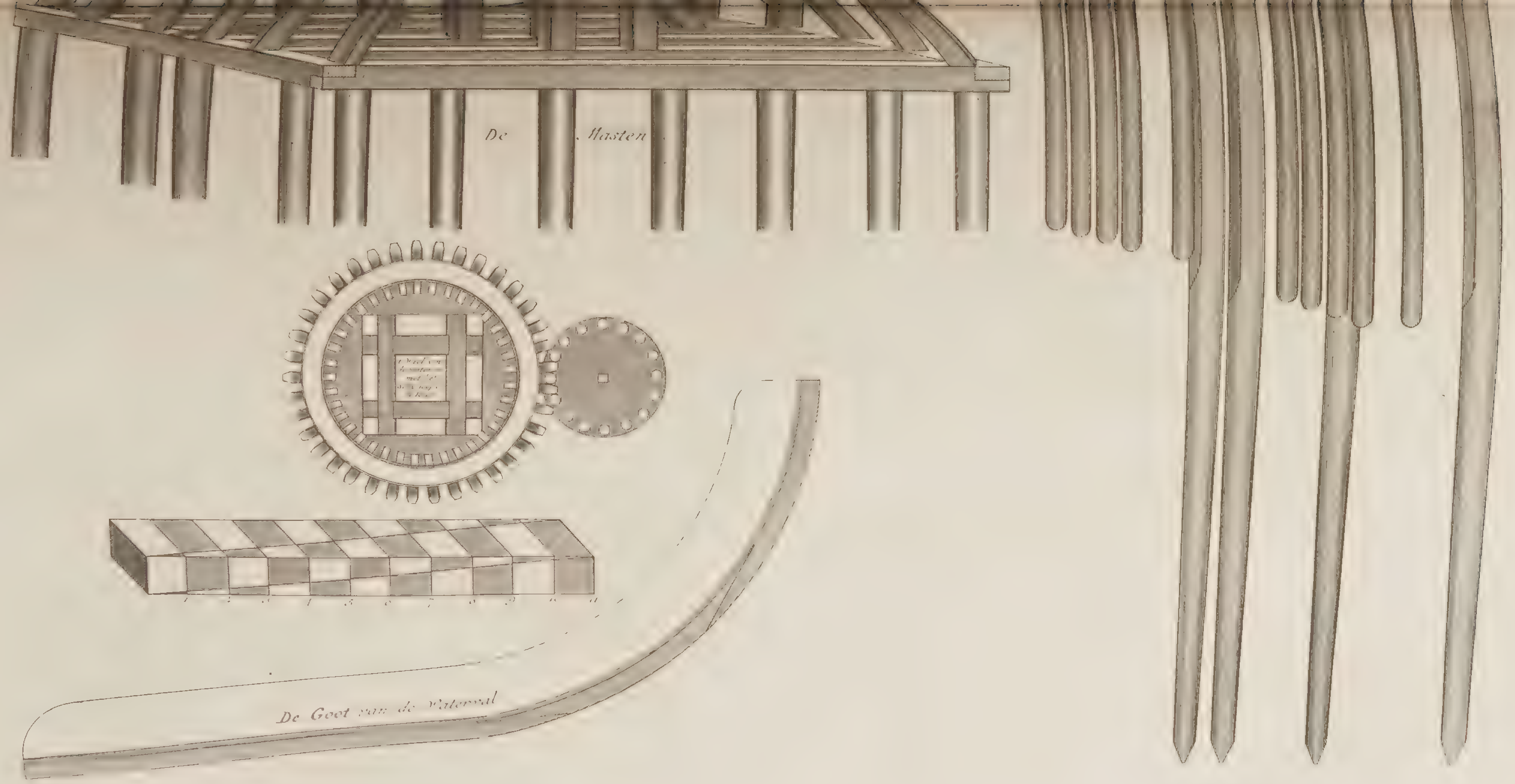
De Masten
De Goot van de Waterval

Opstal in 't verschiet van een Schroev werkers Plaat Molen

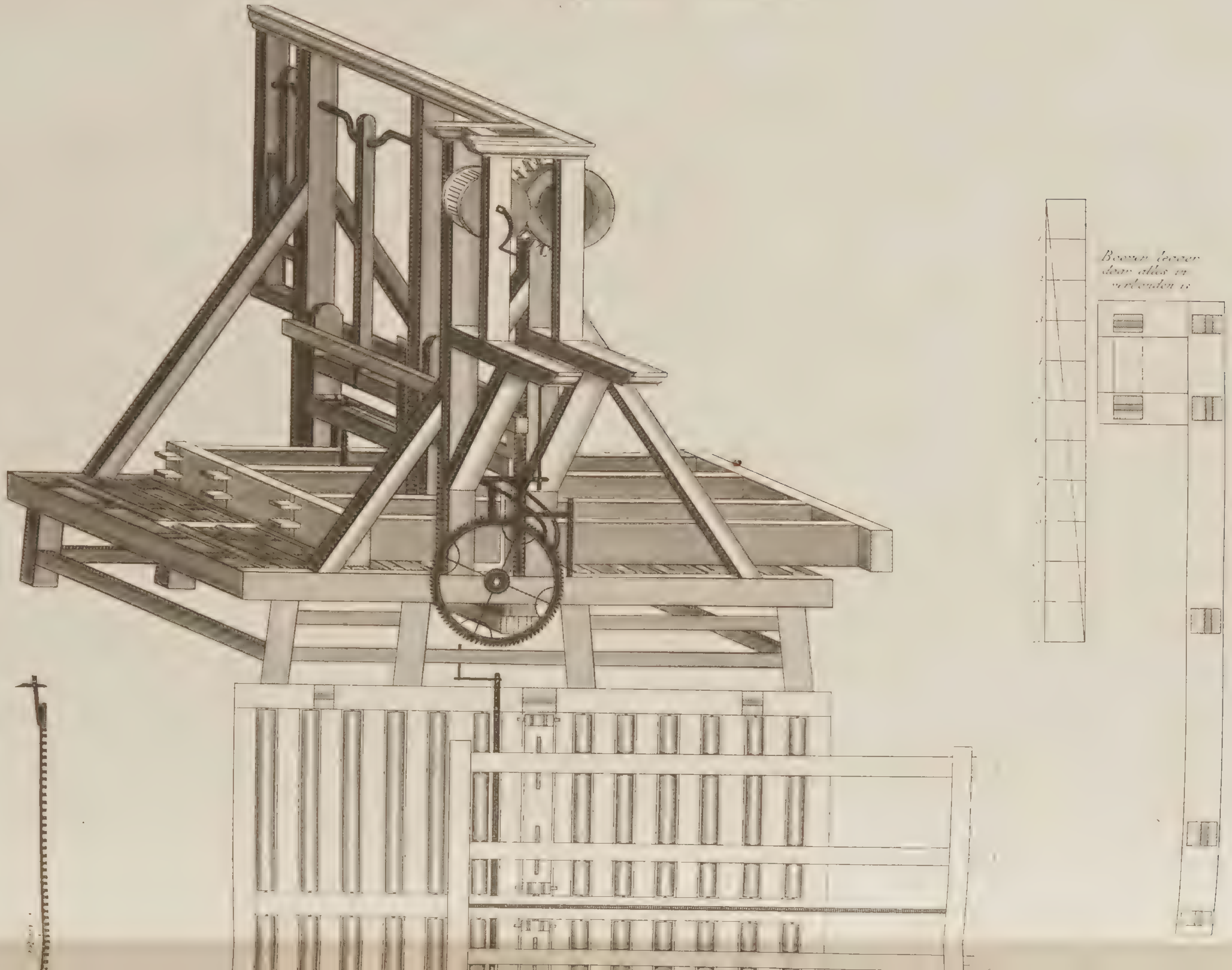

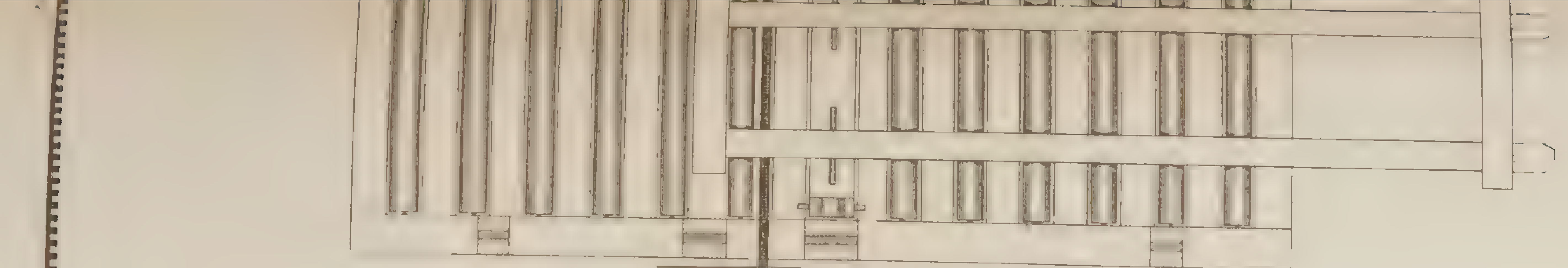

De Slee stelling in de grondt met syn Rollen en de Slee daar booven op leggende

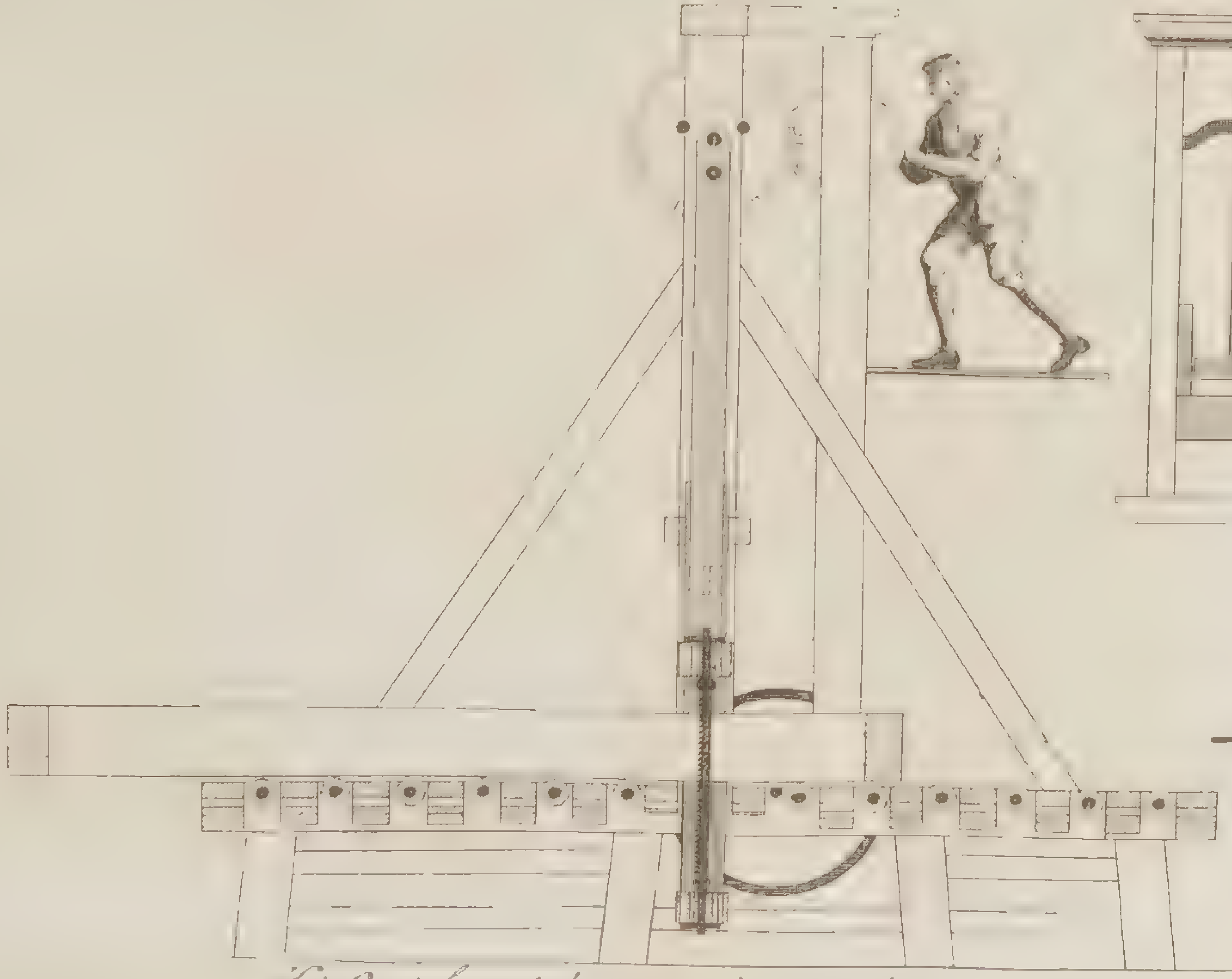

Het Opstal op Syde te sien doorgesneeden.

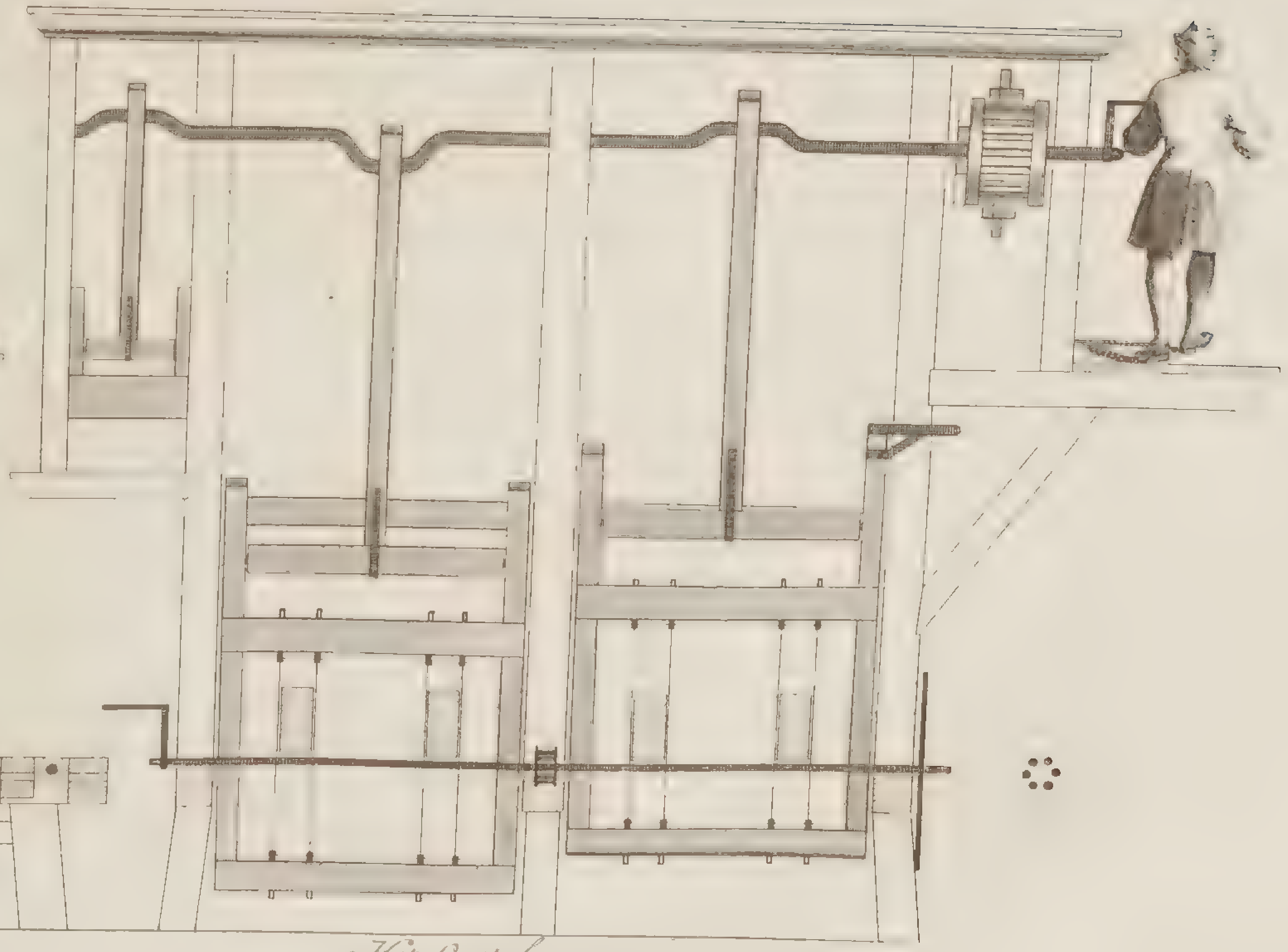

Het Opstal van vooren te sien met de Raamen daar in doorgesneeden.

XVI.

Pl. XVII

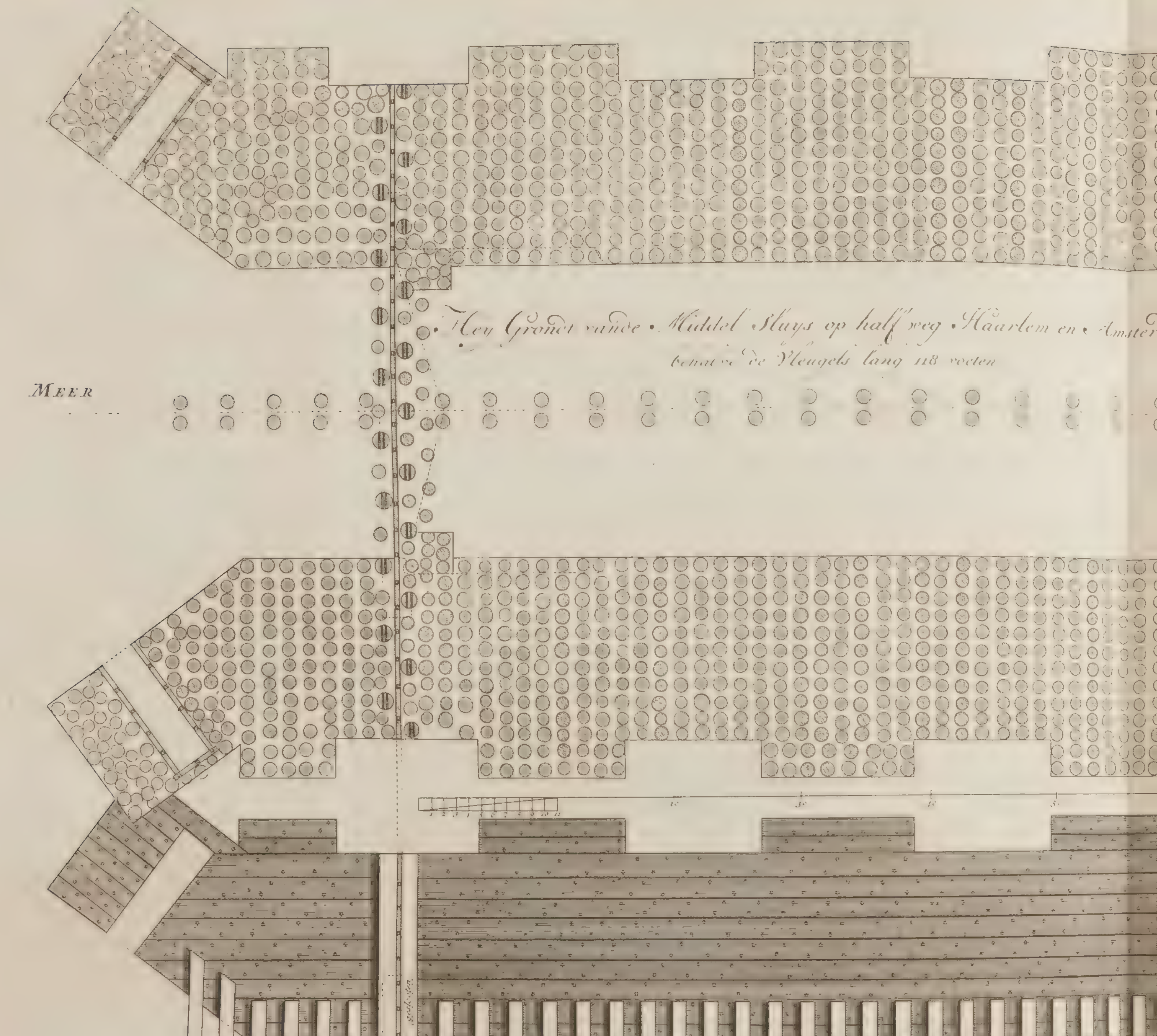
Hey Grondt vande Middel Sluys op half weg Haarlem en Amster
de Vleugels lang 118 voeten
Meer
Steel balken
Onder balken
Fondaments planken

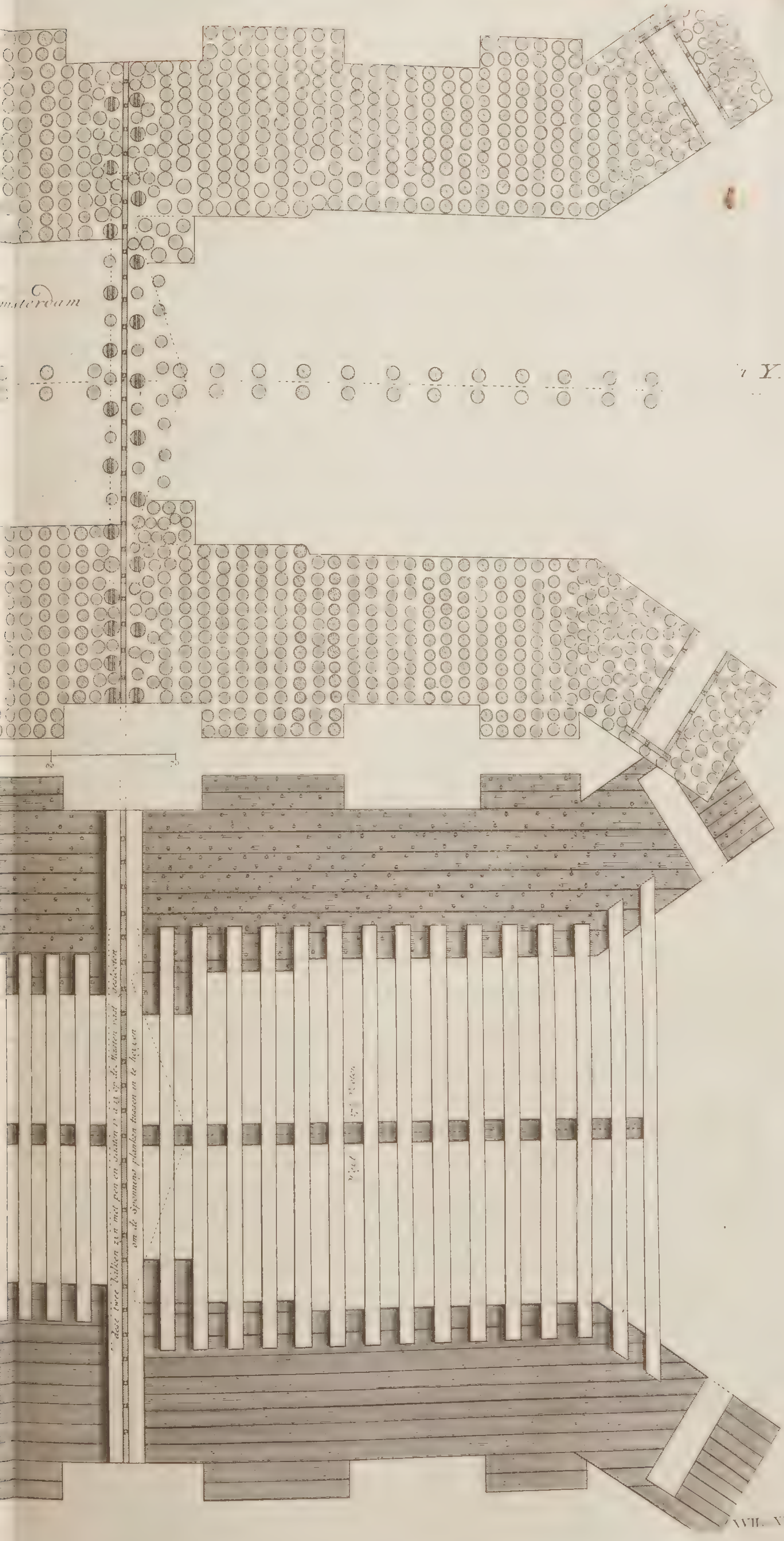

XVII. XVIII

XIX et XX

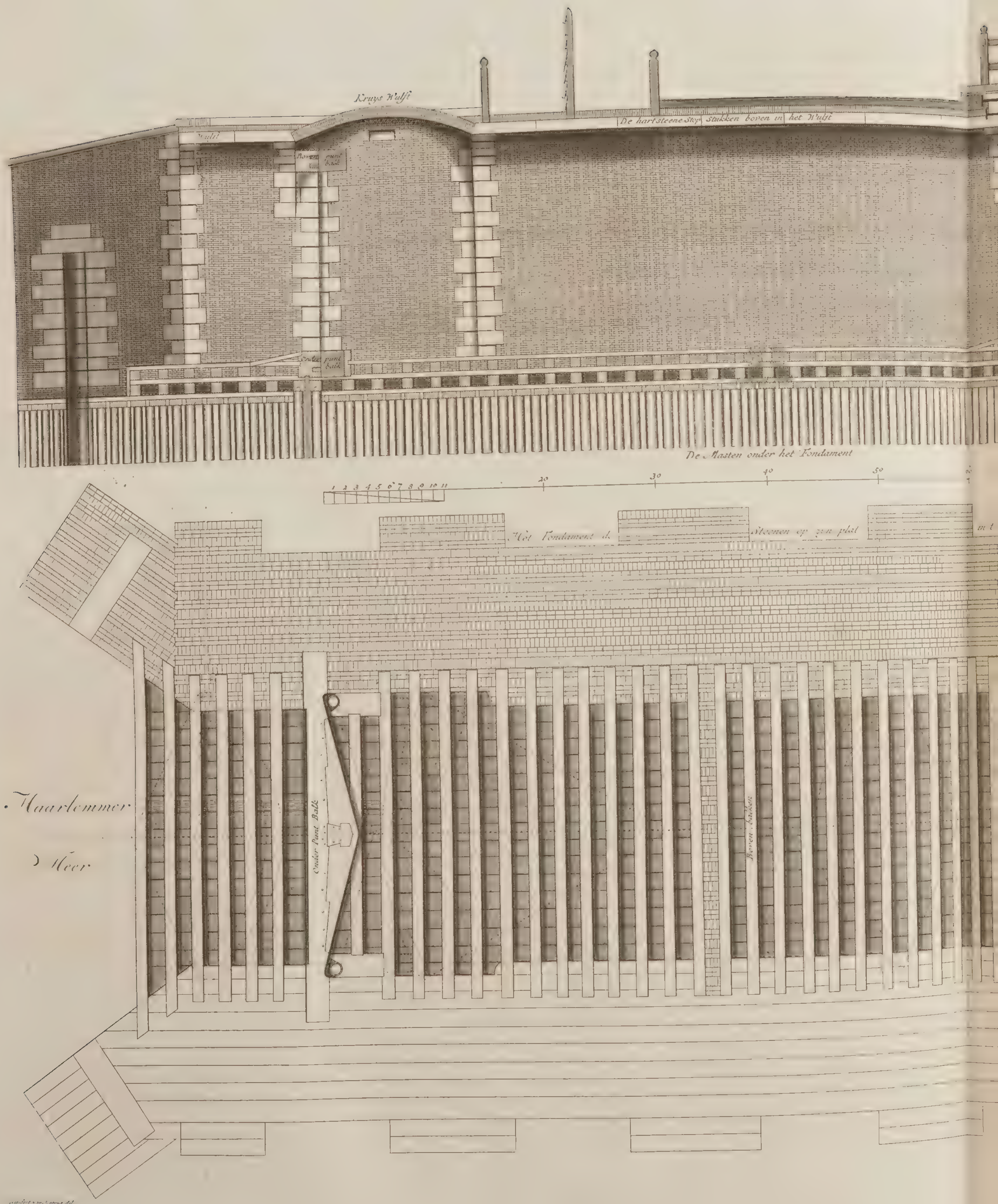
Kruys Wulft
Wulft
De hartsteene Stop Stukken boven in het Wulft
De Masten onder het Fondament
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
20
30
40
50
Het Fondament d.
Steenen op zyn plat
Onder Punt Balk
Boven balken
Haarlemmer
Meer

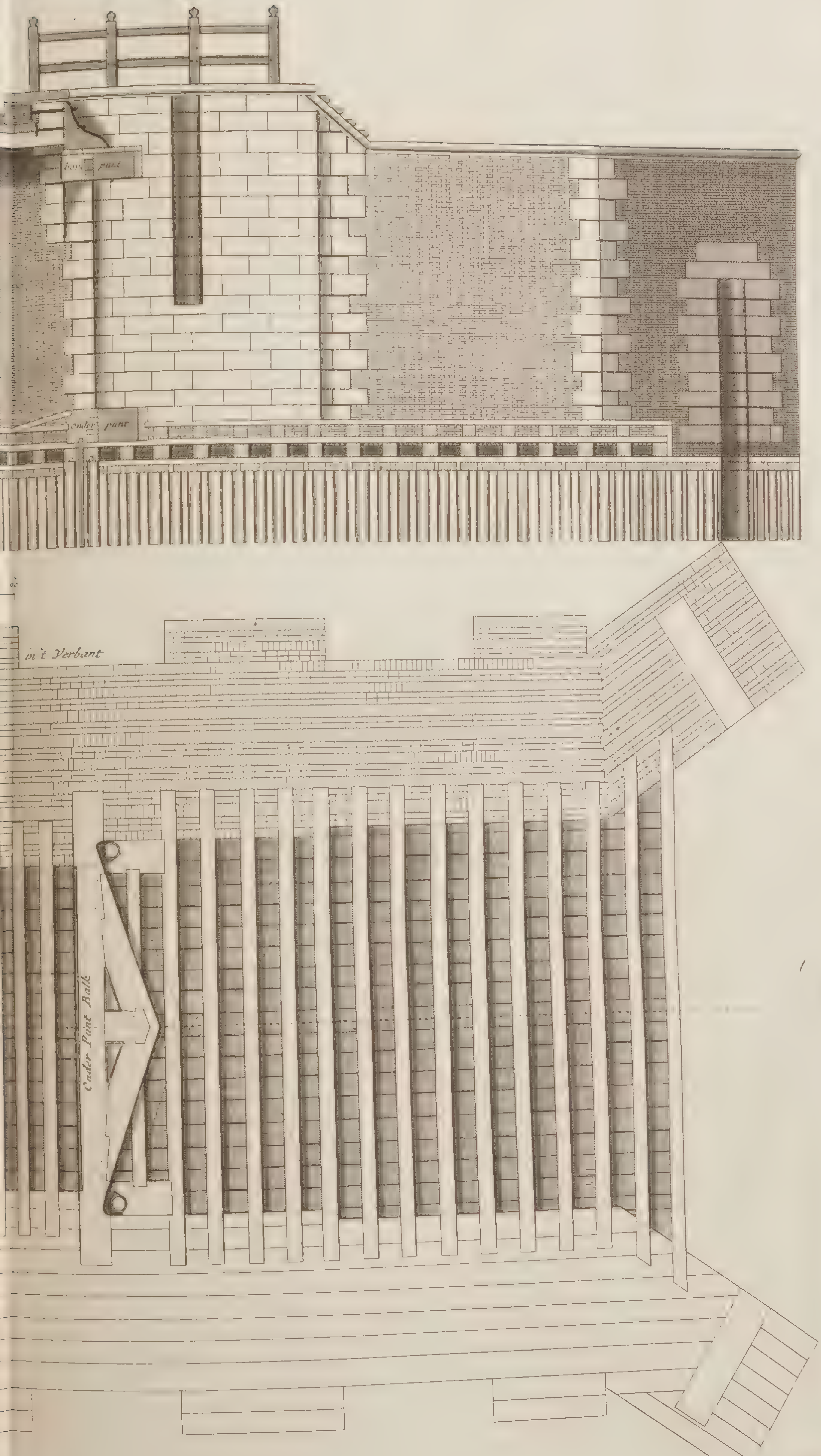

XIX a XX

XII

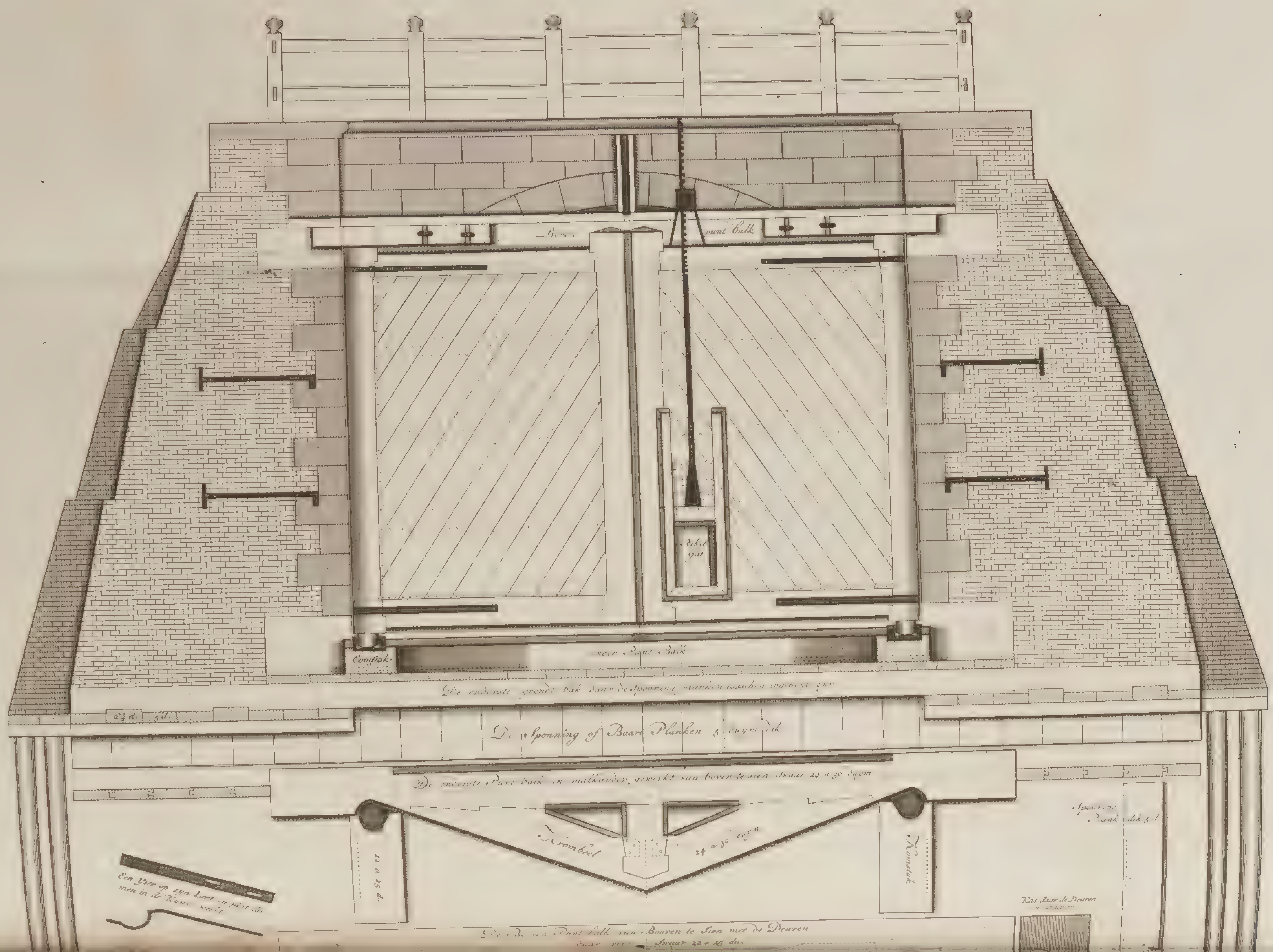
punt balk
Dekel gat
Constak
onder Punt Balk
De Spanning of Baard Planken 5 duym dik
6½ d. 5 d.
De onderste Punt balk in malkander, gewerkt van boven te sien Swaar 24 a 30 duym
Krimbeel
24 a 30 duym
Komstuk
12 a 25 d.
Een Yser op zyn kant en met de men in de Kuinis werk
Kas daar de Deuren
Swaar 22 a 25 du.

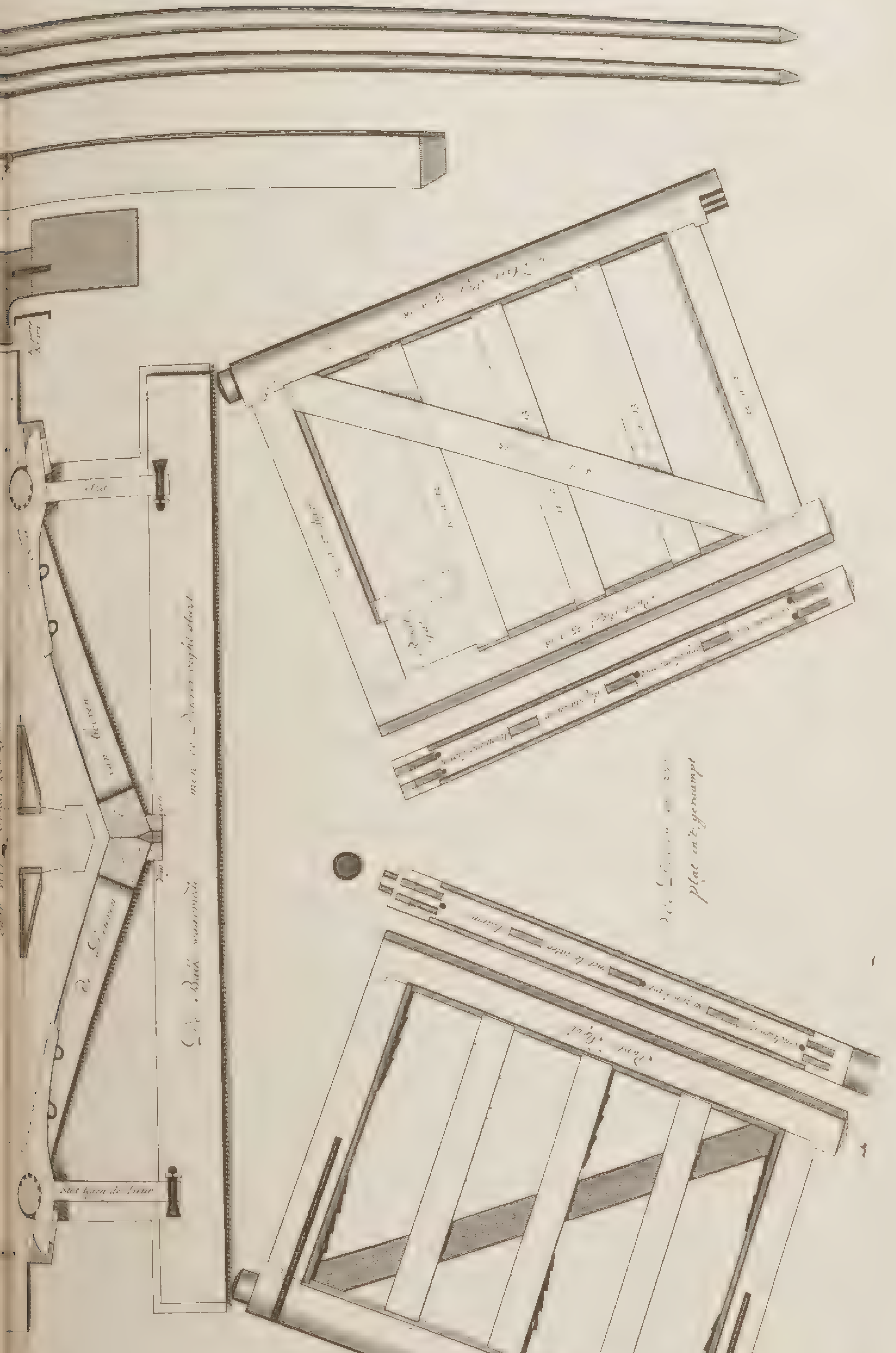

III. *en* XXIV.

Boven Punt Balk
De Roe bryo van de onderpunt balk
Boven Grondt Balk 11 a 12 d
Onder Grondt Balk 12 a 13 duym
Fondements werk
Een mal tot de
Kortsteen
Kromstak op zyn kant en plat

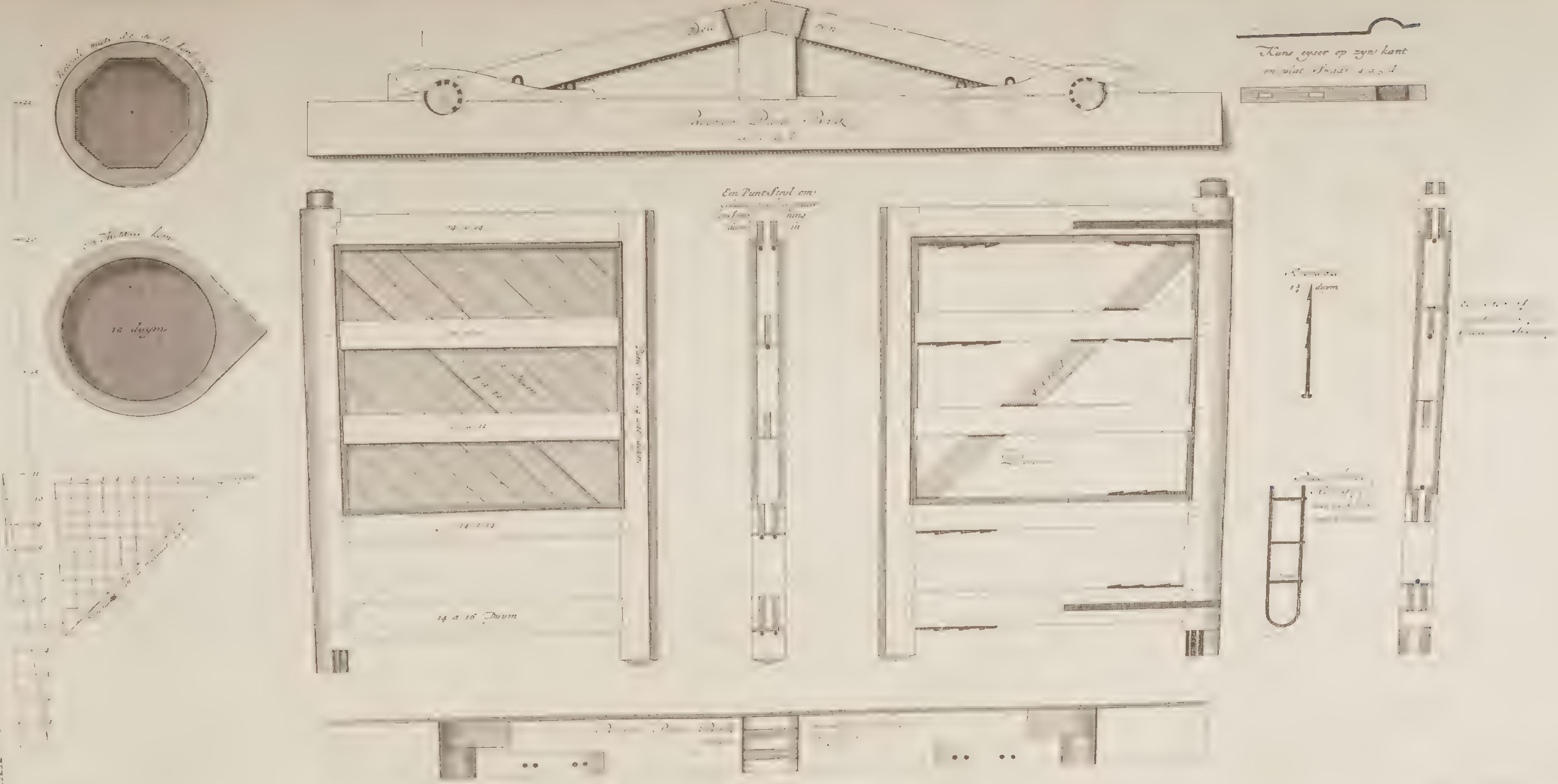

XXIII. en XXIV.

L. van Vitrus del.

Opstal van een Water Ketting Moolen in het verschiet.

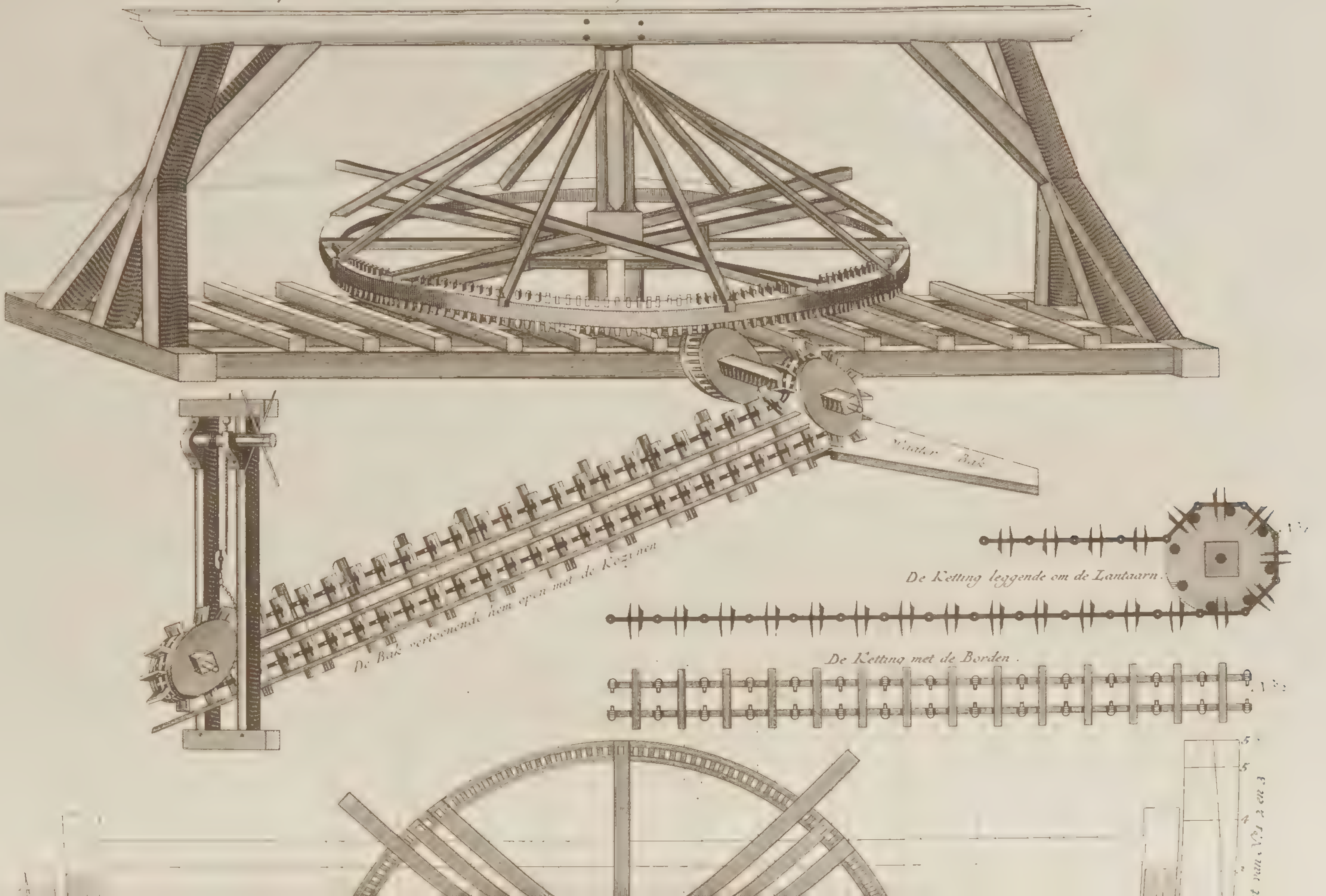

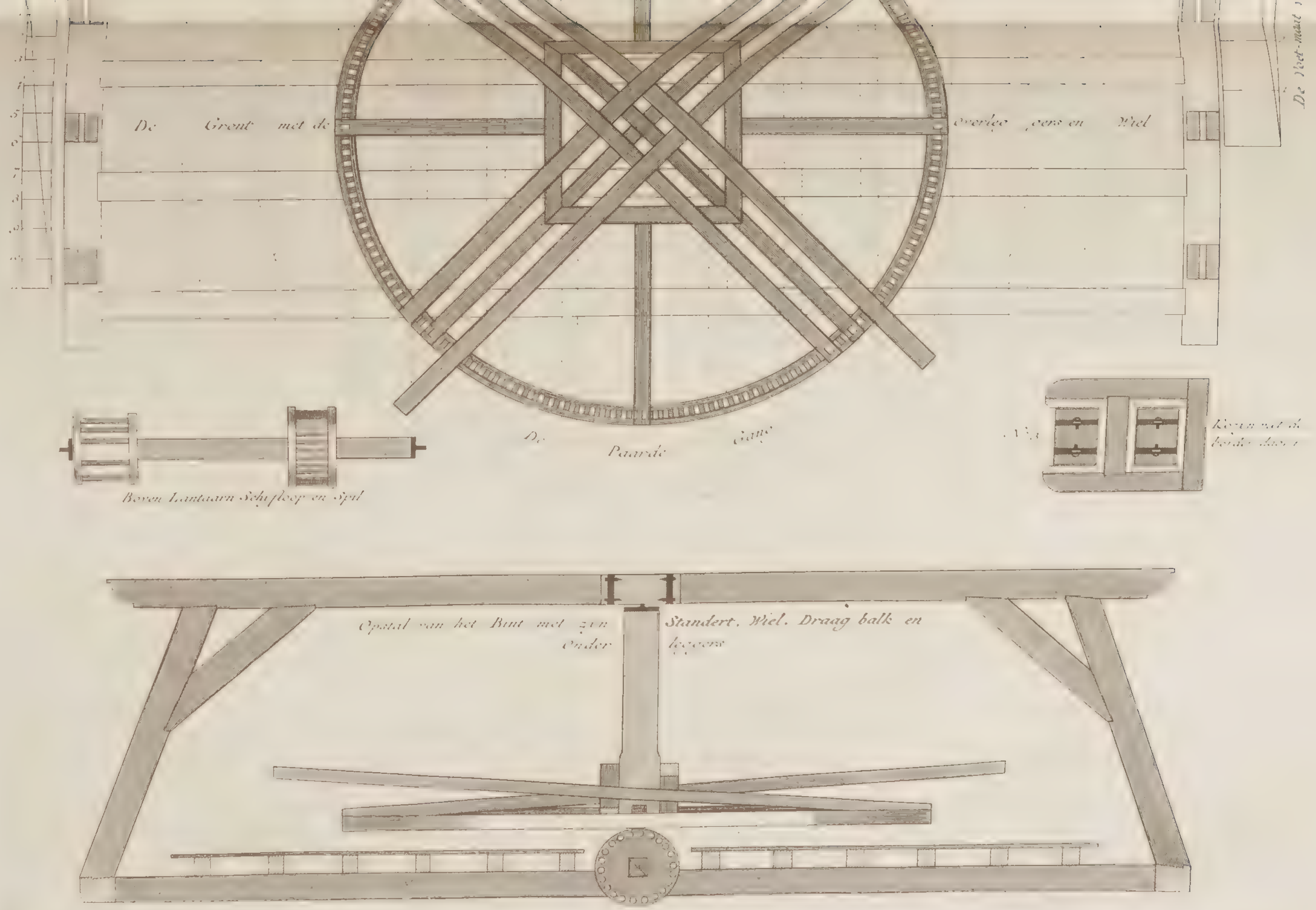
De Grent met de overleg gers en Wiel
De Paarde Gang
Boven Lantaarn Schijfloop en Spil
Opstal van het Bint met zyn Standert. Wiel. Draag balk en Onder leggers

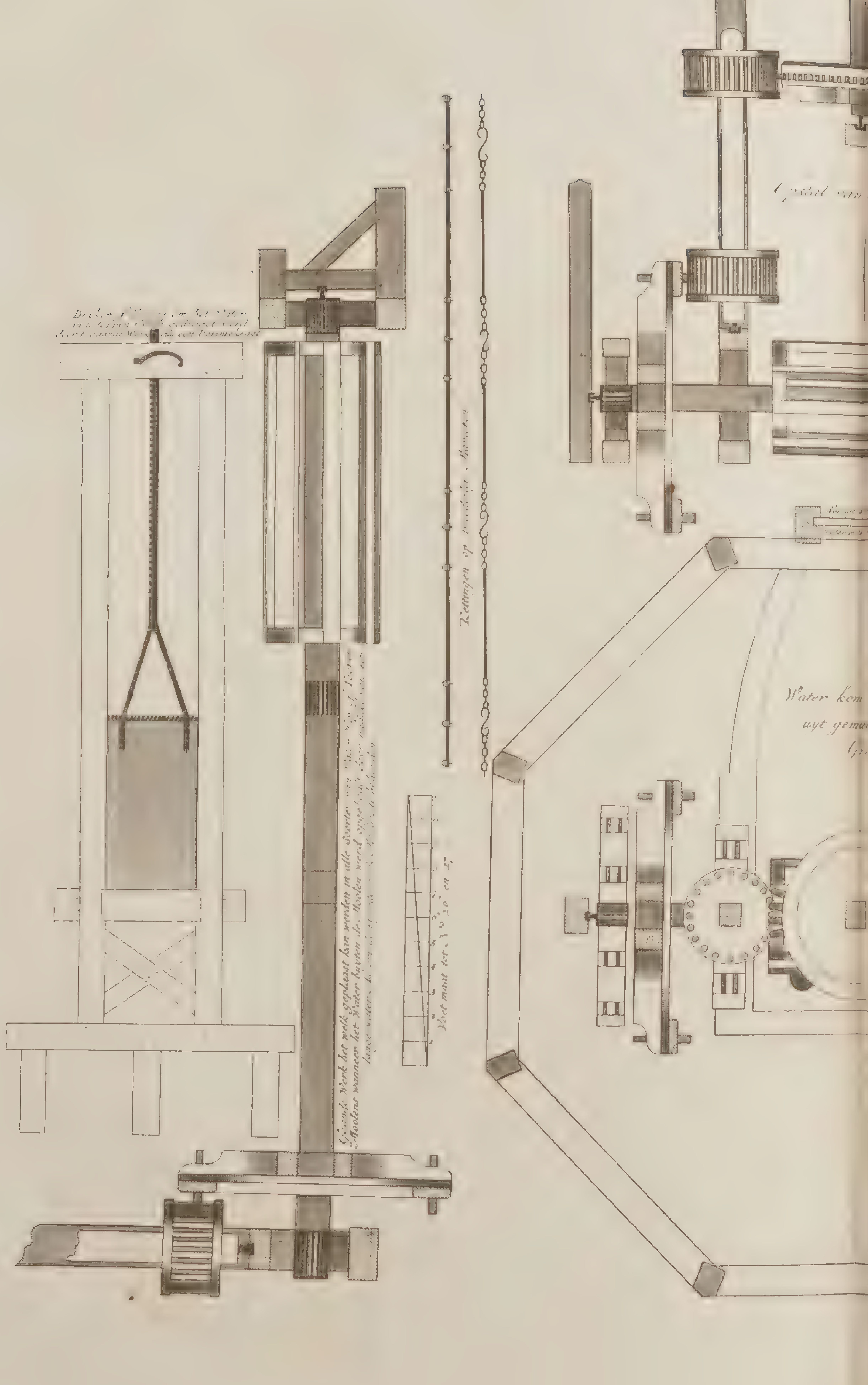

Cornelis van Vuuren del

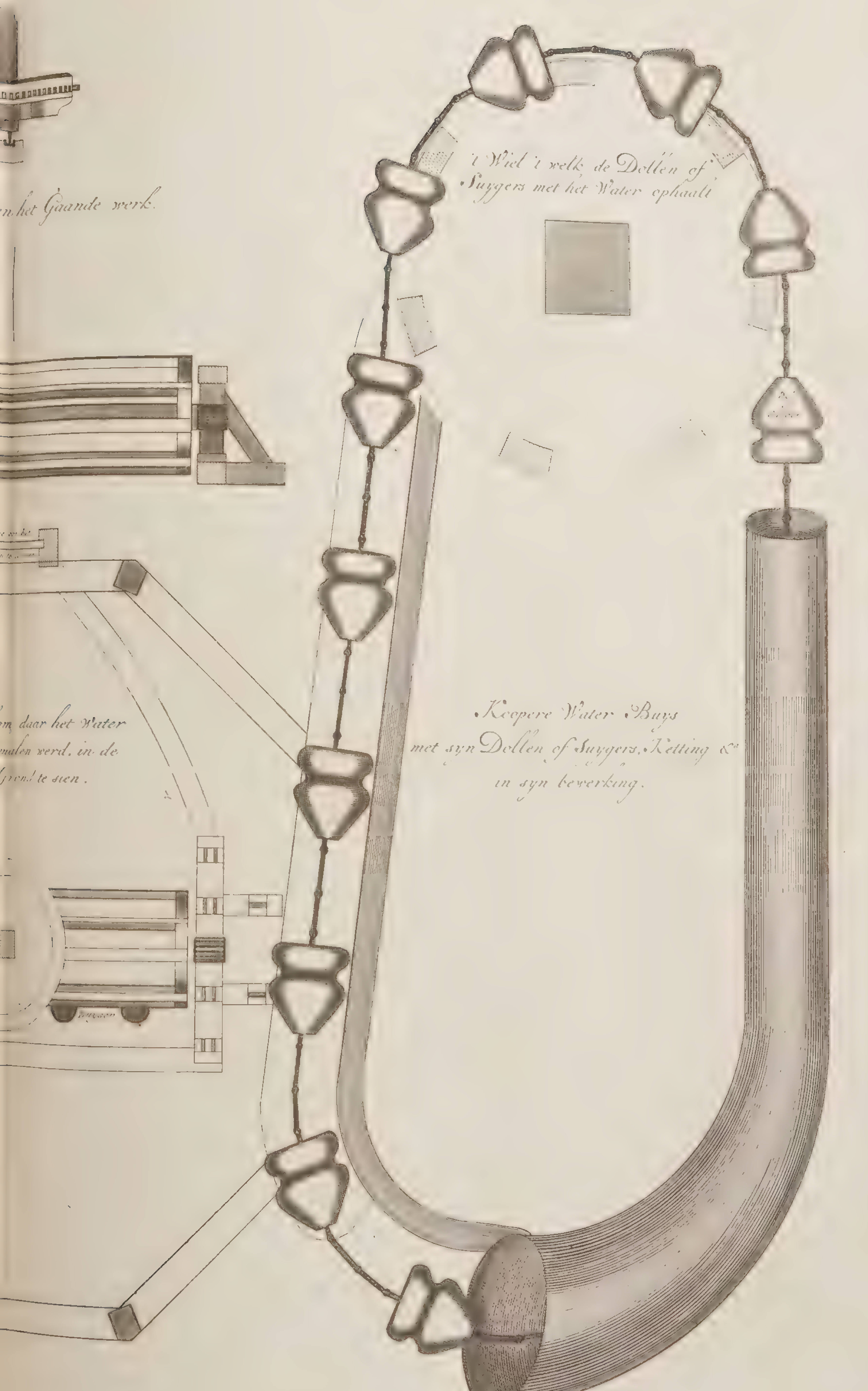
n het Gaande werk.
't Wiel 't welk de Dollen of Suygers met het Water ophaalt
m daar het Water
malen werd, in de
grond te sien.
Koopere Water Buys
met syn Dollen of Suygers, Ketting &c.
in syn bewerking.

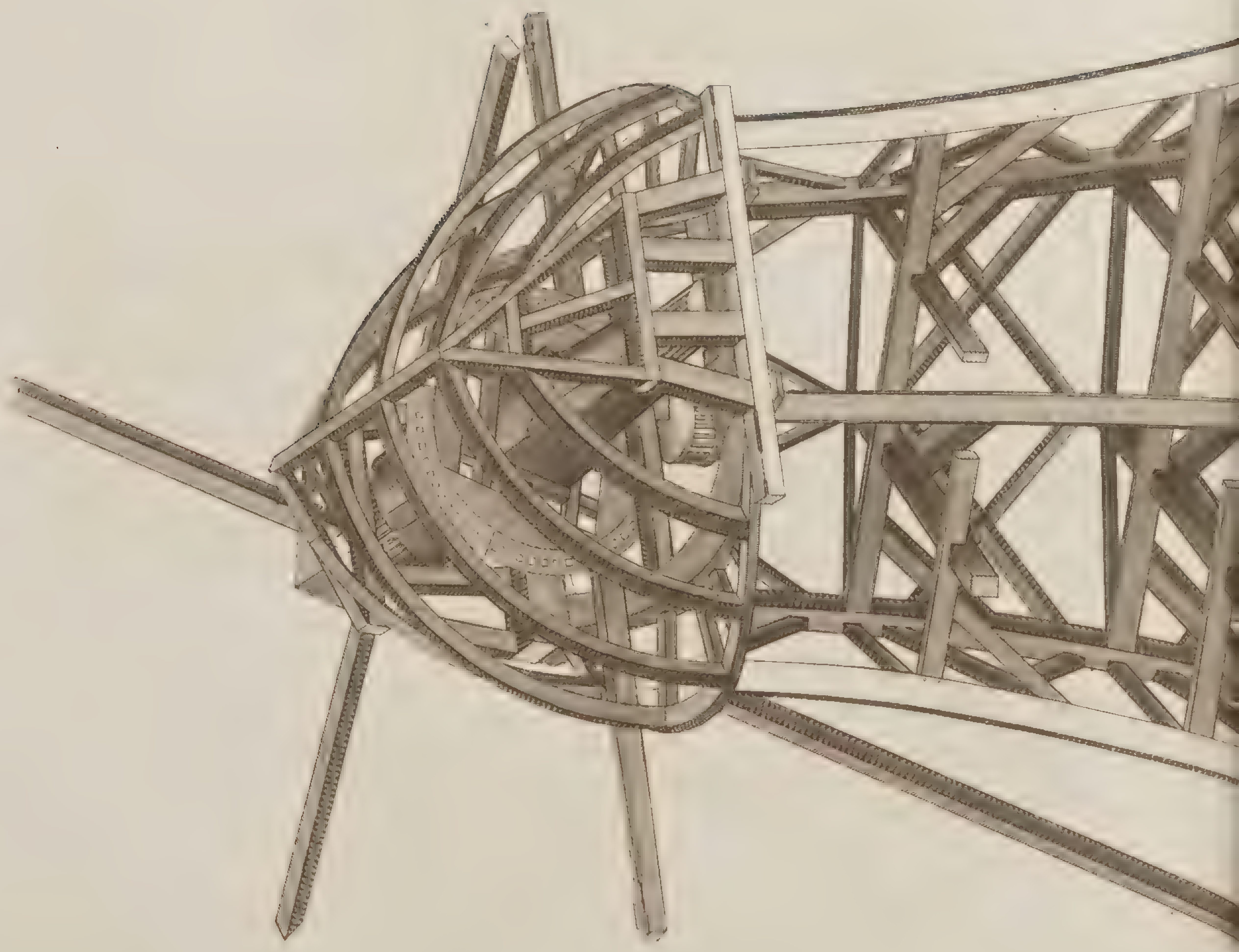

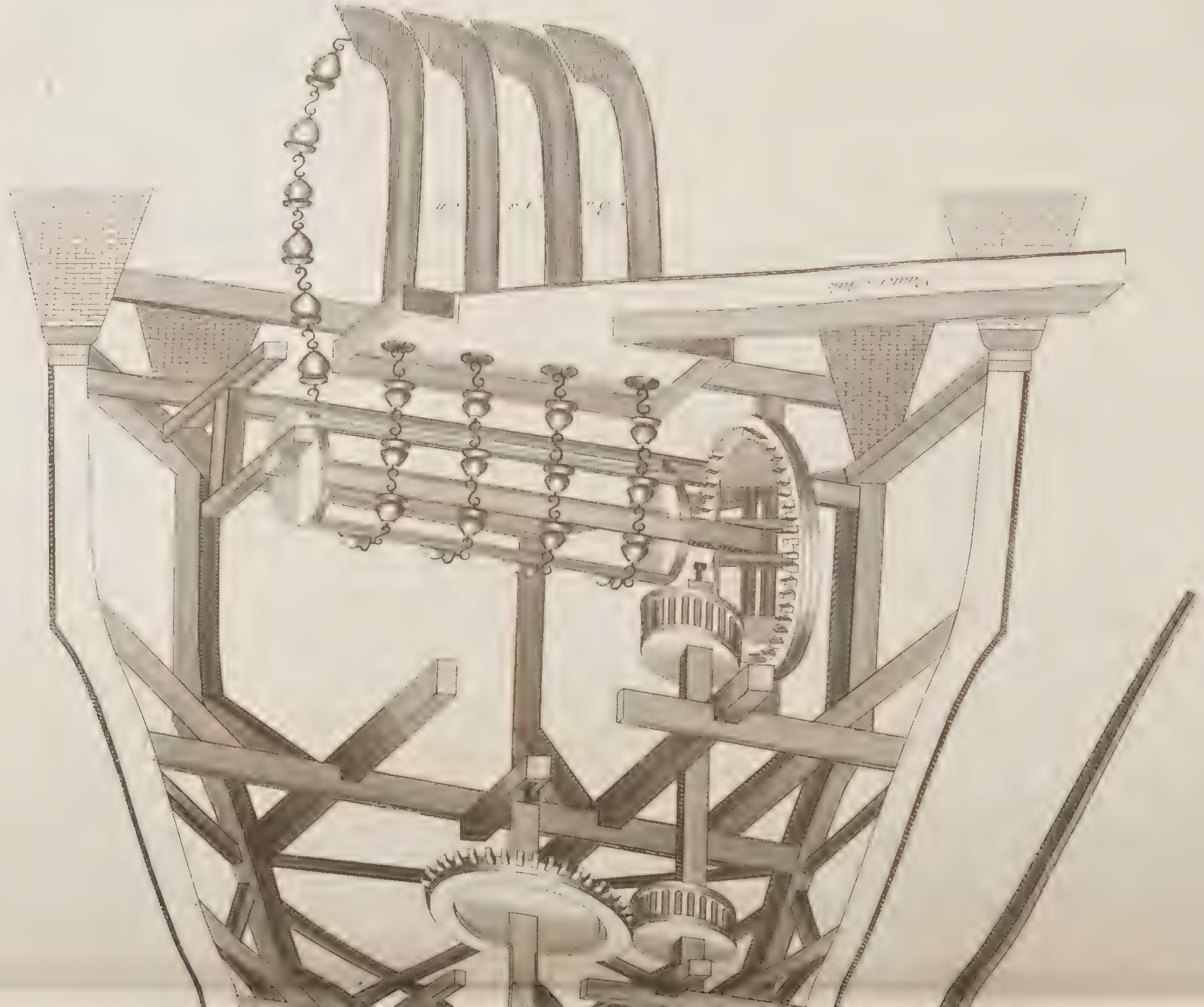

XXVII

'02
£ EDLN

CCH f 07
x 22425

3 parts
first work: Mathus
2 parts
(4), 9, (2), 8 pp.
54 numb. pl. in 44 double engr. pl.
Linperch
(4), 6, (2) pp.
32 numb. pl. on 31 double engr.

2316